

**T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE'DE YEREL BASININ
KENTLEŞME SÜRECİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ**

Erhan ARSLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Semra AKDEMİR

Eskişehir - 1997

ÖZET

Kentleşme insanoğlunun tarihi evriminin bir boyutu, evrensel bir olgudur. Kentleşme toplumların yakın ve uzak tarihlerinde sosyo-ekonomik, siyasi ve kültürel olarak ortaya çıkan en köklü değişimleri ifade etmektedir. Günümüzün modern yerel basını ise; kitle iletişimi açısından toplumun en özellikli ve önemli araçlarıdır. Ayrıca; yerel toplumu regüle edici ve dengeleyici özellikleri ile diğer kitle iletişim araçlarından daha da işlevsel bir konuma gelmektedirler.

Bu alanda yapılan literatür taramalarında hem kentleşme, hem de yerel basını bir arada ele alan ve çıkarsamalarda bulunan bir kaynağa rastlanmamıştır. Bu çerçevede, eksikliğin giderilmesi yönünde, kentleşme sürecinde yerel basının rolü ve önemini ortaya koymak çalışmanın genel amacını oluşturmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, problemin tanıtılmasına, amacın ifade edilmesine, sayıltı ve sınırlılıkların sıralanmasına ve yöntemin betimlenmesine yönelik bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde, çalışmanın kuramsal çerçevesi ortaya koyulmuştur. Bu bölümde; kentleşme kavramı, kentleşmenin tarihsel gelişimi, Türkiye’de kentleşme, yerel basının kapsam ve sınırları, yerel basının işlevleri, Türkiye’de yerel basın ve kentleşme sürecinde yerel basının rolü incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, Eskişehir ve Antalya illerinden ikişer yerel gazetenin 1980 ve 1996 yılları arasındaki sayılarından, içerik çözümlemesi ile elde edilen bulgular ortaya koyulmuş ve bunlara ilişkin yorumlar yapılmıştır. Dördüncü ve son bölümde ise; özet, yargı ve öneriler ifade edilmiştir.

ABSTRACT

Urbanization is both a dimension of humankind's historical evolution and a universal fact. Urbanization expresses the most radical socio-economic, political and cultural changes in the near and far histories of societies. On the other hand, today, modern local press is the most important and special mass communications means. What is more, with its regulator and balancer characteristics, modern local press has been becoming more functional compared to other mass communications means.

Up to now, our scanning of the literatur on this field shows that there is no research so far done on both urbanization and local press. Thus, in our research we have aimed to find out the role of the local press and its importance in the process of urbanization.

In the first part of the study, an attempt is made to define the problem, state the objective, line-up the assumptions and constraints, and describe the medhodoxy. In the second part, the theoretical framework of the study is explained. Here, the concept of urbanization, the historical development of urbanization, urbanization in Turkey, the scope and limits of the local press, the functions of the local press, the local press in Turkey and the role of the local press in the urbanization process are examined.

In the third part, some findings obtained by content analysis are presented in the appendix. The findings are obtained from the two daily papers' editions from Eskişehir and Antalya thru the years of 1980-1996. Also, the comments concerning the findings are presented. Finally, in the fourth (and the last) part, the summary, judgement and suggestions are presented.

İÇİNDEKİLER

TABLolar	.....	XI
GRAfİKLER	.....	XIII

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problem	.....	1
1.2 Amaç	.....	12
1.3 Önem	.....	13
1.4 Sayıtlar	.....	14
1.5 Sınırlılıklar	.....	14
1.6 Tanımlar	.....	15
1.7 Yöntem	.....	16
1.7.1 Araştırma Modeli	.....	16
1.7.2 Evren ve Örneklem	.....	16
1.7.3 Veriler ve Toplanması	.....	17
1.7.4 Verilerin İşlenmesi, Çözümü ve Yorumu	.....	20

İKİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1 Kentleşme Kavramı	24
1.2 Kentleşmenin Tarihsel Gelişim Süreci	28
1.3 Türkiye’de Kentleşme	33
1.3.1 1923-1950 Dönemi	33
1.3.2 1950-1960 Dönemi	35
1.3.3 1960-1970 Dönemi	38
1.3.4 1970-1980 Dönemi	41
1.3.5 1980’den Günümüze Kadar Geçen Dönem	43
1.3.5.1 Kentleşme Hızı	43
1.3.5.2 Habitat Kent Sorun Göstergelerine Göre Türkiye’deki Durum	48
1.3.5.3 Yerel Yönetimdeki Gelişmeler	54
1.4 Yerel Basın	56
1.4.1 Yerel Basının Kapsam ve Sınırları	56
1.4.2 Yerel Basının İşlevleri	60
1.4.2.1 Haber Verme	61
1.4.2.2 Toplumsallaştırma	62
1.4.2.3 Motivasyon	62
1.4.2.4 Tartışma ve Diyalog	62
1.4.2.5 Eğitim	63
1.4.2.6 Kültür	64
1.4.2.7 Eğlendirme	65
1.4.2.8 Bütünleştirme	66
1.4.2.9 Küreselleşme Sürecinde Yerel Basının İşlevi	66
1.4.3 Türkiye’de Yerel Basın	67

1.4.4 Türkiye’de Yerel Basının Sorunları	70
1.4.4.1 Haberlerin Toplanması	70
1.4.4.2 Teknoloji	72
1.4.4.3 Kaliteli İnsan Gücü	72
1.4.2.4 Tiraj	73
1.4.2.5 Yasal Sınırlılıklar	74
1.4.5 Kentleşme Sürecinde Yerel Basının Rolü	75
1.4.5.1 Yeniliklere Özendirme	77
1.4.5.2 Katılımı Teşvik	79
1.4.5.3 Kentli Kimliğinin Oluşumuna Katkı	83
1.4.5.4 Kent Kamuoyunu Biçimlendirme	86
1.4.5.5 Sosyo-Ekonomik Gelişmeye Katkı	89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **BULGULAR VE YORUM**

1.1 ANTALYA Gazetesinde Kentleşme	
Sürecine İlişkin Olarak Yer Alan Bulgular	93
1.1.1 Gazete İçeriğinin Sunum Şekline Göre Dağılımı	93
1.1.2 Gazete İçeriğinin Kentleşme Kategorilerine Göre Dağılımı	95
1.1.3 Gazete İçeriğinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Dağılımı	103
1.1.4 Gazete İçeriğinin Sayfadaki Konumlarına Göre Dağılımı	104
1.1.5 Gazete İçeriğinin Enformasyon Kaynaklarına Göre Dağılımı	106

1.1.6 Gazete İçeriğinin Niteliğine Göre Dağılımı	109
1.1.7 Gazete İçeriğinin İletişim Yönüne Göre Dağılımı	111
1.2 İLERİ Gazetesinde Kentleşme Sürecine	
İlişkin Olarak Yer Alan Bulgular	113
1.2.1 Gazete İçeriğinin Sunum Şekline Göre Dağılımı	113
1.2.2 Gazete İçeriğinin Kentleşme Kategorilerine Göre Dağılımı	115
1.2.3 Gazete İçeriğinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Dağılımı	122
1.2.4 Gazete İçeriğinin Sayfadaki Konumlarına Göre Dağılımı	124
1.2.5 Gazete İçeriğinin Enformasyon Kaynaklarına Göre Dağılımı	126
1.2.6 Gazete İçeriğinin Niteliğine Göre Dağılımı	129
1.2.7 Gazete İçeriğinin İletişim Yönüne Göre Dağılımı	131
1.3 SAKARYA Gazetesinde Kentleşme	
Sürecine İlişkin Olarak Yer Alan Bulgular	133
1.3.1 Gazete İçeriğinin Sunum Şekline Göre Dağılımı	133
1.3.2 Gazete İçeriğinin Kentleşme Kategorilerine Göre Dağılımı	135
1.3.3 Gazete İçeriğinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Dağılımı	143
1.3.4 Gazete İçeriğinin Sayfadaki Konumlarına Göre Dağılımı	144
1.3.5 Gazete İçeriğinin Enformasyon Kaynaklarına Göre Dağılımı	146
1.3.6 Gazete İçeriğinin Niteliğine Göre Dağılımı	148

1.3.7 Gazete İçeriğinin İletişim Yönüne Göre Dağılımı	151
1.4 İSTİKBAL Gazetesinde Kentleşme	
Sürecine İlişkin Olarak Yer Alan Bulgular	153
1.4.1 Gazete İçeriğinin Sunum Şekline Göre Dağılımı	153
1.4.2 Gazete İçeriğinin Kentleşme Kategorilerine Göre Dağılımı	155
1.4.3 Gazete İçeriğinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Dağılımı	162
1.4.4 Gazete İçeriğinin Sayfadaki Konumlarına Göre Dağılımı	164
1.4.5 Gazete İçeriğinin Enformasyon Kaynaklarına Göre Dağılımı	166
1.4.6 Gazete İçeriğinin Niteliğine Göre Dağılımı	168
1.4.7 Gazete İçeriğinin İletişim Yönüne Göre Dağılımı	170
1.5 Gazetelerin Karşılaştırmalarına Dayalı	
Grafikler ve Yorumları	172
1.5.1 Gazete İçeriklerinin Alansal Olarak İfadesi	172
1.5.2 Çevre İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	175
1.5.3 Toplum İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	178
1.5.4 Ekonomi İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	181
1.5.5 İnsan İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	184
1.5.6 Yerleşim Yerleri İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	187

1.5.7 Altyapı İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	190
1.5.8 Örgütlenme İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	193

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

1.1 Özet	196
1.2 Yargı	198
1.3 Öneriler	201
EKLER	205
EK TABLO I: Türkiye’de Kent ve Kır Nüfusları	205
EK TABLO II: Türkiye’de Kent ve Kır Nüfus Payları	206
EK TABLO III: Türkiye’de Yayınlanan Yerel Gazetelerin Yayın Süreleri ve Yüzölçümlerine Göre Sayıları	207
EK IV: Kodlama Formu	208
KAYNAKÇA	209

TABLULAR

Antalya Gazetesi İle İlgili Tablolar

Tablo 1: Gazete İçeriğinin Sunum Şekline Göre Dağılımı	93
Tablo 2: Gazete İçeriğinin Kentleşme - Kategorilerine Göre Dağılım	95
Tablo 3: Gazete İçeriğinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Dağılımı	103
Tablo 4: Gazete İçeriğinin Sayfadaki Konumlarına Göre Dağılımı	105
Tablo 5: Gazete İçeriğinin Enformasyon Kaynaklarına Göre Dağılımı	107
Tablo6: Gazete İçeriğinin Niteliğine Göre Dağılımı	109
Tablo 7: Gazete İçeriğinin İletişim Yönüne Göre Dağılımı	112

İleri Gazetesi İle İlgili Tablolar

Tablo 8: Gazete İçeriğinin Sunum Şekline Göre Dağılımı	114
Tablo 9: Gazete İçeriğinin Kentleşme Kategorilerine Göre Dağılımı	116
Tablo 10: Gazete İçeriğinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Dağılımı	123
Tablo 11: Gazete İçeriğinin Sayfadaki Konumlarına Göre Dağılımı	124
Tablo 12: Gazete İçeriğinin Enformasyon Kaynaklarına Göre Dağılımı	126

Tablo13: Gazete İçeriğinin Niteliğine Göre Dağılımı	129
Tablo 14: Gazete İçeriğinin İletişim Yönüne Göre Dağılımı	131

Sakarya Gazetesi İle İlgili Tablolar

Tablo 15: Gazete İçeriğinin Sunum Şekline Göre Dağılımı	133
Tablo 16: Gazete İçeriğinin Kentleşme Kategorilerine Göre Dağılımı	135
Tablo 17: Gazete İçeriğinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Dağılımı	143
Tablo 18: Gazete İçeriğinin Sayfadaki Konumlarına Göre Dağılımı	144
Tablo 19: Gazete İçeriğinin Enformasyon Kaynaklarına Göre Dağılımı	146
Tablo20: Gazete İçeriğinin Niteliğine Göre Dağılımı	148
Tablo 21: Gazete İçeriğinin İletişim Yönüne Göre Dağılımı	151

İstikbal Gazetesi İle İlgili Tablolar

Tablo 22: Gazete İçeriğinin Sunum Şekline Göre Dağılımı	153
Tablo 23: Gazete İçeriğinin Kentleşme Kategorilerine Göre Dağılımı	155
Tablo 24: Gazete İçeriğinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Dağılımı	162

Tablo 25: Gazete İçeriğinin Sayfadaki Konumlarına Göre Dağılımı	.....	164
Tablo 26: Gazete İçeriğinin Enformasyon Kaynaklarına Göre Dağılımı	.....	165
Tablo 27: Gazete İçeriğinin Niteliğine Göre Dağılımı	.....	168
Tablo 28: Gazete İçeriğinin İletişim Yönüne Göre Dağılımı	.....	170

GRAFİKLER

Grafik 1: Gazete İçeriklerinin Alansal Olarak İfadesi	.....	172
Grafik 2: evre İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	.....	175
Grafik 3: Toplum İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	.....	178
Grafik 4: Ekonomi İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	.....	181
Grafik 5: İnsan İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	.....	184
Grafik 6: Yerleşim Yerleri İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	.....	187
Grafik 7: Altyapı İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	.....	190
Grafik 8: rgtleşme İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı	.....	193

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problem

Aristoteles'in söylediği gibi "kentler insanlığın en önemli buluşudur". Eğer kent olmasaydı, ister ekonomik, ister toplumsal, ister ekolojik kaygılarımıza bugün çözüm ararken kenti yeniden bulacaktık.¹ Nitekim, insan toplumlarının gelişme süreci içinde yakın çağların ve belli bir aşamanın ürünü olan kent, kısa bir dönem içinde gösterdiği yığışımly büyümeyle günümüzün de egemen bir yerleşme ve topluluk tipidir.²

Gordon Childe, MÖ.3000 yıllarında Mısır, Mezopotamya ve İndüs vadisinde ortaya çıkan toplumsal farklılaşma ve değişimleri "kentsel devrim" olarak adlandırmaktadır.³ MÖ. 3000'li yılların "kentsel devrim"i artık günümüzde ulusal ve uluslararası kalkınma ve ekonomik süreçlerini derinden etkileyen, "küresel bir kent uygarlığı" halini almaktadır.⁴ Bu devrimde ve uygarlıkta temel olan kent; günümüzde ayrıca işlevsel bir iç bütünlüğe sahip yerleşme biçimi olarak belirmektedir. Kırsal topluluklarından farklı ve onlara aykırı özelliği ile kent, her şeyden önce geniş ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Bireysel ve toplumsal

¹ Türkiye Ulusal Komitesi, HABİTAT II. Türkiye Ulusal Raporu ve Eylem Planı Taslak, II.Baskı, Ankara: Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Yayınları, Aralık 1995, s. 83

² Yakut SENCER, Türkiye'de Kentleşme, Ankara: Kültür Bak.Yay.:345, Bilim Dizisi:12, 1979, s.1

³ Gordon CHİLDE, Kendini Yaratan İnsan, Çev.: Filiz Oflazoğlu, 3. Basım, İstanbul: Varlık yayınları, 1988, s. 104

⁴ Butros GALİ, "Yeni Bir Dünya İçin Umut ve Fırsat Vardır", Ankara: HABİTAT II Bülteni, Sayı.6, Eylül 1996, s.3

farklılık ayırıcı bir özelliği olmakla birlikte, kent, farklılaşma ve gruplaşmaların dengelendiği örgütlü bir birlik ve dizgeli bir bütünlük içindedir. Farklılaşmaya dayanan bu bütünlükle dinamik bir özellik kazanmış olan kent, her türlü değişme ve gelişmenin hareket noktası olmuştur.⁵

Kent, insanların doğayla olan ilişkilerinde yeni ve ileri bir aşama olarak kendisini önceleyen yerleşme biçimlerinden belirgin çizgilerle ayrılan bir yapı geliştirmiştir. Bu çağdaş olgunun ayırıcı niteliği ve belirgin özelliklerini saptamak amacıyla başvuru olan ölçütler üzerinde tam bir uzlaşım ve fikir birliği oluşmamıştır. Her bilim dalı ayrı bir gösterge kullanarak kentin belirli bir görünüş ve özelliğini tanımlama ögesi olarak benimsemiştir. Kendi içinde bazı çeşitlenmeler göstermekle birlikte, dayanan ana ölçütlere göre söz konusu tanımları dört ana kümede toplamak olanaklıdır.

Sözkonusu ana ölçütler içinde en sık başvuru olanı “demografik” olanıdır. Başta fiziksel coğrafya olmak üzere “kentbilim” dalı, kenti; belli bir nüfus büyüklüğüne ulaşmış yerleşmeler olarak niteleme eğilimindedir.⁶ Başvuru olan ölçütlerden biri de “işlevsel” ya da “ekonomik” ölçüttür. Bu yaklaşım; kentin tanımlanmasında nicel büyüklüğün yeterli olmadığı ve nüfusun niteliği ya da bileşiminin de hesaba katılması gerektiği görüşündedir. Bu yaklaşıma göre; ölçüt nüfus yoğunluğu değil, işlevlerdir. Resmi veriler ve sayım sonuçlarının düzenlenmesinde kullanılan “yönetimsel” ölçütlere göre, kent, nüfusları ne olursa olsun il ve ilçe merkezi konumundaki bulunan yerleşmelerdir.

“Toplumbilimsel” ölçüt ise; kentin öteki yerleşme biçimlerinden ayrılmasında çoğunluk belli bir nicel büyüklüğü öngörmekle birlikte onun bir topluluk olarak taşıdığı kendine özgü nitelikleri de göz önünde bulundurulmaktadır.⁷ Bu çerçevede, Amerikan toplum bilimcilerden Queen ve

⁵ SENCER, s. 13

⁶ SENCER s. 4

⁷ SENCER s. 4

Carpenter, kenti “yerine ve zamanına göre geniş sayılacak biçimde bir araya gelmiş ve bir takım ayırt edici özellikleri bulanan insanlar ve yapılar topluluğu olarak” tanımlar.⁸ Toplumbilimci Louis Wirth'ın ünlü tanımına göre ise, toplumbilimsel bakımdan kent, “Toplumsal bakımdan farklılıklar gösteren bireylerden oluşan, göreceli olarak geniş, yoğun nüfuslu, süreklilik niteliği olan düzenli yerleşmedir.”⁹

Kentin, toplumun genel sosyo-ekonomik yapısıyla bütünleşme sürecini “kentleşme” olarak nitelemek mümkündür. Yaşadığımız yüzyılın en büyük olgularından biri, kuşku yok ki, kentleşmedir. Bu oluşumun insanlığın gelişimi içindeki özgün yönü, insan nüfuslarının geleneksel kırsal ekonomilerden büyük bir hızla kentsel yerleşim kalıplarına geçebilmeleri, bu koşullara kendilerini ya da koşulları kendilerine uyarlayabilmeleri olmuştur.

Kentleşme öyle bir nüfus hareketidir ki, hem kentlerde yaşayan nüfus oranının, hem de kent sayısının artmasını sağlar. Bu artışın kaynağı, doğumlarla ölümler arasındaki farktan çok, köylerden kentlere olan nüfus akımlarıdır. Bu niteliğine bakarak, kentleşmeyi salt bir demografik hareket olarak değerlendirmek yanıltıcı olabilir. Geniş anlamında kentleşme, iktisadi ve toplumsal değişme ile ilişkisini yansıtan öğelere dayanılarak ifade edilir. Bu anlamda, kentleşme, sanayileşme ve iktisadi gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında, artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insanların davranış ve ilişkilerinde, kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi sürecidir.¹⁰ Tanımdan da anlaşılacağı üzere, kentleşmenin temelinde kent sayısının artması ve kentsel

⁸ Haydar KARABEY, *Kent Olgusu*, İstanbul: Kent Basımevi, 1980, s. 30

⁹ Halen Mac Gill HUGES, *Cities and City Life*, America: Social Resources For The Studies Allyn and Bacon, 1970, s. 29

¹⁰ Ruşen KELEŞ, *Kentleşme ve Siyaset Üzerine Yazılar*, İstanbul: Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı, Kent Basımevi, 1993, s. 88

işlevlerin farklılaşması olgusu yer almaktadır. Bu nedenle ketleşme olgusunu irdelerken, öncelikle kentsel işlevler belirlenmeli ve bu işlevler ele alınmalıdır.

Kentsel işlevleri incelemek amacına yönelik bir yaklaşımda, barınma, çalışma, yenilenme ve ulaşım gibi dört belirleyici işlev ortaya konulmuştur.¹¹ Kentler; konutlar, alışveriş merkezleri, yönetim ve iş merkezleri, dinlenme, eğlence ve spor yapıları ile bireyin barınma ihtiyacını karşılar. Birey, sanayi ve hizmet kuruluşlarının merkezi konumdaki kentlerde istihdam olanağı bulur. Sürekli bir değişim ve yenilenme içindeki kentlerde, ayrıca bölgeler arası ulaşım olanakları da son derece gelişmiştir. Profesör M.A. Handan'ın görüşüne göre ise bu işlevler askeri, ticari, sanayi, kültürel, devlet, politik ve yönetsel işlevler olarak belirtilmektedir.

Ekonomik işlevin temel ayrımlarını getiren bir kaynak ise (DİE) bu işlevleri şu şekilde gruplandırmaktadır.

TARIM

SANAYİ	Çıkartım
	İmalat
	Enerji
	Altyapı
	İnşaat

HİZMET

Ticaret ve Destek Hizmetleri
Ulaştırma, Haberleşme, Depolama
Mali Etkinlikler
Toplum-Kişi Hizmetleri
Marjinal İşler ¹²

¹¹ KARABEY, s. 30

¹² KARABEY, s.30

Bu farklı yaklaşımlardan da anlaşılacağı üzere, kentin işlevlerini tanımlama hedefli yaklaşımlar birbirinden farklı ve bazı hallerde çelişik sınıflandırmaları içermektedir. Buna rağmen günümüzde, kentsel olgunun kazandığı çağdaş boyut ve kentsel gelişmişlik düzeyi kentlerin ayrışık işlevlere bölünmesine set çekecek bir karmaşıklık düzeyine ulaşmıştır. Kent artık çok işlevli, bağlaşıklık ve bütünleşmiş bir süreç olarak ele alınmaktadır. “Çok işlevli” tanımının ardında ise yalnızca tek bir temel neden -işlev-den söz edilebilir. **Toplum Yaşamı**. Kentsel işlev olarak belirlenen, kesitler ne olursa olsun, bunların tümünün toplumsal bütününün ayrıcalıklı, ancak evrim sürecinde zaman zaman önem kazanan parçaları olduğu gözlenebilir.¹³

Böylece, kentleri belirli sayısal büyüklükteki insan topluluklarının bir araya geldiği yerler olarak tanımlamanın yetersizliği görülüyor.¹⁴ Buralarda yaşayan topluluklar arası ve kent dışı ile ilişkiler, bu ilişkilerin kurulduğu barınaklar (kabuklar) ve bağlantı kanalları söz konusudur. Çevre ile ilişki, yani “yaşam” söz konusu olduğunda içerik karmaşıklaşmakta, belirli üretim, tüketim, örgütlenme şekilleri ve farklılaşmaları ortaya çıkmaktadır.¹⁵

Amaçlarını “Dünya üzerindeki insan yerleşmelerini özgün bir yöntem ile incelemek” olarak belirleyen Ekistick kuramcıları; söz konusu farklılaşmaları ayrıntıda beş (doğa, insan, toplum, kabuklar, şebekeler) birimde irdelemektedir. Kurama göre bu beş birim birbirleriyle sürekli karmaşık ilişki içindedirler. Ekistick'e göre her birim şu alt bölümlerden oluşur:

¹³ KARABEY, s.32

¹⁴ HUGHES, s. 28

¹⁵ Kevin LYNCH, Good City Form, 1984

DOĞA	Jeolojik veriler Topografik veriler Toprak niteliği verileri Su ve Deniz verileri Bitki Yaşamı Hayvan Yaşamı İklim verileri
İNSAN	Biyolojik Gereksinimler Algılama, Duyular Ahlak Değerleri Duygular
TOPLUM	Nüfus Yapısı Toplumsal Sınıflar Kültürel Biçimler Ekonomik Gelişme Eğitim Sağlık ve Yaşam Niteliği Yasa ve Yönetim
KABUKLAR	Konut Toplumsal Donatım Alışveriş Merkezleri Dinlenme, Eğlence ve Spor Yapıları Yönetim ve İş Merkezleri Endüstri Yapıları Ulaşım Yapıları

ŞEBEKELER Su

Enerji

Ulaşım, Taşıma

İletişim

Organizasyon

Kent bileşenlerinden ilki doğadır. Doğayı, çevre olarak ifade etmek de olanaklıdır. Bu doğrultuda çevrenin alt bileşenlerini ise üç kategoride sıralanabilir.. Birincisi; hava, su, toprak, deniz ve bitki örtüsünden oluşan doğal çevre; ikincisi; gecekondulaşma, toplu konutlar, oto parklar, yeşil alanlardan oluşan mimari çevre; üçüncü kategori ise, mimari çevre içinde değerlendirilmesi olanaklı gibi görünse de, öneminden dolayı ayrı bir kategoride belirtmenin anlamlı olacağı ve kentsel olgu içinde ayrı bir yeri olan tarihi çevredir. Tarihi çevre, tarihi yapılar anıtlar, eserler ve alanlardan oluşmaktadır.

Bileşenlerden bir diğeri ise insandır. Kenlerde yaşayan insanı kentli birey olarak ele almak olanaklıdır. Kentli bireyi ise; kentte yaşayan fakat kentlileşmemiş birey, kentlileşme sürecindeki birey ve kentlileşmiş birey olarak üç kategoriye ayırmak olanaklıdır. Bireyi açıldığımızda ise, ahlaki ve kültürel değerleri, biyolojik ve psikolojik gereksinim ve beklentileri, algılama ve duyuları, değişime açıklık ya da değişime karşı önyargıları ve kentlileşme arzusu ya da direnci gibi bileşenler ortaya çıkmaktadır.

Üçüncü kent bileşeni ise toplumdur. Kent toplumunun alt bileşenlerini ise, nüfusun demografik-psiografik yapısı, eğitim-sağlık düzeyi, kültürel gelişim ve ivme, yasalar, yönetim, örgütlenme hızı, sivil toplum örgütleri, kültürel ve sanatsal faaliyetler, toplumun bu faaliyetlere verdiği maddi ve manevi destek, yerel siyasi erkin kültürel yaşamın gelişimine verdiği destek ve sunduğu olanaklar oluşturmaktadır.

Bir diğerk kent bileşeni olan kabuklar; kent ekonomisi ve kentsel sosyo-kültürel altyapıların oluşturduğu alt bileşenlerden meydana gelmektedir. Kabuklar bileşeninin içine konutu da koymak olanaklıdır. Kent Ekonomisi; Tarım, Sanayi Tesisleri, İnşaat Sektörü, Ticaret ve Destek Hizmetleri, Toplum-Kişi Hizmetleri, Enerji ve Hizmet Sektörü alt bileşenlerinin bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Sosyo-kültürel altyapılar ile de; dinlenme, eğlence, spor ve diğerk sanatsal faaliyetlerin gerçekleştirildiği yapılar ifade edilmektedir.

Son kent bileşeni ise şebekelerdir. Şebekeler diğerk bir anlatımla kentsel fiziksel altyapı; su ve enerji tesisleri, kanalizasyon, ulaşım, taşıma ve iletişim sistemlerinden oluşmaktadır.

Belirtilen bütün kent bileşenleri ve bunların alt bileşenleri birbiriyle yakın bir bağ ve etkileşim içindedir. Her bir bileşen bütünleşik bir yapıyı yani kenti oluşturmaktadır. Belirtilen bu kentsel yerleşim bileşenlerini birbirine bağlayan ve kentsel yaşama hassasiyet kazandıran temel öge iletişimdir. Kentsel doku içindeki iletişim sürecinde en büyük rolü ise kuşkusuz kitle iletişim araçları oynamaktadır. Nitekim, kent bileşenleri ile ilgili bütün devinim ve beklentiler yerel yazılı, sözlü ve görüntülü basın yolu ile aktarılmakta ve sunulmaktadır.

Dolayısıyla yerel basın kent dokusu ile ilgili değışmelerin öncesinde ve sonunda etkin bir rol üstlenmiştir. Özellikle yerel yazılı basın diğerk yerel kitle iletişim araçlarına göre daha eski olmasından dolayı, belirgin bir altyapı, deneyim, birikim ve gelenekselleşmişliğe sahiptir. Bu nedenle, yerel yazılı basının kent dokusunda yüklendiği misyonun diğerk araçlara göre daha anlamlı olduğunu söylemek olanaklıdır.

Birey, kent yaşamı hakkında yerel yazılı basın kanalıyla daha doğrudan bilgiler edinir. Bu yolla oluşturduğu kanaatlarla birey, içinde yaşadığı kentin sorunlarına karşı daha duyarlı bir hale gelir ve bu türden sorunların çözümüne

olan katılımcılığı artar. Dolayısıyla çözümün gerektirdiği değişikliklere daha kolay uyurlanır ve olası bazı önyargılardan arınır.

Öte yandan, sivil toplum örgütleri de yerel yazılı basın yoluyla görüş ve düşüncelerini kamuoyuna aktarma fırsatı bulurlar. Ayrıca yerel yazılı basın kent içinde ekonomik, siyasal, kültürel ve çevresel konularda çift yönlü iletişimin oluşturulmasında da köprü rolü oynar, yani toplumun düşünce ve beklentileri, kent yöneticilerine; aynı şekilde kent yöneticilerinin düşünce ve beklentileri de topluma yerel yazılı basın yoluyla aktarılır.

Kent ekonomisi ile ilgili olumlu ya da olumsuz gelişmeler de yerel yazılı basın yoluyla kent halkına aktarılır. Tüketiciler bilinçlenir ve kentin sınırlı ekonomik hareketliliği içinde ekonomik ilişkiler daha canlı ve dengeli bir nitelik kazanır. Yerel yazılı basının, kentsel kültürel altyapısı içindeki yeri ve önemi de son derece büyüktür. Birey, yerel yazılı basın yoluyla, kentte gerçekleştirilen kültürel ve sosyal faaliyetler hakkında bilgi sahibi olur ve gerektiğinde etkin bir katılımcı olarak bu faaliyetlerdeki yerini alır.

Ayrıca yerel yazılı basının, siyasi erkin kentsel yaşamın gelişimine verdiği desteğin ve sunduğu olanakların artmasında da bir baskı unsuru olma rolü vardır. Kentsel fiziksel altyapı ile ilgili bilgiler de yerel yazılı basın yoluyla kentte yaşayan bireylere iletilir ve onların bu konudaki iyileştirme beklentileri aynı yolla yönetime aktarılır. Yine, yerel basın, doğal mimari ve tarihi çevrenin korunmasında da kent halkına öncülük eder. Bireyin çevre konusunda duyarlanması konusunda çaba sarfeder. Özetle, yerel yazılı basın bütün kent bileşenleri içinde bir katalizör görevi görür. Kent yöneticileri ile, kent halkı arasında çift yönlü iletişim kanalının kurulmasında en önemli görevi üstlenir.

Bu çerçevede yerel yazılı basının kentleşme sürecinin hızlanmasındaki rolü son derece önemlidir. Kentleşme; daha önce de belirtildiği üzere, en yalın

anlamıyla kentlerin sayısının ve kentsel ve kentsel alanda yaşayan nüfusun artmasıdır. Kentleşme hızı, kent sayılarının ve kentte yaşayan insan sayısının artış hızı ile doğru orantılıdır. Ayrıca, bir ülkenin sağlıklı bir kentleşme sürecini yaşamasının temelinde, kentlerin ve kentte yaşayan toplumun (kent toplumu) sağlıklı gelişimi ve değişimi vardır. Bu bağlamda, kent bileşenlerinin düzenli ve dengeli bir iletişim zemini üzerinde yükselen kent bileşenleri, sağlıklı bir kentleşme olgusunu da beraberinde getirecektir.

1980'lerle birlikte dünyada; sözkonusu iletişimsel, siyasal, ekonomik ve sosyal süreçlerin ayrı bir anlam yüklediği, küreselleşme olarak adlandırılan bir döneme girilmiş ve bu dönemle birlikte "küresel kentler" ortaya çıkmıştır. Küreselleşme eğilimi, sermayenin global ölçekli işleyişini, bu da yatırımların hangi coğrafi mekanlarda nasıl yapılacağını, teknoloji ve ürün bileşenini, yani büyümeyi belirlemektedir. Artık büyüme, dünya ekonomisine entegre olmakla anlam kazanmakta ve hangi bölge ya da ulusal birim daha avantajlı biçimde birbirlerine entegre olursa, sermaye ile kaynak oraya akmaktadır.¹⁶

Bu anlamda, metropol olarak nitelenen kentler, günümüzde global kentlere doğru evrimleşmektedir. Dünya ekonomik sisteminin ulaştığı yeni boyutla kentler de yeni bir kimliğe bürünmektedir. Bu açıdan globalleşme; kentlerin ulusal - küresel yerleşim sistem içindeki özelliklerinin artması ve küresel ölçekte mal, hizmet, bilgi ve sermaye açısından avantajlı konumda bulunan kentlerin ön plana çıkması şeklinde ifade edilebilir.¹⁷ Öte yandan, demokratik katılımın en önemli öğelerinden birini oluşturan yerinden yönetim ve yerelleşme olgusunun ivmesiyle de güç kazanan kentleşme sürecinin 1980 sonrasında, tüm dünyada gündeme gelen globalleşme süreci ile paralel olarak ağırlık kazandığını söylemek olanaklıdır. Nitekim, 1984' de Rio de Janeiro'da toplanan Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği'nin genel kurulunda benimsenen öneriler arasında da,

¹⁶ Gülsün TOSUN, Tanju TOSUN, "Türkiye'de Kentleşme Siyasal Yapılanma İlişkisi", Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Estitüsü Yayınları Cilt:28, Sayı:4 Aralık 1995, s. 44

¹⁷ TOSUN, s.44

"yerinden yönetimin ve halk katılımının özendirilmesi"¹⁸ gibi konuların işlenmesi, kentsel birimlerin global açıdan kazandığı önemin göstergelerinden yalnızca biridir.

Ülkemizde ise 1980 - 1983 arasında, sivil olmayan bir iktidar, yerel hizmetleri ve kuruluşları sistemli olarak merkezileştirirken, paradoksal biçimde, yerel yönetimleri akçalı kaynakları açısından güçlendirmeye çalışmıştır. 1984 sonrasında ise, dünyadaki genel gelişime paralel olarak gerek yetkiler, gerekse kaynaklar yönünden sistemli bir desantralizasyon dönemine girildiği söylenebilir.¹⁹

1990'lı yılların ortalarından sonra ise; özellikle İstanbul'da gerçekleştirilen Habitat II Kent Zirvesi'nin rüzgarı, kent, kentleşme ve yerelleşme sorunlarının en yoğun olarak yaşandığı ülkelerden biri olarak Türkiye'nin varlığını uluslararası platformda ön plana çıkarmıştır. Bu bağlamda, merkeze bağımlılığı azaltmak için son bir kaç yıl içinde başlatılan girişimler, daha etkin, daha demokratik ve daha adil bir yönetim yapısının oluşturulması yönünde atılmış önemli adımlardır.

Bu atılan adımların öncesinde ve sonrasında, kitle iletişim araçlarının ve diğer iletişim teknolojilerinin önemi ise son derece büyüktür. Ali Gevgili'nin de belirttiği gibi, kitle iletişim araçlarının Türkiye gibi toplumlarda çok daha önemli, gerekli ve sorumlu olduğu başka türlü görevleri, işlevleri vardır. Basın, haber verme ve kamuoyu oluşturma gibi geleneksel işlevlerinin yanısıra Türkiye gibi hızla gelişen toplumlarda tarihsel bir görev daha yüklenmektedir ki bu da sosyal yapının değişimine katılma işlevidir.

---

¹⁸ KELEŞ, s.

¹⁹ KELEŞ, s.

Yine toplumbilimci Max F. Millikan'ın da dediği gibi, modernleşme ve kalkınma yolunda topluma yeni değer yollarını getirme görevi önemli ölçüde yığımsal iletişim araçlarına düşmektedir. Böylece hem daha dinamik bir kalkınma için gerekli kültürel ortam yaratılmış, hem de geniş halk yığınlarının bu ortama katılması gerçekleştirilmiş olacaktır. Basına yeni kültürün yaratılmasında düşen görev sanıldığından daha büyüktür.²⁰

Ulusal düzeyde kamuoyu doğal olarak ülke genelinde etkinlik gösteren basın kuruluşları aracılığı ile gerçekleşirken, yerel düzeyde de etkin bir kamuoyunun oluşması özellikle yerel basın kuruluşlarının görev ve sorumluluk alanı içine girmektedir. Bu açıdan yerelleşme ve küreselleşme olgusunun içiçe geçtiği günümüzde, varolan genel eğilimin dışında kalmak istemeyen Türkiye için yerel basının taşıdığı önem çok daha belirgindir.

Bu açıdan, Türkiye'de yerel basının kentleşme süreci içindeki yeri ve önemini, konunun güncellik kazanmaya başladığı 1980'li yıllardan günümüze kadar geçen süre açısından incelemek, kent yaşamı özelinde ülkenin genel ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel gelişiminin dinamiklerine ve bu dinamiklerin güncel görünümüne de bir ölçüde ışık tutmak anlamına gelecektir.

1.2 Amaç

Türkiye'de yerel basının kentleşme süreci içindeki rolünü belirlemeyi amaçlayan bu araştırma, söz konusu genel amacı gerçekleştirmek için şu unsurlar üzerinde yoğunlaşmıştır.

²⁰ Ali Murat VURAL "Yerel Kamuoyunun Kitle İletişim Aracı Olarak Yerel Basın". Ankara: Yeni Türkiye, Yıl:2, Sayı:12, Kasım-Aralık 1996, s. 1059

1. Kentleşme sürecine ilişkin olarak yerel gazetelerde yer alan gazete içeriği (haber, fotoğraf, makale, grafik vb.) hangi sayfalarda, nasıl bir biçimsel düzenleme içinde ve hangi genişlikte yer almaktadır ?
2. Söz konusu gazete içeriği hangi kaynaklara dayalı olarak elde edilmiştir ?
3. Kentleşme sürecine ilişkin haber ya da yorumun niteliği (açıklama, iddia, eleştiri, beklenti vb.) nedir ?
4. Genel olarak gazete içeriği hangi kanallardan elde edilmiştir ?
5. Haber ve yorumlar ne tür bir ileti içermektedir ?
6. Söz konusu gazete içerikleri daha çok hangi kentleşme kategorileri (çevre, yerleşim, toplum, altyapı vb.) üzerinde yoğunlaşmaktadır ?
7. Örnekleme konu teşkil eden illerin yerel basınında ortaya çıkan benzerlik ve farklılıklar nelerdir ?
8. Kentleşme olgusunun yerel basınında yer alışı, incelenen yıllar itibariyle nasıl bir gelişim izlemektedir ?

1.3 Önem

Yerel basının kentleşme süreci içindeki yerine bağlı olarak bu araştırma, yerel gazete yönetici ve çalışanlarının izledikleri yayın politikalarında kente ve kentleşmeye tanıdıkları ağırlığı yeniden gözden geçirmelerine ve böylece yerine göre, kamuoyu üzerinde daha etkin olabilecek bir enformasyon sürecini başlatabilmelerine aracılık edebilir. Ayrıca; yine bu araştırma, üniversite ve kamu kuruluşlarında çalışan kent sosyologları ve planlamacılarının kent ölçeğinde

gerçekleştirmeyi düşündükleri etkinliklerde önemli bir kanaat oluşturucu olan yerel basının tavrını önceden bilebilmelerine ve buna dayalı olarak da mevcut kamuoyu duyarlılıklarını önceden kestirebilmelerine olanak tanıyarak, projelerinde kendilerine yardımcı olabilir.

1.4 Sayıtlılar

1. Örnekleme sonucunda evrenden alınan grup, evreni temsil etmektedir.
2. Araştırma yöntemine temel oluşturan kentleşme kategorileri konunun tamamını kapsayıcı genişliktedir.

1.5 Sınırlılıklar

Bu çalışma incelenirken, bazı sınırlılıkların varlığı gözden uzak tutulmamalı ve çalışma bu sınırlılıklar içerisinde dikkate alınmalıdır. Bu sınırlılıklar şunlardır:

1. Araştırma evrenini oluşturan Türkiye genelindeki yerel basın kuruluşları arasından, araştırmacının erişim kolaylığı itibariyle yalnızca Eskişehir ve Antalya ilindeki kuruluşlar tercih edilmiştir. Sayının sınırlılığına rağmen, söz konusu illerin farklı coğrafi bölgelerde yer almasının, araştırmaya karşılaştırmaya dayalı bazı farklılıklar katabileceği düşünülmüştür.
2. Eskişehir ilinde Sakarya ve İstikbal, Antalya ilinde ise İleri ve Antalya gazetesi incelenmiştir. Çünkü bu gazeteler gerek tiraj, gerekse etkinlik açısından diğerlerinden daha öndedir.
3. İncelenen yıllar, 1980'den 1996'ya kadar uzanan bir dönem içinde yer almaktadır. Çünkü bu dönem dünyada ve Türkiye'de yerelleşme olgusunun hem kent, hem de iletişim teknolojileri ölçeğinde en fazla

önem kazandığı bir dönemdir. Söz konusu dönem ise, zaman ve kaynakların elvermesi amacıyla ikişer yıllık alt dilimlere bölünerek incelenmiştir.

1.6 Tanımlar

Dışsal Biriktirimler : Birbirinin tamamlayıcısı olan, birbirinin ürettiği mal ve hizmetlere gereksinme duyan üretim birimlerinin aynı yerleşme birimini yeğ tutmaları durumunda sağladıkları ekonomik yararlardır.

Kentleşme Biriktirimleri : Çeşitli ekonomik etkinliklerin belli bir özekte yığılma sonucunda sağladıkları üstünlükler.

Görelî Yoksunluk : Kişinin elde etmeye hakkı olduğuna inandığı mal ve yaşam koşulları ile, gerçekte elde edebildiği malların miktarı ve mal koşulları arasındaki fark ya da boşluk.

Araçsal Akıl: Bireylerin belirli amaçlara ulaşmak için araçların en ekonomik olarak nasıl kullanılacağını hesaplarken başvurdukları akılcılık türüdür.

Clientile : Ekonomide tüketici, siyasette seçmen kitlesi, kültürde genel geçer modalara düşkün beğenice düşük nitelikli eğlenim ve eğlence sanayinin tüketicileri.

Toplumsal Değişim: Toplumsal yapıda (toplumun büyüklüğündeki değişimler de bunda yer almaktadır.), belirli toplumsal kurumlarda ya da kurumlararası ilişkilerdeki değişimdir.

1.7 Yöntem

1.7.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma, kuramsal bilgilerin verildiği bölümlere ilişkin betimleyici literatür taramasına, varsayım sınamasına ilişkin olarak da, içerik çözümlemesine dayanmaktadır. Varsayım sınamasına yönelik yapılan içerik çözümlemesinde ise, hem biçimsel çözümleme ve hem de mesaj çözümlemesi yapılmıştır.

1.7.2 Evren ve Örneklem

İçerik çözümlemesi yöntemine dayalı olarak gerçekleştirilen bu çalışmanın evreni, Türkiye’de yayınlanan yerel gazetelerdir. Türkiye’nin farklı iki coğrafi bölgesinde yer alan Eskişehir ilinden Sakarya ve İstikbal, Antalya ilinden, İleri ve Antalya Gazeteleri tirajlarından, kurumsallaşmış yapılarından, etkinliklerinden ve 1980 tarihinden önce kurulmuş olmalarından dolayı bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bu gazeteler 1980’den 1996’ya kadar, ikişer yıllık alt dilimlere bölünmüş ve her dilimden alınan 12 sayı incelenmiştir.

Örneklemin belirlenmesinde ise çok aşamalı örneklem (multi-stage sampling) yöntemi kullanılmıştır. 1980-1996 dönemi ikişer yıllık alt dilimlere bölündüğünde toplam 9 dilim oluşmaktadır. Her dilimden (yıl) 12 sayı alındığında (1 yıl içindeki 12 aydan 1 sayı), bir yerel gazetenin 1980-1996 yılları arasındaki toplam 108 sayısının incelenmeye alındığı görülmektedir. Her iki ilden seçilen 4 gazeteden ise, toplam 432 sayı içerik çözümlemesi yöntemi ile incelenmiştir.

1.7.3 Veriler ve Toplanması

Bu araştırmanın örneklemini oluşturan, Eskişehir ve Antalya illerindeki dört gazetede yer alan kentleşme ile ilgili gazete içerikleri, içerik çözümlemesi yöntemine birer veri oluşturmaktadır. Haber, fotoğraf, grafik, karikatür, ve köşe yazılarının bütünü oluşturulan gazete içeriği, 7 kentsel kategori çerçevesinde incelenmiştir. Bu kentsel kategoriler; çevre, toplum, ekonomi, insan, yerleşim yerleri, altyapı ve örgütlenme'dir. Bu kentsel kategoriler ise şu üç kaynağa dayanılarak belirlenmiştir:

1. Amaçlarını dünya üzerindeki insan yerleşmelerini özgün bir yöntem ile incelemek olarak belirleyen ve kenti yaşayan bir organizma olarak gören Ekistick kuramcıları.
2. Kentsel ekonomik işlevlerin temel ayrımlarını belirleyen Devlet İstatistik Enstitüsü.
3. Türkiye Ulusal Komitesi tarafından hazırlanan Habitat II Türkiye Ulusal Raporu ve Eylem Planı.

Belirlenen 7 kentsel kategori yine yukarıda belirtilen kaynaklardan da yararlanarak, alt kategorilere ayrılmıştır. Çevre, toplum, ekonomi, insan, yerleşim yerleri, altyapı ve örgütlenme'den oluşan kentsel kategorilerin alt kategorileri ise şu şekildedir.

Cevre kategorisinin alt kategorileri:

- Hava Kirliliği,
- Su Kirliliği,
- Gürültü Kirliliği,
- Toprak Kirliliği,
- Yeşil Alan Yaratılması,
- Tarihi Yapılar ve Eserler.

Toplum kategorisinin alt kategorileri:

- Nüfus Artışı,
- Eğitim,
- Sağlık,
- Kültür,
- İstihdam,
- Gelir ve Tüketim.

Ekonomi kategorisinin alt kategorileri:

- Yeni İşletmelerin Açılması,
- Üretim Artışı,
- Sanayideki Teknolojik Gelişme,
- Hizmet Sektörü,
- Tarımdaki Üretim,
- Yeni Yatırımlar,
- İhracaat.

İnsan kategorisinin alt kategorileri:

- Kentli Kimliği,
- İntihar,
- Şiddet Eğilimleri,
- Ahlaki Değerler,
- Katılımcılık,
- Sorunlara Çözüm Önerme.

Yerleşim yerleri kategorisinin alt kategorileri:

- Gecekondulaşma,
- Konut Artışı,
- Dinlenme, Eğlence ve Spor Yapıları,
- Yönetim ve İş Merkezleri,

- Alışveriş Merkezleri,
- Kent Planlaması.

Altyapı kategorisinin alt kategorileri:

- İçme ve Kullanma Suyu,
- Kanalizasyon,
- Ulaşım,
- Haberleşme,
- Enerji,
- Katı Atıkları Toplama ve Yok Etme.

Örgütlenme kategorisinin alt kategorileri:

- Sivil Toplum Örgütleri,
- Mesleki Örgütler,
- Gönüllü Kuruluşlar,
- Yerel Yönetimler,
- Yerel Yöneticilerin Örgütlenmeye Yaklaşımları.

Bu araştırmada yerel gazetelerde yayınlanan ve yukarıdaki alt kategorilerle dolaylı olarak ilgili olan bazı gazete içerikleri araştırmanın amacına uygun olmadığından araştırmacı tarafından bir veri olarak kabul edilmemiştir. Örneğin; turizm ile ilgili magazinel gazete içeriklerine, ekonominin bir alt kategorisi olan hizmet sektöründe yer verilmemiştir. Ayrıca; hizmet içi eğitimler ile ilgili gazete içerikleri de toplumun alt kategorisi olan eğitimde değil, hizmet sektöründeki gelişmelere katkıda bulunduğu gerekçesiyle araştırmacı tarafından ekonominin bir alt kategorisi olan hizmet sektöründe değerlendirilmiştir.

1.7.4 Verilerin İşlenmesi, Çözümü ve Yorumlanması

İçerik çözümlemesinde örneklemin belirlenmesi ve verilerin toplanmasından sonra gelen en önemli aşama verilerin işlenmesi, çözümü ve yorumlanmasıdır. Bunun için bu çözümlemeye yön verecek “kayıtlama yönergelerinin” hazırlanması büyük önem taşımaktadır. Kayıtlama ya da yazımlama yönergesi, diğer ampirik yöntem olan sormaca uygulamasında, sormacanın özelliklerini taşır. Nasıl bir sormacada konu ile ilgili sorular yer alıyor ise, yazımlama-kayıtlama yönergesinde de amaca göre düzenlenmiş sorulara yer verilir. Ancak aradaki fark, yazımlama yönergesindeki, sorular, insan birimine sorulan ve yanıtı alınarak yazılan soru tiplerinden değildir. Yönergedeki sorular, örneklem ile seçilmiş verilere kodlayıcı(lar) tarafından sorulur ve yanıtları kodlayıcı tarafından gözlemlenerek kodlama formuna işaretlenir.

İçerik çözümlemesinde kayıtlama yönergesi, araştırmanın amacı gözönünde bulundurularak hazırlanır. Soruların biçimi, toplum bilimlerinde kullanılan biçim ile açık, kapalı ya da yarı açık uçlu olarak düzenlenebileceği gibi, çoğunlukla şıkları az olan, bir dizge içerisinde düzenlenen kapalı uçlu sorular olarak yer alır. Yönergenin hazırlanmasında özen gösterilmesi gereken en önemli husus, birleştirme ile birlikte kavramlaştırmanın çok iyi yapılmasıdır. Kavramlaştırma, araştırmada kullanılan kavramların, ne anlama geldiğinin, o içerik içerisinde yeniden tanımlanmasıdır.

Bunun yapılmasında amaç, içerik çözümlemesinin temeli olan, aynı verilerin başkası tarafından araştırılmasında, benzer sonuçların alınmasının sağlanmasıdır. Araştırmanın simgelere ne anlam verdiğinin ya da hangi anlamı ile kullanıldığının açık olarak belirtilmesi, yöntemde saklı olan öznellik özelliğinin ya da sakıncasının bir ölçüde giderilmesini sağlar.

Kayıtlama yönergesinde de görüleceği ve açıklanacağı üzere bu çalışmada içerik çözümlemesi yöntemi kapsamında biçimsel çözümleme ve mesaj çözümlemesi yapılmıştır. Biçimsel çözümleme ile, kentleşme olgusu ile ilgili yerel yazılı basında yer alan gazete içeriklerinin hangi sayfada, hangi konumda, hangi sunum şekliyle ve ne kadarlık alanda yer aldıkları saptanmıştır. Mesaj çözümlemesi ile de kentleşme ile ilgili gazete içeriklerinin kaynakları, nitelikleri, iletişim yönleri ve içerikleri amaca bağlı olarak çözümlenmiştir.

Kentleşme sürecinde yerel basının rolünü ortaya çıkarmaya çalışan bu araştırmada, içerik çözümlemesi uygulaması için hazırlanan kayıtlama yönergesinde yer alan bilgiler şu şekildedir:

1. Gazete içerikleri hangi sayfada yer almaktadır ?

2. Gazete içeriklerinin konumu nedir ?

- a) Sayfanın üst kısmında,
- b) Sayfanın alt kısmında,
- c) Sayfanın ortasında,
- d) Sayfayı komple işgal ediyor.

3. Gazete içeriklerinin sunum şekli nasıldır ?

- a) Haber,
- b) Fotoğraf,
- c) Grafik,
- d) Karikatür,
- e) Köşeyazısı.

4. Gazete içeriğinin kaynağı kimdir?

- a) Belediye Başkanı,
- b) Belediye Yöneticisi,

- c) Valilik,
- d) Demokratik Kitle Örgütleri,
- e) Bilim Adamları,
- f) Halk,
- g) Medya Mensubu,
- h) Diğer Kamu Kuruluşları.

5. Gazete içeriğinin niteliği nedir ?

- a) Açıklama,
- b) İddia,
- c) Eleştiri,
- d) Beklenti,
- e) Çözüm önerisi getirme,
- f) Destek,
- g) Bilgilendirme.

6. Gazete içeriğinin kapladığı alan (cm²) nedir ?

7. Gazete içeriğinin iletişim yönü (mesaj) nedir?

- a) Olumlu,
- b) Olumsuz,
- c) Nötr.

8. Gazete içeriğinin kentleşme sürecine ilişkin olarak kapsadığı konular nelerdir?

Belirlenen 7 kentsel kategorinin alt kategorileri konuları oluşturmaktadır.

Bu soruların yer aldığı kayıtlama yönergesinde verilerin işlenmesi aşamasında kolaylık sağlanması açısından anahtar sözcükler kullanılarak belirli bir format oluşturulmuştur (Bkz. Tablo IV). Bu formatta (Kodlama Formu) yer alan “kategori” ile, kentsel kategoriler ifade edilmekte olup bunlar çevre (kodu 1) toplum (kodu 2), ekonomi (kodu 3), insan (kodu 4), yerleşim yerleri (kodu 5) altyapı (kodu 6) ve örgütlenme (kodu 7)’dir.

İçerik çözümlemesi yönteminde çözümleme, kodlama yönergesine göre “kodlama formu” ile yapılmıştır. Kodlama formu; yönergeye bağlı olarak, ondaki bilgileri alarak, daha basitleştirerek, kısaltarak hazırlanan formdur. Bu form örneklem sayısına ulaşılan dek doldurulmuştur. Elde edilen veriler daha sonra bilgisayar aracılığı ile belirli istatistik programları uygulanarak bulgular halinde elde edilmiştir.

Uygulama sonucu elde edilen veriler yoruma temel oluşturacak şekilde araştırma sonucu ve varsayımlar doğrultusunda çeşitli ölçülerden yararlanılarak çözümlenmiş ve sınıflandırılmıştır. Bundan sonra, sınıflandırma düzeyine uygun olarak değişkenler arasındaki ilişkiler hesaplanmış, tablolar oluşturulmuştur. Genel olarak bu uygulamalardan sonra; Türkiye’de yerel basının kentleşme süreci içindeki yeri ve önemi bu içerik çözümlemesi yöntemi yoluyla ulaşılan çikarsamalar doğrultusunda değerlendirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1 Kentleşme Kavramı

Kentleşme insanoğlunun tarihi evriminin bir boyutudur. Bu itibarla da evrevsel bir olgudur. Kentleşme ister kapitalist, ister sosyalist olsun, tüm ülkelerde ortak bir olgu teşkil etmektedir. Çünkü ideolojiler ve politikalar onu etkileyememekte, ona ancak yönlendirme ve biçimlendirme bakımından etkin olabilmektedir.²¹

Kentleşme toplumların yakın ve uzak tarihlerinde sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel olarak ortaya çıkan en köklü değişimleri ifade etmektedir. Diğer bir deyişle kentleşme, ekonominin kaynaklarını harekete geçirmenin ve siyasi sistemi demokratikleşmenin en keskin ve en etkili yollarından biri olarak kabul edilmektedir. Ayrıca kentleşmeyi tüm gelişen toplumların vazgeçilmez bir kaderi olarak ele alan görüşler de vardır. Gerçekten kentleşme sürecinden geçmeden hemen hiçbir toplumun kalkınıp, gelişip modernleştiği görülmemiştir.²²

²¹ Nur VERGİN, Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Sosyolojik ve Siyasal Sonuçları” İstanbul: Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayınları, No:1, 1986, s.27

²² Nusret EKİN, “Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar”, İstanbul: Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayınları, Yayın:11, Seminer 6, 1986, s.7

Kentleşme dar anlamda, kentlerin sayısının ve kentsel alanda yaşayan nüfusun artmasıdır.²³ Kent nüfusundaki artışın ise iki ana kaynaktan doğduğu açıktır. Bunlardan birincisi; doğum, ölüm farkının yarattığı doğal artış, diğeri ise göçlerdir.²⁴ Gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde, doğurganlık eğilimi azaldığından, kentleşme daha çok köylerden kentlere olan nüfus akınlarıyla beslenir.²⁵ Bu nedenle kentleşme, nüfusun yerleşmelere dağılımında kent yararına bir değişme anlamına gelmektedir.²⁶ Kentleşmenin dar anlamdaki bu tanımı, demografik nitelik taşır.

Ancak kentleşmeyi, yalnızca demografik açıdan tanımlamak ve bir nüfus hareketi olarak görmek yeterli değildir. Çünkü kentleşme olgusu, özünde toplumun sosyo ekonomik yapısındaki değişmelerin bir türevidir. Bu nedenle kentleşme tanımının, bu nüfus hareketlerini yaratan ekonomik ve sosyal değişmeleri de kapsamaması gerekir.²⁷

Kentleşmenin ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutlarını da içine alan, geniş anlamda bir tanımını şu şekilde yapmak olanaklıdır: “Sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumsal yapısında, artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan,²⁸ insanların dünya görüşlerinde, değer sistemlerinde ve davranışlarında kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi süreci”.²⁹ Kentleşmenin önemli boyutlarından biri olan, siyasal davranış değişikliklerini de, bu tanımın, kentlere özgü davranış değişiklikleri içinde bulma olanağı vardır.

²³Kayıhan ÖZOĞUZ, “Türkiye’de Kent Nüfusunun Sayısal Gelişimi”, İstanbul: Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayınları, yayın No:1 1986, s. 198

²⁴ SENCER, s. 2

²⁵ Ruşen KELEŞ, Kentleşme Politikası, Üçüncü Basım, Ankara: İmge Kitabevi, 1996, s. 19

²⁶ SENCER, s. 2

²⁷ ÖZOĞUZ, s. 198

²⁸ KELEŞ, s. 19

²⁹ Artun ÜNSAL, Ruşen KELEŞ, Kent ve Siyaasal Şiddet, Ankara: A.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:507, 1982, s.25

Türk Dil Kurumu'nun Kentbilim Terimleri Sözlüğü'nde ise; "Kentleşme, işleyimleşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan oranda örgütlemeyi, uzmanlaşmaya ve insanlararası ilişkilerde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikimi süreci olarak tanımlanmaktadır."³⁰

Karabey, kentleşmeyi kısaca şu şekilde tanımlamaktadır; "Kentleşme insanların giderek daha kalabalık biçimlerde kentlerde yaşama zorunluluğu, kentlerin sayıca, yaygınlıkça ve nüfusça büyümeleridir."³¹

Dr. Gündüz Atalık, Türkiye'de Kalkış (Take-off) Aşamasının Ön Şartlarının Hazırlanması Bakımından Şehirleşme Olgusu ve Planlaması İçin Kriterler adlı çalışmasında kentleşme kavramına şu şekilde değinmektedir;

"Kentleşme esas bakımdan birinci üretim eylemlerine bağlı kırsal topluluklardan ikinci ve üçüncü üretim eylemlerine bağlı topluluklara doğru bir kütle hareketidir. Bu aşamalardan birincisi; tarım ve hayvan üretimi, ormancılık, avcılık, balıkçılık üzerinde yoğunlaşan birinci üretim şekli; ikincisi, madencilik, imalat, inşaat eylemlerini içine alan ikinci üretim şekli; üçüncüsü ise, ticaret, ulaşım, haberleşme ve hizmetleri kapsayan üçüncü üretim şeklidir. Bu aşamaları, farklı ülkelerde aynı zamanda, aynı ülkenin çeşitli bölgelerinde veya her ülkenin zaman içindeki gelişiminde izleyebiliriz."³²

Ankara Mimarlar Odası'na göre kentleşme;

"Bir yerleşmede yada bir ülkenin yerleşmelerinde tarımsal olmayan üretim oranının artması ve tüm üretimin denetim ve eşgüdümünün yoğunlaşması sonucu

³⁰ S. Kemal KARTAL, Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'de Kentleşme, İkinci Basım, Ankara: Adım Yayıncılık, 1992, s.49

³¹ KARABEY, s.91

³² Gündüz ATALIK, Türkiye'de Kalkış (Take-off) Aşamasının Ön Şartlarının Hazırlanması Bakımından Şehirleşme Olgusu ve Planlaması İçin Kriterler, İstanbul: İTÜ, 1968, s.12

büyüklik, yoğunluk, ayrı cinstenlik ve bütünleşme derecelerinin artması olayıdır.”³³

Üretim biçimindeki değişimin, yani ekonomik ögenin, kentleşme tanımında özel bir ağırlığı vardır. Kentleşmenin, tarımsal üretimden daha ileri bir üretim düzeyine geçiş olarak da tanımlanabilmesi bu yüzdendir. Bu geçiş tüm üretim denetleme işlevinin kentlerde toplanmasını zorunlu kılmakta ve kentsel nüfusun büyümesine, yoğunluk kazanmasına, heterojenlik ve bütünleşme derecelerinin artmasına yol açmaktadır.³⁴ Her ülke, bu geçiş süreci içinde bulunduğu noktaya göre, az kentlileşmiş ya da çok kentlileşmiş olarak nitelenir.

Kentleşme yalnızca demografik bir süreç değildir. Bu süreç kent ile taşra arasındaki ilişkileri etkilemektedir. Hem kentin hem de köyün görünümü değişmektedir.³⁵ Dolayısıyla, kentleşme, kent için olduğu kadar bütün toplum için de anlamı olan bir olgudur. Teknik bakımdan gelişmiş olan bütün çağdaş toplumlarda, verimde ve ekonomik örgütlenmedeki değişmelerin, sonuç olarak sosyal ilişkilerdeki başkalıklarla birlikte en önemli bileşeni, eylemli nüfusun tarımdan, sanayiye hareketi olmuştur. Bu değişimin temel taşları şunlar olmuştur ve olagelmektedir:³⁶

- a) gelir üretici mülkiyet biçimleri değişmektedir
- b) kent kümeleri, toplanma (concentration) noktalarının çoğalması ve bireysel toplanması ile artmaktadır
- c) nüfus değişmeleri, kent ve kır ailesinden kent sanayi ekonomisine doğru değişme için yardımcı olmaktadır
- d) teşebbüs şekli değişmektedir
- e) büyüyen bir ücretli iş sahibi grup ortaya çıkmaktadır
- f) mesleklerin şekli değişmektedir

³³ SENCER, s.8

³⁴ HUGHES, s.29-30-31

³⁵ GALİ, s. 3

³⁶ ATALIK, s. 14

Tanımlardan ve açıklamalardan anlaşılacağı üzere kentleşme hareketi, zaman içindeki bir değişmeyi anlatır. Bir ülkenin, ya da bölgenin kentleşme derecesi, kentleşme düzeyi (kentleşme oranı) ise; o ülke ya da bölge nüfusunun belli bir anda, belli bir tanıma göre kent sayılan yerleşme özelliklerinde yaşayan oranıdır. Şu halde, kentleşme hareketi, demografik tanımı ile, belli bir süre içinde, kentleşme oranında yer alan değişiklik olarak görülebilir. Bu kavramları birbirisiyle karıştırmamak gerektiği gibi, kentleşmenin sadece bir yönünü, toplumsal değişme boyutunu yansıtan kentleşme ile kentleşme hareketini karıştırmamak gerekir. Ayrıca, kentsel gelişmenin bir düzen ve denetim altına alınması yollarını gösteren şehircilik (kentbilim) ile, bir toplumsal olayın adı olan kentleşmenin birbirinden farklı oldukları bilinmektedir.³⁷

1.2 Kentleşmenin Tarihsel Gelişim Süreci

Çağımızın insanı, kentleşmeyi Endüstri Devriminin kaçınılmaz bir sonucu gibi görmüştür. Oysa, bugünkü kentleşme, ikinci kent devrimidir. Birincisi, 9-10 bin yıl önce Ortadoğu'da başlamış ve tarımsal üretimin artışına paralel olarak bütün dünyaya yayılmıştır. Neolitik Devrimi'nin, daha doğru deyişle Tarım Devrimi'nin, en önemli ve anlamlı sonucu, kişi ve toplum başına üretimin büyük ölçüde artması olmuştur.

Küçük köy yerleşmeleri tükettiklerinden çoğunu üretmeye başlayınca, yaşamak için besin üretmek zorunda bulunmayan, sayıca az fakat nüfusça kalabalık, kasaba ve kentler ortaya çıkmıştır. Besin üretimi yapmayan kentlerin nüfusu, artı ürüne ya da ürün fazlasına bağlı kalmıştır. Ürün ne kadar bol ve fazla ise, kentler o kadar büyümüşür.³⁸

³⁷ KELEŞ, s. 20

³⁸ Bozkurt GÜVENÇ, İnsan ve Kültür, 4. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi 1984, s.192-193

Kentleşme Devrimi'nde ikinci büyük adım; yağmura bağlı "kuru tarım"dan insan emeğiyle sulamaya dayalı "sulu tarım"a geçişle atılmıştır. Bu gelişme en çok Nil vadisinin alçak yataklarında, Dicle ve Fırat arasındaki liğli topraklarda, İndus ırmağı kıyılarında, Sind ve Pencap'ta olmuştur. Bu alanlarda bol ve aksamayan su kaynakları, sellerle yenilenen verimli topraklar bol besin sağladığından, nüfus alabildiğine genişleyebiliyordu.³⁹

Ancak sulu tarım sistemi, sulama kanallarının devamlı bakımını; bu tür mühendislik hizmetleri de kuvvetli merkezi hükümetleri ya da yönetim sistemlerini gerektirmiştir. Sistemin düzenli işlemesi için, nehrin ne zaman taşacağıının bilinmesine mutlak bir gerek vardır. Din yetkililerinin bu soruna eğilmesi, takvim (gün bilgisi) ilminin hızla gelişmesine yol açmıştır. Yer ölçümü (geometri) bu kültürlerin icadı olmuştur. Astronominin ilk önce Mezopotomya ve Mısır'da gelişmesinin nedeni de budur. Asur'ların ve Sümer'lerin Babil'de inşa ettikleri zigurat'lar hem tapınak hem de gözlem evi olarak kullanılıyordu.

Bu kulelerden gözlemlere dayalı olarak, yılın uzunluğu, güneş ve ay tutulmaları inanılmaz bir doğrulukla hesaplanmıştır. Toprakların ne zaman, nasıl etkileneceğini bilen; mevsimleri ve nehir taşmalarını önceden haber vereceğini bilen yöneticiler (din ve bilim adamları) zamanla ve giderek, artı ürünü kontrol etmeye başlamışlardır. Artı ürünün çoğalması, kentleri, kentlerin gelişmesi, kentsel işbölümünü güçlendirmiştir. İşbölümü uzmanlaşmayı, uzmanlaşma yeni keşif ve icatları getirdi. Alışveriş ve ticaret hayatı büyük gelişmeler gösterdi . Bunun sonucu olarak, varlık ve servet belli ailelerde toplanmaya başladı. Sosyal farklılaşma ve hareketlilik hız kazandı. Mal, mülk ve mülkiyet kavramları, sosyal sınıf ve katmanları yetki ve görevleri, hak ve ceza ilkelerini (hukuku) doğurdu. Tarım kültürlerindeki farklılaşma birkaç eksen boyunca şu şekilde gerçekleşti.⁴⁰

³⁹ CHILDE, s.103

⁴⁰ GÜVENÇ, s.193-194

- a) Yöneten-yönetilen (devlet-halk eksen) eksen
- b) Varlıklı-yoksul eksen
- c) Okuryazar-okuryazar olmayan eksen
- d) Kentli-köylü (taşralı) eksen
- e) Tüketen-üreten eksen gibi

Tarım çağı devrimi çok merkezliydi ve dolayısıyla çeşitli merkezlerden dünyaya yayılmıştı. Sık ormanlar ve sert iklim koşulları, Tarım Devrimi'nin Avrupa'ya doğru yayılmasını binlerce yıl geciktirmiştir. Hatta bu yayılma, madeni uçlu sabanların (demirin) keşfini beklemiştir. Tarım Devrimi ikibin yıl içinde, Balkanlara ve Yunanistan yarım adasına, ondan bin yıl sonrada bugünkü Macaristan ovalarına ulaşmış, Tuna vadisini izleyerek, İç ve Kuzey Avrupa'ya yayılmıştır. Tarım Devrimi, üç dört bin yıl önceleri Kuzey Denizi kıyılarına varmış, İngiliz adalarının tarıma geçmesi de bin yıl kadar sürmüştür. Tarım Devrimi Mezopotomya ve Nil vadilerinde en parlak dönemlerini yaşarken, Kuzey Avrupa'nın mezolitik kültürleri bu ileri teknolojiyi yeni yeni öğreniyorlardı. Ne var ki Tarım Devrimine katılmakta en sona kalan İngiliz Adalıları, Endüstri Devriminin başlatılmasında en önde gitmişlerdir.⁴¹

Sanayi devriminin başlangıcında, kentlerin ekonomik yapısında başlıca rol oynayan öğeler, kentsoylular (burjuvalar), tüccar ve bankacıları. Gelişen bir ticaret yaşamı ile sanayi öncesi bir dönemin izlerini taşıyan zanaatlar bütünleşebilmişti. Bununla birlikte, sanayi devrimi yani makineleşmenin ve ussallaşmanın sistemli (düzenli) bir biçimde ve geniş ölçüde uygulaması ve zihniyet ve davranışların bu yeni kapitalist üretim biçiminin isterlerine uydurulmaya başlanması geleneksel kent yapısını sarsmaya değiştirmeye önyak oldu.⁴²

⁴¹ GÜVENÇ, s.96

⁴² KELEŞ , s.20

Kapitalist tarzla birlikte toplumsal yapıda da bazı karakteristik özellikler oluşmaya başladı.

- 1) Bir toplumsal iş bölümü; insan isteklerinin karşılandığı çeşitli üretim faaliyetleri aynı bireyler ya da birey grupları arasında bölünür.
- 2) Özel mülkiyet ve sözleşmeye dair bir yasal çerçeve; bu çerçeve içinde bireylerin sahip oldukları nesnelere üzerinde tartışmasız hakları olduğu gibi, bu hakları başkasına devretme hakları da vardır.
- 3) Özçıkara dayalı davranışa yönelik bireysel bir eğitim; bu özellikler hemen tüm toplumlarda mevcuttu. Modern dünyanın emsalsiz karakteristiği bu öğelerin toplumsal hayatın merkezi ve yaygın özellikleri haline gelmesidir. Tarihsel olarak, bu üç koşulun gelişimi aşağı yukarı el ele cereyan etmiştir.⁴³

Toplumsal yapının farklılaşması, kentsel yapının değişimini de beraberinde getirdi. Tüm sanayi dalları eski kentlerin dışında, enerji kaynakları, ulaşım araçları, hammadde kaynakları ve insan gücü sunusunun ucuz ve kolay olduğu yerlerde yerleşmeyi yeğ tuttu. Fabrikaların yakınında sanayi kapitalistlerinin simgesi olan işçi kentleri doğdu.

Şu halde Sanayi Devrimi sonrasında, kentleşme sanayinin bir yan ürünü olarak görülür. Bu özel koşullarda, sanayileşme ve kentleşme ayrılmaz bir biçimde birbirine bağlı olaylardır.⁴⁴ Günümüzde sanayi ötesi gelişim düzeyinde tek tek ülkeler ve genel olarak dünya açısından kentleşme olgusunun önemi onun şu iki özelliğinden kaynaklanmaktadır:

⁴³ Ross POOLE, Ahlak ve Modernlik, Çev: Mehmet Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1993, s.16-17

⁴⁴ KELEŞ, s. 21

- 1) Bir takım ekonomik ve toplumsal süreçlerin işlemesi ile ortaya çıkan “bir sonuç” olması: Kentleşme tarımdaki ve sanayideki değişmelerin ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Başka bir anlatımla, kentleşme teknolojideki gelişmelerin, tarımsal ve tarımsal olmayan üretim biçimi ve ilişkilerindeki değişmelerin bir sonucudur.
- 2) Toplumsal değişme sürecini “etkileyen bir öge” olması: Kentleşme, toplumsal değişme sürecini önemli ölçüde etkileyen ve bazı toplumlarda da hızlandıran bir olgudur. Başka bir anlatımla, kentleşme yalnızca bir sonuç olarak kalmamaktadır. Özellikle Türkiye gibi ülkelerde, kentleşme göreceli olarak yüksek bir hıza ve dereceye ulaştıktan sonra, ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasi yapısını değiştirmeye zorlayan temel öğelerden birisi olmaktadır.⁴⁵

Toplum içindeki bireylerin eğitim ve kültür düzeyleri, değişime olan bakış açıları, toplumsal potansiyel ve sivil toplum örgütlerinin varlığı, kentleşme olgusunun toplumsal değişimin üzerindeki etkisinde son derece önemli faktörlerdir.

Çağdaş anlamdaki bir kentleşme; nüfus bağlamında, kentsel sınırlar içinde yaşayan insan sayısının artması, bir başka anlatımla salt bir nüfus hareketi değildir. Çağdaş kentleşme aynı zamanda ekonomik anlamda planlı büyüme alt yapı faaliyetlerinin sistematik bir bütün içinde uygulanması, sosyal ve kültürel alandaki gelişim ivmesinin artması, toplum içindeki örgütlü yapıların çoğalması, katılımcılığın sağlanması ve bireyin kentli olma bilincine sahip olması yani kentleşme olgusunu içselleştirmesidir.

⁴⁵ S. Kemal KARTAL, “Kentleşme ve İnsan”, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No:175 , 1978, s.4

Özetle evrensel bir boyutu olan çağdaş kentleşme, toplumların ekonomik, siyasal ve yaşam tarzlarındaki değişimlerin hem sonucu hem de belirleyicisidir. Bu doğrultuda, kentleşme bir yönüyle bu olguları değiştirme ve de biçimlendirme gücüne sahipken, diğer yönüyle de bu olgulardan geniş ölçüde etkilenmektedir.

1.3 Türkiye’de Kentleşme

Türkiye’de kentleşme olgusu, ülkenin toplumsal ve ekonomik yapısını biçimlendiren temel öğelerden birisidir. Yalnız, tarımdaki değişmelerin ve sanayileşmenin bir sonucu değil, toplumsal değişme sürecinin de bir göstergesidir. Ayrıca, Türkiye’nin iktisadi, sosyal ve siyasi gelişmesiyle kentleşme birlikte gitmektedir ve bu yapılan üzerinde kendine özgü etkileri vardır.⁴⁶ Bu nedenle; Türkiye’de kentleşmeyi analiz etmek, Türkiye’nin sosyo-ekonomik sorunlarını anlamının da en geçerli yoludur.

Türkiye’de kentli nüfus miktarı 31.5 milyon dolaylarındadır. Kent tanımında nüfus ölçütü yerine “yönetsel statü” ölçütü kullanılır, il ve ilçe özeklerinde yaşayan nüfusa “kentsel nüfus” denilirse, bu anlamda kentleşme düzeyinin %58.4’e vardığı görülür. Bu kentleşme düzeylerinden her ikisi de, az gelişmiş ülkelerden birçoğunun kentleşme düzeyinden yüksek, bununla birlikte, sanayileşmiş ve gelişmiş ülkelerden hemen hemen tümünün %65’in üzerine çıkmış bulunan kentleşme düzeylerinin altındadır.⁴⁷

1.3.1 1923-1950 Dönemi

Kurtuluş Savaşı sonrasında Osmanlı İmparatorluğunun yerini Cumhuriyet Türkiye’si almıştır. Yeni Cumhuriyet Türkiye’si, dışa bağımlı bir ekonomiyi ve bunun mekansal örgütlenme biçimini yadsımıştır. Başkentini, İstanbul’dan

⁴⁶ Emre KONGAR, İmparatorluktan Günümüz Türkiye’si’nin Toplumsal Yapısı, Cilt:I-II, 6. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1992, s. 97

⁴⁷ Ruşen KELEŞ, Kentleşme Politikası....., s:41

Ankara'ya taşınmış ve iç pazarını bütünleştirecek bir demiryolu programı uygulamıştır. Ayrıca, batıya açık bir kültür ve yaşam biçimini kurmak istemiştir. Bu kültürün kurulmasında da 1930'larda çıkardığı Belediyeler Yasası'yla belediyelere ve kent planlamasına önemli işlevler vermiştir.⁴⁸

Cumhuriyet'in kurulduğu 1923'den, 1950'lere değin, ülke güçlü bir kentleşme hareketine konu olmuş değildi. İdari ayrıma göre, 1927'de 3 milyon 306 bin kişi olan kentsel nüfus, 23 yılda ancak yarım katı (%59) bir büyüme göstererek, 1950'de 5 milyon 244 bine ulaşmıştı (Bkz. Tablo I-II). Aynı dönemde kır nüfusunun da, hemen hemen aynı düzeyde (%52) artarak 10 milyon 342 binden, 15 milyon 703 bine yükseldiği görülür (Bkz. Tablo I).

Dolayısı ile, bu yıllarda kentsel alandaki nüfus artışının; bu alanın kırdan çektiği göçe değil, büyük ölçüde kendi gelişme (artış) dinamiğine bağlı olduğu söylenebilir. Nitekim, kentsel nüfus artış hızı, genel nüfus artış hızından bir farklılık göstermiyordu. Hatta, kentsel kesimde doğurganlık daha da düşük olduğundan, kentsel nüfus artış hızı 1927-1935 arasında toplam nüfus artış hızının bile gerisinde kalmıştır.⁴⁹

Kentsel nüfus artış hızı bu dönemde (1935-1940 arası dışında) kırsal nüfus artış hızından önemli bir farklılık göstermez. 1935-1940 yılları arasındaki fark ise, bu dönemde kentsel alanı hayli önemli Hatay'ın ülkeye katılması ile ilgilidir. Kentsel nüfusun toplam nüfus içindeki payı, bu dönemde hemen hemen aynı kalmış, 1927'de %24 iken 1950'de ancak %25.1'e yükselmiştir (Bkz. Tablo II). Kentleşme olgusu 10 bin + nüfus kriterine göre incelendiğinde, idari ayrıma göre saptanan gelişmeden daha önemli bir büyüme gözlenir. 1927'de 2 milyon 236 bin kişi olan kent nüfusu 23 yılda %75 artışla, 1950'de 3 milyon 911 kişiye yükselmiş (Tablo I-II); kentsel nüfusun toplam nüfus içindeki payı da %16.2'den

⁴⁸ İlhan TEKELİ, *Türkiye'de Kentleşme Yazıları*, Ankara:Turhan Kitabevi, Bilimsel Eserler Dizisi No:13, 1982, s.330

⁴⁹ ÖZOĞUZ, s. 197

%18.7'ye çıkmıştır. Bu durum, 1950 öncesinde sınırlı kalan kentleşme hareketinin daha birkaç merkezde gerçekleşmesinin bir sonucudur.⁵⁰

1.3.2 1950-1960 Dönemi

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'nin ekonomik politikalarında bir başkalaşım gözlenmektedir. 1960'a kadar uzanan bu sürede, savaş sırasında iç pazara hapsolmuş ekonomisi özellikle tarımda modernizasyona ağırlık vererek dışa açılma süreci başlatılmış; liberalleşme söylemi içinde özel kesime önem vermeye başlanmış; demiryolları ağırlıklı altyapı stratejisinden, karayolu ağırlıklı bir altyapı stratejisine geçilmiştir.⁵¹ Uygulanan bu stratejiler ise toplumsal hareketliliği, buna bağlı olarak da kırdan kente göçü beraberinde getirmiştir. Bu yıllar arasında; her on köylüden birinin kente göçüyle çarpıcı bir biçimde ortaya çıkan mekansal hareketlilik, fiziki sınırları ortadan kaldırıp, merkez ve çevre kültürünü karşı karşıya getiren bütünleşmenin gerçek başlangıcıdır.⁵²

1960'a kadar uzanan bu dönem içerisinde uygulanan politikalar ise kısa sürede dış ödemeler dar boğazı çıkarınca, korumacı bir anlayışla ithal ikameci bir sanayileşme politikası izlemek durumunda kalınmış; özel kesim ağırlıklı siyasal söyleme karşın, kamu kesimi ekonomi içinde önemini korumaya devam etmiştir.⁵³

Türkiye'de 1927-1945 yılları arasında nisbi bir durgunluk içinde olan nüfus, 1948-1950 yıllarından itibaren çok hızlı bir büyüme kaydetmeye başlamıştır. Doğal nüfus artışına neden olan doğumların aniden böylesine artmasının çeşitli

⁵⁰ ÖZOĞUZ, s. 200

⁵¹ Türkiye Ulusal Komitesi,..... s. 15

⁵² TOSUN, s. 55

⁵³ Türkiye Ulusal Komitesi,..... s. 15

sebepleri olabilir. Bunlardan bir tanesi de İkinci Dünya Savaşını izleyen yıllarda tarım ürünlerindeki fiyat artışlarına bağlanabilir. Fiyat artışları doğal olarak küçük toprak sahibi köylüleri arazilerini genişletmeye ve işgücü oluşturacak çocuklarını arttırmaya yöneltmiştir. Marshall Planına rastlayan dönemde kırsal alanlara daha geniş çapta tıbbi yardımın sağlanması ve ilaç dağıtım hizmetinin de yapılabilmesi göz önünde tutulursa, çocuk ölüm oranlarındaki azalma da kolayca anlaşılabilecektir. Ortalama yaşam süresinin uzaması, bu ve buna benzer faktörlerin altında Türkiye 1950-1960 yılları arasında büyük bir demografik patlamaya sahne olmuştur. Türk toplumunun bir nüfus hareketi olarak kentleşmesi, bu dönemden başlayan bir süreci teşkil etmektedir.

Türkiye'nin "geleneksel" niteliğini yitirip, "geçiş halinde" bir toplum olması da 1950'lere rastlamaktadır. 1950'li yıllarda bir nüfus hareketi olarak meydana gelen kentleşmeyi yalnızca bir nüfus patlamasına bağlamak yanlış ya da, hiç değilse, eksik bir yorumun izinde gitmek olur. Bilindiği gibi bazı araştırmacılar, kentleşmenin temelinde yatan nüfus hareketini kentlerde üstlenmiş sanayi kuruluşlarının kentleri çekici hale getirmesine bağlamaktadırlar. Ne varki, Türkiye gerçeği kentleşmeye yol açan iç güçlerde belirleyici faktörün kırsal kesimdeki ekonomik koşulların bozulması sonucu, köylerin itici özelliği olduğunu göstermektedir.⁵⁴

Kırsal itiminde ise temel sorun nüfus kaynak dengesizliği değil, kaynaklar ve kaynakları işleme araçları mülkiyetinin nüfus arasında dengesiz bir şekilde dağılmış olmasıdır. Başka bir deyişle kentleşme sürecindeki insan düşük geliriyle, topraksızlığıyla, eğitim ve sağlık gibi ana hizmetlere yeterince kavuşmamış olmasıyla bir varoluş savaşı veren insandır. Bu nedenle bu insanın kente göçü esasen mevcut olmayan alternatifler arasında yapılmış bir seçim değildir.⁵⁵ Bir başka deyişle, köyden kente göç (rural exodus), köylünün iradi

⁵⁴ VERGİN, s. 29

⁵⁵ Barkıs TOLAN, Çağdaş Toplumun Bunalımı, s. 262

olarak vermiş olduğu bir kararın değil, doğrudan doğruya toplumsal ve ekonomik yapıdaki değişmelerin onu benimsemeye zorladığı bir davranışın sonucudur.⁵⁶

Keyder'in yerinde tespitiyle, 1950-60 döneminde Türk toplumu "istatistiklerden anlaşılması kolay olmayan bir coğrafi ve toplumsal hareketlilik zihniyetine" sahiptir. Bu süreç içinde toprak mülkiyetinin yaygınlaşmasına rağmen, tarımda yaşanan makinalaşma kente göçü hızlandırmış ve kentlerde gelişmeye başlayan ekonomik canlılık (konut inşaatı ve fabrikanın artışı) buralara göçü çekici kılmıştır. Bu göç olgusu ile birlikte, köyün kente açılmasını yansıtan mekan tipi olan gecekondu, geleneksel kentlerin görünümünü alt üst etmekle birlikte, o dönemin iktidarı Demokrat Parti'nin toplumsal tabanını genişleteceği yeni bir kitle ortaya çıkmış ve bu parti iktidar döneminde sürekli olarak gecekondu kitlenin oylarını almaya yönelik popülist vaadlere başvurmuştur. Bu eğilim daha sonraki yıllarda tüm iktidar ya da muhalefet partilerinin temel düsturu olmuştur.⁵⁷

Nitekim 1950-1960 dönemindeki Türkiye'deki kentsel nüfusun sayısal gelişimi ise olağanüstüdür. İdari ayırım baz alındığında, 1950'de 5 milyon 244 bin olan kentsel nüfus, 10 yılda %69 artış göstererek, 1960'da 8 milyon 860 bin kişiye ulaşmıştır. (Tablo I)

Kentsel nüfusun toplam nüfus içindeki payı, aynı dönemde %25.1'den %31.9'a çıkmıştır. (Tablo II) Bir başka deyişle 1950'de ülkede ancak her 4 kişiden biri kentlerde yaşamakta iken, 10 yılda bu oran 1/3'e yükselmiştir. Bu yıllarda her on köylüden birinin kente göçtüğü çarpıcı bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde kentsel nüfus artış hızı en yüksek düzeyine 1950'lerin ilk yarısında ulaşmıştır. 1945-1950 arasında binde 22.5 olan kentsel nüfus artış hızı, 1950-1955 döneminde binde 55.6'ya fırlamış, 1955-1960 yılları arasında

⁵⁶ Ruşen KELEŞ, "Kentleşme ve Kamu Yönetimi Sorunları", *SİSAV Yayınları*, s. 133

⁵⁷ TOSUN, s. 55

ise, az da olsa gerileyerek binde 49.4'e düşmüştür. Yine de, 1950-1960 döneminin tümünde, kentsel nüfus artış hızı ortalama binde 52.4 ile çok önemli ve yoğun bir kentleşme sürecini simgeler.⁵⁸

1955-1960 arasındaki kentleşme olgusu, 10 bin + nüfus kriterine göre değerlendirildiğinde de, önemli bir büyüme görülür. 1950'de 3 milyon 911 bin kişi olan kentsel nüfus, 10 yıl sonra %87'lik büyüme ile 7 milyon 308 bine yükselmiştir. (Tablo I-II) Böylece, 1950'de %18.7 olan kentsel nüfus oranı da 1960'da %25.9'a çıkmıştır. (Tablo II) Başka bir deyişle 1950'de ülke genelinde yaklaşık her 5 kişiden biri nüfusu 10 binden büyük merkezlerde yaşamakta iken 10 yıl sonra bu oran 1/4'e yükselmiştir.⁵⁹

1.3.3 1960-1970 Dönemi

1950'lerin ilk yarısından başlayarak, böylesine bir hız ve ivme kazanan kentleşme süreci, 1960'lı yılların başında bir durgunluk safhasına girmiş; 1960'ların ikinci yarısından sonra yeniden hız kazanmakla birlikte, 1950-1960 dönemindeki düzeyine tekrar ulaşamamıştır.

1960'lı yıllarda gerek "kır"ın itici gücünde, gerek "kent"in çekici gücünde nisbi bir zayıflama söz konusudur. Kırsal alanda nüfus artış hızı dolayısıyla nüfus baskısı azalırken, gelirlerde-özellikle destekleme alımları uygulamasına bağlı hızlı bir artış görülmektedir. Örneğin, 1950-1960 arasında reel olarak %50 artan tarımdaki faal rüfus başına ortalama gelir, 1960-1970 döneminde 3 katına ulaşmıştır. Tarım dışı kesimlerde ise, özellikle 1960'ların ilk yarısında bir durgunluk safhasına girmesi, kentin eski çekim gücünü zayıflatmıştır.⁶⁰

⁵⁸ ÖZOĞUZ, s. 201

⁵⁹ ÖZOĞUZ, s. 202

⁶⁰ ÖZOĞUZ, s. 202

Ayrıca 1960'lı yıllar siyasal ve sosyal anlamda büyük değişimlere sahne olmuştur. Demokrat Parti'nin 27 Mayıs darbesiyle iktidardan uzaklaştırılmasından sonra 1961 Anayasası kabul edilmiştir. 1960'lardan itibaren özellikle büyük kentlerdeki örgütlenme biçimlerinde gönüllü kuruluşların ağırlığı hissedilmiştir. Bu dönemde siyasi, sosyal ve ekonomik amaçlarda olduğu gibi, işlevsel temellere dayalı örgütlerin de yaygınlaştığı dikkat çekmektedir.⁶¹

1960'larda gelişmeye başlayan sanayileşmenin belirleyicisi devlettir. Planlı sanayileşme hareketi bizzat aydın bürokrat kesimden, ayrıca imalat sanayi burjuvazisinden destek sağlayan bir ideoloji halini almıştır. Bu dönemde devlet destekli sanayileşme politikası özellikle imalat sanayinin gelişimine katkıda bulunarak, kente göç eden kitlelerin imalat sanayi ürünlerine olan talepleri bu sektörün gelişmesine kaynak olmuştur. 1960'lardan itibaren hızlanan güç olgusuna bağlı olarak kentin yeni sakinlerinin konut ihtiyaçlarının çözümünü kamu veya özel kesime ait arsalarda aramaları, merkezi otoritenin de çıkardığı gecekondu afları ile bu kesime taviz vermesi kentleşme hızını yıldan yıla artırıcı nitelikteydi.⁶²

1960'lı yıllarda izlenen ithal ikameci ve salt montaja yönelik sanayileşme politikaları, 1970'lere gelindiğinde ekonomide darboğaza neden olmuştur. Bu durumun büyük kentlerde yaşayan kesimler arasındaki sosyo-ekonomik farklılıkları uçurumlara dönüştürmesi, söz konusu dönemlerde uç ideolojilerin gelişmesine uygun ortam hazırlamıştır. Büyük kentlerde sosyo-ekonomik statüsü düşük ve özellikle gecekondu bölgelerinde yaşayan kitlelerin siyasi tercihleri de uç partilere yönelik olmuştur.⁶³ Bu dönemde; sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda büyük değişimler gerçekleşirken, kentsel nüfusun sayısal gelişim hızı 1950-1960 dönemine göre daha önemsiz bir düzeydedir.

⁶¹ TOSUN, s. 55

⁶² TOSUN, s. 56

⁶³ TOSUN, s. 56

1950-1960 arasında, idari ayırma göre binde 52.4, “10 bin + nüfus” kriterine göre binde 62.5 olan kentsel nüfus yıllık ortalama artış hızı 1960-1965 döneminde birinci ayırma göre binde 40.7’ye ikinci ayırma göre de binde 50’ye düşmüştür, Yine bu dönemde kentsel nüfustaki büyüme sürmüştür mutlak anlamda her iki ayırma göre de (idari ayırım için %22, 10 bin + nüfus ayırımına göre %28’lik bir nisbi büyüme ifade edilir) 2 milyon dolaylarında gerçekleşmiştir. (Bkz. Tablo I-II) Kentsel nüfusun toplam nüfus içindeki payı da birinci ayırma göre %31.9’dan %34.4’e, ikinci ayırımına göre ise %25.9’dan %29.8’e çıkmıştır. (Bkz. Tablo II)⁶⁴

1965-1970 dönemi, Türkiye’nin en yüksek kalkınma hızına ulaştığı, sanayi başta olmak üzere, tarım dışı kesimlerin en yüksek büyümeyi yarattığı yıllardır. Bu dönemde tarım kesimi de belirgin bir gelişme göstermiş olmakla birlikte, tarım dışı kesimlerdeki gelişme çok daha önemli boyutlara ulaşmış; dolayısıyla bu kesimlerin artan işgücü talebi, tarım (kır) kesimi üzerinde baskı oluşturmuştur.⁶⁵

1960-1965 arasında idari ayırma göre binde 39.7; 10 bin + nüfus ayırımına göre binde 50 olan kentsel nüfus yıllık ortalama artış hızı 1965-1970 arasında sırasıyla binde 48.4 ve binde 61.4’e yükselerek yeniden 1950’li yıllardaki düzeyine yaklaşmıştır. Kent nüfusunun bu dönemdeki mutlak ve nisbi artışı da, 1960’ların ilk yarısındakinden çok daha önemlidir: Kentsel alanda yaşayanların sayısı idari ayırma göre 2.8 milyon; 10 bin + nüfus ayırımına göre ise 3.4 milyon artmıştır. (Tablo I) Kentsel nüfusun bu dönemdeki nisbi büyümesi de, birinci ayırma göre %27’ye, ikinci ayırma göre ise %36’ya ulaşmaktadır. Böylece, kentsel nüfusun toplam nüfus içindeki payı 1970’de idari ayırma göre %38.4’e, 10 + nüfus ayırımına göre ise %35.8’e çıkmıştır.⁶⁶

⁶⁴ ÖZOĞUZ, s. 202

⁶⁵ ÖZOĞUZ, s. 203

⁶⁶ ÖZOĞUZ, s. 203

1.3.4 1970-1980 Dönemi

1970 sonrasında, kalkınma hızının eski düzeyini giderek yitirmesine bağlı olarak, tarım dışı kesimlerin işgücü talebi azaldı. 1970'lerin sonunda ve 1980'lerin başında yatırımların hemen hemen durmasıyla sonuçlanan ekonomik bunalıma, yüksek enflasyon ile konut, altyapı ve kamu hizmetlerinin, artan nüfus karşısında yetersiz kalması gibi kent yaşamını ve güçlükleri de eklenince, kentleşme sürecinde belirgin bir durgunluk ortaya çıktı.

Kentleşmenin 1970'li yıllarda eski hızını yitirmesinin, ekonomik yapıdaki olumsuz gelişmeler dışında demografik nedenleri de vardır. Söz konusu yıllar nüfusun gelişme dinamiğinin (doğurganlık düzeyinin) gerilediği yıllardır. Bu olgu, kırsal kesim üzerindeki nüfus baskısını azalttığı gibi, kentsel nüfusun da eski büyüklüklerde gelişmesini önlemiştir. Ayrıca, 1960'ların başında ortaya çıkan ve giderek hızlanan "yurt dışına göç" olanakları da, kırdan kopan nüfus için yeni bir mahreç oluşturmuştur. Göç edenler, kırsal alan yanında kentsel alandan da köptüklerinden kent nüfusunun gelişmesini de olumsuz yönde etkilemiştir. 1980'de yurt dışındaki "yalnızca resmi" işçi sayısı 1 milyon 15 bin kişi idi. Bu sayıya eş, çocuk ve kaçak işçilerde eklendiğinde, yurt dışındakilerin sayısı 2 milyonu hayli aşmakta idi.⁶⁷

1970-1980 dönemi; Türkiye'de yoğun bir toplumsal hareketliliğin ve sosyal çalkantıların yaşandığı bir dönemdi. Kentsel kaynaklı siyasal şiddet, 1970'lerde Türkiye'nin siyasal yapılanmasını etkileyen temel olgulardan biridir. Bu dönemlerde kentlerde ortaya çıkan siyasal şiddeti besleyen insan kaynağı, kırdan kente iş bulabilmek için göçmüş genç işsizler ile taşradan kente okumaya gelmiş yarı göçmen gençlerdir. Kırsal değerlerle kentsel değerler arasında sıkışıp kalmış kitlelerin kentle bütünleşememelerinin temelinde, yaşadıkları kimlik sorunu

⁶⁷ ÖZOĞUZ, s. 203

yatmaktadır. Gerek aşırı sol, gerekse aşırı sağ örgütlerin ocaklar, hücreler, tarikatlar aracılığıyla sunduğu ve bunlara çekici gelen olgu; kimliktir. Bu anlamda büyük kent ormanında bir cemaat halinde var olmanın ilişki örgüsü ve güvencesi içinde edindikleri tek şey kimliktir.⁶⁸

70'li yıllarda kentleşme hareketine bağlı olarak Türkiye'nin siyasal yapılanma sürecinde, iktidarda ya da muhalefette olsun, tüm partilerin ve patronaj ilişkilerinin tıpkı Demokrat Parti döneminde olduğu gibi sürdüğü dikkat çekmektedir. Şu farkla ki; Mübeccel Kıray'a göre 1950'lerdeki patronaj daha çok aile ve hemşehrilik ilişkilerine dayanırken, 1970'lerde geleneksel patronajın yerini, siyasal patronaj almıştır. Bu dönemde büyük kentlerin nüfusunun hızla artması, kent seçmeninin ve kentsel rantların önemi ile değerini yükseltmiş, rantların paylaşılma arzusu ise zaman zaman yerelleşme isteminin maddi kaynağı olmuştur. Fakat, politikacıların söylemlerinde ısrarla vurgulanan yerelleşme bir türlü pratiğe aktarılamamaktadır.⁶⁹

1970 sonrasında kurulan hükümetlerin izledikleri tarım ürünleri taban fiyat politikalarının kırsal alanları daha az itici kılması, hızlı enflasyonun kentlerde yaşamayı çok pahalı duruma getirmesi, ülkede evlenme oranlarının görecile azalması ve 1975-1980 yılları arasında, özellikle büyük kentlerde yer alan şiddet olaylarının, kentlerde yaşamayı çekici olmaktan çıkarması, kentleşme sürecinin ivmesini düşürmüştür.

Kentsel nüfus, idari ayırma göre, 5.9 milyon; 10 bin + nüfus kriterine göre ise 7.5 milyon kişi artmış, nisbi olarak da , her iki ayırma göre de yarım katı büyümüştür. (Tablo I) Ancak, kentsel nüfus yıllık ortalama artış hızı, birinci ayırma göre 36.1, ikinci ayırma göre de binde 46.6 ile 1950'den o yan en düşük düzeyine inmiştir. Artış hızındaki bu düşüş, özellikle 1970'lerin ikinci yarısında

⁶⁸ TOSUN, s. 57

⁶⁹ TOSUN, s. 57

önem kazanmıştır. Her iki ayırma göre de, 1970-1975 arasında sırasıyla binde 42.8 ve binde 54 olan bu hız 1975-1980 arasında binde 30.5 ve binde 39.3'e kadar düşmüştür.⁷⁰ (Bkz. Tablo II)

1.3.5 1980'den Günümüze Kadar Geçen Dönem

1.3.5.1 Kentleşme Hızı

1970'li yıllarda belirli bir azalma trendi kazanan kentleşme olgusunun 1980-1985 arasında yeniden ciddi bir tırmanışa geçtiği görülmektedir. 1985 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre, ülkemizde -idari ayırım itibariyle- kentsel alanda yaşayan nüfus 27 milyon 593 bin'e ulaşmış bulunmaktadır. Bu sayı, kentsel nüfusun yalnızca son 5 yıl içinde, mutlak anlamda yaklaşık 8 milyon nisbi olarak da yarı katına yakın (%41) bir artış kaydettiğini göstermektedir. (Bkz. Tablo I-II) Söz konusu mutlak artış 1950-1970 arasındaki 20 yıllık mutlak artışa yakın, nisbi büyüme ise; kentleşmenin bundan önce en yüksek düzeyine ulaştığı 1950-1960 dönemindeki 10 yıllık büyümenin 2/3'ü düzeyindedir.

Aynı yıllarda (1980-1985), Cumhuriyet tarihinde ilk kez kırsal nüfusun (25 milyon 92 bin'den, 23 Milyon 828 bin'e) %5 dolayında azalmış bulunması da (Bkz. Tablo I-II) ülkenin hızlı bir kentleşme sürecini yaşadığını vurgulamaktadır.

1985 ve 1990 yılları arasında da; 1980-1985 dönemindeki kentleşme hızının devam etmekte olduğunu görmekteyiz. 1990 yılında -idari ayırma göre- kentsel alanda yaşayan nüfus 33 milyon 326 bin'e ulaşmıştır. Aynı yıllarda, 10 bin+nüfus kriterine göre kentsel alanda yaşayanların sayısı ise; 31 milyon 805 bin'dir. Kırsal nüfusu ise; -idari ayırma göre- 1985'de olduğu gibi azalmış, (1985'de 23 bin 828, 1990'da 23 bin 146) fakat bu azalma o dönemdeki kadar yüksek olmamıştır. (Bkz. Tablo I-II)

⁷⁰ ÖZOĞUZ, s. 204

1980 ve 1990 dönemini bütün olarak ele aldığımızda, kentsel nüfus; -idari ayırıma göre- 13.6 milyon, -10 bin+nüfus kriterine göre- ise, 11.5 milyon artmıştır. Kırsal nüfus -idari ayırıma göre- yaklaşık 2 milyon (1 milyon 944 bin) kişi azalmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, yani; 1945’de nüfusun %18.3’ü kentlerde yaşarken (10 bin’den fazla nüfusu yerleşmeler kent olarak alınırsa), bu oran 1990 yılında %56.3’e ulaşmıştır. Yarım yüzyıla yaklaşan bu süre içinde, kentsel yerleşmelerdeki nüfus artışı ülke artış hızı en yüksek değerini 1965-1970 döneminde %6.1 olarak almıştır. 1990’lı yıllarda bu oranın % 4.1 düzeyinde seyrettiği kestirilmektedir.⁷¹ Eğer Belediye yönetimlerinin bulunduğu yerler (idari ayırıma göre) kent olarak tanımlanırsa, 1945 yılında % 27.7 olan kentleşme oranının 1994 yılında % 74.6’ya çıktığı görülür. Kentin tanımında hangi ölçüt alınırsa alınsın, son elli yılda Türkiye’nin kentleşme sürecinin önemli bir bölümü aştığı söylenebilir.

Kentleşme oranının bu kadar yüksek olduğu günümüz Türkiye’sinde sanayileşme sürecine bağlı olarak nüfus artış hızı düşmektedir. Ülkenin 1950’li yıllarda % 2.8 düzeyinde olan nüfus artış hızı 1994 yılında %1.6 düzeyine düşmüştür. Türkiye bir demografik geçiş süreci yaşamaktadır. Ama bu geçiş süresinde ulaşılan yer, hem kent ve kırsal ayırımına göre, hem de bölgesel olarak çok önemli farklılıklar göstermektedir.

1993 Türkiye Nüfus Araştırmaları verilerine göre kadın başına doğum oranı kentlerde 2,4 iken, kırsal yerleşmelerde 3.1 olarak saptanmıştır. Batı Anadolu’da kadın başına doğum oranı 2 iken, Doğu Anadolu’da 4.4 olarak bulunmuştur. Doğu Anadolu’nun özellikle kırsal alanlardaki yüksek doğum oranları ile nüfus yoğunlukları artması sonucu beklenirken, tersi bir süreç yaşanmaktadır. Bunun temelinde ise; kuşkusuz Doğu’nun Batı’ya verdiği göç olgusu vardır. Türkiye’de oldukça karmaşık bir göç süreci yaşanmaktadır. Türkiye, daha önce değinildiği üzere özellikle 1960’lı yıllarda, yeterli istihdam yaratamadığı için dışarıya göç

⁷¹ Türkiye Ulusal Komitesi,..... s. 20

vermiştir. Bu göç, 1980’li yılların ortalarında artık göç verilen ülkenin yeterli doyunluğu sağlamalarından dolayı çıkardıkları zorluklar nedeniyle eski hızını kaybetmiş ve Türkiye aynı yıllarda çevresindeki ülkelerdeki siyasal huzursuzluklar dolayısıyla Müslüman ve Türk nüfusu göçüne maruz kalmıştır. Bu gelen nüfus, ülkede daha önceki dönemlerde göçmen nüfus yığılması oluşmuş ve ekonomik anlamda gelişmiş kentlere yerleşme eğilimi göstermiştir. 1980’li ve daha sonraki yıllarda kentsel nüfusun artmasında ülkenin aldığı bu göçün de payı vardır.

Ülke içindeki göçte belli yönelmeler vardır. Bunlardan birincisi; kırsal alandan kentsel alana yönelen göçlerdir. 1950’li yıllarda başlayan bu göç hareketi halen devam etmektedir. Ülke içinde gözlenen ikinci yönelme; ülkenin iş olanaklarının olmadığı yörelerden iş olanaklarının görece olarak daha çok olduğu gelişmiş bölgelere ya da büyük kentlere göçtür. Son 10 yıllık bu göç hareketlerine, Doğu Anadolu’dan yaşam güvenliğinin bulunmayışı dolayısıyla olan göçler ile güvenlik dolayısıyla köy boşaltmasının çıkarttığı zorunlu nüfus yer değiştirmeleri de eklenmiştir.⁷²

Ülke dışından gelen Müslüman ve Türk nüfusun göçü ve kırsal alandan kentsel alana terör ve işsizliğin itimiyle oluşan göçün etkisiyle özellikle istihdam olanakları olan kentlerin nüfusları hızla artmıştır. Kentleri çeşitli büyüklük kümelerine ayırıp, her kümedeki nüfusun artış hızına bakacak olursak, kimi kümelerin ötekilerden daha hızlı büyüdüğünü görürüz. Bunlar; nüfusu 100 bini aşmış bulunan ve Türkiye ölçüleri içinde “büyük kent” sayılabilecek kentlerdir. Bunların kentli nüfustan aldıkları pay, 1980’de %63.3’e, 1985’de %64.9’a, 1990’da ise %67.4’e yükselmiş 1995’de ise bu payın %70’in üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

⁷² Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Habitat II Türkiye Ulusal ve Eylem Planı Taslak, Aralık 1995, s. 19

Bir başka deyişle; 1960-1990 yılları arasında artan kent nüfusun büyük bir çoğunluğu (24.5 milyon) bu büyük kentlerde yerleşmiştir. Bunun dışında kalan büyüklük kümelerindeki kentlerde yaşayan nüfusun payı sürekli bir azalma seyri izlemektedir. 10 bin-20 bin, 20 bin-50 bin nüfus kümelerindeki kentler bu durumdadır. Nüfusu 50 bin-100 bin arasında bulunan kentlerin kentsel nüfustan aldıkları pay ise; durağan bir görünümündedir. 1994 yılında yayınlanan Türkiye İstatistik Yıllığı'na göre 1985 yılında 50 bin-100 bin arasında bulunan kentlerin sayısı 1985'de 46 iken 1990'da 59'a çıkmış fakat 1985'de 3 milyon 51 bin 601 kişi bu kentlerde yaşarken, 1990'da bu toplam nüfus sadece 826 bin 436 kişi artarak 3 milyon 828 bin 37 kişi olmuştur.⁷³

Türkiye'de kentleşme düzeyi coğrafi bölgeler arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Nüfusu 100 bin'den yukarı kentlerin yarısından çoğunun, Samsun-Adana arasındaki doğru çizginin doğusunda yer almasına karşılık, bunların büyük kentler içinde en küçükleri olduğu görülmektedir. Çoğunun nüfusları, Ankara-İstanbul ve İzmir'inkin 20'de ve de 10'da 1'i kadardır. Büyük kentlerin Batı'da olanlarının kendi yakın çevreleri üzerindeki ve hatta bütün ülkedeki etkileri, az gelişmiş yörelerdeki kentlerin büyümesini ve buldukları bölgeler üzerinde geliştirici rol oynamalarını engellemektedir.⁷⁴

Marmara Bölgesi'nde, nüfusun dörtte üçüne yakını kentlerde yaşadığı, yani bu bölge, kimi sanayileşmiş batı ülkeleri ölçüsünde kentleşmiş olduğu halde, Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgeleri'nin kentleşme düzeyleri yüksek olan bölgeler, Türkiye'nin gelişmiş; düşük olan bölgeler ise, az gelişmiş bölgeleridir. Coğrafi bölgelerin, 1980 ve 1990 yıllarındaki kentleşme düzeyleri şu şekildedir: Marmara; %68.7-%75.1, İç Anadolu; 41.4-%59.5, Güney Anadolu; %52.7-%54.3, Ege; %48.6-53.0, Güneydoğu Anadolu; %36.5-%53.5, Doğu Anadolu; %27.2-%37.5, Karadeniz, %24.2-%33.7

⁷³ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye İstatistik Yıllığı 1994, , Ankara: Şubat 1995, s. 57

⁷⁴ KELEŞ, s. 46

Ülkemizde özellikle 1980 sonrasında gözlenen bazı coğrafi bölgelerin kentleşme düzeylerinin hızlı yükselişi bazı sosyo-ekonomik dengesizliklerin hem nedenini, hem de sonucunu oluşturmaktadır. Bu dengesizlikleri en aza indirmek dengeli bir kentleşme düzeyini yakalamak ve gelişmeyi ülke geneline yaymak amacıyla bazı projelerde üretilmektedir. Beşinci beş yıllık plan dönemini (1985-1989) kapsayan plan, bölge planları yapmakta amacın, “iktisadi açıdan gelişmekte olan bölgelerle, belirli sektörler açısından potansiyel gösteren bölgelerde, gelişmenin hızlandırılması, kaynakların etkili kullanımının sağlanması” olduğu belirtilmiştir. Sanayinin ülke düzeyine yaygınlaştırılması, bölgeler arası farklılıkların azaltılması açısından zorunlu sayılmakla birlikte, plan, bölgesel işlem koşullarına duyarlı kesimlerin her bölgede; ulusal nitelik taşıyan kesimlerin ise, sanayi gizilgücü olan yörelerde desteklenmesi ilkesini benimsemiş bulunmaktadır. Bu plan’ın Kalkınma’da öncelikli bölgeler bölümünde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri başta olmak üzere, bölgeler arasındaki gelişmişlik ayrımlarının zaman içinde azaltılarak giderilmesinin temel erek olduğu belirtilmiştir.

Kalkınmada öncelikli yörelerde planlanacak olan sanayilerin, kaynakları harekete geçirecek ve bölgesel gelişmede itici güç olabilecek kesimlerde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bu yörelerin geliştirilmesinde, büyük öncelikli yatırımların yanısıra, küçük öncelikli ve emek yoğun sanayi projelerin desteklenmesi esası da benimsenmiştir.⁷⁵ Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında yer alan görüşlerin büyük bir çoğunluğunu; VI. Beş yıllık Kalkınma Planı’nda farklı versiyonlarla görmek olanaklıdır. Az gelişmiş bölgelerde kurulacak imalat sanayii kuruluşlarının vergi ve kredi politikalarıyla desteklenmesi ile özellikle 1990’lı yılların başından itibaren Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yapılan yatırımların sayısı da artmıştır.

⁷⁵ KELEŞ, s. 278

Kentleşme oranının 1994 yılı itibariyle %74.6'ya ulaştığı günümüz Türkiye'sinde, dengeli bir kentleşme hızını yakalamak ve gelişmeyi ülke geneline yaymak amaçlarının yanısıra; yerel yönetimlerin geliştirilmesi, yerel demokrasinin güçlendirilmesi, kent halkının katılımcılığının artırılması, kentli kimliğinin oluşturulması gibi konular öncelik kazanmakta ve gündemi oluşturmaktadır.

1.3.5.2 Habitat Kentsel Sorun Göstergelerine Göre Türkiye'deki Durum

Dünya Bankası tarafından 1990 yılında başlatılan ve kısmen Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşmeleri Merkezi (Habitat) tarafından finanse edilen göstergeler programında, kentsel sorun göstergeleri belirlenmiş ve günümüz kentsel yaşamının pek çok unsuru konu edilmiştir. Bu göstergeler altı modülde toplanmıştır:

- 1) Yoksulluk, İstihdam ve Verimlilik
- 2) Toplumsal Gelişme
- 3) Altyapı
- 4) Ulaşım
- 5) Çevre Yönetimi
- 6) Yerel Yönetimler

Yoksulluk, istihdam ve verimlilik modülünde altı gösterge bulunmaktadır. Bu altı gösterge, üç alt grup: 1. Kent yoksulluğu, 2. İstihdam olanaklarının artışı, 3. Kent verimliliğinin artışı içinde toplanmıştır. Bu alt gruplardan birincisi; kent yoksulluğu derecesinin saptanmasını yaparken ikinci ve üçüncü alt gruptaki göstergeler ise; daha çok bunun nedenlerine ilişkin açıklamalar getirmektedir.⁷⁶

⁷⁶ Türkiye Ulusal Komitesi....., s. 46

Kent yoksulluğu düzeyini saptamaya yönelik göstergelerden bir tanesi de, yoksulluk sınırı altındaki hane yüzdesini vermektir. 1987 yılı için Türkiye’de hane halklarının yüzde 19’unun yoksulluk sınırı altında bulunduğu bu oranın kentsel alanlarda yüzde 10, kırsal alanlarda yüzde 30 düzeyinde olduğu saptanmıştır. Bu oranlar kent sakinlerine kırsal alandan daha iyi olanaklar sağlandığının bir göstergesidir.

İstihdam olanaklarının artışı birinci modülün bir başka alt grubudur. 15 yaşından büyük kadın ve erkek çalışanların 1990-1993 yılları arasındaki yıllık ortalama artış hızının Türkiye ortalaması 1.2’dir. Aynı dönemde işgücü artış hızı yılda yüzde 2.1’dir. Bu iki yüzde arasındaki fark işsizliğin artmakta olduğunun bir göstergesi olarak ele alınabilir. İstihdam da artış hızı Türkiye kent toplamında yılda; yüzde 2.4, kırsal alanda 1.2’dir. Kırsal alanda istihdam düşerken kentlerde pozitif değer alması kentlerin çekiciliğinin açıklamalarından biri olmaktadır. Kentsel alanda istihdamın yüzde 2.4 artması yeterli değildir. Eğer kentlerde istihdam yüzde 3.5 düzeyinde artsaydı, kentte çalışanların çalışmayan nüfusa oranı sabit kalacaktı. Yüzde 2.4 artış hızı bu bakımdan yetersizdir. Bu durum Türkiye’de gelecek yıllarda kentte bağımlılığın ve işsizliğin daha da artacağına bir ifadesidir.

İlk modül içinde verimlilik alt grubu içinde yer alan gösterge kişi başına kentsel üretimi ve kişi başına düşen Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) değerini içermektedir. Türk parasının 1994 yılındaki devalüasyonu ve negatif büyüme dolayısıyla 1994 yılında kişi başına GSMH değeri 2.193 Dolara düşmüştür. Bu ortalama bir değer olup, kentler için ayrı bir GSMH hesaplaması yoktur. Ama Türkiye’de tarım dışı işlerde çalışanların yarattığı katma değer ortalama katma değere göre oranı bulunabilmektedir. Bu ortalama değer; 1.5’dir. Eğer bu katsayı, kent katma değerinin bir farklılaşmasının göstergesi olarak alınırsa kentsel alanlarda kişi başına GSMH 3.290 Dolar olarak bulunur. Tarımda çalışan başına

katma değerin toplam çalışanlar başına katma değer ortalamasına oranı 0.36'dır. Bu da kırsal alanda kişi başına katma değer farklılaşmasını göstermek için kullanılırsa, kırsal alanda kişi başına GSMH 790 Dolar bulunur. Bu değer kırsal alandaki verimliliğin kötümser bir tahminidir. Buna karşın kentsel alanda, kırsal alana göre dört katına varan bir verimlilik farkı olduğu söylenebilir.

İkinci modülde, yani Toplumsal Gelişme'de 12 gösterge vardır; üç alt grupta toplanmışlardır. Bunlar:

1. Sürdürülebilir demografik büyüme ve sosyal gelişmeye teşvik,
2. Herkes için eğitim ve sağlık hizmetlerinin sağlanması,
3. Toplumsal bütünleşmeyi teşviktir.

İkinci modülün, birinci alt gruptaki göstergelerden bir tanesi doğurganlık oranıdır. Demografik geçiş eğrisinde hızla yol almakta olan Türkiye'nin doğurganlık oranı 1980-1985 döneminde 4.11 iken, 1990-1995 döneminde; 2.70'e düşmüştür. 1992 yılında yüksek gelirli ülkelerde bu oran 1.7'dir. Bu alt grup içinde yer alan bir başka gösterge ise; okur-yazarlık oranıdır. 1990 yılında erginler arasındaki okur-yazarlık oranı kentlerde yüzde 81.92, ülkenin tümünde; yüzde 80.50'dir. Erkeklerin okur-yazarlık oranı kentlerde; yüzde 93.55, ülkenin tümünde; 88.82 iken, kadınlarda bu oran kentlerde; yüzde 78.76 iken, ülkenin tümünde okur-yazarlık oranı; yüzde 75.8'dir. Sürdürülebilir demografik büyüme ve sosyal gelişme alt grubu içindeki göstergelerin toplu bir değerlendirilmesi yapılırsa, Türkiye'nin orta gelişme düzeyindeki ülkelerin değerlerine göre az da olsa daha iyi olduğu söylenebilir.

İkinci modülün içinde yer alan herkes için sağlık ve eğitim hizmeti alt grubunda yer alan göstergelerden birisi ortalama öğrenim yılıdır. 1990 yılı verilerine göre Türkiye'de okur-yazar nüfus içinde ortalama öğrenim yılı 3.6'dır.

İlkokulu bitirenler arasında ise ortalama öğrenim süresi 5.6 yıl olarak hesaplanmıştır. 1992 yılında ortalama öğrenim yılı yüksek insan gelişmesi düzeyindeki ülkelerde 9.8, ortalama insan gelişmesi düzeyindeki ülkelerde 4.8, düşük insan gelişmesi düzeyindeki ülkelerde ise 2.0 olarak bulunmuştur. Türkiye'nin ortalama öğretim yılının ortalama gelişme düzeyindeki ülkelere göre çok düşük kalması, 8 yıllık zorunlu eğitimin çok geç uygulamaya koyuluşundan kaynaklanmaktadır.

Eğitim hizmeti alt grubu içindeki diğer bir gösterge her hastane yatağı başına düşen kişi sayısını veren göstergedir. Türkiye'de 1994'de 406 kişiye bir yatak düşmektedir. Bu 10 bin kişiye 25 yatak düşmesi anlamına gelmektedir. 10 bin kişiye Japonya'da 136, Fransa'da 126, Almanya'da 83 yatak düşmektedir.

İkinci modülde yer alan toplumsal entegrasyon alt grubunun göstergelerinden en önemlisi toplumdaki suçluluk oranıdır. Bunun için 100 bin kişi başına kaydedilen cinayet ve hırsızlık sayısının saptanması öngörülmüştür. Türkiye'de 1991 yılında mahkemelerde hükme bağlanmış bulunan 100 bin kişiye düşen cinayet sayısı 4.7, hırsızlık sayısı 9.5 olmuştur. Polis kayıtlarına göre bu oranlar ABD'de 9.7 cinayet, 1235.9 hırsızlık, Norveç'de 2.6 cinayet, 116.4 hırsızlık, Japonya'da 1.0 cinayet, 184.3 hırsızlık şeklindedir. Kentleşme hızının yüksek olduğu ülkemizde, kentleşmenin olumsuz sonuçlarından bir tanesi olan kentsel şiddetin oldukça düşük olduğu söylenebilir.⁷⁷

Üçüncü modül ise altyapıdır. Bu modülün içinde yer alan göstergelerden en başta gelenlerin bir tanesi; içilebilir suya ulaşmadır. İstatistiklerde Türkiye'de 1980'de kentlerde hane halklarının yüzde 95'i, 1990'da yüzde 100'ü suya ulaşabiliyor görünmektedir. Aynı oran kırsal kesim için 1980'de yüzde 62, 1990'da % 70'dir. Ama bunun, gerçeği tam olarak yansıtmadığı, bir çok kentte

⁷⁷ Türkiye Ulusal Komitesi,..... s. 49

şehir şebekesinden sağlanan suyun güvenilir olmadığı daha çok kullanma suyu niteliğinde olduğu, kentte içme suyu için ayrı bir sektörün geliştiği söylenebilir.

Günümüzde kentleşme olgusu ile birlikte kentlerin büyümesi ve kalabalıklaşması ulaşım sorununu daha da önemli bir hale getirmiştir. Habitat tarafından finanse edilerek hazırlanan ve sorunlara yönelik göstergeleri içeren modüllerin dördüncüsü ise; ulaşım'dır. Özellikle nüfus yoğunluğu fazla olan kentlerde kent içi ulaşım hep bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Kentte yaşayan halk evinden işyerine gitmek için büyük zaman harcamaktadır. İş yolculuklarının ortalama gerçekleşme süresinde, büyük kentler arasında en düşük değeri 22 dakika ile Bursa'da, en büyük değeri ise 49 dakika ile İstanbul'da almaktadır. Bu değerlerin ortalama olduğu düşünülürse işe gitmek için bir saatten fazla zaman harcayanların sayısının oldukça yüksek olduğu ortaya çıkar.

Türkiye'de yol ağının yetersizliği ve trafik sıkışıklığının yoğunluğu nedeniyle kent içi trafik kazalarında da son yıllarda büyük artış gözlenmektedir. 1994 yılı sayılarına göre Türkiye'nin tümünde yılda 10 bin kişide 1 kişi hayatını trafik kazalarında kaybetmiştir. Kent içindeki iş yolculuklarının süresini ve trafik sıkışıklığını azaltmak amacıyla, 1990'lı yıllarda büyük kentlerde raylı taşıma sistemleri için yatırımlar yapılmaya başlanmıştır. Halen bu yatırımların sonuçları alınamamıştır. Büyük kentlerde yaşam kalitesini düşüren en önemli faktör; kent içi ulaşımın başarılı örgütlenmeyişi olmaktadır. Kentte yaşayanlar zaman bütçelerinin büyük bir kısmını kent içi yolculuklara ayırmaktadır. Kent içi ulaşımında kaybedilen her an üretim ve verimliliği de olumsuz yönde etkilemektedir.

Türkiye’de 1950’li yıllarda ivme kazanan kentleşme hareketi ile birlikte kentsel alan içindeki çevrede büyük tahribatlar yapılmıştır ve yapılmaktadır. Doğal, mimari ve tarihi çevredeki olumsuz değişmelerin ciddiyeti ise özellikle 1980’li yılların sonuna doğru kavranmış ve önlemler alınmaya çalışılmıştır. Önlemlerin alınmasında ise kentli olma bilinci gelişen kent halkının baskıları ise son derece önemlidir.

Çevre konusu Habitat tarafından hazırlanan modüller içinde beşinci sıradadır. Türkiye’de yerleşmelerin büyüme süreçlerinin planlara uygun olmayışı ve planları yaşama geçirecek regülasyon rejimlerinin kurulamayışı dolayısıyla verimli tarımsal toprakların tarım dışı amaçlarda kullanılması çok yaygınlaşmıştır. Yerleşmeler ve çevresindeki insan faaliyetleri verimli tarımsal toprağı kullanmasa bile hava kirliliğı, asit yağmurları ve su kirlenmesinin yarattığı dolaylı etkilerle verimli tarım toprakları niteliklerini kaybetmektedir.

Ayrıca ekolojik olarak duyarlı kıyı alanları turizm ve ikincil konut kullanımının baskısı altında bulunmaktadır. Doğal çevrede orman olanaklarının, bitki topluluklarının, tarım alanlarının ve kıyı ekolojisinin bozulmasına neden olmaktadır.⁷⁸

Çevre duyarlılığının çoğalması ve büyük kentlerin sayısındaki artmalar, katı atıkların uzaklaştırılmasını Türkiye’de kentlerin en önemli çevre sorunlarından biri haline getirmiştir. Türkiye’de kentlerde çöp hiç bir ön ayırma tabi olmadan belediyeler tarafından kamyonlarla toplanmakta, kentin çevresinde çöp depolanması için hiçbir hazırlık yapılmamış bir yere düzensiz bir biçimde yığılmaktadır. Bu sebeple, 1993 yılında İstanbul’da Ümraniye çöplüğünde meydana gelen patlama ve kaymalar 30’dan fazla kişinin ölmesine neden olmuştur. 1994 yılında temizlik ve çevre vergisi uygulamaya konularak bu

⁷⁸ İTÜ Mimarlık Fakültesi Raporu, Habitat II Türkiye Ulusal Raporu ve Eylem Planı Taslak. İkinci Basım. Ankara: Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, 1995, s. 33

konuda belediyeler için bir kaynak yaratılmıştır. Çöplerin sınıflandırıldıktan sonra toplanması, enerjiye dönüştürülmesi gibi konularda çok az sayıda belediyenin projesi vardır ve henüz uygulamaya girmemektedir.

Son modül ise; kentsel yaşamı yakından ilgilendiren, yerel yönetimlerdir. Ayrıca, yerel yönetimler, demokratik yaşam dinamiklerinin gelişmesine türlü yollardan katkıda bulunan kamu tüzel kişileridir. Karar organları seçimle oluşan bu kuruluşlar, halkın kendi kendini yönetmesine olanak verir. Halk demokrasi eğitimini, yerel yönetimler içinde kazanır. Bir başka deyişle; yerel yönetimde halkın katılımı, onun aynı zamanda siyasi eğitimi de sağlar. Bundan dolayıdır ki, John Stuart Mill ve Alexis de Tocqueville gibi ünlü düşünürlerin yapıtlarında, yerel yönetimlerden “Demokrasinin Okulu” olarak söz edildiğini görürüz.⁷⁹

1.3.5.3 Yerel Yönetimdeki Gelişmeler

Türkiye’de bu demokrasi okulunun gelişmesi ve yetkin bir konuma gelmesi için yeterli bir çabanın gösterildiğini söylemek olanaklı değildir. Özellikle 12 Eylül yönetiminin yaptıkları ve yapmayı tasarladıkları, gerçekte, halkın kendi kendini yönetebileceğine duyulan bir güvensizliğin sonuçlarıdır. Bu gözlemin kanıtlarından biri de, anakentlerin sınırlarında ve yönetiminde, 1980’den hemen sonra yapılan köktenci düzenlemelerdir.

Milli Güvenlik Konseyi, Aralık 1980 tarihli 34 sayılı kararıyla, anakent alanlarındaki bazı belediye ve köylerin tüzel kişiliklerini, gerekli gördükleri takdirde kaldırmaya, Sıkıyönetim Komutanlarını yetkili kılmıştır. Komutanlar, birkaç ay içinde, 100’e yakın belediyenin ve 150 köyün tüzel kişiliklerine son verdiler.⁸⁰

⁷⁹ KELEŞ, Kent ve Siyaset Üzerine ..... s. 3

⁸⁰ KELEŞ, s. 42

iyimserler. Kötümserlere göre kentleşme; umutsuz yığınları kentlere taşıyarak, kırsal alanlarla kentler arasındaki eşitsizlikleri olduğu gibi hatta, boyutlarını daha da büyüterek ve çarpıcı bir duruma sokarak, toplumsal huzursuzluğu körüklemektedir.

Bu yaklaşımın karşısında olan ve iyimserler olarak niteleyebileceğimiz uzmanlar ise, kentleşmeyi sağlıklı bir süreç olarak görmektedir. Toplumbilimci Cavit Orhan Tütengil çeşitli yazılarında, kentleşmenin Türkiye’de “yeni bir insan tipi” yarattığını, “kentleşme ve kentleşme sürecini toplumumuza aydınlık getiren bir umut ışığı” saymak gerektiğini ve bu görüşleri paylaşmayanların “gül yerine diken üzerinde oturup düşündüklerini” belirtmiştir.

Kentleşme olgusuna ister kötümser, ister iyimser bakalım, kentleşmenin toplumun farklı alan ve ögelerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Türkiye’nin gelecekteki yazgısı, kentlerde çizilecektir. Çünkü; kentlerimiz gelecekteki Türk toplumunun kilit noktalarıdır.

1.4 Yerel Basın

1.4.1 Yerel Basının Kapsam ve Sınırları

Yerel basın, gerek kamuoyunda, gerek gazetecilik çevrelerinde ve gerekse siyasi ya da basına ilişkin bilimsel eğitim, öğretim ve araştırmaların yapıldığı çevrelerde “Anadolu Basını” ya da “Taşra Basını” olarak nitelendirilmektedir. Konuya ilişkin literatürde de kimi zaman Anadolu ya da taşra Basını olarak anılmaktadır. Genel yaklaşımıyla “yerel basın, sınırları dar ve tanımlanmış bir bölgede -ki bu bölge yalnızca bir kent ya da kasaba olabilir- o bölgede halkını haberdar etmeye (bilgilendirmeye), eğitmeye, eğlendirmeye ve o bölgede kamuoyunun serbest oluşumunu sağlamaya yönelik yayıncılık faaliyeti içinde bulunan, bölge halkının iletişim kurumu özelliği taşıyan kitle iletişim aracı ya da

araçlarının bütünüdür.”⁸¹ Yerel basın ile ilgili yapılan tanımlamaların bir diğeri ise şöyledir: “Yerel Basın; yurdun muhtelif yerlerinde özellikle büyük kentler dışındaki yerleşim birimlerinde il, ilçe, ve beldelerde günlük haftalık veya daha fazla aralıklarla, yayınladıkları mahallin haber, havadis ve sorunlarını dile getiren, halkın isteklerini ilgililere aksettirmeyi hedefleyen yazılı basın organlarıdır.”⁸²

Uluslararası sözlüklerde (Oxford English Dictionary ve Webster’s Third New International Dictionary) yerel basın şöyle tanımlanmıştır: “Yalnızca belli bir bölgede yayımlanan ve okunan, ulusal haberlerden farklı olarak, yerel haberlerin ve konuların yer aldığı gazete”. Ya da “genel olarak bir kasaba ya da şehirde yaşayan insanları ilgilendiren haberlerin yer aldığı ve o şehirde yayımlanan gazete”.

Basın, özünde yerel nitelikte doğup, teknolojinin de gelişmesiyle birlikte ulusal ve uluslararası boyut kazanmıştır. Basın, sınırları daralan dünyada, yerel sorunların geneli daha fazla ilgilendirmesi yerel gelişmelere olan ilginin artışı ile yerel haberciliğe yönelik içine girmiş ve yerel basına bu anlamda dayanmak zorunda kalmıştır. Yerel basın ise, toplumsal yapı içinde, insanlar arasındaki bağlantıyı sağlayarak toplumu ve değerlerini ayakta tutmaya çabalamakta ve bireye toplumsal bir varlık olduğunu hatırlatmaktadır.⁸³

Ulusal düzeyde kamuoyu doğal olarak ülke geneline yayım ve yayın yapan basın kuruluşları ile gerçekleşirken, yerel düzeyde bir kamuoyunun oluşması özellikle yerel basın kuruluşlarının işlev ve amaçlarına yönelik bir etkinlik alanı içine girmektedir.

⁸¹ VURAL, s.1060

⁸² Şinasi ÜNAL, “Yerel Basın ve Sorunları”. Ankara:Yeni Türkiye, Yıl:2, Sayı:12, Kasım-Aralık 1996.,s.1068

⁸³ Yaşar ÖZTÜRK, “Yerel Anadolu Basını”. Yerel Basın Kurultayı Bildirileri. Adana: Çukurova Profesörler Cemiyeti Yayınları, No.2, Mayıs 1992., s.149

Yerel kamuoyunun oluşması, etkilenmesi ve böylelikle amaçlanan hedeflere ulaşılmasında, ulusal düzeydeki kitlenin olduğu gibi, yerel düzeydeki kitlenin de ihtiyaç duyduğu araçlar vardır. Bunların başında da basın ve onun organlarından biri olan gazeteler gelmektedir. Yerel düzeydeki kamuoyunun bir iletişim kurumu olan yerel iletişim araçlarından “gazeteler”, bireylere çeşitli mesajlar gönderme yoluyla, onları etkileyen araçlardan yalnızca biridir.⁸⁴

Yerel iletişimin çevre koşulları içinde, yerel gazeteler, kitle iletişim araçları açısından en önemli anahtar unsurlarıdır. Bu gazeteler, halkın kimi zaman günlük yaşamını düzenler. Halkı bilgilendirmek için yayınlanır ama aynı zamanda yerel halkın kanaatlerini etkileme, yerel kamuoyunu oluşturma niteliklerine sahiptirler.⁸⁵

Günümüzün modern yerel basını, kitle iletişimi açısından toplumun en öncelikli ve de önemli araçlarıdır. Yerel toplumu regüle edici ve dengeleyici özellikleriyle diğer kitle iletişim araçlarından çok daha önemli bir konuma gelmektedirler ve sosyal yaşamda da etken bir role sahiptirler. Devletin temsilcisi durumundaki yerel idarecilerin ve siyasi erkin en önemli kullanım ve propaganda aracı gibi gözükseler de, tartışmasız olarak yerel gazeteler o bölgedeki yönetilenlerle yönetenler arasındaki ilişkilerde merkez konumundadır. Yerel basın, yerel seçimler ya da etkinlikler döneminde de halkın kanaatlerinin oluşmasında ve olgunlaşmasında önemli role sahiptirler.

Yerel kamuoyu, uluslararası ve ulusal kamuoyunun bir parçasıdır. Bir başka deyişle; uluslararası ve ulusal düzeyde oluşan kamuoyunun içinde yerel kamuoyu oluşturan aynı kitlede yer alabilmektedir. Ancak yerel kamuoyu, bunlardan farklı ve bağımsız olarak daha dar alanda, daha lokal ölçülerde, daha sınırlı konularda, yörede yaşayanların birbirinden ve yörelerindeki hemen her

---

⁸⁴ VURAL, s.1061

⁸⁵ VURAL, s.1061

gelişmeden doğrudan ve hayli yüksek oranda etkilenmeleri ile oluşan bir ortaklık, bütünlük ve yararlanma grubudur. Bu kamuoyunun sınırları ve hareket alanı bellidir; beklentiler son derece somut olarak ortadadır. Yörede yaşayanların herhangi bir konudaki etkilenme düzeyi az ya da çok hemen hemen eşit düzeydedir. Yerel kamuoyunda bireysel çıkarlar birbirleri ile daha yakın ilişki içindedir. Bu nedenle de ortaya çıkan ya da çıkabilecek tepki ya da ortak ses de o düzeyde güçlüdür.⁸⁶

Yerel kamuoyu aslında ulusal düzeyde oluşan ve daha geniş bir alana yayılan diğer gruplaşmalara göre çok daha etkin ve güçlü bir özellik taşımaktadır. Yerel Kamuoyunun iletişim kurumu olan yerel basın, yayın etkinliği içinde bulunduğu kent ya da bölgede yerel kamuoyunun oluşmasında en etkili ve işlevsel kurumlardan biridir.

Çukurova Gazeteciler Cemiyeti tarafından düzenlenen Yerel Basın Kurultayı'nda bir yerel gazete yöneticisi şöyle demektedir: "Zor günlerin, güç koşulların adamları olduğu gibi, zor günlerin, güç koşulların müesseseleri de vardır ve bu messeselerin başında yerel basın gelir. Yerel basın; televizyonun bilinmediği, radyonun duyulmadığı, gazetelerin ulaşmadığı bölgelerin bulunduğu günlerde, çevrenin dünyaya açılan penceresidir. Şartların olabildiğine geliştiği günümüzde ise, haber ölçütleri içinde fevkalade büyüyen dünya nedeniyle, yaygın basının gerektiği şekilde ilgilenemediği çevrenin dili, gözü, kulağıdır. İstiklal Savaşında sıkılan ilk kurşunda olduğu gibi kamuoyu oluşumunda da ilk halka görevini yapan yerel basını, kitle iletişim araçlarının öncüsü kabul etmek abartma sayılmamalıdır."⁸⁷

⁸⁶ VURAL, s.1061

⁸⁷ Nizamettin İZGİ, "Yerel Basın Mensubuna Karşı Tutumlar", Yerel Basın Kurultayı Bildiriler, Adana: Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, No.2, Mayıs 1992. s.81

Ulusal basına malzeme sağlayan yerel basın, b6lge halkıyla aynı çevreyi paylaştığı ve aynı fakt6rlere maruz kaldığı için b6lgede gelişen olaylara çok daha yakındır; b6lgeyi ve b6lge halkını daha iyi algılar. Yerel halk, kendi gazetesinde kendi sorunlarını, geliŐmelerini, 6z6m 6nerilerini g6r6r. Kendisi ve çevresi ile ilgili herŐeyi daha yakından izler, sorunların temelindeki nedenleri bilir, sorunlara ortak 6z6m 6nerileri geliŐtirir. Yerel halkın moral kaynağı olan yerel basın, bu nedenle y6re halkının çevresiyle ve kendisi ile barışık, bilgili ve yetkilileri y6nlendirici bir Şekilde yaŐanmasını sağlar. Ayrıca, 6lkenin demokratikleşme s6recinde, yerel kalkınmada, eğitimde, sosyal-k6lt6rel gelişiminin sağlanması, toplumsal yapının iyileştirilmesinde ve sağlıklı kalmasında yerel basına b6y6k g6revler d6Őmektedir.

1.4.2 Yerel Basının İŞlevleri

Yerel basın b6lgesindeki yaşamı destekler ve canlandırır. Toplumsal etkinlik ve gelişimin ivmesidir. B6lgede yaşayan toplumun d6Ő6ncelerinin ortak kaynağı olarak mesaj iletimi sayesinde aynı topluma ait olma duygusunu g6çlendirir. Toplumsal d6Ő6ncenin eyleme geçirilmesinde ve toplumsal beklentilerin karŐılanmasında etki olma rol6 6stlenir. Ayrıca yerel basın; b6lge insanında ortak bir bağlılık duygusu (kentli bilinci), dayanıŐma ve anlayıŐ çabasının oluşmasında da katkıda bulunur.

Yerel basın belirtilen toplumsal işlevlerin yanısıra, k6reselleŐen d6nyada bireyin duyabileceği yalnızlık, yakın çevresinden soyutlanma ve yabancılaŐma duyguları ve bunun sonucu olarak da yerel k6lt6re ve çevreye ilişkin bilgilere duyulan ihtiyaın karŐılanmasında yerel basın kilit rol oynar. Ayrıca yerel basın, g6n6m6zde 6zerinde 6nemle durulan yerel y6netimlerin yeniden yapılanma s6recinde, yerel y6netimlerle yerel halk arasında en b6y6k k6pr6d6r ve kurumsal kanalların en başında gelenidir.

Yerel basının işlevlerini şu şekilde açıklamak olanaklıdır.

1.4.2.1 Haber Verme:

Yerel basın, siyasal, ekonomik, toplumsal, sanatsal, bilimsel enformasyonu ister güncel olsun isterse genel nitelikte olsun, çeşitli olgular arasında bağlantılar kurarak yöre halkına sunar. Zaman zaman uyuşumcu, zaman zaman eleştiri ile yüklü olarak olguların ve değerlerin toplumda yerleştirilmelerini sağlarlar.⁸⁸ Bu işleviyle yerel basın; bilgi verme yanında fikirlerin, değerlerin aktarımı yoluyla eğitim işlevini de yerine getirmektedir.

Yerel basın haber verme işleviyle aynı zamanda bazı fikirlerin savunuculuğunu yaparak, topluma belirli yönde fikir değişikliği getirerek, yeni tutumların geliştirilmesini sağlar; bir anlamda verilen enformasyon ile yerel halka öncülük eder ve halkı yönlendirici bir misyon üstlenir.

Diğer yandan yine haber verme işlevi içinde, yöredeki ekonomik sistem ve işleyiş hakkında halkı bilgilendirir ve de bilinçlendirir. Böylelikle yerel basın varolan veya yeni kurulan işletmeler; onların ürün ve hizmetleri hakkında yerel halkın olumlu tarzda tutum ve davranış geliştirmelerine olanak sağlar, bölgedeki ekonomik canlılığın oluşmasına ve duyarlılığına katkıda bulunur.

Ayrıca yerel basın haber verme işlevi çerçevesinde, halka yerel düzeydeki siyasi mekanizma ve olaylar hakkında bilgiler sunar. Halkın, bölgedeki siyasi mekanizmayı daha iyi tanınmasına fırsat sağlayarak, bu konuda duyarlanma ve bilinçlenmeye katkıda bulunur.

⁸⁸ Oya TOKGÖZ, Temel Gazetecilik, Üçüncü Basım. Ankara:İmge Kitabevi,1994, s. 45

1.4.2.2 Toplumsallaştırma :

İletişim, her bireye yaşadığı toplumla bütünleşme olanağı sağlayarak, toplumsal birleşmeyi ve kamusal yaşama etkin bir biçimde katılma için zorunlu olan bilinçlenmeyi kolaylaştıracak ortak bilgi ve düşünce fonu oluşturur.⁸⁹ Yerel basın, toplumsal süreçlerin belirleyici bir etkeni ve yerel halkın örgütlenme biçimlerinin temel bir ögesidir. Öz gelişme, kentli olma kimliği, insana saygı, karşılıklı yardımlaşma ve çevrenin güzelleştirilmesine katkıda bulunma konularında yerel basının rolü ve önemi son derece büyüktür.

1.4.2.3 Motivasyon :

Yerel basın, yöre halkının beklenti ve amaçlarının dile getirilmesinde ve toplumsal istençlerin ortak amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilmesi yönünde çaba sarfeder, yöre halkına öncülük eder. Yerel basın; yörenin sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel (doğal, mimari ve tarihi çevre) faktörlerinin iyileştirilmesinde ve geliştirilmesinde, var olan toplumsal dinamiklerin eyleme geçirilmesine ve halkın bu yönde motive edilmesine katkıda bulunur.

1.4.2.4 Tartışma Ve Diyalog :

Basın insanları toplumsal arenaya çeker. Toplumsal tartışma kültürünü aşılır. Haberin amacı salt sunmak ve bilgilendirmek değil, bir sinyal vererek sorgulamayı ateşlemektir. Bu görevden uzaklaşmış bir basın, Amerikalı Filozof John Dewey'in deyimiyile "demokrasinin yaşamsal alışkanlıkları"nı da artık uyardırmamış olur. O yaşamsal alışkanlıklar; bir tartışmayı izleme yeteneği, bir başkasının bakış açısını yakalayabilme alışkanlığı, anlamanın ve kavramanın sınırlarını genişletme özelliği, alternatif amaçları tartışabilme kabiliyetidir.⁹⁰

⁸⁹ UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. "Bir Çok Ses Tek Bir Dünya". Ankara,1993, s.15

⁹⁰ Bill Moyers, "Eski Haber İyi Haberdî", Çeviren: Vehbi Sargın. İstanbul: New Perspectives Quarterly (NPQ Türkiye), Cilt:1, Sayı:4, 1993.s. 40

Bu açıdan, yerel basın; yörede gelişen olaylar ve değişimler üzerinde uzlaşmayı kolaylaştırmak ve kamusal çıkar konusunda var olan sorunları aydınlığa kavuşturmak için gerekli olan gazete içeriklerini kamuoyuna sunar. Yerel basın, yerel sorunlarda kamu çıkarı ve katılımı güçlendirmek için gerekli öğeleri sağlar. Bu sorunların, yerel halk ve yerel siyasi erk arasında sağlıklı bir platformda tartışabilmesi ve diyalogun oluşturulabilmesi için gerekli etkiyi yaparak, görüş alışverişinde köprü rolü oynar.

1.4.2.5 Eğitim :

Ülkelerin çoğunda iletişimin hızla gelişmesi, çeşitli kitle iletişim biçimlerinin ve özellikle de enformatiğin genelleşmesine birleşik görsel-işitsel iletişimin yaygınlaşması yeni perspektifler açmakta, eğitim ile iletişim arasındaki ilişkileri arttırmaktadır. İletişimin eğitici potansiyelinin artması apaçık görülmektedir. Giderek artan bir eğitici potansiyele sahip olan iletişim, “eğitici bir ortam” yaratmakta ve eğitim sistemi konusundaki tekeli konumunu yitirirken, iletişimin kendisi bir eğitim konusu haline gelmektedir. Dolayısıyla, iletişim ile eğitim arasında sürekli olarak zenginleşen karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır.⁹¹

Bu ilişkinin yerel perspektifinde ise en önemli iletişim kanalı olma özelliğini taşıyan yerel basın vardır. Yerel basın, halkın görüş ve düşüncelerinin gelişmesine, bireyin kentli kimliğinin oluşmasına, yaşamın bütün aşamalarında yetenek ve becerilerin elde edilmesine yönelik gazete içeriklerin aktarımını gerçekleştirir. Bu açıdan, “biçimsel olmayan” eğitici eylemler, yerel basının en önemli işlevlerinden biridir.

⁹¹ UNESCO Türkiye..., s.28

1.4.2.6 Kùltür :

Yerel basın kùltür konusundaki işlevini ikiye ayırmak olanaklıdır. Birincisi, yerel kùltürün korunması; diğeri ise yerel kùltürün geliştirilmesidir. Ülke içindeki farklı yörelerin kùltürel mozağinden oluşan ulusal kùltür; günümüzde, yabancı değer ve yaşam biçimlerini yansıtan ithal edilmiş modellere bağımlılık biçimindeki kùltürel egemenliğin baskısı ve tehtidi altındadır.

Kùltürel kimlik, en zengin ve eski kùltürlerin mirasçuları olsalar bile bazı ulusal kùltürlerin ötekiler üzerinde yaptığı etkinin tehditindedir. Çeşitlilik kùltürün en değerli özelliği olduğu için, bunun sonunda tüm dünya fakirleşmektedir. Kùltürel egemenliğe yol açabilecek etkilerin sınırlandırılması günümüzde acil bir görevdir. Ancak bu basit bir sorun değildir. Tarih dar anlayışların kùltürel durgunluklara yol açtığını göstermiştir. Bir kùltür kendi kabuğuna çekilerek değil, öteki kùltürlerle serbestçe değişimde bulunarak ve insansal ilerleme güçleri ile ilişkiler kurarak gelişebilir.⁹² Bunu sağlamak için çoğu kez tehdit altındaki kùltürü korumak ve güçlendirmek gerekir; bunun temelinde ise yerel plandaki iletişimi geliştirmek vardır.

Bu perspektiften bakıldığında; her toplum tüm bütünleşme görüntülerine rağmen kendi kimliğini, varlığını, kùltürünü ve yaşam biçimini koruma çabası içindedir. Bu çabanın göstergelerinden biri de her toplum kendi içinde daha lokal kurumlara, iletişime ve yaşama ihtiyaç duyarak, yerel iletişim araçlarına verdiği önemdir.⁹³

Yerel basın, bu bağlamda yerel kùltürü korumak geliştirmek, buldukları yöre halkının haklarına sahip çıkmak, yöreye saygın bir konum kazandırmak ve yöre halkının kùltürel kimliğini korumak işlevini de yerine getirmektedir.

⁹²UNESCO Türkiye...,s.34

⁹³ VURAL, s.1065

Şunu belirtmek gerekir ki, sorun yalnızca bir ülke ile bir başka ülke arasındaki ilişkiler düzeyinde ortaya çıkmaz. Bunun en keskin biçimleri, en acil tehlikeleri çoğu kez nüfusları kültürel azınlıkları da içeren ülkelerin kendi içlerinde ortaya çıkar.⁹⁴ Ülke içindeki farklı bölgelerdeki kültürel zenginlik ve ulusal kültürel mozaiği oluşturan yöresel kültürler yok olmakta, bunun sonucunda da kültürel bir fakirleşme doğmaktadır. Bu fakirleşmeye karşı panzehir işlevi gören kitle iletişim aracı ise kuşkusuz yine yerel basındır.

Yerel basının kültür konusundaki ikinci işlevi ise yerel kültürün geliştirilmesidir. Yerel basın, bölgedeki sanatsal ve kültürel faaliyetleri halka duyurarak, katılımı sağlar ve halkın bu konularda duyarlanmasını, bilgileneceğini olanaklı kılar. Ayrıca yerel basın kültürel gelişim konusunda; halkın ve sanatçıların beklentilerinin yerel yöneticilere iletilmesinde köprü rolü oynar; olumlu sonuçların alınabilmesi için baskı unsurudur.

1.4.2.7 Eğlendirme :

Yerel basının, psikolojik ve toplumsal değerleri içeren bir işlevi de eğlendirme ve dinlendirmedir. Yerel basında yer alan tiyatro, sinema, edebiyat, müzik, mizah, spor ve oyun gibi etkinliklere ilişkin gazete içerikleri vasıtası ile birey, yaşamın ağır, bunaltıcı sorunlarından ve koşullarından uzaklaştırılarak, sıkıntıdan arındırılır.

Ayrıca yerel basın, eğlendirme yoluyla rahatlatmanın yanısıra, bireyin boş zamanlarının değerlendirilmesinde de ona olanak sağlar. Yaşamsal sıkıntılardan uzaklaşan birey ise çevresiyle ve kendisiyle barışık, olaylara daha iyimser bir gözle bakabilen bir kimliğe kavuşmaktadır.

⁹⁴ UNESCO Türkiye ...,s.34

1.4.2.8 Bütünleştirme :

Yerel basın kamuoyuna sunduğu gazete içerikler vasıtası ile; bireyin içinde yaşadığı çevreyi ve toplumu daha sağlıklı algılamasına ve anlamasına, kentte yaşayan diğer bireylerin, kurumların ve kuruluşların yapılarını, görüşlerini ve özelemlerini kavramasına olarak sağlayarak; toplum içinde ortak paydada buluşma yoluyla bütünleşmeyi gerçekleştirmektedir.

1.4.2.9 Küreselleşme Sürecinde Yerel Basının işlevi :

Yerel basının belirtilen bu işlevlerinin yanısıra; küreselleşme sürecinde, kendisine ve çevresine yabancılaşabilen bireye, yaşadığı yerin bir parçası olduğu düşüncesini kazandırmak gibi bir işlevi de söz konusudur.

Teknolojinin sunduğu olanaklarla küçülen ve küreselleşen dünyada birey kendisini daha yalnız hissedebilmekte ve bu yalnızlığı aşmak için çeşitli yolları denemektedir. İşte bu noktada ortaya yerel basın ve sahip olduğu ya da olması gereken misyonu çıkmaktadır. Evrenselleşme sürecine girmiş birey uzun vadede, yakın çevresinden soyutlanma ve yabancılaşmayı yaşayabilmekte, bunun bir sonucu olarak da yerel kültüre ve yerel çevreye daha fazla ihtiyaç duyabilmektedir.⁹⁵

Yerel basın; bireyin, yerel kültüre ve yerel çevreye ihtiyaç duyduğu noktada, bireyin lokal yaşamındaki en büyük desteği ve başvuru kaynağı olmaktadır. Çünkü yerel basın, yayınladığı haberler, fotoğraflar, ele aldığı sorunlar, kentin ihtiyaçları, kentteki kültürel ve sosyal aktivitelere ilişkin aktardığı bilgilerle, bireye “yaşanan yer”⁹⁶ duygusunu, yaşadığı yerin bir parçası olduğu düşüncesini kazandırmaktadır.

⁹⁵ VURAL, s.1063

⁹⁶ VURAL, s.1063

1.4.3 Türkiye’de Yerel Basın

Bugün Türkiye’de yazılı basın üç gruba ayrılarak değerlendirilmektedir.

Birinci Grup : Yaygın Basın

İkinci Grup : Yöresel Basın

Üçüncü Grup : Yerel Basın (Anadolu Basını)⁹⁷

Yerel Basın denince her zaman akla küçük çaplı işletmeler gelmesine karşılık, bugün üzerinde yaşanan bu toprakların işgalden kurtulmasına ve Cumhuriyet Türkiye’si’nin kurulmasına en çok emeği geçen kurumlardan birinin de yerel basın olduğu bilinmektedir.⁹⁸

Kurtuluş Savaşı döneminde, İstanbul Basını ister istemez susarken, yerel gazeteler, dünyada eşine rastlanmamış bir gazetecilik örneği vermişlerdir. Ülkenin emperyalist güçlerle işgaline karşı toplumun örgütlenme ve haberleşmesinde kıyasıya bir mücadele veren yerel basın, işlevi ve tiraj açısından da en engin ve onurlu dönemi yaşamıştır.⁹⁹

Yerel basın, aynı zamanda Kurtuluş Savaşı Basını olarak değerlendirilmelidir. 1919 yılında büyük kurtarıcı Mustafa Kemal’in başlattığı Kurtuluş Savaşı’nda O’nun görüş ve düşüncelerini Türk Kamuoyuna yerel olarak yayımlanan Anadolu Basını iletmiştir. Örneğin Adana’da, Konya’da, Erzurum’da Kastamonu’da Amasya’da Bartın’da ve bilhassa 14 Eylül 1919’da Mustafa Kemal’in emir ve direktifleriyle yayın hayatına giren İrade-i Milliye gazeteleri bu görevi yerine getiren Anadolu Basınıdır.¹⁰⁰

⁹⁷ A. Lütfü AKCAN, „Anadolu Basını Yerel Basın”. Ankara: Yeni Türkiye, Yıl:2, Sayı:12, Kasım-Aralık 1996.s.1073

⁹⁸ VURAL, s.1061

⁹⁹ Ahmet E. „Yerel Basının İşlev ve Sorunları” İstanbul : Bilim ve Sanat, Aralık 1981, s. 28

¹⁰⁰ AKCAN, s.1073

1950'li yılların sonunda gazetecilik teknolojisi yönünden, Anadolu'da çıkan yerel gazeteleri ve gazetecileri iki grupta toplamak olanaklıdır:

1. Geleneksel Anadolu Basını diye adlandırılabilen yerel gazeteler ve gazeteciler,
2. Son yıllarda yaygınlaşmaya başlayan ofsetleşme olgusuyla beraber, yeni gazetecilik teknolojisini uygulayan gazeteler ve gazeteciler¹⁰¹

Geleneksel Anadolu Basını içinde yer alan gazeteciler matbaacılık yaparken, Basın-İlan Kurumu'ndan valilikler aracılığı ile aldıkları ilan ve reklamlarla, ayrıca yerel gazete çıkartmaktadırlar. Bu tür gazetelerde çalışanların sayısı düşüktür. Yerel gazete çıkartmakla beraber, haber bulma ve yapma güçlükleri içindedirler. Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü, yerel gazetelere yedi coğrafi bölgeye göre haber bülteni göndererek, haber bulma ve yapma açıklarını kapatmaya çalışmaktadır. Çoğu kez, bu işletmelerde çalışan sayısı 10 kişiyi aşmamaktadır. Bu grupta yer alan gazetelerin boyutları, eldeki teknolojik olanaklara göre, 0.23 ile 1.35 arasında değişebilmektedir.¹⁰²

İkinci grupta yer alan gazeteler ve gazeteciler geleneksel Anadolu gazetelerini değişime sokmuş olanlardır. Değişimin henüz büyük boyutlarda olduğunu söylemek güçtür. Bununla beraber hızlı toplumsal değişim içinde olan Türkiye'de gazetelerin ve gazetecilik teknolojisinin değişime girmiş olmasını doğal karşılamak gerekir.

Anadolu'da çıkan yerel gazetelerde ofsetleşme eğilimi üç şekilde görülmektedir.

¹⁰¹ Oya TOKGÖZ, "Türkiye'de Yerel Basının Konumu: Rolü ve Önemi", Ankara : Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Yıllık, Sayı 10, 1988, s. 175

¹⁰² TOKGÖZ, s. 176

1. 1969'dan beri ofsetleşmenin çeşitli aşamalarını tamamlamış İstanbul kaynaklı gazetelerin sermaye koyarak, Anadolu'da basımevi kurmaları ve yerel gazetelerin sermayelerine ortak olmaları, şeklinde görülmektedir.
2. Ofset teknolojisine geçmek için sermaye ve basımevlerinin kuruluşu yerel olarak sağlanmaktadır.
3. Yerel gazeteler ofset teknolojisine sahip diğer il merkezlerinde basılma yoluna gidilmektedir.¹⁰³

Son yıllarda Anadolu'daki yerel gazetelerin görünümüne bakılacak olursa, ofsetleşmeye doğru bir gidişin artmakta olduğunu söylemek yanlış olmaz. Türkiye düzeyinde 1987 yılında 20 il merkezinde ofset teknolojisi kullanılırken bu sayı 1993 yılında 55'e çıkmıştır.

Ofset basılan yerel gazetelerin boyutları 1.35'in üzerindedir. Haber bulma, yapma yönünden fazla sıkıntıları yoktur. Çalışan kişi sayısı 20-100 arasında değişirken, Anadolu'da çağdaş gazeteciliğe yönelme çabaları içinde oldukları söylenebilir.

Başbakanlık Basın-yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan "Anadolu Basını 1993" adlı kitaptan derlenen verilere göre Türkiye'de süreli yayın niteliğinde 880 yerel gazete yayımlanmaktadır. Yerel gazeteler yayın süresi bakımından incelendiğinde ise gazetelerin 387 tanesi günlük, 296 tanesi haftalık ve geriye kalan 197 gazete ise haftada 2 günden 15 günde bire, hatta 20 günde bire kadar değişik yayın süreleri gösteriyor.(Bkz. Tablo-3)

---

¹⁰³ TOKGÖZ, s. 176

Boyutlar itibariyle de 0.23 m²'den 3.68 m²'ye kadar değişik tam 29 boyutta gazeteler yayımlanmaktadır. Birbirine yakın boyutları bir arada değerlendirdiğimizde, en yaygın olanı 0.45 m² ve 0.90 m²'dir.

Yerel gazetelerde çalışanların toplam sayısı ise 4196 olup, günlük gazetelerde çalışanların sayısı 2787, haftalık ve diğer periyotlarda yayınlanan gazetelerde çalışanların sayısı ise 1409'dur. Yerel gazetelerden 126'sına sahip ve yazı işleri müdürlüğünü aynı kişiler üstlenmiş durumundadır. Gazetelerin tirajları ise 100 ile 15 bin arasında değişmekte; bu konuda bir genelleme ve kategori oluşturmak olanaklı değildir.

Kullanılan teknoloji bakımından da çok çeşitlilik gösteren yerel gazelerden 218'i elle dizilmekte ve bunların büyük bir bölümü de el pedalı ile basılmaktadır. Genellikle "tipo" baskı tekniğinin ağırlıklı olduğu yerel gazetelerin yanısıra, bilgisayarla dizilip "ofset" ile basılanların sayısı da hızla artmaktadır. Ayrıca, özellikle 1980'li yılların sonunda ve 1990'ların başında yerel gazetelerde sayısal bir artışın yoğun olduğu görülmektedir.

1.4.4 Türkiye'de Yerel Basının Sorunları

1.4.4.1 Haberlerin Toplanması

Anadolu'da yayınlanan gazetelerin pek çoğu haber bulmada ve yapmada zorluk çekmektedirler. Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü, 7 coğrafi bölge esasına göre haftada iki kez haber göndererek, yerel gazetelerin haber bulma zorluklarını azaltmaya çalışmaktadır. Merkeze dayalı haberlere bağımlılık anlayışı şeklinde nitelenebilecek bu durum, yerel gazetelerce kısmen kullanılmakla birlikte, yeter düzeyde görülmektedir. Afyon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı İbrahim Yüksel; 1992 yılında düzenlenen "Yerel Basın Kurultayı"nda bu konudaki görüşünü şöyle ifade etmektedir.

“ Kamu görevlilerine Basına bilgi ve beyanat verme yasağı getiren devlet, Anadolu Basınına haber akışı sağlamak için sözde bir takım çalışmalar yapmaktadır. Başbakanlık Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Anadolu’da yayınlanan gazetelerden toplanan haberlerin yer aldığı “Anadolu’ya Haberler” adlı bir bülten yayımlamaktadır. Ben çalıştığım gazetelerin 3 yıla yaklaşan yayın hayatında bu bültenden bugüne kadar sadece 1 haber kullandım. Bakınız bu bültenlerde Anadolu Basını için ne haberler gönderiyor:

- ORÜS Azerbaycan’da fabrika kuracak.
- TÖMER Kazakistan’da şube açıyor.
- Mersin’e kardeş şehirler.
- Almanya’da Türkiye Bilgi Merkezi kuruldu.
- Kars Yarıaçık Cezaevi, okula dönüştürülüyor.
- Muğla’da yaban keçilerine koruma vadisi

Mersin, Kars, Konya’yada Türkiye dışındaki ülkelerle ilgili haberler, bu iller ya da ülkelerden başka, hangi ilgede yerel gazeteyi ilgilendirir ? Kaldı ki, Mersin, Kars ya da Muğla iliyle ilgili haber, yine o ilde yayınlanan gazetelerden alınmış haberlerdir....”¹⁰⁴

Yerel basın önemli bir haber kaynağı olma özelliğini taşıyan kamu kurum ve kuruluşlarından gerekli verileri almakta da büyük güçlüklerle karşılaşmaktadır. 1990 yılının Haziran ayında Kütahya Gazeteciler Cemiyeti tarafından düzenlenen sempozyumda Nezh Demirkent’in de belirttiği üzere “Türkiye’de habercilik konusunda devlet tekeli vardır.” Bu tekelin sıkıntısını ise en çok yerel basın çekmektedir. Kamu kurum ve kuruluşlarına ilişkin, en rutin haber ile ilgili veri almakta bile güçlükler yaşanabilmektedir. Çünkü kamu görevlisinin basına bilgi ya da beyanat vermesi yasaktır. Habere ilişkin bilgilere ulaşımındaki bu engelleme

¹⁰⁴ İbrahim YÜKSEL, “Habercilikte Devlet Tekeli ve Anadolu Basını”, Yerel Basın Kurultayı Bildirileri. Adana: Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, No.2, Mayıs 1992.s. 63

ise doğru ve sağlıklı haberlerin toplanmasında ve kamuoyuna ulaştırılmasında önemli bir olumsuzluk yaratmaktadır.

1.4.4.2 Teknoloji

Yerel Basın, teknolojik gelişim alanında iller bazında farklılıklar gösterse de, genel anlamda yetkin bir düzeyde olduğunu söylemek olanaklı değildir. Kullanılan teknoloji bakımından çok çeşitlilik gösteren 880 yerel gazeteden 218'i elle dizilmekte ve bunların büyük bir çoğunluğu da el pedalı ile basılmaktadır. Bir başka anlatımla; yerel gazetelerimizin %24.7'lik bir bölümü, başta ekonomik olmak üzere çeşitli faktörlerden dolayı en ilkel şartlarla hizmet vermekte; teknolojik gelişmelere uygun makine parklarını oluşturamamaktadır. Genellikle "tipo" baskı tekniğinin ağırlıklı olduğu yerel gazetelerin yanısıra; ekonomik şartların zorlanarak bilgisayarla dizilip "ofset" ile basılan gazeteler de mevcuttur.

Yerel basının, teknolojik anlamda gelişkin bir düzeyde olmayışı kalite düşüklüğünü ve dolayısıyla tirajın istenilen seviyelere ulaşamamasını da beraberinde getirmektedir.

1.4.4.3 Kaliteli İnsan Gücü

Yerel basın ekonomik olanaksızlıkların getirmiş olduğu kısıtlılıklardan dolayı; maliyetleri düşürmek amacıyla "ucuz emek" sloganıyla hareket etmektedir. Ucuz emek sloganı bu sektördeki hem kol hem de fikir işçileri için uygulanmakta, bu durum da kaliteye ve yetişmiş elemanı yerel basın sektöründen uzaklaştırmaktadır.

Ücret yetersizliği nedeniyle; bu işin eğitimini almış insanlar yerel basına çok sıcak bakmakta bunun sonucu olarak da sektörde çok düşük ücretlerle, yetişmemiş elemanlar istihdam edilmektedir. Yerel basında uygulanan bu sistem

beraberinde kalite düşüklüğünü ve doğru, kamuoyunu yönlendirici haberler yerine; çoğu kez çarpıtılmış, yanlış haberleri beraberinde getirmektedir.

Ayrıca yerel basının (bir kaç örnek dışında), Basın Yayın eğitimi veren okullarla işbirliği ve diyalog kurmak gibi bir girişiminin olmadığını da söylemek olanaklıdır. Ücret düşüklüğü ve gerekli diyalogun olmayışı nedeniyle bu okullardan mezun olanlar genelde yerel basını tercih etmemekte, böylelikle sektöre kaliteli, eğitilmiş insan gücü girdisinin sağlanması mümkün olamamaktadır.

1.4.4.4 Tiraj

Türkiye’de Başbakanlık Basın-Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü 1993 yılında yayımladığı “Anadolu Basın Kataloğu”na göre 880 yerel gazete yayımlanmaktadır ve bu yayımlanan gazetelerin toplam tirajlarının 300.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Aslında, yerel gazeteler için tahmin edilen tiraj, İstanbul kaynaklı gazetelerden birinin günlük tirajını oluşturmaktadır.

Belki, “çok sayıda, az tirajlı gazete” nitelemesi ile Türk yerel gazeteciliğini betimlemek yerinde olabilir. Özellikle siyasal ortamın gergin, tansiyonun yüksek olduğu dönemlerde Anadolu’da yayımlanan gazetelerin sayılarında artış gözlenebilmektedir. Böyle bir ortamda yayıma giren gazeteler uzun, fazla uzun ömürlü olamamaktadırlar. Yalnız, uzun yıllardır tirajı az olmakla birlikte yayımlanmaya devam eden gazeteler de bulunmaktadır.¹⁰⁵

Yerel gazetelerin tirajlarının düşük olmasının ise çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Belki, en başta geleni, İstanbul gazetelerinin Türkiye düzeyinde egemen olması, yayımladıkları gazetelerin Türkiye genelinde yaygın dağıtım olanaklarının sağlanmış olmasıdır. Buna karşılık, yerel gazetelerin dağıtım

¹⁰⁵ TOKGÖZ, s. 167

olanakları çok sınırlıdır. İlk nedeni tamamlayan, ikinci neden ise, yine İstanbul kaynaklı gazetelerin kullandıkları ileri gazetecilik ve baskı teknolojilerinden kaynaklanmaktadır.

Ayrıca, yerel gazetelerin yayınladıkları bölgedeki halk, promosyonun da etkisiyle yerel gazete okumak yerine, kupon karşılığı “hediyeli” büyük gazeteleri almayı tercih etmektedir. Yerel gazeteler ise sermayeleri küçük olduğundan dolayı yeterince reklam yapamamakta ve satış gücü çökmektedir.

1.4.4.5 Yasal Sınırlılıklar

Türkiye’de yerel basın, yasal sınırlılıklardan doğan engellemeler ve sorunlarla karşı karşıyadır. Bakanlar Kurulu’nun 12.12.1991 tarih, 91 12485 sayılı kararının 1. maddesinin 2. fıkrası ile Basın-İlan Kurumu Genel Kurulunun 15.2.1977 tarih, 67 sayılı kararının 75. Maddesinin (d) fıkrası Anadolu Basını’nın aleyhine tedvin edilmiştir. Bu hüküm sayıştay mürakıpları ile gazeteler arasında ihtilaflara, çatışmalara sebep olmaktadır.¹⁰⁶

Sarı Basın Kartı Yönetmeliği’nin 10. ve 30. Maddeleri de Anadolu Basınının aleyhine düzenlenmiştir. 10. Maddenin (b) fıkrasında yedi ünvanlı görev sayılmış, ancak bunlardan dört kişiye Sarı Basın Kartı verileceği kat’i hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm, Anadolu Basını için bir tehdit ve çalışanların Sarı Basın Kartı almasına engeldir. Ayrıca, yaygın basında 10. Maddenin (A) fıkrasının (a) bendinde yer alan gazetelerin değişen sahipleri beklemez Sarı Basın Kartı alırken, 30. Maddenin (B) fıkrasının birinci bendinde yer alan hükme göre Anadolu gazetelerinin değişen sahipleri bekleme süresine tabi tutulmuştur.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Aysel YETKİN, “Anadolu Basını Cezada Eşit, Hakta Kısıtlıdır”, Yerel Basın Kurultayı Bildirileri. Adana: Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, No.2, Mayıs 1992.s.45

¹⁰⁷ YETKİN., s.45

Mevzuattaki bir başka çarpıklık ise Basın Yasasının 7. Maddesi ile Basın İlan Kurumu'nun 67 sayılı Genel Kurul Kararıdır. Basın yasasının 7. Maddesinin 2. ve 3. Fıkrası, çok net biçimde yasada yazılı koşullara uymak kaydıyla, gazete sahiplerinin yazı işleri müdürlüğü yapabilmesine olanak tanımaktadır. Oysa; Basın-İlan Kurumu'nun 67 sayılı Genel Kurul Kararının "Gazete Sahipleri" başlıklı 22. Maddesi ise "Gazete Sahipleri, kendi gazetelerinin veya başka gazetelerin asgari kadrosunda yer alamaz" demektir.¹⁰⁸ Bu çelişki ise yerel basında bazı problemlere yol açmaktadır.

Ortalama kar hadleri de yerel basın bir başka sorunudur. Maliye Bakanlığı ortalama kar hadlerini saptarken, gazetelerin ortalama kar haddini matbaalardan oldukça yüksek tutmuştur. Kar hadleri belirlenirken gazeteler matbaalardan daha kazançlı kuruluşlar olarak görülmüştür. Bu görüş ulusal basın için belki geçerli olabilir. Ancak, aynı şeyi zorluk içinde yaşam savaşı veren yerel basın için söylemek olası değildir.¹⁰⁹

Belirtilen bu yasal sınırlılıkların dışında da elbette daha başka yasal engeller mevcuttur. Bir başka önemli nokta ise; yerel basının görevini bilgi noksanlığı içinde sürdürmesi, özellikle hukuki mevzuatın sektördeki yöneticiler tarafından yeterince bilinmemesidir.

1.4.5 Kentleşme Sürecinde Yerel Basının Rolü

Çağdaş anlamdaki bir kentleşme; nüfus bağlamında, kentsel sınırlar içinde yaşayan insan sayısının artması, bir başka anlatımla salt bir nüfus hareketi değildir. Çağdaş kentleşme aynı zamanda ekonomik anlamda planlı büyüme, alt yapı faaliyetlerinin sistematik bir bütün içinde uygulanması, sosyal ve kültürel alandaki gelişim ivmesinin artması, toplum içindeki örgütlü yapıların artması,

¹⁰⁸ Günay ÇELENK, "Basın Yasası Yeniden Düzenlenmelidir.", Yerel Basın Kurultayı Bildirileri. Adana: Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, No.2, Mayıs 1992, s.40

¹⁰⁹ ÇELENK, s.40

katılımcılığın sağlanması ve bireyin kentli olma bilincine sahip olması yani kentleşme olgusunu içselleştirmesidir.

Evrensel bir boyutu olan çağdaş kentleşme, toplumların ekonomik, siyasal ve yaşam tarzındaki değişimlerin hem sonucu hem de belirleyicisidir. Bu doğrultuda, kentleşme bir yüzüyle bu olguları değiştirme ve biçimlendirme gücüne sahipken, bir yönüyle de bu olgulardan geniş ölçüde etkilenmektedir.

Toplum içindeki bireylerin eğitim ve kültür düzeyleri, değişime olan bakış açıları, toplumsal potansiyel ve sivil toplum örgütlerinin varlığı gibi faktörler sağlıklı bir kentleşme sürecinin yaşanmasında önemli kriterlerdir. Bu kriterin olumlu bir yapıda ve düzeyde olmasında ise iletişimin rolü ve önemi son derece büyüktür.

Eyüp G. İsbir'in de belirttiği üzere, kentleşmeyi etkileyen önemli etkenlerden biri de, ulaşım ve haberleşmedir.¹¹⁰ Ulaşım ve haberleşme teknolojilerindeki gelişmeler, kentleşmenin önemli "bağımsız değişkenleri"nden birisidir.¹¹¹ Haberleşme, kentleşme nedenlerinden biri olan "İletici Nedenler" kategorisinde yer almaktadır.

Haberleşmenin yerel düzeydeki en önemli ve işlevsel kanalı ise yerel basındır. Yerel basın anlamlı ve uyumlu bir kentleşme olgusunun varlığı için önemli bir iletişim kanalı olma özelliğini bünyesinde taşımaktadır.

Kentleşme sürecinde yerel basın; "Yeniliklerin Özendirilmesi"nde, "Sosyo-Ekonomik Gelişmeye Katkı" sağlamasında, "Katılımı Teşvik" etmede, "Kentli Kimliğinin Oluşumu"nda ve "Kent Kamuoyunu Biçimlendirme"de önemli bir misyon ve role sahiptir.

¹¹⁰ İSBİR, s. 27

¹¹¹ KARTAL, s.8

1.4.5.1 Yenilikleri Özendirme

Yaşanılan yüzyılın, bir değişimler yüzyılı olduğu kabul edilmektedir. her alanda yaşanan değişim; bireye, yeniliklerin sunumunu ve bu yeniliklere adaptasyon güçlüklerini de beraberinde getirmiştir. Toffler; insanın “değişimin gürüldeyen akıntısı” karşısındaki durumunu “baskına uğramak” şeklinde açıklar. Bu akıntı öylesine güçlüdür ki, kurumları, arkadaşlıkları, dostlukları, aile ilişkilerini, değerleri, yaşam biçimlerini alt üst etmektedir.¹¹²

Toplumsal değişme tartışmalarının odak noktası, toplumsal alandaki hareketlilikler ve olaylardır. Bir toplumsal grup hareketi içinde ya da dışında olmak üzere yaşanan çevre değişir ve kişinin görüş açısına bağlı olarak, çevremiz “daha iyi” ya da “daha kötü” olur. Farklı bireyler değişime deneyimlerine farklı tepkiler gösterirler.

Toplumsal değişme ile ilgili tanımlamaların aynı temelden hareket eden ve birbirini tamamlayan açıklamalar olduğu görülür. Örneğin; T.B. Bottomore’a göre, toplumsal değişim, toplumsal yapıda (toplumun büyüklüğündeki değişmeler de bunda yer almaktadır) belirli toplumsal kurumlarda ya da kurumlararası ilişkilerdeki değişimdir.¹¹³ Berelson ve Steiner toplumsal değişmeyi toplum yapısındaki temel ve geniş değişmeler olarak tanımlar. Ailenin örgütlenişindeki, hayat kazanma yollarındaki, dinsel davranışlardaki, insanlar tarafından benimsenen değerlerdeki ve kullanılan teknolojilerdeki değişimler gibi. M. Ginsberg’e göre toplumsal değişme, toplumun büyüklüğünde, parçaları arasındaki kompozisyon ya da dengede ya da örgütlenme şeklinde meydana gelen değişmelerdir. A. Boskoff da benzer bir şekilde, belli toplumsal sistemlerin yapı ve fonksiyonlarında meydana gelen önemli değişmeleri anlar.¹¹⁴

¹¹² Gülseren GÜÇHAN, Toplumsal Değişme ve Türk Sineması, Ankara : İmge Kitabevi, No:57, Kasım 1992, s. 21

¹¹³ T.B. BOTTOMORE, Toplumbilim, Çev. Ünsal Oskay, Ankara: Doğan Yayınevi, 1977, s. 329

¹¹⁴ GÜÇHAN, s. 22

İnsanların yaşamlarındaki bu karmaşık ve birbiri ile bağlantılı değişmeler dizisi genellikle “modernleşme” olarak bilinir. Modernleşmenin evrensel yaşantının bir parçası olduğunu söyleyen ve pek çok yönden insanların refahı için beslenen büyük umutlardan biri olarak gören C.E. Blanch, bazı yönleri ile bunun yıkıcı bir süreç de olabileceğini vurgulamaktadır.¹¹⁵

D. Lerner, toplumların modernleşme sürecinde kentleşmeye özel önem vererek, kentleşmenin modernleşmenin ilk aşaması olduğunu ileri sürer. Lerner’a göre; “her yerde artan kentleşme, okur-yazarlığı artırma eğilimi göstermiştir. Artan okur-yazarlık kitle haberleşme araçlarından etkilenmeyi artırma eğilimindedir. Kitle iletişim araçlarından etkilenmenin artması, daha yaygın bir ekonomik katılma ve siyasal katılma ile el ele gitmiştir.”¹¹⁶ Bu anlamda Lerner, kentleşme sürecinin, etkileşimli bir süreçle bireyleri modernleşmeye daha fazla duyarlayacağı görüşündedir.

Toplumsal değişme kuşkusuz toplumun her katında veya her ögesinde aynı zaman ve hızla gerçekleşmemektedir. Toplumsal yapıyı oluşturan, ögelerin birbiri ile ilişkili bir bütün olduğu gerçeğine karşın, bütünü oluşturan ögeler arasında değişme süreci içinde genel bir çözülme, birbirinden bağımsız olma eğilimi de gözlemlenmiştir.¹¹⁷ Bazı toplumsal kurum ve ögeler değişmeden diğerlerinden daha az etkilenirken, bazıları da çabuk ve köklü bir biçimde etkilenir ve aynı zamanda ilişkide buldukları kurum ve ögeleri de birlikte sürüklerler.¹¹⁸

Değişimin toplumun her katında eş zamanlı ve yoğunluklu olarak görünmemesi, özellikle gelişmekte olan toplumlarda karşılaşılan bir durumdur. Bu toplumlarda modern kesim ile geleneksel kesim karşıtlık halindedir.¹¹⁹

¹¹⁵ GÜÇHAN, s. 23

¹¹⁶ TOSUN, s.49

¹¹⁷ Bozkurt GÜVENÇ, *Sosyal Kültürel Değişme*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1976, s. 29

¹¹⁸ GÜÇHAN, s.24

¹¹⁹ İbrahim YASA, “Türkiye’nin Toplumsal Yapısı ve Sorunları”, Ankara: *Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları*, No: 136, 1973, s. 30

Değişme ve bunun bir sonucu olan yenilikler, modern kesimden geleneksel kesime doğru, her alanda ve değişik yoğunlukta yayılır. Bunlar olurken toplumun yeni ilişkiler çerçevesi içinde bir takım uyuşmazlıkların, dengesizliklerin ve sorunların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu durumda bazı denge koruma mekanizmaları yaratılmaktadır. Mübeccel Kıray'ın "Tampon Kuramlar" adını verdiği bu geçiş mekanizmaları, normal bir toplumsal değişimin önemsiz bunalımlarla ve bir toplumsal çözülmeye gidilmeden oluşmasını sağlamaktadır.¹²⁰

Örneğin; kentleşme süreci içerisindeki yaşanan kırdan kente göç olgusunda, kente göç edenlerin, yenilikleri kabullenmelerinde ve kent yaşamı ile bütünleşmelerinde kitle iletişim araçları etkin bir konumdadır. Bu açıdan, kitle iletişim araçları önemli ölçülerde tampon mekanizma görevi üstlenir.

Kentleşme sonucu ortaya çıkan; ekonomik, siyasal ve sosyal alanlardaki değişim ve yenilikler kentte yaşayan halka, bu tampon mekanizmanın en işlevsel ve etkin ögesi olan yerel basın kanalıyla aktarılır. Bu bağlamda, yerel basın; sadece ortaya çıkan yenilikleri kentte yaşayan halka aktarmakla kalmaz, misyonu ve özelliği gereği bu yenilikleri özendirme yönünde çaba sarfeder.

Yerel basın, kentleşme olgusunun bir sonucu olan toplumsal değişimin, toplumun her katmanında eş zamanlı ve yoğunluklu yaşaması adına, enformatik içeriklerin kamuoyunun sunumunu gerçekleştirir. Böylelikle yerel basın, halkı yeniliklere karşı duyarlar, yeniliklerin kabullenebilirliğini artırır ve değişime öncülük eder.

1.4.5.2 Katılımı Teşvik

Demokrasiyi bir yaşam biçimi yapmanın ilk adımı, insanların günlük yaşamında demokrasi ilkelerinin geçerli kılınmasıdır. Demokrasi kuramının,

¹²⁰ GÜÇHAN, s. 24

halkın, halk için ve halk tarafından yönetilmesi biçiminde tanımlanması, özyönetimin, demokrasinin vazgeçilmez öğelerinden biri olduğunu gösterir. Katılım ile demokrasi bu nedenle birbirleriyle sıkı bir ilişki içindedir.

Hızlı kentleşme ve sanayileşme devinimleri sonucunda kentler büyüdükçe ve sayıları çoğaldıkça, kentlerin yönetimi için varolan geleneksel kurumsal yapılar çoğu kez yetersiz kalmaktadır. Demokratikleşme çabaları da, halkın kendi kendini yönetmesine ortam oluşturacak, yerel yönetimlerin geliştirilmesine önem vermektedirler. Kaldı ki, bütün kamu hizmetlerini özekten çevreye doğru sunmanın olanaksız olması, kent yönetimlerini, kamu hizmetlerini yerinde üreten ve sunan birimler olarak yeniden düzenlemeyi zorunlu kılmıştır.¹²¹

Büyük yerleşim yerlerinde halkın yönetime daha etkin bir biçimde katılmasını sağlamak için, Avrupa Konseyi 1966 yılında bir tavsiye kararı almıştır. 1984'de Rio de Janeiro'da toplanan Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği'nin Genel Kurulu'nda benimsenen öneriler arasında da, yerinden yönetim ve halk katılımının özendirilmesi yer almıştır.

Yerelleşme ve katılım konularındaki en yeni tarihli yaklaşımı ise Habitat II Kent Zirvesi'nde görmekteyiz. 139 kurum ve kuruluşun oluşturduğu Türkiye Ulusal Komitesi tarafından hazırlanan Habitat II Türkiye Ulusal Raporu ve Eylem Planı'nda bu konuya ilişkin şunlar yer almaktadır:

“Yerel yönetimlerin güçlü olmaması, görevlerini yerine getirmekte yetersiz kalması, kentsel hizmetlerin sağlanmasında patronaj ilişkilerinin gelişmesine neden olmaktadır. Bu da anonim ilişkilere dayanan katılımcı demokrasinin gelişmesini güçleştirmektedir. Güçlü yerel yönetimin oluşabilmesi için ilk koşul çok sayıda küçük ve az sayıda birimden oluşan yapısının değiştirilerek, yeterli

¹²¹ Ruşen KELEŞ, “Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar”, İstanbul : IULA-EMME Yayınları, Kent Basımevi, 1993, s. 20

sayıda ve güçlü yerel yönetimlerden oluşan bir sisteme geçirilmesidir. Yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılmasında amaç; sadece yerel hizmetlerin görülmesinde etkinliği arttırmak değil, aynı zamanda demokratikleşmeyi geliştirmek olmalıdır.

Böyle bir yerel yönetim sisteminin güçlü kılınabilmesi için, yetki alanının genişletilmesi gerekir. Bu genişletmekte “subsidiarity” (hizmetin en yakın yönetim biriminde üretilmesi) ilkesi esas alınmalıdır. Yerel yönetimlerin yetkilerinin geliştirilmesi demokrasinin kalitesinin gelişmesini otomatik olarak sağlamaz. Yerel yönetimlerin yetki alanının genişletilmesinin demokrasiyi geliştirici bir yapabilmesi için saydam ve etkili bir denetim ve halka hesap verme mekanizmasının kurulması, katılımcı süreçlerin geliştirilmesi ve bu konuda kurumsal kanalların açılması gerekir.”¹²²

Burada da görüldüğü gibi, yerel yönetimler yeniden, daha etkili ve işlevsel anlamda bir yapılanma içindedir. Bu yapılanma süreci içinde ise halkın katılımı sürecin sağlıklı işleminde önemli bir etkidir. Ayrıca; katılımcı bir toplumun gelişimi yalnızca temsili bir demokrasiye dayanmaktan çok, iletişim süreçlerinin etkin alanına, çeşitliliğine ve açıklığına dayanır.¹²³

Bu açıdan yerel yönetimlerle halk arasında en büyük köprü, kurumsal kanalların en başında geleni yerel basındır. Yerel kamuoyu adına hareket eden yerel basın, yerel yönetimlerin en saydam ve en büyük denetleyicisidir. Aynı zamanda yerel yönetimlerin etkinliklerinin doğrudan halka duyurulmasında, halktan gelen tepkilerin ya da beğenilerin de yerel yönetimlere aktarılmasında en kolay, en hızlı ve en işlevsel araçlardan biri olma özelliğini taşımaktadır.

¹²² Türkiye Ulusal Komitesi,..... s. 133

¹²³ Semra AKDEMİR, Uluslararası İletişim Alanının Düzenlenmesine Yönelik Normatif Kavramlarda Ortaya Çıkan Yeni Gelişmeler. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.s. 84

Yerel düzeydeki katılımı, başlı başına bir amaç olarak değil, fakat kimi başka amaçlara, daha yüksekteki erklere varabilmek için kullanılacak bir araç olarak görenler çoğunluktadır. Bir başka deyişle; katılım, salt katılımı nicelik ya da nitelik olarak arttırmak için değil, belli erklere varabilmek için bir araçtır. Söz konusu erkler; yerel hizmetlerin daha etkin, çabuk ve ucuz olarak görülmesinin yanı sıra, halkın demokrasi eğitiminin geliştirilmesi, siyasal kültür düzeyinin yükseltilmesi ve yerel demokrasinin güçlendirilmesi gibi özelemlerdir.¹²⁴

Kuşku yok ki, kentsel katılımın sağladığı yararlar bunlarla sınırlı değildir. Bir kez, halk, üretimine kendisinin de katıldığı hizmetleri daha kolay benimser, kendi payına düşecek yüküne daha kolay katlanır. Devletin, belediyenin ya da başka siyasal toplum örgütlerinin kendisine uygulamak isteyecekleri kuralların oluşturulmasına katkıda bulunmaya çağrılan halk, savunduğu görüşler benimsenmiş olmasa da, o kurallara eskisi kadar direnç gösteremez.¹²⁵ Türkiye Ulusal Komitesi tarafından hazırlanan raporun bir başka maddesinde ise “yerel yönetimlerin yeniden düzenlenmesinde, yerel yönetimler ile halk arasında yakınlaşmayı sağlamak, yönetime doğrudan katılma ve denetim olanaklarını arttırmak, yerel yönetime temel dayanak noktaları oluşturmak, halkla yüz yüze ilişkileri, bilgi alışverişini geliştirmek amacıyla “mahalle”, bir ilk basamak yerel yönetim birimi olarak, yeni bir işlevsel yapıya kavuşturulmalıdır” denilmektedir.¹²⁶

Burada da, yerel basın katılımı teşvik konusundaki önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Yerel basın, mahallenin yerel yönetime en kolay ulaşabileceği bir kitle iletişim aracıdır. Aynı zamanda, yerel basın, yerel yönetim ile halkı birbirine yakınlaştırabilecek, halkın yönetime bir günlük sohbet toplantılarıyla değil, sürekli bir biçimde katılmasını teşvik edecek ve böylelikle yerel yönetime dayanak noktası olmasını sağlayabilecek toplumsal bir kurumdur.

¹²⁴ KELEŞ, s.21

¹²⁵ KELEŞ, s.21

¹²⁶ Türkiye Ulusal Komitesi,..... s.134

1.4.5.3 Kentli Kimliğin Oluşumuna Katkı

Kentli kimliğinin oluşumunun temelinde kentleşme olgusu bulunmaktadır. Çoğu kez kentleşmeyle karıştırılmakta olan kentleşme, Ruşen Keleş'in Kentbilim terimleri sözlüğünde şöyle tanımlanmaktadır:

“...kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, tinsel ve özdeksel yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratması süreci”¹²⁷

Kente göç eden insanlar zaman içinde ekonomik sosyal bakımlardan “kentleşmektedirler”. “Ekonomik bakımdan kentleşme”; kişinin geçimini tamamen kente veya kente özgü işlerle sağlıyor duruma gelmesiyle gerçekleşir. “Sosyal bakımdan kentleşme” ise; kır kökenli insanın türlü konularda kentlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve tinsel değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşmektedir.¹²⁸

Wirth “Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlilik” adlı kitabında kentte yaşayan halka farklı bir bakış açısıyla şöyle değinilmektedir.

“... Kent göreceli olarak büyük, yoğun ve toplumsal olarak heterojen olan kişilerin devamlı yerleşmesidir. İsbölümünün kent nüfusunda ve bu nüfusun gruplaşmalarında ortaya çıkardığı engin çeşitlilik, kentli nüfus arasında toplumsal bağların oldukça zayıf olmasıyla birlikte gider. Bu bakımdan kent toplumu, nesiller boyu bir arada oturan kişilerin ve üzerinde hem fikir olunan değerler sisteminin bulunduğu içsel dayanışması yüksek, kırsal toplumla tam bir karşıtlık içerisindedir. Kentli nüfusun büyük ölçeği kent toplumundaki bir kişinin, bir başka kişiyi daha yakından ve derinliğine tanınmasını olanaksızlaştırır. Bu ise

¹²⁷ Ruşen KELEŞ, Kentbilim Terimleri Sözlüğü, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980, s.71

¹²⁸ S. Kemal KARTAL, Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle s.50

toplumda kişiler arasında kurulan ilişkilerin niteliğini, kırsal olanaklarından çok farklı hale getirir. Kurulan ilişkiler anonim, gayrişahsi, yüzeysel, geçici ve kısmi olur. Bu ilişki biçimi, toplumda kişiyi yalnızlığa, kayıtsızlığa ve güvensizliğe itmektedir. Bunun sonucunda, kentteki yaşantı biçimi toplumsal sapmaları kolaylaştırıcı bir özellik taşımaktadır.”¹²⁹

Toplum içindeki bireyin kentleşme süreci içerisinde yaşadığı bu bunalımın giderilmesinde ve toplumsal sapmaların önlenmesinde toplum içindeki iletişim kanallarının işlevselliği ve iletilerin özelliği önem kazanmaktadır. Bu açıdan yerel basın, kent dokusuna ve toplumsal dinamiklere ilişkin; kent halkına gönderdiği iletilerle, bireyin kentli kiliğini kazanması yolunda attığı adımlarda önemli bir dayanak noktası oluşturur.

Bireyin, değer, tutum ve davranışlarının değişmesinde yani kentleşmesinde, yerel düzeydeki kitle iletişim araçlarının yaygın kullanımının önemli ölçüde işlev ve etkileri olduğu görünmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki, Klopper’ın da belirttiği gibi; yapılan araştırmalar bu araçların bilgilendirme, değer ve tutumların değiştirilmesi açısından tek başlarına belirleyici bir güç olmadıklarını ancak; toplumsal-kültürel yapıdaki diğer ögeler ve ilişkiler çerçevesinde etkide bulduklarını ortaya koymuştur.¹³⁰ Bu bağlamda kitle iletişim araçları daha çok varolan ya da oluşmakta olan yapıya, dünya görüşüne uyum sağlayıcı bir işlev üstlendikleri ölçüde etkili olmaktadır.¹³¹ Bu açıdan yerel basın, toplumsal-kültürel yaşama ait gazete içeriklerin elde edilebileceği bir araç olma niteliğine sahiptir. Değişime ayak uydurabilme ve kent olgusuna ilişkin iletileri gönderebilme, yerel basının, bireyin kentli kimliğini oluşturmasında işlevsel olabilme niteliğini ve değerini arttıracaktır.

¹²⁹ İlhan TEKELİ, Türkiye’de Kentleşme.....s. 315

¹³⁰ J.T. Klopper, The Effects of Mass Cominication, Çev. İ. Erdoğan, Korkmaz Alemdar, Ankara: İletişim ve Toplum, Bilgi Yayınevi, 1990, s. 79

¹³¹ GÜÇHAN, s.28

Kentleşme sürecinde kentli kimliğinin oluşturulmasının önemine, Türkiye Ulusal Komitesi tarafından hazırlanan raporda da yer verilmiştir. Raporun Öncelikli Konular Bölümü'nün 3. Maddesinde kentli kimliğinin önemi; "Huzurlu, Terör İçermeyen, İstikrarlı Bir Kent Yaşamı Sağlaması" başlığı altında ele alınmış ve konunun önemi ve stratejik seçimler kısmında

"...Gelenlerin kentle bütünleşmeleri için gerekli kolaylıklar kent yaşamı özelliklerini taşıyan kanallar ile taşınmadıkça eski köylüler geleneksel köy yaşamındaki insan ilişkilerine özgü mekanizmalarla kendilerine bir yerleşme düzeni kuruyor ve yaşam sürdürme stratejileri oluşturuyorlar. Bu stratejilerin, çarpıcı özelliği, aynı yörelerden gelenlerin kendilerini izole etmeleri, onların dışındakilerin de bunları segregasyona itmeleri oluyor. Bu davranışlar genelde, çatışmanın, hoşgörüsüzlüğün ilk temel taşlarını oluşturuyorlar. Gelenler gene de kent yaşamı ile şu ya da bu biçimde etkileşmek, bütünleşmek zorunda olduklarından, bilmedikleri, farklılaşmış, uzmanlaşmış, örgütlü çevrelerde ilişki kurabilmek, kaynaşabilmek için, en eski geleneksel köy ilişki biçimi olan patronaj (himaye) düzenini benimsiyorlar. Önceleri basit bir aile-hemşeri ilişkisi düzeyinde oluşan patronaj ilişkileri giderek karmaşıklaşmış, siyasi partilerin taraflarını himayeyi benimsemesine dönüşmüştür...."¹³² denilmektedir.

Aynı raporun "yapılacak işler" bölümünde ise; "kentlin yönetimi ve siyasal kanallar ve medya kent sakinlerinin taleplerine anonim ilişkiler içinde, değişik sosyal grupları dışlamayan biçimde duyarlı olmalı ve bu kanalların çalışması şiddetin bir ifade aracı olarak gelişmesine açık kapı bırakılmamalıdır."¹³³ denilmektedir.

Habitat II Türkiye Ulusal Raporu'nda da belirtildiği üzere kente gelen ya da kente yaşayan halkın, kent yaşamıyla bütünleşebilmeleri ve kentli kimliğini

¹³² Türkiye Ulusal Komitesi, ...s.90

¹³³ Türkiye Ulusal Komitesi,..... s.91

içselleştirebilmeleri için kitle iletişim araçlarına; özellikle de yerel basına büyük görevler düşmektedir. Fakat gözden uzak tutulmaması gereken bir nokta da, yerel basının bireyi şiddete yöneltmeyen; bireyi kent yaşamıyla bütünleştirici iletleri kamuoyuna sunabilmesinin gerekliliği ve önemidir.

1.4.5.4 Kent Kamuoyunu Biçimlendirme

Kentleşme sürecinde, yerel basının verdiği haber ve yorumlarla kamuoyunu aydınlatma ve kent kamuoyunu biçimlendirme açısından da görevi önemlidir.

Halkın halk tarafından yönetimi biçiminde tanımlanan demokrasilerin işleyiş ve sürekliliğinde, ister özgür olarak oluşturulsun, ister yapay yoldan üretilsin kamuoyu kavramından etkilenmeleri kaçınılmazdır. Gücünü halktan alan yönetimin, halkın sesine, istemlerine kulak vermesinin vazgeçilmez olduğu düşünülürse, kamuoyunun fikir ve düşünceleri, demokratik toplumların işleyişlerinde ve devamlılıklarında temel hareket noktalarıdır demek yanlış olmayacaktır.¹³⁴

Kamuoyu kavramı hakkında gerek siyasal, gerekse sosyal bilimler literatüründe çok sayıda tanımın olduğu dikkat çekmektedir. Kamuoyu yüzeysel olarak “karar verme ve denetleme mekanizması” olarak tanımlanabilir. Bu tanıma göre kamuoyunun gerçek değeri, karar verme sürecine katılma ve bu süreci denetleme olarak belirlenmektedir.

Kamuoyu kavramının oluşmasında bireyler arasında ortak bir görüş ya da fikir birliğinin oluşması gereklidir. Fikir birliğinin oluştuğu, bir başka deyişle; ortak bir tavır, düşünce ya da kararın belirlediği durumlarda kamuoyu kavramının varlığından söz edilebilir.¹³⁵ Kamuoyunun biçimlenmesinde kitle iletişim

¹³⁴ İzlem Keskin Vural, *Türk Basınında Kurum İçi Çatışmalar*, Eskişehir: Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996, s. 21

¹³⁵ KESKİN, s. 22

araçlarının önemli bir unsur olduğu, kabul edilmektedir. Kitle iletişim araçları, yüz yüze iletişim içerisinde olunamayan, sayıca yoğunluklu topluluklarda ortak paydada buluşmayı ve kamuoyunun biçimlenmesine ön ayak olmaktadır.

William Albig, haberleşme araçlarının kamuoyu oluşturmasını şu yaklaşımla ortaya koymaktadır; “bütün sosyal süreçlerin temelinde bireyler arasında anlam iletilmesi süreci vardır. Bir sosyal süreç olarak da tanımlanabilecek kamuoyu, haberleşmenin birinci derecede ve türlü yollardan etkisi altında kalmaktadır. Büyük gruplara anlam iletme yeteneğinden dolayı, kamuoyu oluşum sürecinde birinci derecede önem taşımaktadır.”¹³⁶

Kent kamuoyunun biçimlendirilmesi sürecinde ise birinci derecede önem taşıyan iletişim kanalı; yerel basındır. Yerel basın, bir taraftan kamusal iradeyi açıklarken, diğer yandan da kent kamuoyunun biçimlendirilmesinde öncü rol oynar. Yerel basın, taşıdığı bu misyonla, kent kamuoyunun ortak ve etkili bir baskı unsuru haline gelebilmesinde katkıda bulunur. Kamuoyunun güçbirliği ile oluşan bu baskı unsuru ise, yerel siyasi erkin, kent kamuoyunun istek ve görüşlerine karşı daha duyarlı davranmasına ve tutarlı icraatlar sergilenmesini olanaklı ve zorunlu kılar. Ayrıca, kamuoyunun ortak bir noktada buluşması ile oluşan bu güçbirliği, yerel yöneticilerle uzlaşım çerçevesinde, kent yaşamının iyileştirilmesi yönünde çalışmaların yapılmasını ya da bu yönde pozitif düşüncelerin gelişmesine katkıda bulunur.

Kürşat Bumin, “Demokrasi Arayışında Kent” adlı kitabında Kent Kimin? Sorusunu okuyuculara yönelterek, kent kamuoyunun önemini şöyle ifade etmektedir: “Kentliler, kent yaşamını sürekli sorgulamalı, ortaya sürekli yeni değerler koymalıdır. Kenti kurmak, düzenlemek, yenilemek, değişik alanların uzmanlarından önce, onların işidir. Anatole Koop’un güzel ifadesiyle “yaşamı değiştirmek, kenti değiştirmek” olduğu gibi, kenti değiştirmek de yaşamı

¹³⁶ KESKİN, s.23

değiştirmektedir. Kent için asıl karar verenlerin uzmanlar değil, kentliler olması gerektiğini söylerken, söz konusu olan, bir “popülizm” değildir. Çünkü kentlilerin kentleriyle kurduğu ilişkiler, bizi doğrudan -uzmanların işi olmayan- demokrasi sorununa götürmektedir... Kentin şimdisi ve geleceği de şehircilere, mimarlara ya da siyaset uzmanlarına değil, gerçek kenti kuranlara, kentli yurttaşlara bağlıdır. Rousseau, “yapılar bir kent doğururlar, ama bir siteyi yapan yurttaşlardır” diyordu. Tarihin belli bir döneminde ortaya çıkan beraberlik, bugün de yenilenmiş ve zenginleşmiş olarak hayat bulmalıdır.”¹³⁷ Fakat, bu beraberlik bir başka anlatımla; kamuoyu oluşumunun hızlı bir kentleşme olgusunun yaşandığı günümüzün yoğun nüfuslu kentlerinde kendiliğinden ortaya çıkması son derece zor; kimi zaman da olası olamamaktadır. Bu aşamada da devreye yerel basın girmekte, kamuoyunun biçimlenmesine katkı sağlamaktadır.

Kent kamuoyunun oluşumunda yerel basının, daha genel bir söylemle kitle iletişim araçlarının önemini, yine Habitat II Ulusal Raporu’nun farklı maddelerinde görmek olanaklıdır.

Öncelikli konular arasında 17. Maddede yer alan “Kapalı ve Açık Kentsel Alanların Özürlülerin ve Yaşlıların Yaşantılarını Kolaylaştıracak Biçimde Tasarlanması ve Uygulanması” projesinin izleme yöntemi kısmında “ulusal iletişim araçlarının (TV, radyo, gazete, dergi gibi) toplumun bilinç ve bilgilenmesini hızlandırmada kullanılması...”¹³⁸ denilmektedir. Yine aynı raporun 19. Maddesinde ise; Ses (Gürültü) Kirliliği Konusunda Duyarlılığın Arttırılması ve Gerekli Önlemlerin Alınması konusuna değinilerek, şu noktalara dikkat çekilmektedir: “Hızlı ve plansız kentleşme, yoğun trafik, nüfus artışı, makineleşme ve benzeri etkenler nedeniyle yapıların içinde ve dışında ortaya çıkan ve giderek artış gösteren “ses ya da gürültü” günümüzün çevre kirliliği

¹³⁷ Kürşat BUMİN, Demokrasi Arayışında Kent, 1. Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınevi, İnceleme Dizini: 20, 1996, s. 18

¹³⁸ Türkiye Ulusal Komitesi,....., s. 120, 121

yaratan etmenleri arasında önemli bir yer almaktadır. Günlük yaşam döngüsü içinde türlü ortamlarda insanları dolaylı ve dolaysız olarak etkileyen bu gürültüler çeşitli yönlerden zarar vermektedir... Bu sorunun çözülmesi için ses yalıtımı, gürültüsüz makinelerin yapılması gibi teknik olarak alınacak önlemler de bulunmasına karşın esas çözüm insanların duyarlılığın artırılmasından geçecektir.”¹³⁹ Gürültü sorununun çözülmesine yönelik yapılacak işler kısmında ise “Toplum her türlü iletişim araçlarını kullanarak bilinçlendirmek, eğitmek, uyarmak...” denilmektedir.

Her iki örnekten de anlaşılacağı üzere; yerel basın kentleşme sürecinde bir çok konuda kamuoyunun biçimlendirilmesi hususunda kilit rol oynamakta ve önemli görevler üstlenmektedir.

1.4.5.5 Sosyo-Ekonomik Gelişmeye Katkı

Daniel Lerner’in bir dizi Ortadoğu ülkesinde yaptığı alan araştırmalarından sonra 1958 yılında yazdığı “The Passing of Traditional Society” isimli çalışmasıdır. Lerner’e göre, Batı ülkelerinin geçirdiği bazı süreçler evrenseldir: Şehirleşmenin artması iletişim araçlarına açılmayı arttırır; iletişim araçlarına açık kalmak daha geniş ekonomik katılma ve siyasal katılmayı beraberinde getirir. Bu gelişmenin belirleyicisi “hareketli kişilik” (mobile personality) olacaktır. “Hareketlilik katlayıcı” araçlar olan kitle iletişim araçlarının yayılması da modernleşmiş kişiliği yayacaktır. Lerner; hareketli kişilik ile kitle iletişim araçları arasındaki köprüyü “empathy” kavramı ile kurar. Lerner’in iletişim ve gelişme ilişkisini kurmasında çok önemli bir yer tutan empathy, şehirleşme ve okumayazmanın yayılması tarafından üretilen yeni tecrübeleri kitle iletişim araçlarına katılma aracılığıyla siyasal ve ekonomik katılmaya dönüştürür.¹⁴⁰

¹³⁹ Türkiye Ulusal Komitesi,....., s. 125-126

¹⁴⁰ Haluk GERAY, Yeni İletişim Teknolojileri Toplumsal Bir Yaklaşım, Ankara: Kılıçaslan Matbaası, 1994, s. 114

Lerner'a göre, bu anlamda iletişim toplumsallaşmanın temel aracıdır. Toplumsallaşma da toplumsal değişimin temel aracıdır. Dolayısıyla; kitle iletişim araçları kentleşmenin nedenlerinde ve özellikle de kentleşmenin ekonomik, sosyal ve siyasal sonuçlarında tek başına olmasa da belirleyici bir faktördür. Belirtilen kentleşme sonuçlarının olumlu ve olumsuz olmak üzere iki yönde de gelişmesi olanaklıdır. Kitle iletişim araçlarının; özekselle boyutta ise yerel basının kentleşme sürecinde kent halkına sunduğu mesajların, değişimi özendirici, bütünleştirici ve katılımı teşvik edici içerikli olması, sonuçların olumlu yönde gelişimine itki sağlayacak, ya da değişime direnç oluşturucu, şiddeti arttırıcı ve çözülmeyi sağlayıcı mesajlar tersi bir duruma yol açabilecektir.

Bu açıdan, yerel basın haber verme işleviyle aynı zamanda, topluma belirli yönde fikir değişikliği getirerek, yeni tutumların yerleştirilmesini, geliştirilmesini ve kültürlenmeyi sağlar. Bireyin, bu yolla sosyo-kültürel donanım zenginliğinin geliştirilmesi ise ülkenin ekonomik kalkınmasında önemli bir sürecin aşılmasıdır. Çünkü; insan gücü kaynağının niteliğinin arttırılması, ülkenin kalkınmasını sağlayacak olan sanayileşme olgusuna uygun bir temel ve destek sağlar.

Günümüzde gelişmekte olan ülkelerin pek çoğu, çok zengin kaynaklara sahip oldukları halde, insan kaynakları ya da teknik bir deyimle beşeri sermayeleri yeterince donatılmamış olduğu ve dolayısıyla kültürel, bilimsel, ekonomik ve politik entellektüellikten uzak kaldığı ve yetişmiş uzman ve yönetici kadrolarının nüfuslarına oranla çok yetersiz olması nedeniyle bocalayıp durmaktadır.¹⁴¹

Kentsel ya da bölgesel kalkınma çabalarının bütününün, ülkenin ekonomik kalkınmasında birincil basamağı oluşturduğunu düşünürsek, bu anlamda yerel düzeydeki sosyo-ekonomik gelişimde, yöredeki halkın (ekonomik anlamda

¹⁴¹ Yılmaz BÜYÜKERŞEN, "Ekonomik Kalkınmada İletişimin Önemi", İletişim Olayları ve Türk Basının Sorunları, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, No: 17, 1984 s. 57

işgücü) niteliği ön plana çıkmakta ve önem kazanmaktadır. Diğer bir deyişle; yöre halkının kalkınma konusundaki bilgi ve düşüncesinin takip edilmesi ve onlarla kalkınma ve çağdaş uygarlığa uygun davranma, öğrenme ve bilgi sahibi olma isteğini arttırma bir öngereklilik olmaktadır. Bu açıdan, sosyo-ekonomik gelişimde halkı değişime ve gelişime duyarlamada, gelişime yönelik kararların alınmasına katılımda, yerel basın ve onun işlevleri ön plana çıkmaktadır.

Nitekim, kentsel ve kırsal alan yaşamına ilişkin bilgiler bu kitle iletişim aracı ile bu iki farklı alanda yaşayan halka iletilmekte ve kırsal alanda yaşayanların daha çok haberdar olma ve öğrenme ihtiyacı beraberinde modernleşmeye bir temel oluşturmaktadır. Sonuçta yerel basın, kentleşmenin nedenlerinde ve sonuçlarında, toplumsal dinamikleri harekete geçirmek vasıtası ile önemli bir görevi yerine getirmektedir.

Ayrıca kentleşme sürecinde yerel basının, yerel kamuoyunu harekete geçirmesi ya da kentli adına kent için bir takım çalışmaların, yatırımların, uygulamaların, projelerin gerçekleşmesini sağlamak yönündeki çabaları ve yerel siyasi erk ile halk arasında oluşturduğu iletişim köprüsü, sosyo-ekonomik gelişimde önemli bir rol oynamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, çalışmanın örneklemini oluşturan Antalya, İleri, Sakarya ve İstikbal gazetelerinde yayınlanan gazete içeriklerinin incelenen yıllar itibariyle; sunum şeklini, kentleşme kategorilerini, yayınlandıkları sayfaları, sayfadaki konumlarını, enformasyon kaynaklarını, niteliğini ve iletişim yönlerini gösteren toplam 28 tablo oluşturulmuş ve bu tablolara ilişkin yorumlar yapılmıştır.

Ayrıca, Antalya gazetesinde 1980-1996 yılları arasında yayınlanan 538, İleri Gazetesinde yayınlanan 461, Sakarya gazetesinde yayınlanan 640 ve İstikbal gazetesinde yayınlanan 666 gazete içeriğinin alansal olarak ifadesi bir grafikte gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

Bu bölümde son olarak; 1980-1996 yılları arasında gazetelerde, kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımını gösteren 7 grafik oluşturulmuş ve bu grafiklerin yorumları yapılmıştır.

1.1 Antalya Gazetesinde Kentleşme Sürecine İlişkin Olarak

Yer Alan Bulgular

1.1.1 Gazete İçeriğinin Sunum Şekline Göre Dağılımı

Tablo-1

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
HABER	48	40	56	52	72	63	49	59	55
FOTOĞRAF	-	-	1	-	1	-	-	-	-
GRAFİK	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KARİKATÜR	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KÖŞE YAZISI	-	3	3	7	9	5	8	5	2

Antalya gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sunum şekline göre dağılımını incelediğimizde; gazete içeriklerinin genelde okuyucuya haber şeklinde iletildiğini görmekteyiz. 1980-1996 yılları arasında Antalya gazetesinde yayınlanan gazete içeriklerinin 494'ü (%91.9) haber, 42'si (%7.8) köşe yazısı, 2'si (%0.3) fotoğraf şeklinde okuyucuya sunulurken, grafik ve karikatür şeklinde gazete içeriği yayınlanmamıştır.

1980 yılında yayınlanan 48 adet gazete içeriğinin tamamı okuyucuya haber şeklinde sunulurken, 1982 yılında yayınlanan 43 gazete içeriğinin %93.0'ı haber %7.0'ı ise köşe yazısı şeklinde gazetede yayınlanmıştır. 1984 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %93.3'ü haber, %5.0'ı köşe yazısı şeklinde sunulurken, daha

önceki dönemlerde (1980 ve 1982) rastlanmayan sunum şekli olan fotoğraf %1.7'lik bir oranda gazetede yer almıştır.

1986 yılında %88.1 oranında haber ve %11.9 oranında köşe yazısı yayınlanırken, 1980, 1982 ve 1984 yıllarında olduğu gibi Antalya gazetesinde grafik ve karikatür şeklinde gazete içeriği okuyucuya sunulmamıştır. Antalya gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili en fazla içeriğin yayınlandığı 1988 yılında toplam 82 gazete içeriğinin %87.8'i haber, %1.2'si fotoğraf ve %11.0'ı köşe yazısı şeklinde okuyuculara iletilmiştir.

Toplam 68 gazete içeriğinin yayınlandığı 1990'da ise fotoğraf, grafik ve karikatür sunum şekline rastlanmazken %92.0 oranında haber, %7.4 oranında da köşe yazısı gazetede yayınlanmıştır. 1992 yılında da 1990 yılında olduğu gibi yayınlanan gazete içeriklerin büyük çoğunluğu (%92.6) haber şeklinde yayınlanırken, %7.4'ü ise köşe yazısı olarak okuyucuya sunulmuştur. 1994 yılında kentleşme kategorileri ile ilgili 64 gazete içeriğinin %92.1'i haber %7.9'u köşe yazısı şeklinde yayınlanırken, 1996 yılında ise 57 gazete içeriğinin %96.5'inin haber %3.5'inin de köşe yazısı şeklinde okuyucuya sunulduğunu görmekteyiz.

1980 ve 1996 dönemi içerisinde Antalya gazetesinin okuyuculara ilettiği gazete içeriklerinin sunum şekline genel olarak baktığımızda, bu gazetede görsel içeriklere yani fotoğraf, grafik ve karikatür'e yok denecek kadar az yer verdiğini, 1984 ve 1988 yıllarında sadece birer tane fotoğraf yayınladığını, incelenen dönemde grafik ve karikatürün ise hiç yayınlanmadığını görmekteyiz.

1.1.2 Gazete İçeriğinin Kentleşme Kategorilerine Göre Dağılımı

Tablo-2

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
ÇEVRE									
Haber Sayısı	6	2	3	7	8	12	4	4	2
Alan (cm ²)	1098	297	298	1538	1336	1640	500	466	390
TOPLUM									
Haber Sayısı	16	9	10	9	20	13	18	19	9
Alan (cm ²)	1095	1561	1167	1427	2317	1845	1811	1903	850
EKONOMİ									
Haber Sayısı	10	12	16	14	16	8	9	10	17
Alan (cm ²)	1351	1268	2079	2278	2403	927	869	1896	2570
İNSAN									
Haber Sayısı	3	3	7	7	5	6	8	4	10
Alan (cm ²)	730	342	740	892	887	473	1270	277	1350
YERLEŞİM YERLERİ									
Haber Sayısı	2	5	7	5	7	4	4	6	3
Alan (cm ²)	348	808	1137	589	773	770	642	840	306
ALTYAPI									
Haber Sayısı	2	8	6	7	11	12	3	9	5
Alan (cm ²)	189	1176	990	1058	1771	1802	275	1010	480
ÖRGÜTLEŞME									
Haber Sayısı	9	4	11	10	14	13	11	12	11
Alan (cm ²)	1561	481	2283	1547	2024	1691	1183	1497	1630

Antalya gazetesinde yayımlanan gazete içeriklerini kentleşme kategorilerine göre dağılımını haber sayısı açısından incelediğimizde; 1980 ve 1996 yılları arasında en çok sıklıkla haber verilen kategorinin % 22.1 ile (123) toplum, en az sıklıkla haber verilen kategorinin ise %7.8 ile (43) yerleşim yerleri olduğu görülmüştür. Diğer gazete içeriklerinin ise %21.1'i (112) ekonomi, %18.8'i (104) örgütlenme, %11.3'ü (63) insan, %11.3'ü (63) altyapı ve %8.6'sı (48) çevre kategorisi ile ilgilidir.

Gazete içeriklerinin kentleşme kategorilerine göre alansal dağılımını incelediğimizde ise; 1980 ve 1996 yılları arasında en fazla alanın %21.5 (15.641cm²) ile ekonomi kategorisine ayrıldığı, dolayısıyla üzerinde en fazla yorum yapılan ve haberdar edilen kategorinin ekonomi olduğu görülmüştür.

Diğer kentleşme kategorilerine ayrılan alanlar ise sırasıyla şöyledir: %19.2 (13.976 cm²) toplum, %18.9 (13.852 cm²) örgütlenme, %12.0 (8751 cm²) altyapı, %10.3 (7563 cm²) çevre, %9.5 (6951 cm²) insan ve %8.5 (6213 cm²) yerleşim yerleri.

1980 yılı Antalya gazetesinde yayınlanan gazete içeriklerinin kentleşme kategorilerine göre dağılımında ise, en fazla toplum kategorisi ile ilgili gazete içeriğinin yayınlandığı görülmüştür. Toplum ile ilgili çıkan ve 1095 cm²'lik alanda yer alan toplam 16 (%33.3) gazete içeriğinin, 8 tanesi eğitim, 5 tanesi sağlık ve 3 tanesi de gelir ve tüketim konusunda yayınlanmıştır.

Ekonomi ile ilgili 1.351 cm²'lik alanda yayınlanan toplam 10 (%20.9) gazete içeriğinin 2 tanesi üretim artışı, 2 tanesi hizmet sektöründeki gelişme, 4 tanesi tarımdaki üretim ve 2 tanesi de ihracaat konuludur. 1.561 cm²'lik alanda yayınlanan örgütlenme kategorisi ile ilgili yayınlanan 9 (%18.7) gazete içeriğinin 2'si sivil toplum örgütleri, 2'si gönüllü kuruluşlar ve 4'ü de yerel yönetimler konuludur. Gazetede 1.098 cm²'lik alanda 6 (%12.5) gazete içeriğinin yayınlandığı çevre ile ilgili gazete içeriğlerinin 3 tanesi su kirliliği, 2 tanesi yeşil alan yaratılması ve 1 tanesi de tarihi yapılar ve eserler konuludur.

İnsan kategorisi ile ilgili 730 cm²'lik alanda, 3 (56.3) enformatik içeriğin 2 tanesi şiddet ve 1 tanesi de katılımcılık konuludur. Yerleşim yerleri ile ilgili 348 cm²'lik toplam alanda, 2 (%54.1) gazete içeriğinin ikisi de alışveriş merkezleri konulu, altyapı ile ilgili 189 cm²'lik alanda, 2 (%4.1) gazete içeriğinin ise ikisi de ulaşım konuludur.

1982 yılında, en çok sıklıkla haber verilen kategorinin ekonomi kategorisi olduğu, en çok alan ayrılan; üzerinde yorum yapılan kategorinin ise toplum olduğu görülmektedir. Ekonomi ile ilgili 1.268 cm²'de çıkan toplam 12 (%30.0) gazete içeriğinin 1 tanesi yeni işletmeler, 3 tanesi üretim artışı, 1 tanesi

sanayideki teknolojik gelişme, 1 tanesi hizmet sektöründeki gelişme, 3 tanesi tarımdaki üretim ve yine 3 tanesi yeni yatırımlar ile ilgilidir.

Toplum kategorisi ile 1.561 cm² lik alanda yayınlanan 9 (%20.9) gazete içeriğinin, 4 tanesi eğitim, 3 tanesi sağlık ve 2 tanesi de kültür konusunda olup, 1980 yılında da olduğu gibi nüfus artışı ve istihdam konularında herhangi bir gazete içeriği yayınlanmamıştır. Gazetede 1.176 cm² de yer alan altyapı konusunda çıkan toplam 8 (%18.6) gazete içeriğinin 3 tanesi ulaşım, 1 tanesi haberleşme ve 4 tanesi de enerji ile ilgilidir.

Yerleşim yerleri (808 cm²) ile ilgili 5 (%11.7) içeriklerin 1 tanesi konut artışı, 1 tanesi yönetim ve iş merkezleri, 3 tanesi de kent plânlaması konuludur. Örgütlenme (481 cm²) ile ilgili yayınlanan 4 (%9.3) gazete içeriğinin 1 tanesi mesleki örgütler, 1 tanesi gönüllü kuruluşlar ve 2 tanesi de yerel yönetimler konusundadır. İnsan (342 cm²) kategorisindeki 3 (%6.9) gazete içeriğinin 2 tanesi şiddet eğilimleri ve bir tanesi de katılımcılık ile ilgili olup, çevre (297 cm²) kategorisindeki 2 (%4.6) gazete içeriğinin 1 tanesi yeşil alanlar, diğeri ise tarihi eserler ve yapılar konuludur.

Antalya gazetesinde 1984 yılında, en çok sıklıkla haber verilen kategorinin bir önceki dönemde de olduğu gibi ekonomi kategorisi olduğu en çok alan ayrılan, üzerinde yorum yapılan kategorinin ise örgütlenme kategorisi olduğu görülmektedir. Ekonomi ile ilgili 2079 cm² de çıkan toplam 16 (%27.7) gazete içeriğinin 2 tanesi yeni işletmelerin açılması, 1 tanesi üretim artışı, 4 tanesi hizmet sektöründeki gelişme, 5 tanesi tarımdaki üretim, 1 tanesi yeni yatırımlar ve 3 tanesi de ihracaat ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu dönemde ekonomi kategorisinde yer alan sanayideki teknolojik gelişme ile ilgili herhangi bir gazete içeriği yayınlanmamıştır.

Gazetede 2.283 cm²'lik alanda yayınlanan örgütlenme ile ilgili toplam 11 (%18.3) gazete içeriğinin 3 tanesi sivil toplum örgütleri, 2 tanesi mesleki örgütler, 2 tanesi gönüllü kuruluşlar ve 4 tanesi de yerel yönetimler konusundadır. Toplum (1.167 cm²) kategorisi ile ilgili 10 adet gazete içeriğinin ise 1 tanesi eğitim, 4 tanesi sağlık, 2 tanesi kültür, 2 tanesi istihdam ve 1 tanesi de gelir ve tüketim konusudur.

1980 ve 1982 yıllarında olduğu gibi 1984 yılında da nüfus konusunda gazete içeriği yayınlanmamıştır. Yerleşim yerleri (1137 cm²) ile ilgili 7 (%11.6) gazete içeriğinin 2 tanesi gecekondulaşma, 1 tanesi konut artışı, 1 tanesi dinlenme, eğlence ve spor yapıları, 1 tanesi yönetim ve iş merkezleri ve 2 tanesi de kent plânlaması konusundadır.

İnsan kategorisi ile ilgili 740 cm²'lik alanda yer alan 7 (%11.6) gazete içeriğinin 3 tanesi kentli kimliği, 1 tanesi intihar, 1 tanesi şiddet ve 2 tanesi de ahlaki değerler konuları ile ilgilidir. En az gazete içeriğinin yayımlandığı çevre (298 cm²) kategorisindeki 3 (%5.0) gazete içeriğinin 1 tanesi hava kirliliği, 1 tanesi toprak kirliliği ve 1 tanesi de yeşil alan yaratılması konusundadır.

1986 yılında, en çok sıklıkla haber verilen kategori 1982 ve 1984 yıllarında olduğu gibi ekonomi, en çok alan ayrılan; üzerinde yorum yapılan kategori ise yine ekonomidir. Ekonomi ile ilgili 2.278 cm²'de yayınlanan 14(%23.4) gazete içeriğinin 1 tanesi yeni işletmelerin açılması, 6 tanesi hizmet sektörü, 3 tanesi tarım, 1 tanesi yeni yatırımlar ve 3 tanesi de ihracaat konusundadır.

Örgütlenme kategorisinde yayınlanan 10 (%16.6) gazete içeriğinin 1 tanesi sivil toplum örgütleri, 1 tanesi mesleki örgütler ve 8 tanesi de yerel yönetimler konusudur. Toplum ile ilgili 1.538 cm²'de yayınlanan toplam 9 (%15.0) gazete içeriğinin 1 tanesi eğitim, 4 tanesi sağlık, 2 tanesi kültür ve 2 tanesi de gelir ve

tüketim konusudur. Çevre ile ilgili 1.538 cm²'de yayınlanan 7 (%11.6) gazete içeriğinin 1 tanesi su kirliliği, 1 tanesi gürültü kirliliği, 1 tanesi yeşil alan ve 4 tanesi de tarihi yapılar ve eserler konusundadır. Altyapı (1.058 cm²) kategorisi ile ilgili yayınlanan 7 (%11.6) gazete içeriğinin 3 tanesi içme ve kullanma suyu, 1 tanesi kanalizasyon, 1 tanesi ulaşım ve 2 tanesi de kent planlaması konusudur.

İnsan (892 cm²) kategorisi ile ilgili, gazetede çıkan 7 (%11.6) gazete içeriğinin 2 tanesi kentli kimliği, 1 tanesi intihar, 2 tanesi şiddet eğilimleri ve 2 tanesi de katılımcılık konusundadır. En az gazete içeriğinin 589 cm²'lik alanda yayımlandığı yerleşim yerleri kategorisi ile ilgili çıkan 5 (%8.4) gazete içeriğinin 1 tanesi konut artışı, 3 tanesi dinlenme, eğlence ve spor yapıları ve 1 tanesi de alışveriş merkezleri konusunda yayınlanmıştır.

Kentleşme kategorileri ile ilgili en fazla gazete içeriğinin yayımlandığı 1988 yılında, en sık haber verilen kategori toplum, en çok alan ayrılan; üzerinde yorum yapılan kategori ise ekonomidir. Toplum kategorisinde 2.317 cm²'de yer alan toplam 20 (%24.4) gazete içeriğinin 5 tanesi eğitim, 9 tanesi sağlık, 4 tanesi kültür, 1 tanesi istihdam ve 1 tanesi de gelir ve tüketim konusunda yayınlanmıştır. İkinci sırada yer alan ekonomi kategorisi ile ilgili 2.403 cm²'lik alanda 16 (%19.5) gazete içeriğinin 1 tanesi üretim artışı, 9 tanesi hizmet sektörü, 3 tanesi tarım, 1 tanesi yeni yatırımlar ve 2 tanesi ihracaat konusundadır.

14 (%17.1) gazete içeriğinin 2.024 cm²'de yer aldığı örgütlenme kategorisinde gazete içeriğinin 3 tanesi sivil toplum örgütleri, 5 tanesi gönüllü kuruluşlar ve 7 tanesi de yerel yönetimler konusundadır. Altyapı (1.771 cm²) kategorisi ilke ilgili yayınlanan 11 (%13.4) gazete içeriğinin 4'ü ulaşım, 5'i haberleşme ve 2'si katı atıkları toplama ve yok etme konusudur. Çevre (1.336 cm²) ile ilgili 8 (%9.7) gazete içeriğinin 1 tanesi gürültü kirliliği, 1 tanesi toprak kirliliği ve 6 tanesi de yeşil alan konusudur. 773 cm²'lik alanda yerleşim yerleri ile ilgili 7(%8.5) gazete içeriğinin 4 tanesi konut artışı, 2 tanesi alışveriş

merkezleri ve 1 tanesi de kent plânlaması konuludur. 1988 yılında 887 cm²'de en az gazete içeriğinin yayınlandığı insan kategorisinde 5 (%6.1) gazete içeriğinin 3 tanesi kentli kimliği ve 2 tanesi de katılımcılık konusundadır.

Antalya gazetesinde 1990 yılında, en çok sıklıkla haber verilen kategorilerin toplum ve örgütlenme olduğu, en çok alan ayrılan, üzerinde yorum yapılan kategorinin ise; toplum olduğu görülmektedir. Toplum kategorisi ile ilgili 1845 cm²'lik alanda yayınlanan 13 (%19.1) gazete içeriğinin 2 tanesi eğitim, 6 tanesi sağlık, 1 tanesi kültür ve 4 tanesi gelir ve tüketim konusundadır. Bu dönemde toplum kategorisi içinde yer alan nüfus artışı ve istihdam konularında gazete içeriği yayınlanmamıştır.

Örgütlenme ile ilgili 1691 cm²'lik alanda çıkan toplam 13 (%19.1) gazete içeriğinin 3 tanesi mesleki örgütler, 3 tanesi gönüllü kuruluşlar, 7 tanesi de yerel yönetimler konuludur. Altyapı kategorisi ile ilgili 1802 cm²'de yayınlanan 12 (%17.6) gazete içeriğinin 2'si içme ve kullanma suyu, 1'i kanalizasyon, 7'si ulaşım, 1'i haberleşme ve 1'i de katı atıklar konusundadır.

Gazetede 1.640 cm²'de yer alan çevre ile ilgili 12 (%17.6) gazete içeriğinin 1 tanesi hava kirliliği, 1 tanesi su kirliliği, 4 tanesi yeşil alan ve 6 tanesi de tarihi yapılar ve eserler konusundadır. Ekonomi ile ilgili 927 cm²'lik alanda yayınlanan toplam 8 (%11.8) gazete içeriğinin 6 tanesi tarımdaki üretim ve 2 tanesi de ihracaat konuludur. En az alanın (473 cm²) ayrıldığı insan kategorisi ile ilgili yayınlanan 6 (%8.9) gazete içeriğinin 3 tanesi kentli kimliği, 1 tanesi intihar ve 2 tanesi de katılımcılık konuludur. En az gazete içeriğinin 770 cm²'lik alanda yayınlandığı, yerleşim yerleri kategorilerindeki 4 (%5.8) gazete içeriğinin 3 tanesi konut artışı, 1 tanesi alışveriş merkezleri konusundadır.

Kentleşme kategorileri ile ilgili toplam 57 gazete içeriğinin yayınlandığı 1992 yılında en çok sıklıkla haber verilen kategori 1980, 1988 ve 1990 yıllarında

olduğu gibi toplum kategorisi, en çok alan ayrılan ve üzerinde yorum yapılan kategorileri ise yine toplumdur. Toplum kategorisi ile ilgili 1811 cm²'lik alanda yayınlanan 18(%31.6) gazete içeriğinin 1 tanesi nüfus artışı, 3 tanesi eğitim, 1 tanesi sağlık, 9 tanesi kültür, 2 tanesi istihdam ve 2 tanesi de gelir ve tüketim konusundadır.

Toplum kategorisinden sonra 1.183 cm²'lik alanda en fazla haber verilen kategori olan örgütlenme ile ilgili yayınlanan 11(%19.2) gazete içeriğinin 6 tanesi mesleki örgütler, 4 tanesi gönüllü kuruluşlar ve 1 tanesi de yerel yönetimler konusudur. Ekonomi ile ilgili 869 cm²'lik alanda yer alan 9 (%15.7) gazete içeriğinin 1'i üretim artışı, 3'ü hizmet sektörü, 4'ü tarım ve 1'i de yeni yatırımlar ile ilgilidir. Toplam 1.270 cm²'lik alanda 8(%14.1) gazete içeriğinin yayımlandığı insan kategorisinde 5 gazete içeriği kentli kimliği ve 3 gazete içeriği ise katılımcılık konusundadır.

Yerleşim yerleri ile ilgili 642 cm²'de okuyuculara iletilen 4 (%7.0) gazete içeriğinin 1 tanesi gecekondulaşma, 1 tanesi konut artışı, 2 tanesi ise kent planlaması konusunda olup, yine 4 (%7.0) gazete içeriğinin toplam 500 cm²'lik alanda yayımlandığı çevre konusundaki gazete içeriklerinden 2 tanesi yeşil alan, 1 tanesi toprak kirliliği ve 1 tanesi de tarihi yapılar ve eserler konusundadır. 1992 yılında en az alanın ayrıldığı ve gazete içeriğinin yayımlandığı alt yapı kategorisi ile ilgili 275 cm²'lik alandaki 3 gazete içeriğinin 2 tanesi kanalizasyon, 1 tanesi ise enerji konusundadır.

1992 yılında olduğu gibi 1994 yılında da en çok sıklıkla haber verilen ve en çok alan ayrılan kategori toplumdur. Toplum ile ilgili 1.903 cm²'lik alanda 19(%29.7) gazete içeriğinin 2 tanesi eğitim, 4 tanesi sağlık, 10 tanesi kültür, 2 tanesi istihdam ve 1 tanesi de gelir ve tüketim konusundadır. Örgütlenme ile ilgili 1467 cm²'lik alanda yayınlanan 12 (%18.7) gazete içeriğinin 1 tanesi mesleki örgütler, 2 tanesi gönüllü kuruluşlar ve 9 tanesi de yerel yönetimler

konusundadır. Toplam 1896 cm²'lik alanda yayınlanan ekonomi ile ilgili 10 (%15.7) gazete içeriğinin 2 tanesi yeni işletmeler, 2 tanesi hizmet sektörü, 2 tanesi tarım, 1 tanesi yeni yatırımlar ve 3 tanesi de ihracaat konuludur.

Altyapı kategorisi ile ilgili 1010 cm²'de yayınlanan 9 (%14.0) gazete içeriğinin 6 tanesi içme ve kullanma suyu, 1 tanesi kanalizasyon, 1 tanesi ulaşım ve 1 tanesi de enerji konusundadır. Yerleşim yerleri ile ilgili 840 cm²'lik alanda yayınlanan toplam 6 (%9.3) gazete içeriğinin 1 tanesi gecekondulaşma, 1 tanesi konut artışı, 1 tanesi dinlenme eğlence ve spor yapıları ve 3'ü de kent planlaması konuludur. En az gazete içeriğinin yayınlandığı iki kategoriden çevre ile ilgili 466 cm²'lik alanda yayınlanan 4 (%6.2) gazete içeriğinin 1 tanesi hava kirliliği, 2 tanesi yeşil alan ve 1 tanesi tarihi yapılar ve eserler konulu, insan kategorisi ile ilgili 277 cm²'lik alanda yayınlanan 4 (%6.2) gazete içeriğinin ise 1 tanesi intihar, 3 tanesi de şiddet eğilimleri konusundadır.

1996 yılında en çok sıklıkla haber verilen ve en çok alan ayrılan kategori ekonomidir. Ekonomi ile ilgili 2.570 cm²'lik alanda yayınlanan 17 (%29.9) gazete içeriğinin 2 tanesi yeni işletmeler, 5 tanesi hizmet sektörü, 2 tanesi üretim artışı, 5 tanesi tarımdaki üretim ve 3 tanesi de ihracaat konuludur. Örgütlenme ile ilgili 1.630 cm²'lik alanda yayınlanan 11 (%19.3) gazete içeriğinin 2 tanesi sivil toplum örgütleri, 4 tanesi mesleki örgütler, 4 tanesi gönüllü kuruluşlar ve 1 tanesi de yerel yönetimler konusundadır.

Toplam 1.350 cm²'lik alanda yayınlanan insan kategorisi ile ilgili 10 (%17.5) gazete içeriğinin 3 tanesi kentli kimliği, 1 tanesi intihar, 4 tanesi şiddet eğilimleri ve 2 tanesi de katılımcılık konusundadır. Toplum ile ilgili 850 cm²'lik alanda yayınlanan 9 (%15.7) gazete içeriğinin tamamı kültür konusundadır. 480 cm²'lik alanda altyapı ile ilgili yayınlanan 5 (%8.8) gazete içeriğinin 2 tanesi içme ve kullanma suyu, 3 tanesi ise ulaşım konuludur. Yerleşim yerleri ile ilgili 306 cm²'lik alanda yayınlanan 3 (%5.2) gazete içeriğinin 3'ü de kent planlaması

ile ilgili olup, en az gazete içeriğinin yayınlandığı çevre konusundaki 2 (%3.5) gazete içeriğinin 2'si de gürültü kirliliği konusundadır.

1.1.3 Gazete İçeriğinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Dağılımı

Tablo-3

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
ÖN SAYFA	42	41	52	52	57	47	40	48	40
İÇ SAYFA	-	-	1	1	3	3	1	3	2
SON SAYFA	6	2	7	6	22	18	16	13	15

Antalya gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin yayınlandıkları sayfalara göre dağılımını incelediğimizde, gazete içeriklerinin 419'unun (%77.9) ön sayfada, 105'inin (%19.5) son sayfada ve 14'ünün de (%2.6) iç sayfada yayınlandığını görmekteyiz.

1980 yılında yayınlanan toplam 48 gazete içeriğinin %87.5'i ön sayfada ve %5.8'i son sayfada yayınlanırken, kentleşme kategorileri ile ilgili gazete içeriği yayınlanmamıştır. 1982 yılında da bir önceki dönemde olduğu gibi iç sayfada gazete içeriği yayınlanmazken, toplam 43 gazete içeriğinin %95.3'ü ön sayfadan %4.7'si son sayfadan okuyuculara iletilmiştir.

1984 yılından itibaren Antalya gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili gazete içeriklerinin iç sayfalarda da yer aldığı görülmektedir. 1984 yılındaki 60 gazete içeriğinin %86.7'lik bölümünün ön sayfada, %1.6'lık bölümünün iç sayfalarda ve %11.7'lik bölümünün ise son sayfada yayınlandığını görmekteyiz. Toplam 59 gazete içeriğinin yayınlandığı 1986 yılında gazete içeriklerinin %88.1'i ön sayfada, %1.7'si iç sayfada ve %10.2'si ise son sayfada

yayınlanmıştır. Antalya gazetesinde en fazla gazete içeriğinin yayınlandığı 1988 yılında toplam 82 gazete içeriğinin %69.6'sı ön sayfadan, %3.6'sı iç sayfalarda ve %26.8'i ise son sayfadan okuyucuya iletilmiştir.

1990 yılında yayınlanan toplam 68 gazete içeriğinin %69'u ön sayfadan, %4.4'ü iç sayfalarda ve %26.5'i son sayfada yayınlanmıştır. 1992 yılında da diğer yıllarda olduğu gibi gazete içeriklerinin çoğunlukla ön sayfada yayınlandığını görmekteyiz. Gazete içeriklerinin %70.1'i ön sayfada yayınlanırken, %1.7'si iç sayfalarda ve %28.2'si ise son sayfada yayınlanmıştır. 1994 yılında gazete içeriklerinin %75'i ön sayfadan, %4.7'si iç sayfalarda ve %20.3'ü son sayfada yayınlanırken, Antalya gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili 1996 yılında yayınlanan toplam 57 gazete içeriğinin %70.1'i ön sayfada, %3.5'i iç sayfalarda ve %26.4'ü ise son sayfada yayınlanmıştır.

1.1.4 Gazete İçeriğinin Sayfadaki Konumlarına Göre Dağılımı

Tablo-4

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
ALT	6	12	13	20	17	19	23	24	19
ÜST	20	14	27	24	39	27	18	26	21
ORTA	22	17	19	16	26	22	16	14	17
KOMPLE	-	-	1	-	-	-	-	-	-

Antalya gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayfadaki konumlarına göre dağılımını incelediğimizde en fazla gazete içeriğinin %40.1'lik oranla (216) sayfanın üst kısmında yayınlandığı görülmektedir. 1980-1996 yılları arasında yayınlanan diğer gazete içeriklerinin

%31.4 (169)'u sayfanın orta kısmında, %28.3 (153)'ü sayfanın alt kısmında ve %0.2 (1)'i ise sayfada komple yer almıştır.

Gazete içeriklerinin sayfadaki konumlarını yıllar itibariyle incelediğimizde 1980 yılında gazete içeriklerinin %12.5 (6)'sı sayfanın alt kısmında %41.6 (20)'si üst kısmında ve %45.9 (22)'si orta kısmında yayınlanırken, sayfayı komple işgal eden bir gazete içeriği yayınlanmamıştır. 1982 yılında gazete içeriklerinin %27.9 (12)'si sayfanın alt kısmında, %32.6 (14)'ü üst kısmında ve %39.5 (17)'si ise orta kısmında yayınlanırken bir önceki dönemde olduğu gibi sayfayı komple işgal eden gazete içeriği yayınlanmamıştır.

1984 yılında ilk defa sayfayı komple işgal eden bir gazete içeriği (%1.7) yayınlanırken, gazete içeriklerinin %21.6 (13)'ü gazetenin alt kısmında, %45.1 (27)'si üst kısmında ve %31.6 (19)'u ise orta kısmında yayınlanmıştır. 1986 yılında yayınlanan gazete içeriklerin %33.4 (20)'si sayfanın alt kısmında, %40.0 (24)'ü üst kısmında ve %26.6 (16)'sı orta kısmında yayınlanırken sayfayı komple işgal eden gazete içeriği yayınlanmamıştır. 1988 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %20.7 (17)'si sayfanın alt kısmında, %47.6 (39)'u üst kısmında %31.7 (26)'sı orta kısmında yayınlanırken 1988 yılında da gazeteyi komple işgal eden gazete içeriği yayınlanmamıştır.

1990 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %27.9 (19)'u sayfanın alt kısmında, %39.8 (27)'si üst kısmında ve %32.4 (22)'si orta kısmında yayınlanırken sayfayı komple işgal eden gazete içeriği yayınlanmamıştır. 1992 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %40.3 (23)'ü sayfanın alt kısmında, %31.6 (18)'i üst kısmında ve %28.1 (16)'sı orta kısmında yayınlanırken bir önceki dönemde de olduğu gibi sayfayı komple işgal eden gazete içeriği yayınlanmamıştır.

1994 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %37.5 (24)'ü sayfanın alt kısmında, %40.6 (26)'sı üst kısmında ve %21.9 (14)'ü orta kısmında yayınlanırken 1996 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %33.3 (19)'u sayfanın alt kısmında, %36.9 (21)'i üst kısmında ve %29.8 (17)'si orta kısmında yayınlanmıştır. 1994 ve 1996 yıllarında da gazeteyi komple işgal eden gazete içeriği yayınlanmamıştır.

1.1.5 Gazete İçeriğinin Enformasyon Kaynaklarına Göre Dağılımı

Tablo-5

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
BELEDİYE BAŞKANI	-	1	9	6	7	3	6	3	2
BELEDİYE YÖNETİCİSİ	8	3	4	7	14	22	1	11	-
VALİLİK	2	1	6	9	10	-	1	-	-
DEM. KİTLE ÖRGÜTÜ	5	2	5	1	16	1	5	5	10
BİLİM ADAMI	3	1	2	2	2	3	6	5	1
HALK	-	3	-	4	-	3	-	1	-
MEDYA	17	25	27	28	29	28	36	36	40
KAMU KURULUŞU	12	7	7	2	4	8	2	3	4

Antalya gazetesinde 1980-1996 yılları arasında kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin enformasyon kaynaklarına göre dağılımını incelediğimizde, en fazla gazete içeriği kaynağının %49.7 (266) ile medya, en az gazete içeriği kaynağının ise %2.1 (11) ile halk olduğunu görmekteyiz. Diğer haber kaynaklarının dağılımı ise sırasıyla şöyledir: %13.0 (70) Belediye yöneticisi, %9.3 (50) demokratik kitle örgütleri, %9.1 (49) kamu kuruluşları, %6.6 (35) belediye başkanı, %5.5 (29) valilik, %4.7 (25) bilim adamı.

Enformasyon kaynaklarını yıllar itibariyle incelediğimizde, 1980 yılında en fazla gazete içeriğinin kaynağının %36.1 (17) ile medya olduğu, belediye başkanı ve halk kaynaklı bir gazete içeriğinin ise gazetede yayınlanmadığı görülmektedir. Bu dönemdeki diğer enformasyon kaynakları ise %25.5 (12) ile kamu kuruluşu, %17.1 (8) ile belediye yöneticisi, %10.6 (5) ile demokratik kitle örgütleri, %6.3 (3) ile bilim adamı ve %4.2 (2) ile valiliktir.

1982 yılında yayınlanan gazetede içeriklerin kaynağını genelde bir önceki dönemde olduğu gibi çoğunluğunu %58.2 (25) ile medya oluştururken, en az gazete içerik kaynakları ise, %2.3(1) ile belediye başkanı, valilik ve bilim adamıdır. Diğer enformasyon kaynakları ise 16.2 (7) ile kamu kuruluşları, %6.9 (3) ile belediye yöneticisi ve halk, %4.5 (2) ile demokratik kitle örgütleridir.

1984 yılında en fazla enformasyon kaynağını %45.0 (27) ile yine medya oluştururken, halkın kaynak olduğu enformasyon kaynağı ise yoktur. Diğer enformasyon kaynakları ise şöyledir: %15.0 (9) belediye başkanı, %11.7 (7) kamu kuruluşu, %10.0 (6) valilik, %8.3 (5) demokratik kitle örgütleri, %6.6 (4) belediye yöneticisi, %3.3 (2) bilim adamı.

1986 yılında yayınlanan gazete içeriği kaynaklarının %47.5 (28)'lik bir kısmını medya oluştururken, diğer enformasyon kaynakları, sırasıyla %15.2 (9) valilik, %11.8 (7) belediye yöneticisi, %10.2 (6) belediye başkanı, %6.7 (4) halk, %3.3 (2) ile bilim adamı ve kamu kuruluşları , %1.6 (1) ile demokratik kitle örgütleridir.

1988 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %35.3 (29)'luk bir kısmının kaynağı medya iken, halk kaynaklı bir gazete içeriği yayınlanmıştır. Bu dönemde yayınlanan diğer enformasyon kaynakları ise %19.6 (16) ile demokratik kitle örgütleri, %17.0 (14) ile belediye yöneticisi, %12.1 (10) ile valilik, %8.5 (7) belediye başkanı, %4.8 (4) kamu kuruluşları ve %2.4 (2) ile bilim adamıdır.

1990 yılında %41.1 (28) oranında medya kaynaklı gazete içeriği yayınlanırken, valilik kaynaklı bir gazete içeriği yayınlanmamıştır. Diğer enformasyon kaynakları ise, %32.3 (22) belediye yöneticisi, %11.8 (8) kamu kuruluşu, %4.4 (3) belediye başkanı, bilim adamı, halk ve %1.4 (1) ile demokratik kitle örgütleridir.

1992 yılında %63.2 (36) oranında medya kaynaklı gazete içeriği yayınlanırken, 1980, 1984 ve 1988 yıllarında olduğu gibi bu yılda da halk kaynaklı gazete içeriği yayınlanmamıştır. Diğer enformasyon kaynakları ise, %10.5 (6) ile belediye başkanı ve bilim adamı, %8.7 (5) demokratik kitle örgütü, %3.2 (2) ile kamu kuruluşları, %1.7 (1) ile belediye yöneticisi ve valiliktir.

1994 yılında %56.3 (36) oranında medya kaynaklı gazete içeriği yayınlanırken, valilik kaynaklı gazete içeriği yayınlanmamıştır. Ayrıca, %17.2 (11) oranında belediye yöneticisi, %7.8 (5) oranında demokratik kitle örgütü ve bilim adamı, %4.6 (3) oranında belediye başkanı ve kamu kuruluşu, %1.5 (1) oranında ise halk kaynaklı gazete içeriği yayınlanmıştır.

1996 yılında ise %70.2 (40) gibi büyük bir oranda medya kaynaklı gazete içeriği yayınlanırken, belediye yöneticisi, valilik ve halk kaynaklı gazete içeriği yayınlanmamıştır. Ayrıca, bu dönemde %17.5 (10) oranında demokratik kitle örgütleri, %7.0 (4) oranında kamu kuruluşu, %3.5 (2) oranında belediye başkanı ve %1.8 (1) oranında da bilim adamı kaynaklı gazete içeriği yayınlanmıştır.

1.1.6 Gazete İçeriğinin Niteliğine Göre Dağılımı

Tablo-6

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
ACIKLAMA	19	13	14	16	27	26	11	15	8
İDDİA	-	-	1	-	5	-	-	-	-
ELEŞTİRİ	-	6	2	2	11	2	2	7	3
BEKLENTİ	1	-	2	2	-	4	3	1	5
ÇÖZÜM ÖNERİSİ	3	1	4	5	6	4	6	1	2
DESTEK	3	4	6	5	2	9	4	5	3
BİLGİLENDİRME	22	19	31	29	31	23	31	35	36

Antalya gazetesinde 1980-1996 yılları arasında kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin niteliğine göre dağılımını incelediğimizde, en fazla gazete içeriğinin %41.8 (197) ile bilgilendirme niteliğinde olduğu, en az gazete içeriğinin ise %1.2 (6) ile iddia niteliğinde olduğu görülmektedir.

Diğer gazete içeriklerinin nitelikleri ise sırasıyla şu şekildedir: %31.5 (149) Açıklama, %8.6 (41) destek, %7.5 (35) eleştiri, %5.5 (26) çözüm önerisi ve %3.8 (18) beklenti.

Gazete içeriklerinin niteliklerini yıllar itibariyle incelediğimizde, 1980 yılında en fazla %45.9 (22) oranında bilgilendirme niteliğinde gazete içeriği yayınlandığı, buna karşılık iddia ve eleştiri niteliklerinde gazete içeriği yayınlanmadığı görülmektedir. Diğer gazete içeriklerinin ise, %39.5 (19)'u açıklama, %6.2 (3)'ü çözüm önerisi ve destek, %2.0 (1)'i ise beklenti niteliğindedir.

1982 yılında yine yoğunluklu olarak, %44.1 (19) oranında bilgilendirme niteliğinde gazete içeriğinin yayınlandığı, iddia ve beklenti niteliğinde gazete içeriği yayınlanmadığı görülmektedir. Ayrıca 1982 yılında %30.2 (13) oranında açıklama, %13.9 (6) oranında eleştiri, %9.3 (4) oranında destek ve %2.3 (1) oranında da çözüm önerisi niteliğinde gazete içeriği yayınlanmıştır.

1984 yılında her nitelikte gazete içeriği yayınlanırken, yine en fazla gazete içeriğinin %51.6 (31) ile bilgilendirme niteliğinde olduğu, en az gazete içeriğinin ise %1.6 (1) ile iddia niteliğinde olduğu görülmektedir. Diğer gazete içeriklerinin ise %23.3 (14)'ü açıklama, %10.0 (6)'sı destek, %6.7 (4)'ü çözüm önerisi. %3.3 (2)'si ise eleştiri ve beklenti niteliğindedir.

1986 yılında da en fazla gazete içeriği %49.2 (29) ile bilgilendirme niteliğinde okuyucuya sunulurken, iddia niteliğinde gazete içeriği yayınlanmamıştır. Ayrıca, %27.1 (16) oranında açıklama, %8.4 (5) oranında çözüm önerisi ve destek, %3.3 (2) oranında ise eleştiri ve beklenti niteliğinde gazete içeriği yayınlanmıştır. 1988 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin % 37.9 (31)'i bilgilendirme niteliğinde iken, beklenti niteliğinde gazete içeriği yayınlanmamıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise %32.9 (27)'si açıklama, %13.4 (11)'i eleştiri, %7.3 (6)'sı çözüm önerisi, %6.1 (5)'i iddia ve %2.4 (2)'si destek niteliğindedir.

1990 yılında en fazla gazete içeriği %38.3 (26) ile açıklama niteliğinde yayınlanırken, iddia niteliğinde gazete içeriği yayınlanmamıştır. Diğer gazete içeriklerinin nitelikleri ise sırasıyla; %33.8 (23) bilgilendirme, %13.2 (9) destek, %5.8 (4) beklenti ve çözüm önerisi, %2.9 (2) eleştiridir.

1992 yılında en fazla gazete içeriği %49.3 (31) ile bilgilendirme niteliğinde yayınlanırken, iddia niteliğinde gazete içeriği yayınlanmamıştır. Diğer gazete içeriklerinin niteliği ise, %17.4 (11) açıklama, %9.5 (6) çözüm önerisi,

%6.3 (4) destek, %4.7 (3) beklenti ve %3.1 (2) eleştiridir. 1994 yılındaki gazete içeriklerinin %54.6 (35) gibi büyük bir kısmı bilgilendirme niteliğinde yayınlanırken, bir önceki dönemde de olduğu gibi iddia niteliğinde gazete içeriği yayınlanmamıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise, %23.5 (15)'i açıklama, %10.9 (7)'si eleştiri, %7.8 (5)'i destek, %1.5 (1)'i ise beklenti ve çözüm önerisi niteliğindedir.

1996 yılında da gazete içeriklerinin %63.1 (36)'sı gibi büyük bir kısmı bilgilendirme niteliğinde yayınlanırken, yine iddia niteliğinde gazete içeriği yayınlanmamıştır. Bu yılda yayınlanan diğer gazete içeriklerinin ise, %14.1 (8)'i açıklama, %8.7 (5)'i beklenti, %5.2 (3)'ü eleştiri ve destek, %3.5 (2)'si ise çözüm önerisi niteliğindedir.

1.1.7 Gazete İçeriğinin İletişim Yönüne Göre Dağılımı

Tablo-7

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
OLUMLU	37	31	42	57	62	59	46	50	42
OLUMSUZ	6	8	10	9	11	7	8	13	12
NÖTR	5	4	8	2	8	2	3	1	3

Antalya gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili 1980-1996 yılları arasında yayınlanan gazete içeriklerindeki iletişimin yönünü (yorumun niteliğini) incelediğimizde genelde olumlu gazete içeriklerinin yayınlandığı görülmektedir. %78.0 (426) oranında olumlu gazete içeriği yayınlanırken, gazete içeriklerinin iletişim yönünün %15.4 (84)'ünün olumsuz ve %6.6 (36)'sının ise nötr olduğu görülmektedir.

Gazete içeriklerindeki iletişimin yönünü yıllar itibariyle ele aldığımızda; 1980 yılında %77.0 (37) olumlu, %12.5 (6) olumsuz ve %10.5 (5) de nötr iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır. 1982 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin iletişim yönünün ise %72.0 (31)'i olumlu, %18.7 (8)'i olumsuz ve %9.3 (4)'ü ise nötrdür.

1984 yılı da daha önceki dönemlerle benzerlik göstermektedir. Bu dönemdeki gazete içeriklerinin iletişim yönünün %70.0 (42)'si olumlu, %16.6 (10)'u olumsuz, ve %13.4 (8)'i de nötrdür. 1986 yılında ise olumlu haberlerin oranının arttığı görülmektedir. Bu yılda yayınlanan gazete içeriklerinin %83.8 (57)'si olumlu, %13.4 (9)'u olumsuz ve %2.8 (2)'si ise nötrdür. 1988 yılına baktığımızda, yayınlanan gazete içeriklerinin %76.6 (62)'sinin olumlu, %13.6 (11)'inin olumsuz ve %9.8 (8)'inin ise nötr iletişim yönlü olduğunu görmekteyiz.

1990 yılında ise incelenen yıllar itibariyle en yüksek oranda olumlu gazete içeriği yayınlanmıştır. 1990 yılında %86.7 (59) oranında olumlu, %10.3 (7) oranında olumsuz ve %3.0 (2) oranında nötr iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır. 1992 yılında iletişim yönü olumlu olan gazete içeriklerinin oranında bir önceki döneme göre azalma vardır. 1992 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %80.7 (46)'sı olumlu, %14.0 (8)'i olumsuz ve %5.3 (3) nötr iletişim yönlüdür.

1994 yılında da iletişim yönü olumlu olan gazete içeriklerinde ise bir artış söz konusudur. Bu yılda yayınlanan gazete içeriklerinin %78.1 (50)'si olumlu, %20.4 (13)'ü olumsuz ve %1.5 (1)'i ise nötr iletişim yönlüdür. 1996 yılında ise oran olarak en fazla iletişim yönü olumsuz olan gazete içeriğinin yayınlandığı görülmektedir. 1996 yılında %73.7 (42) oranında olumlu, %21.0 (12) oranında olumsuz ve %5.3 (3) oranında da nötr iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır.

1.2 İleri Gazetesinde Kentleşme Sürecine İlişkin Olarak Yer Alan Bulgular

1.2.1 Gazete İçeriğinin Sunum Şekline Göre Dağılımı

Tablo-8

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
HABER	57	49	56	60	50	46	43	35	38
FOTOĞRAF	-	-	2	1	-	1	-	-	-
GRAFİK	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KARİKATÜR	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KÖŞE YAZISI	5	5	1	-	2	1	4	1	4

İleri gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili 1980-1996 yılları arasında yayınlanan gazete içeriklerinin sunum şekline göre dağılımını incelediğimizde; gazete içeriklerinin genelde okuyucuya haber şeklinde sunulduğu görülmektedir. Fotoğraf, grafik ve karikatür gibi okuyucunun ilgisini ve dikkatini çekebilecek sunum şekillerine ise, Antalya gazetesinde de olduğu gibi, son derece kısıtlı oranda yer verilmiştir.

1980-1996 yılları arasında İleri gazetesinde yayınlanan gazete içeriklerinin 434'ü (%94.1) haber, 23'ü (5.0) köşe yazısı, 4'ü (%0.9) fotoğraf şeklinde okuyucuya sunulurken, grafik ve karikatür şeklinde gazete içeriği yayınlanmamıştır.

Yayınlanan gazete içeriklerinin sunum şeklini yıllar itibariyle incelediğimizde, 1980 yılında yayınlanan toplam 62 gazete içeriğinin %91.9 (57) gibi büyük bir kısmı haber şeklinde, %8.1 (5)'lik kısmı ise köşe yazısı şeklinde okuyucuya sunulurken, 1982 yılındaki 54 gazete içeriğinin %90.7 (49)'u haber ve %9.3 (5)'i ise köşe yazısı şeklinde gazetede yayınlanmıştır. 59 gazete içeriğinin yayınlandığı 1984 yılında ilk defa %3.4 (2) oranında fotoğraf yayınlanırken, bu dönemdeki diğer gazete içeriklerinin %94.9 (56)'sı haber ve %1.7 (1)'i köşe yazısı şeklinde sunulmuştur. 61 gazete içeriğinin yayınlandığı 1986 yılında diğer incelenen yılların aksine köşe yazısı şeklinde gazete içeriği yayınlanmazken, %98.3 (60) oranında haber ve %1.7 (1) oranında da fotoğraf okuyucuya sunulmuştur.

1988 yılında fotoğraf, grafik ve karikatür şeklinde gazete içeriği yayınlanmazken, yayınlanan 52 gazete içeriğinin %96.1 (50)'si haber ve %3.9 (2)'si ise köşe yazısı şeklinde okuyucuya sunulmuştur. 48 gazete içeriğinin yayınlandığı 1990 yılında %95.8 (46) oranında haber, %2.1 (1) oranında fotoğraf ve %2.1 (1) oranında da köşe yazısı gazetede yer almıştır.

1992 yılında yayınlanan 47 gazete içeriğinin %91.4 (43)'ü haber ve %8.6 (4)'ü ise köşe yazısı şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Toplam 36 gazete içeriğinin yayınlandığı 1994 yılında %97.2 (35) oranında haber ve %2.7 (1) oranında köşe yazısı okuyucuya iletilirken 1996 yılındaki 42 gazete içeriğinin ise %90.4 (38)'i haber, %9.6 (4)'ü ise köşe yazısı şeklinde okuyucuya sunulmuştur.

1.2.2 Gazete İçeriğinin Kentleşme Kategorilerine Göre Dağılımı

Tablo-9

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
Haber Sayısı	3	4	4	7	3	5	4	5	1
ÇEVRE									
Alan (cm ²)	462	561	433	878	968	735	598	713	104
Haber Sayısı	20	14	11	16	14	10	6	12	8
TOPLUM									
Alan (cm ²)	3218	2424	2047	2958	2133	1003	836	1282	1333
Haber Sayısı	8	12	16	17	20	10	12	11	6
EKONOMİ									
Alan (cm ²)	1587	1065	2418	2805	4709	2154	2048	2101	941
Haber Sayısı	7	1	7	2	5	2	8	3	6
İNSAN									
Alan (cm ²)	890	100	823	140	1195	366	913	394	1276
Haber Sayısı	3	6	10	7	-	8	1	3	3
YERLEŞİM									
YERLERİ									
Alan (cm ²)	442	1536	1953	805	-	1804	324	461	697
Haber Sayısı	12	9	10	12	4	8	3	-	1
ALTYAPI									
Alan (cm ²)	1829	1394	903	1753	918	1412	406	-	112
Haber Sayısı	9	8	1	-	16	5	12	2	17
ÖRGÜTLEŞME									
Alan (cm ²)	1679	1512	238	-	2086	1298	1701	246	2541

İleri gazetesinde yayınlanan gazete içeriklerini kentleşme kategorilerine göre dağılımını haber sayısı açısından incelediğimizde; 1980 ve 1996 yılları arasında en çok sıklıkla haber verilen kategorinin %23.8 (112) ile ekonomi, en az sıklıkla haber verilen kategorinin ise %7.6 (36) ile çevre kategorisi olduğu görülmüştür. Diğer gazete içeriklerinin ise %23.6'sı (111) toplum, %14.9'u (70) örgütlenme, %12.5'i (59) altyapı, %8.7'si (41) insan ve %8.7'si (41) de yerleşim yerleri kategorisi ile ilgilidir.

Gazete içeriklerinin kentleşme kategorilerine göre alansal dağılımını incelediğimizde ise, 1980-1996 yılları arasında en fazla alanın %25.8 (19.828 cm²) ile ekonomiye ayrıldığı, dolayısıyla üzerinde en fazla yorum yapılan ve haberdar edilen kategorinin ekonomi olduğu görülmüştür.

Diğer kentleşme kategorilerine ayrılan alanlar ise, sırasıyla şöyledir: %22.5 (17.234 cm²) toplum, %14.7 (11.301 cm²) örgütlenme, %11.4 (8.727 cm²) altyapı, %10.5 (8.022 cm²) yerleşim yerleri, %7.9 (6.097 cm²) insan ve %7.1 (5.452 cm²) çevre.

Gazete içeriklerinin kentleşme kategorilerine göre haber sayısı ve alan cinsinden dağılımına yıllar itibariyle baktığımızda, 1980 yılında İleri gazetesinde, en fazla toplum kategorisi ile ilgili gazete içeriğinin yayınlandığı görülmüştür. Toplum kategorisi ile ilgili çıkan ve 3218 cm²'lik alanda yer alan toplam 20 (%32.3) gazete içeriğinin, 2 tanesi nüfus artışı, 4 tanesi eğitim, 4 tanesi sağlık, 5 tanesi kültür, 2 tanesi istihdam ve 3 tanesi de gelir ve tüketim konusunda yayınlanmıştır.

Altyapı kategorisi ile ilgili 1839 cm²'de okuyuculara sunulan 12 (%19.3) gazete içeriğinin 1'i içme ve kullanma suyu, 5'i ulaşım, 2'si haberleşme ve 4'ü enerji konusundadır. Toplam 9 (%14.5) gazete içeriğinin 1679 cm²'de yayınlandığı örgütlenme kategorisindeki gazete içeriklerinin 3'ü mesleki örgütler, 2'si gönüllü kuruluşlar ve 4'ü ise yerel yönetimler konuludur. Ekonomi kategorileri ile ilgili 1587 cm²'lik alanda 8 (%12.9) gazete içeriğinin 3 tanesi hizmet sektörü, 4 tanesi tarım ve 1 tanesi de ihracaat konusunda yayınlanmıştır.

İnsan kategorisi ile ilgili 890 cm²'de yayınlanan 7 (%11.3) gazete içeriklerinin tamamı şiddet eğilimleri konusundayken, yerleşim yerleri ile ilgili 442 cm²'de yayınlanan 3 (%4.8) gazete içeriğinin tamamı ise dinlenme, eğlence ve spor yapıları konuludur. Çevre kategorisinde 462 cm²'lik alanda yayınlanan 3(%4.8) gazete içeriğinin 1 tanesi hava kirliliği, 1 tanesi yeşil alan ve 1 tanesi de tarihi yapılar ve eserler konuludur.

1982 yılında, en çok sıklıkla haber verilen ve en çok alan ayrılan, üzerinde yorum yapılan kategorinin toplum olduğu görülmektedir. Toplum kategorisi ile

ilgili 2424 cm²'lik alanda yayınlanan toplam 14 (%25.9) gazete içeriğinin; 7 tanesi eğitim, 2 tanesi sağlık, 4 tanesi kültür ve 1 tanesi de gelir ve tüketim konuludur. Ekonomi ile ilgili 1065 cm²'de çıkan toplam 12 (%22.3) gazete içeriğinin 1 tanesi yeni işletmelerin açılması, 2 tanesi üretim artışı, 7 tanesi tarım ve 2 tanesi de ihracat konusundadır. Toplam 1394 cm²'de yayınlanan altyapı kategorisi ile ilgili 9 (%16.6) gazete içeriğinin 1 tanesi içme ve kullanma suyu, 1 tanesi kanalizasyon, 2 tanesi ulaşım, 2'si haberleşme ve 3'ü enerji konusundadır.

Örgütlenme ile ilgili 1512 cm²'de yayınlanan 8 (14.9) gazete içeriğinin 1 tanesi sivil toplum örgütleri, 5 tanesi mesleki örgütler ve 2 tanesi de yerel yönetimler konuludur. Yerleşim yerleri kategorisi ile ilgili 1536 cm²'lik alanda yayınlanan toplam 6 (%11.1) gazete içeriğinin 3'ü konut artışı, 1 tanesi dinlenme eğlence ve spor yapıları, 1 tanesi yönetim ve işi merkezleri ve 1 tanesi de kent planlaması konusundadır. Çevre kategorisi ile ilgili toplam 561 cm²'lik alanda yayınlanan 4 (%7.4) gazete içeriğinin 2'si su kirliliği, 2'si ise yeşil alan konusundayken, en az gazete içeriğinin yayınlandığı insan kategorisi ile ilgili 100 cm²'lik alanda yayınlanan 1 gazete içeriği de katılımcılık konuludur.

1984 yılında, en çok sıklıkla haber verilen ve en çok alan ayrılan kategori ekonomidir. Bu kategoriye gazetede 2418 cm² alan ayrılırken, yayınlanan 16 (%27.2) gazete içeriğinin 1 tanesi yeni işletmeler, 1 tanesi sanayideki teknolojik gelişme, 10'u hizmet sektörü, 2'si tarım ve 1 tanesi de yeni yatırımlar konusundadır. Ekonomi kategorisinden sonra en çok haber verilen ve alan ayrılan kategori olan toplum kategorisi ile ilgili 2047 cm²'lik alanda yayınlanan 11 (%18.7) gazete içeriğinin 2'si eğitim, 3'ü sağlık, 3'ü kültür ve 3 tanesi de gelir ve tüketim konusundadır.

Yerleşim yerleri kategorisi ile ilgili 1953 cm²'lik alanda yayınlanan 10 (%16.9) gazete içeriğinin 1 tanesi konut artışı, 7'si kent planlaması ve 2'si de yönetim ve iş merkezleri konusundadır. Altyapı kategorisi ile ilgili 903 cm²'de

yayınlanan 10 (%16.9) gazete içeriğinin 4 tanesi ulaşım, 3 tanesi enerji ve 2 tanesi ise katı atıkları toplama ve yok etme konuludur. 823 cm²'lik alanda yer alan insan kategorisi ile ilgili 7 (%11.8) gazete içeriğinin 1'i intihar, 1'i şiddet eğilimleri, 3'ü ahlaki değerler ve 2'si ise katılımcılık konusunda yayınlanmıştır. Toplam 433 cm²'lik alanda yer alan çevre kategorisi ile ilgili 4 (%6.7) gazete içeriğinin 1 tanesi hava kirliliği, 3'ü ise yeşil alan konusunda yayınlanmıştır. En az sıklıkla yayınlanan ve en az alan ayrılan örgütlenme kategorisi ile ilgili 238 cm²'lik alanda yayınlanan 1 gazete içeriği ise gönüllü kuruluşlar konusundadır.

1986 yılında, İleri gazetesinde en çok sıklıkla haber verilen kategori ekonomi; en çok ayrılan, üzerinde yorum yapılan kategorisi ise toplum kategorisidir. Ekonomi kategorisi ile ilgili 2805 cm²'lik alanda yayınlanan 17 (%27.9) gazete içeriğinin 4 tanesi hizmet sektörü, 10 tanesi tarım ve 3 tanesi de ihracaat konuludur. En fazla alanın ayrıldığı toplum kategori ile ilgili 2958 cm²'lik alanda yayınlanan 16 (%26.3) gazete içeriğinin 1 tanesi nüfus artışı, 7 tanesi eğitim, 4 tanesi sağlık ve 4 tanesi de kültür konusundadır.

Altyapı kategorisi ile ilgili 1753 cm²'de yayınlanan 12 (%19.6) gazete içeriğinin, 2'si içme kullanma suyu, 1 tanesi kanalizasyon, 4'ü ulaşım, 4'ü haberleşme ve 1 tanesi de katı atıklar konuludur. Toplam 878 cm²'lik alanda yayınlanan çevre kategorisi ile ilgili 7 (%11.4) gazete içeriğinin 1 tanesi gürültü kirliliği, 1 tanesi yeşil alan 5 tanesi ise tarihi yapılar ve eserler konusundadır.

Yerleşim yerleri ile ilgili 805 cm²'lik alanda yayınlanan 7 (%11.4) gazete içeriğinin 4'ü yönetim ve iş merkezleri, 3'ü ise alışveriş merkezleri konuludur. İnsan kategorisi ile ilgili 140 cm²'lik alanda yayınlanan 2 (%3.2) gazete içeriğinin 1 tanesi şiddet eğilimleri, 1 tanesi ise katılımcılık konusundadır. 1986 yılında İleri gazetesinde incelenen sayılar itibariyle örgütlenme kategorisi ile ilgili gazete içeriği yayınlanmamıştır.

1988 yılında, İleri gazetesinde en çok sıklıkla haber verilen ve en çok alan ayrılan, üzerinde yorum yapılan kategori ekonomidir. Toplam 4709 cm²'lik alanın ayrıldığı ekonomi kategorisi ile ilgili 20 (%32.3) gazete içeriğinin 3'ü yeni işletmeler, 2'si üretim artışı, 8 tanesi hizmet sektörü, 2 tanesi tarım, 4'ü yeni yatırımlar ve 1 tanesi de ihracaat konusunda yayınlanmıştır. Örgütlenme ile ilgili 2086 cm²'lik alanda yayınlanan 16 (%25.8) gazete içeriğinin 1 tanesi sivil toplum örgütleri, 7 tanesi mesleki örgütler, 3'ü gönüllü kuruluşlar, 5'i ise yerel yönetimler konuludur.

Toplum kategorisi ile ilgili 2133 cm²'de yayınlanan 14 (%22.6) gazete içeriğinin 5 tanesi sağlık, 2 tanesi kültür ve 7 tanesi de gelir ve tüketim konuludur. Toplam 1195 cm²'lik alanda yayınlanan insan kategorisi ile ilgili 5 (%8) gazete içeriğinin 1 tanesi kentli kimliği, 1 tanesi şiddet eğilimleri, 1 tanesi ahlaki değerler ve 2'si de katılımcılık konuludur. Altyapı ile ilgili 918 cm²'lik alanda yayınlanan 4 (%6.4) gazete içeriğinin 2'si içme ve kullanma suyu, 1 tanesi ulaşım, 1 tanesi ise katı atıklar konusundadır. Çevre kategorisi ile ilgili 968 cm²'de yayınlanan 3 (%4.8) gazete içeriğinin 1 tanesi su kirliliği, 1 tanesi toprak kirliliği ve 1 tanesi tarihi yapılar ve eserler konuludur. 1988 yılında yerleşim yerleri kategorisi ile ilgili herhangi bir gazete içeriği yayınlanmamıştır.

1990 yılında en çok sıklıkla haber verilen kategori toplum ve ekonomi kategorileri; en çok alan ayrılan, üzerinde yorum yapılan kategori ise ekonomidir. Ekonomi kategorisi ile ilgili 2154 cm²'lik alanda yayınlanan 10 (%20.9) gazete içeriğinin 3'ü yeni işletmeler, 2'si hizmet sektörü, 2'si tarım, 1 tanesi yeni yatırımlar ve 2'si de ihracaat konusundadır. Toplum kategorisi ile ilgili 1003 cm²'de yayınlanan toplam 10 (%20.9) gazete içeriğinin ise 5 tanesi eğitim, 1 tanesi sağlık, 2'si kültür ve 2'si de gelir ve tüketim konuludur. Toplam 1804 cm²'lik alanda yayınlanan yerleşim yerleri kategorisi ile ilgili 8 (%16.6) gazete içeriğinin 2 tanesi gecekondulaşma, 4 tanesi konut artışı, 2 tanesi ise kent planlaması konusundadır. Altyapı kategorisi ile ilgili 1412 cm²'de yayınlanan 8

(%16.6) gazete içeriğinin 1 tanesi içme ve kullanma suyu, 1 tanesi kanalizasyon, 5 tanesi ulaşım, 1 tanesi ise katı atıklar konusudur. Toplam 1298 cm²'lik alanda yer alan örgütlenme ile ilgili yayınlanan 5 (%10.4) gazete içeriğinin 2'si mesleki örgütler, 1 tanesi gönüllü kuruluşlar, 2'si ise yerel yönetimler konusudur. Çevre kategorisi ile ilgili 735 cm²'lik alanda yayınlanan 5 (%10.4) gazete içeriğinin 1 tanesi su kirliliği, 2'si toprak kirliliği, 2'si ise tarihi yapılar ve eserler konusudur. En az sıklıkla ve en az alanda yayınlanan insan kategorisi ile ilgili 366 cm²'lik alanda yayınlanan 2(%4.1) gazete içeriğinin 1 tanesi kentli kimliği, 1 tanesi ise şiddet eğilimleri konusundadır.

1992 yılında en çok sıklıkla haber verilen kategorilerin ekonomi ve örgütlenme kategorileri, en çok alan ayrılan kategorinin ise ekonomi olduğu görülmektedir. Ekonomi kategorisi ile ilgili toplam 2048 cm²'lik alanda yayınlanan 12 (%26.1) gazete içeriğinin 1 tanesi yeni işletmeler, 1 tanesi üretim artışı, 7'si hizmet sektörü, 3'ü ise tarımdaki üretim konusundadır. Örgütlenme kategorisi ile ilgili 1701 cm²'de yayınlanan 12 (%26.1) gazete içeriğinin ise 6 tanesi mesleki örgütler, 1 tanesi gönüllü kuruluşlar, 5 tanesi ise yerel yönetimler konusundadır.

Toplam 913 cm²'lik alanda yayınlanan insan kategorisi ile ilgili 8 (%17.3) gazete içeriğinin 7 tanesi şiddet eğilimleri, 1 tanesi ise ahlaki değerler konusudur. Toplum ile ilgili 836 cm²'de yayınlanan 6 (%13.0) gazete içeriğinin 1 tanesi sağlık, 2'si kültür, 3'ü ise gelir ve tüketim konusundadır. Çevre kategorisi ile ilgili 598 cm²'lik alanda yayınlanan 4 (%8.6) gazete içeriğinin 1 tanesi gürültü kirliliği, 2'si yeşil alan, 1 tanesi ise tarihi yapılar ve eserler konusudur. Toplam 406 cm²'lik alanda yer alan altyapı kategorisi ile ilgili 3 (%6.5) gazete içeriğinin 3'ü de ulaşım konusunda yayınlanmıştır. En az sıklıkla ve en az alanda yayınlanan yerleşim yerleri ile ilgili 324 cm²'lik alanda yayınlanan 1 (%2.1) gazete içeriği ise gecekondulaşma konusundadır.

1994 yılında İleri gazetesinde en çok sıklıkla haber verilen kategori toplum, en fazla ayrılan, üzerinde yorum yapılan kategori ise ekonomidir. toplam 2101 cm²'lik alanda yayınlanan ekonomi ile ilgili 11 (%30.5) gazete içeriğinin 3'ü üretim artışı, 6'sı hizmet sektörü, 1 tanesi tarım ve 1 tanesi de ihracaat konuludur.

Toplum kategorisi ile ilgili 1282 cm²'lik alanda yayınlanan 12 (%33.3) gazete içeriğinin 3'ü eğitim, 5'i kültür, 4'ü ise gelir ve tüketim konuludur. Çevre kategorisi ile ilgili 713 cm²'lik alanda yayınlanan 5 (%13.8) gazete içeriğinin 1 tanesi hava kirliliği, 1 tanesi gürültü kirliliği, 1 tanesi yeşil alan, 2'si ise tarihi yapılar ve eserler konusundadır. İnsan kategorisi ile ilgili 394 cm²'de yayınlanan 3 (%8.4) gazete içeriğinin 1 tanesi kentli kimliği, 1 tanesi ahlaki değerler ve 1 tanesi de katılımcılık konuludur. Yerleşim yerleri ile ilgili 461 cm²'lik alanda yayınlanan 3 (%8.4) gazete içeriğinin ise 2'si konut artışı ve 1 tanesi de kent planlaması konuludur. 246 cm²'lik alanda yayınlanan örgütlenme ile ilgili 2 (%5.5) gazete içeriğinin 2'si de yerel yönetimler konusundadır. Bu yılda altyapı kategorisi ile ilgili herhangi bir gazete içeriği yayınlanmamıştır.

1996 yılında İleri gazetesinin incelenen daha önceki yıllarından farklı olarak ilk defa en çok sıklıkla haber verilen ve en fazla yer ayrılan kategori örgütlenmedir. Örgütlenme kategorisi ile ilgili 2541 cm²'lik alanda yayınlanan 17 (%40.6) gazete içeriğinin 6'sı mesleki örgütler, 4'ü gönüllü kuruluşlar ve 7'si ise yerel yönetimler konusundadır. Toplum kategorisi ile ilgili 1333 cm²'de yayınlanan 8 (%19.1) gazete içeriğinin 1 tanesi eğitim, 5 tanesi kültür, ve 2'si de gelir ve tüketim konusundadır.

Ekonomi kategorisi ile ilgili 941 cm²'de yayınlanan 6 (%14.2) gazete içeriğinin 1 tanesi yeni işletmeler, 4 tanesi hizmet sektörü, 1 tanesi ise tarımdaki üretim konusudur. Toplam 1276 cm²'lik alanda yayınlanan insan kategorisi ile ilgili yayınlanan 6 (%14.2) gazete içeriğinin 2'si kentli kimliği, 2'si intihar, 2'si

ise şiddet eğilimleri konuludur. Yerleşim yerleri ile ilgili 694 cm²'lik alanda yayınlanan 3 (%7.1) gazete içeriğinin 1 tanesi dinlenme, eğlence ve spor yapıları, 2'si ise kent planlaması konuludur. Altyapı ile ilgili 112 cm²'lik alanda yayınlanan 1 (%2.3) gazete içeriği kanalizasyon konulu, çevre kategorisi ile ilgili 104 cm²'lik alanda yayınlanan 1 (%2.3) gazete içeriği ise yeşil alan konusundadır.

1.2.3 Gazete İçeriğinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Dağılımı

Tablo-10

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
ÖN SAYFA	45	46	54	53	48	41	41	29	34
İÇ SAYFA	5	1	-	3	10	1	-	-	-
SON SAYFA	6	7	5	5	4	6	5	8	8

İleri gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin yayınlandıkları sayfalara göre dağılımını incelediğimizde, gazete içeriklerinin 391 (%84.0)'ının ön sayfada, 54 (%11.7)'sinin son sayfada ve 20 (%4.3)'ünün iç sayfada yayınlandığını görmekteyiz.

Gazete içeriklerinin yayınlandıkları sayfalara göre dağılımını incelediğimizde 1980 yılında yayınlanan toplam 56 gazete içeriğinin %80.4'ü (45) ön sayfada %10.7'si (6) son sayfada ve %8.9'u (5) ise iç sayfada yayınlanmıştır. 1982 yılında yayınlanan 54 , gazete içeriklerinin %85.2'si (46) ön sayfadan, %13.0'ı (7) son sayfadan ve %1.8'i (1) ise iç sayfadan okuyuculara iletilmiştir.

İç sayfada gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1984 yılındaki 59 gazete içeriğinin %91.6 (54) gibi büyük bir çoğunluğu ön sayfadan yayınlanırken, %8.4'ü (5) ise son sayfadan yayınlanmıştır. Toplam 61 gazete içeriğinin yayınlandığı 1986 yılındaki gazete içeriklerinin %86.9 'u (53) ön sayfada, %8.2'si (5) ise son sayfada ve %4.9'u (3) ise iç sayfada yayınlanmıştır. En fazla gazete içeriğinin yayınlandığı 1988 yılındaki 62 gazete içeriğinin %77.5'i (48) ön sayfada, %16.1'i (10) iç sayfada, %6.4'ü (4) ise son sayfada yayınlanmıştır.

1990 yılında yayınlanan 48 gazete içeriğinin %85.5'i (41) ön sayfada, %12.5'i (6) son sayfada ve %2.0'ı (1) ise iç sayfada yayınlanmıştır. İç sayfada herhangi bir gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1992 yılındaki toplam 46 gazete içeriğinin %89.2'si (41) ön sayfadan, %10.8'i (5) ise son sayfadan okuyuculara iletilmiştir.

Bir önceki dönemde de olduğu gibi iç sayfadan gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1994 yılındaki 37 gazete içeriğinin %78.4'ü (29) ön sayfada ve %19.1 (8)'ide son sayfada yayınlanmıştır. 1996 yılında yayınlanan toplam 42 gazete içeriğinin %80.9'u ön sayfada, %19.1'i son sayfada yayınlanırken iç sayfada kentleşme kategorileri ile ilgili gazete içeriği yayınlanmamıştır.

1.2.4 Gazete İçeriğinin Sayfadaki Konumlarına Göre Dağılımı

Tablo-11

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
ALT	24	18	18	22	21	16	8	5	11
ÜST	28	20	26	20	21	13	14	17	22
ORTA	10	16	15	18	19	19	23	14	12
KOMPLE	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İleri gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayfadaki konumlarına göre dağılımını incelediğimizde; en fazla gazete içeriğinin %38.6 (181)'i sayfanın üst kısmında yayınlandığı sayfayı komple işgal eden konumda bir gazete mateyalinin yayınlanmadığı görülmektedir. 1980-1996 yılları arasında yayınlanan diğer gazete içeriklerinin ise %31.0'ı (146) sayfanın orta kısmında, %30.4'ü (143) ise sayfanın alt kısmında yayınlanmıştır.

Gazete içeriklerinin sayfadaki konumlarını yıllar itibariyle incelediğimizde 1980 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %45.1'i (28) sayfanın üst kısmında, %38.8'i (24)'ü alt kısmında ve %16.1'i (10) de orta kısmında okuyuculara iletilmiştir. 1982 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %37.1'i (20) sayfanın üst kısmında. %33.3'ü (18) alt kısmında ve %29.6'sı (16) orta kısmında yayınlanmıştır.

1984 yılında da daha önceki yıllarda olduğu gibi en fazla gazete içeriği %44.1 (26) ile sayfanın üst kısmında yayınlanırken, diğer gazete mateyallerinin %30.5'i (18) alt kısmında, %25.4'ü (15) ise orta kısmında yayınlanmıştır. İlk defa

sayfanın alt kısmında yayınlanan gazete içeriklerinin fazla olduğu 1986 yılında, gazete içeriklerinin %36.7'si (22) alt kısmında, %33.3'ü (20) üst kısmında ve %30.0 'ı (18) de orta kısımda okuyuculara iletilmiştir. Sayfanın alt ve üst kısmında yayınlanan gazete içeriklerinin eşit sayıda olduğu 1988 yılındaki gazete içeriklerinin %34.4'ü (21) sayfanın alt kısmında, yine %34.4'ü (21) sayfanın üst kısmında, %31.2'si (19) ise orta kısımda yayınlanmıştır.

1990 yılında ise ilk defa sayfanın orta kısmında yayınlanan gazete içeriklerinin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu dönemde yayınlanan gazete içeriklerinin %39.6 (19)'u sayfanın orta kısmında, %33.3'ü (16) alt kısmında, 27.1 (13)'ü ise üst kısmında yer almıştır.

1992 yılında da bir önceki dönemde de olduğu gibi 51.2 (23) ile en fazla gazete içeriği sayfanın orta kısmında yayınlanmıştır. diğer gazete içeriklerinin %31.1'i (14) sayfanın üst kısmında, %17.7 (8)'inin ise alt kısmında yayınlandığı görülmüştür. 1994 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %47.2'si (17) sayfanın üst kısmında, %39.0'ı (14) orta kısmında ve %13.8'i (5) alt kısmında yayınlanırken 1996 yılındaki gazete içeriklerinin %48.9'u (22) sayfanın üst kısmında, %26.7'si (12) orta kısmında ve %24.4'ü (11) alt kısmında yer almıştır.

1.2.5 Gazete İçeriğinin Enformasyon Kaynaklarına Göre Dağılımı

Tablo-12

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
BELEDİYE BAŞKANI	3	5	5	2	5	4	2	1	3
BELEDİYE YÖNETİCİSİ	6	2	3	10	9	8	3	-	2
VALİLİK	7	7	2	14	3	3	1	-	-
DEM. KİTLE ÖRGÜTÜ	4	5	1	5	10	3	3	4	6
BİLİM ADAMI	1	4	1	2	1	-	2	2	-
HALK	-	-	4	-	-	2	1	1	1
MEDYA	27	11	30	22	33	27	31	24	28
KAMU KURULUŞU	15	19	13	6	1	3	4	4	2

İleri gazetesinde 1980-1996 yılları arasında kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin enformasyon kaynaklarına göre dağılımını incelediğimizde, en fazla gazete içeriği kaynağının %49.2 (233) ile medya, en az gazete içeriği kaynağının ise %1.9 (9) ile halk olduğu görülmektedir. Diğer haber kaynaklarının dağılımı ise sırasıyla şöyledir: %14.1 (67) kamu kuruluşları, %9.1 (43) belediye yöneticisi, %8.7 (41) demokratik kitle örgütleri, %7.8 (37) valilik, %6.3 (30) belediye başkanı ve %2.7 (13) bilim adamı.

Gazete içeriklerinin enformasyon kaynaklarını yıllar itibariyle incelediğimizde, 1980 yılında en fazla gazete içeriği kaynağının %42.8 (27) ile medya olduğu, halk kaynaklı bir gazete içeriğinin ise gazetede yer almadığı görülmektedir. Bu dönemdeki diğer enformasyon kaynakları ise %23.9 (15) ile kamu kuruluşu, %11.1 (7) ile valilik, %9.5 (6) ile belediye yöneticisi, %6.3 (4) ile demokratik kitle örgütleri, %4.7 (3) ile belediye başkanı, ve %1.5 (1) ile bilim adamıdır.

1982 yılında yayınlanan gazetede içeriklerin kaynağını genelde bir önceki dönemden farklı olarak genelde %35.8 (19) ile kamu kuruluşu oluştururken bu dönemde de halk kaynaklı gazete mateyali yayınlanmamıştır. Diğer enformasyon kaynakları ise sırasıyla: %20.7 (11) ile medya, %13.2 (7) ile valilik, %9.5 (5) ile demokratik kitle örgütleri, %9.5 (5) ile belediye başkanı, %7.6 (4) ile bilim adamı ve %3.7 (2) ile belediye yöneticisidir.

1984 yılında yayınlanan gazetede içeriklerinden %50.8 (30) ile yarısından fazlasının kaynağı medya iken, en az gazete içeriği kaynakları ise; %1.6 (1) ile demokratik kitle örgütleri ve bilim adamıdır. Diğer gazete içeriklerinin kaynakları ise; %22.1 (13) ile kamu kuruluşu, %8.4 (5) ile belediye başkanı, %6.7 (4) ile halk, %5.1 (3) ile belediye yöneticisi ve %3.3 (2) ile valiliktir.

1986 yılında yayınlanan gazetede içeriklerin kaynağını genelde %36.1 (22) ile medya oluştururken, 1980 ve 1982 yıllarında olduğu gibi halk kaynaklı gazete içeriği bu yılda da yayınlanmamıştır. Diğer gazetede içeriklerin ise %22.9'u (14) valilik, %16.3 (10)'u belediye yöneticisi, %9.8'i (6) kamu kuruluşları, %8.1'i (5) demokratik kitle örgütleri, %3.2'si (2) belediye başkanı ve yine %3.2'si (2) bilim adamı kaynaklıdır. Bir önceki dönemde de olduğu gibi 1988 yılındaki gazetede içeriklerin büyük çoğunluğu %53.3 (33) ile medya kaynaklı iken, halk kaynaklı gazete içeriği yayınlanmamıştır.

İleri gazetesinin incelenen yıllar itibariyle 1988 yılında en fazla %16.1 (10) ile demokratik kitle örgütü kaynaklı gazete içeriği yayınlandığı, diğer gazete içeriklerinin ise %14.5 (9) ile belediye yöneticisi, %8.1 (5) ile belediye başkanı, %4.8 (3) ile valilik, %1.6 (1) ile bilim adamı ve yine %1.6 (1) ile kamu kuruluşları kaynaklı olduğu görülmektedir.

1990 yılında yayınlanan gazetede içeriklerin yarısından fazlasının kaynağı %54.0 (27) ile medya iken, bu dönemde bilim adamı kaynaklı gazete içeriği

yayınlanmamıştır. Yayınlanan diğer gazete içeriklerinin kaynakları ise; %16.8 (8) ile belediye yöneticisi, %8.0 (4) ile belediye başkanı, %6.0 (3) ile kamu kuruluşu, %6.0 (3) ile valilik, %6.0 (3) ile demokratik kitle örgütleri, %4.0 (2) ile %6.7 (4) ile halktır.

1992 yılında yayınlanan gazetede içeriklerin yarısından fazlasının %65.9 (31) ile medya kaynaklı olduğu görülmektedir. Diğer gazete içeriklerinin kaynakları ise; %8.6 (4) ile kamu kuruluşu, %6.3 (3) ile belediye yöneticisi, %6.3 (3) ile demokratik kitle örgütleri, %4.2 (2) ile belediye başkanı ve %4.2 (2) ile bilim adamı kaynaklıdır.

1994 yılında yayınlanan gazetede içeriklerin %66.6 (24)'ü medya kaynaklı iken, belediye yöneticisi ve valilik kaynaklı gazete içeriği yayınlanmamıştır. Diğer gazete içerikleri ise; %11.2 (4) ile demokratik kitle örgütleri, %11.2 (4) ile kamu kuruluşu, %5.5 (2) ile bilim adamı, %2.7 (1) ile belediye başkanı, ve %2.7 (1) ile halktır.

Valilik ve bilim adamı kaynaklı gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1996 yılında en fazla gazete içeriği %66.6 (28) ile medya kaynaklıdır. kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan diğer gazete içeriklerinin ise; %14.2 (6)'sı demokratik kitle örgütleri, %7.2 (3)'ü belediye başkanı, %4.7 (2)'si belediye yöneticisi, %4.7 (2)'si kamu kuruluşu ve %2.3 (1)'i ise halk kaynaklıdır.

1.2.6 Gazete İçeriğinin Niteliğine Göre Dağılımı

Tablo-13

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
ACIKLAMA	30	14	11	19	12	8	8	4	10
İDDİA	8	2	-	2	2	2	-	-	-
ELEŞTİRİ	6	-	16	1	7	5	9	3	4
BEKLENTİ	3	2	3	1	7	1	3	-	1
ÇÖZÜM ÖNERİSİ	4	4	2	3	2	-	-	1	2
DESTEK	3	4	4	4	2	2	1	2	2
BİLGİLENDİRME	8	28	23	31	29	29	23	25	23

İleri gazetesinde 1980-1996 yılları arasında kentleşme kategorileri ile ilgili yayımlanan gazete içeriklerinin niteliğine göre dağılımını incelediğimizde, en fazla gazete içeriğinin %46.9 (219) ile bilgilendirme niteliğinde olduğu, en az gazete içeriğinin ise %3.7 (16) ile iddia niteliğinde olduğu görülmektedir. Bu değerler Antalya gazetesi ile de büyük benzerlikler göstermektedir. İleri gazetesinde yayımlanan diğer gazete içeriklerinin nitelikleri ise sırasıyla şu şekildedir: %24.9 (116) Açıklama, %10.9 (51) eleştiri, %5.1 (24) destek %4.5 (21) beklenti ve %3.8 (18) çözüm önerisi.

Gazete içeriklerinin niteliklerini yıllar itibarıyla incelediğimizde ise; 1980 yılında en fazla %48.3 (30) oranında açıklama niteliğinde gazete içeriği yayımlandığı, en az ise; %4.8 (3) ile beklenti ve destek niteliğinde gazete içeriği yayımlanmadığı görülmektedir. Diğer gazete içeriklerinin ise, %12.9 (18)'i iddia, %12.9 (18)'i destek, %9.7'si (6) eleştiri ve %6.4'ü (4) ise, çözüm önerisi niteliğindedir. 1982 yılında bir önceki dönemden farklı olarak en fazla gazete içeriğinin %51.8 (28) ile bilgilendirme niteliğinde olduğu, eleştiri niteliğinde ise gazete içeriği yayımlanmadığı görülmektedir. yayımlanan diğer gazete içeriğinin

ise; %25.9'u (14) açıklama, %7.5'i (4) çözüm önerisi, %7.5'i (4) destek, %3.7'si (2) iddia ve %3.7'si (2) de beklenti niteliğindedir. İddia niteliğinde gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1984 yılında en fazla gazete içeriği %38.9 (23) ile bilgilendirme niteliğinde yayınlanmıştır. Yayınlanan diğer gazete içeriklerinin ise; %27.2'si (16) eleştiri, %18.7'si (11) açıklama, %6.7'si (4) destek, %5.0'ı (3) beklenti, %3.3'ü de (2) çözüm önerisi niteliğindedir.

1986 yılında da bir önceki dönemde olduğu gibi en fazla gazete içeriği %50.9 ile (31) bilgilendirme niteliğindeki, en az gazete içeriği ise, %1.6 (1) ile eleştiri ve beklenti niteliğindedir. Bu yılda yayınlanan diğer gazete içeriklerinin ise ; %31.2'si (19) açıklama, %6.5 (4) destek, %4.9'u (3) çözüm önerisi, ve %3.2'si (2) de iddia niteliğindedir.

1988 yılında en fazla, %47.5 (29) bilgilendirme niteliğinde en az ise, %3.2 (2) ile iddia, çözüm önerisi ve destek niteliğinde gazete içeriği yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise %19.6 (12)'si açıklama, %11.5 (7)'si eleştiri, %11.5 (7)'si beklenti niteliğindedir. Çözüm önerisi niteliğinde gazete içeriklerinin yayınlanmadığı 1990 yılında en fazla %60.4 (29) ile bilgilendirme niteliğinde gazete içerikleri yayınlanmıştır. Ayrıca, %16.6 (8) oranında açıklama, %10.4 (5) oranında eleştiri, %6.3 (3) oranında iddia, %4.1 (2) oranında destek ve %2.0 (1) oranında da beklenti niteliğinde gazete içeriği yayınlanmıştır.

İddia ve çözüm önerisi niteliğinde gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1992 yılında yine en fazla %52.3 (23) ile bilgilendirme niteliğinde gazete içeriği yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriğinin ise; %20.4'ü (9) eleştiri, %18.1'i (8) açıklama, %6.8'i (3) beklenti ve %2.2'si (1) de destek niteliğindedir. 1994 yılında en fazla %71.4 (25) ile bilgilendirme niteliğinde gazete içeriği okuyucuya iletilirken, iddia ve beklenti niteliğinde gazete içeriği yayınlanmamıştır. yayınlanan diğer gazete içeriklerinin ise; %11.5'i (4) açıklama, %8.5 (3)'ü eleştiri, %5.7'si (2) destek ve %2.8 (1)'i de çözüm önerisi niteliğindedir. İddia

niteliğinde gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1996 yılında, en fazla gazete içeriği %54.8 (23) ile bilgilendirme niteliğindedir. Diğer gazete içeriklerinin ise %23.8'i (10) açıklama, %9.6'sı (4) eleştiri, %4.7'si (2) çözüm önerisi, %4.7'si (2) destek ve %2.3'ü (1) de beklenti niteliğindedir.

1.2.7 Gazete İçeriğinin İletişim Yönüne Göre Dağılımı

Tablo-14

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
OLUMLU	39	44	38	52	42	29	27	27	31
OLUMSUZ	15	4	19	6	14	16	18	8	11
NÖTR	8	6	2	3	6	3	1	1	-

İleri gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili 1980-1996 yılları arasında yayınlanan gazete içeriklerindeki iletişimin yönünü (yorumun niteliğini) incelediğimizde en fazla %70.5 (329) ile olumlu gazete içeriği yayınlandığı görülmektedir. Diğer gazete içeriklerinin ise %23.7'si (111) olumsuz ve %5.7'si (27) ise nötr iletişim yönlüdür.

Gazete içeriklerindeki iletişimin yönünü yıllar itibariyle ele aldığımızda; 1980 yılında %62.9 (39) oranında olumlu, %24.2 (15) oranında olumsuz ve %12.9 (8) oranında da nötr iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır. 1982 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin iletişim yönünün ise %81.4'ü (44) olumlu, %11.1'i (6) nötr ve %7.5 (4)'ü ise olumsuzdur. 1984 yılında yayınlanan gazete içeriğinin %64.4'ü olumlu iletişim yönlü iken, olumsuz gazete içeriklerinde artış gözükmemektedir. %32.2 (19) oranında olumsuz gazete içeriğinin yayınlandığı 1984 yılında %3.4 (2) oranında da nötr gazete içeriği yayınlanmıştır. İncelenen yıllar itibariyle en yüksek oranda olumlu iletişim yönlü gazete içeriğinin yayınlandığı

1986 yılında %85.2 (52) oranında olumlu, %9.8 (6) oranında olumsuz ve %5.0 (3) oranında da nötr iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır. 1988 yılında yayınlanan gazete içeriğinin %67.7'si (42) olumlu, %22.5'i (14) olumsuz ve %9.8'i (6) nötr iletişim yönlüdür.

%60.4 (29) oranında olumlu gazete matteryalinin yayınlandığı 1990 yılında %33.3 (16) oranında olumsuz ve %6.3 (3) oranında da nötr iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır. %39.2 (18) ile en yüksek oranda olumsuz gazete içeriğinin yayınlandığı 1992 yılındaki diğer gazete içeriğinin %58.6'sı (27) olumlu ve %2.2'si (2)'i de nötr iletişim yönlüdür. 1994 yılında yayınlanan gazete içeriğinin %75.0'ı (27) olumlu, %22.3'ü (8) olumsuz ve %2.7'si (1) ise nötr iletişim yönlüdür. Nötr iletişim yönlü gazete içeriğinin yayınlandığı 1996 yılında ise %73.8 (31) oranında olumlu ve %26.2 (11) oranında da olumsuz iletişim yönlü gazete içeriği okuyuculara iletilmiştir.

1.3 Sakarya Gazetesinde Kentleşme Sürecine İlişkin Olarak Yer Alan Bulgular

1.3.1 Gazete İçeriğinin Sunum Şekline Göre Dağılımı

Tablo-15

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
HABER	38	32	53	56	74	74	80	63	85
FOTOĞRAF	2	1	1	2	3	8	14	12	18
GRAFİK	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KARİKATÜR	-	1	1	-	-	-	2	-	1
KÖŞE YAZISI	3	3	4	2	3	-	1	1	3

Sakarya gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili 1980-1996 yılları arasında yayınlanan gazete içeriklerini sunum şekline göre incelediğimizde; gazete içeriklerinin Antalya ve İleri gazetelerinde de olduğu gibi genelde okuyucuya haber şeklinde sunulduğu görülmektedir. Grafik şeklinde gazete içeriği gazetede hiç yayınlamazken, fotoğraf ve karikatür gibi görsel sunumlar Antalya ve İleri gazetelerine oranla daha sıklıkla okuyucuya sunulmuştur. Daha önce de belirtildiği üzere Antalya gazetesinde 2 tane, İleri gazetesinde ise 4 tane fotoğraf yayınlanırken Sakarya gazetesinde toplam 61 fotoğraf yayınlanmıştır. Ayrıca, Antalya ve İleri gazetelerinde yayınlanmamış olan sunum şekillerinden karikatür Sakarya gazetesinde 4 kez yayınlanmıştır.

Sakarya gazetesinin incelenen yıllar itibariyle en fazla gazete içeriğinin ve en fazla fotoğrafın yayımlandığı 1996 yılında, toplam 107 gazete içeriğinin %79.5'i (85) haber, %16.8'i (18) fotoğraf, %2.8'i (3) köşe yazısı ve %0.9'u (1) de karikatür sunum şekliyle okuyuculara iletilmiştir.

1.3.2 Gazete İçeriğinin Kentleşme Kategorilerine Göre Dağılımı

Tablo-16

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
Haber Sayısı	3	4	1	8	6	10	6	8	12
ÇEVRE									
Alan (cm ²)	960	756	90	1474	945	1191	694	863	1979
Haber Sayısı	9	10	22	19	23	17	29	35	32
TOPLUM									
Alan (cm ²)	1359	2218	3380	3487	2960	1962	4927	5343	4091
Haber Sayısı	8	2	7	3	7	6	10	5	15
EKONOMİ									
Alan (cm ²)	1970	497	1568	835	1416	994	1179	440	2239
Haber Sayısı	6	5	10	5	19	10	6	7	10
İNSAN									
Alan (cm ²)	1119	1308	1720	409	3169	1137	829	993	681
Haber Sayısı	3	3	5	2	5	11	7	3	5
YERLEŞİM									
YERLERİ									
Alan (cm ²)	455	397	698	462	1123	1632	918	397	963
Haber Sayısı	6	5	5	8	11	16	20	12	12
ALTYAPI									
Alan (cm ²)	1234	527	863	1586	1860	1790	1602	978	1334
Haber Sayısı	8	8	9	15	9	12	19	16	21
ÖRGÜTLEŞME									
Alan (cm ²)	1014	1452	1561	2639	1809	1109	2004	1904	3655

Sakarya gazetesinde yayınlanan gazete içeriklerinin kentleşme kategorilerine göre dağılımını haber sayısı açısından incelediğimizde; 1980 ve 1996 yılları arasında en çok sıklıkla haber verilen kategorinin %30.1 (196) ile toplum, en az sıklıkla haber verilen kategorinin ise, %6.7 (44) ile yerleşim yerleri kategorisi olduğu görülmüştür. Diğer gazete içeriklerinin ise; %18.0'ı (117) örgütlenme, %15.0'ı (95) altyapı, %11.9'u (78) insan, %9.6'sı (63) ekonomi ve %8.9'u (58) çevre kategorisi ile ilgilidir.

Gazete içeriklerinin kentleşme kategorilerine göre alansal dağılımını incelediğimizde ise; 1980 ve 1996 yılları arasında en fazla alanın, %30.6 (29.727cm²) ile toplum kategorisine ayrıldığı, dolayısıyla üzerinde en fazla yorum yapılan ve haberdar edilen kategorinin toplum olduğu görülmüştür. Diğer kentleşme kategorilerine ayrılan alanlar ise, sırasıyla şöyledir: %17.6 (17.147 cm²) örgütlenme, %12.1 (11.774 cm²) altyapı, %11.7 (11.365 cm²) insan, %11.4 (11.138 cm²) ekonomi, %9.2 (8.952 cm²) çevre ve %7.2 (7.045 cm²) yerleşim yerleri.

Dağılımları yılar itibariyle incelediğimizde ise, 1980 yılında Sakarya gazetesinde, en fazla toplum kategorisi ile ilgili gazete içeriğinin yayınlandığı görülmüştür. Toplum kategorisi ile ilgili 1359 cm²'lik alanda yayınlanan toplam 9 (%21.0) gazete içeriğinin, 1 tanesi eğitim, 1'i tanesi sağlık, 3'ü kültür, 2'si istihdam ve 2'si de gelir ve tüketim konusudur. Ekonomi kategorisi ile ilgili 1970 cm²'lik alanda okuyuculara sunulan toplam 8 (%18.7) gazete içeriğinin 4'ü üretim artışı, 1'i hizmet sektörü, 1'i tarım, 1'i yeni yatırımlar ve 1'i de ihracat konusunda yayınlanmıştır.

Örgütlenme kategorisi ile ilgili 1014 cm²'lik alanda yer alan 8 (%18.7) gazete içeriğinin 3'ü mesleki örgütler, 1'i gönüllü kuruluşlar ve 4'ü ise yerel yönetimler konusudur. 1119 cm²'lik alanda yayınlanan insan kategorisi ile ilgili 6 (%13.9) gazete içeriklerinin 1'i intihar 2'si şiddet eğilimleri 3'ü de ahlaki değerler konusundadır.

Altyapı kategorisi ile ilgili 1234 cm²'de yayınlanan 6 (%13.9) gazete içeriğinin 1'i ulaşım, 2'si enerji ve 3'ü de katı atıklar konusundadır. Çevre ile ilgili toplam 960 cm²'lik alanda, 3 (%6.9) gazete içeriğinin ise 1 tanesi hava kirliliği, 2 tanesi de tarihi yapılar ve eserler konusundadır. Yerleşim yerleri ile ilgili 455 cm²'lik alanda yayınlanan 3 (%6.9) gazete içeriğinin 1'i konut artışı, 1'i dinlenme, eğlence ve spor yapıları, 1'i de alışveriş merkezleri konusundadır.

1982 yılında en çok sıklıkla haber verilen kategori %27.1 (10) ile toplum, en fazla alan ayrılan ve üzerinde yorum yapılan kategori ise 2218 cm² ile yine toplumdur. Toplum ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin 1'i eğitim, 1'i sağlık, 1'i kültür ve 7'si de gelir ve tüketim konusundadır.

Örgütlenme ile ilgili 1452 cm²'de yayınlanan 8 (%21.7) gazete içeriğinin 4'ü mesleki örgütler 1'i gönüllü kuruluşlar, 2'ü ise yerel yönetimler konusundadır. İnsan kategorisi ile ilgili 1308 cm²'de yer alan 5 (%13.5) gazete içeriğinin 1'i kentli kimliği, 2'si şiddet eğilimleri, 2'si de katılımcılık konusunda yayınlanmıştır. Toplam 527 cm²'lik alanda yer alan altyapı kategorisi ile ilgili 5 (%13.5) gazete içeriğinin 1 tanesi içme ve kullanma suyu, 1 tanesi kanalizasyon, 3 tanesi ise ulaşım, konusunda yayınlanmıştır.

Çevre kategorisi ile ilgili 756 cm²'lik alanda yayınlanan 4(%10.8) gazete içeriğinin 1'i hava kirliliği, 1'i yeşil alan ve 2'si de tarihi yapılar ve eserler konusundadır. Yerleşim yerleri kategorisi ile ilgili 397 cm²'lik alanda yayınlanan 3 (%8.1) gazete içeriğinin, 1 tanesi dinlenme, eğlence ve spor yapıları, 1'i alışveriş merkezleri ve 1 tanesi de kent planlaması konusundadır. Ekonomi kategorisi ile ilgili 497 cm²'lik alanda yayınlanan 2 (%5.5) gazete içeriğinin 2 tanesi de ihracat konusundadır.

1984 yılında, 1980 ve 1984 yıllarında da olduğu gibi en çok sıklıkla haber verilen kategori toplum, en fazla alan ayrılan ve üzerinde yorum yapılan kategori ise yine toplumdur. Toplam 3380 cm²'lik alanda yayınlanan toplum ile ilgili 22 (%37.4) gazete içeriğinin 7 'si eğitim, 4'ü sağlık, 4'ü kültür ve 1'i istihdam ve gelir ve tüketim konusundadır. İnsan kategorisi ile ilgili 1720 cm²'lik alanda yayınlanan 10 (%16.9) gazete içeriğinin 1'i kentli kimliği, 2'si şiddet eğilimleri, 6'sı ahlaki değerler ve 1'i de katılımcılık konusundadır.

Örgütlenme kategorisi ile ilgili 1561 cm²'de yeralan 9 (%15.2) gazete içeriğinin 4'ü mesleki örgütler, 1'i gönüllü kuruluşlar ve 4'ü de yerel yönetimler konusunda yayınlanmıştır. Ekonomi kategorisi ile ilgili 1568 cm²'lik alanda yayınlanan 7 (%11.8) gazete içeriğinin 1 tanesi yeni işletmeler, 2 tanesi üretim artışı, 1 tanesi sanayideki teknolojik gelişme, 3'ü de yeni yatırımlar konusundadır.

Yerleşim yerleri ile ilgili 698 cm²'de yeralan 5 (%8.4) gazete içeriğinin 1 tanesi gecekondulaşma, 3 tanesi konut artışı, 1'i ise yönetim ve iş merkezleri konusunda yayınlanmıştır. Altyapı kategorisi ile ilgili 863cm²'de yayınlanan 5 (%8.4) gazete içeriğinin 3'ü ulaşım, 1 tanesi haberleşme, 1 tanesi ise enerji konuludur. 90 cm²'lik alanda yer alan çevre kategorisi ile ilgili 1 (%1.6) gazete içeriği ise yeşil alan konusundadır.

1986 yılında, en çok sıklıkla haber verilen ve en fazla alan ayrılan, üzerinde yorum yapılan kategori toplum kategorisidir. Toplum kategorisi ile ilgili 3487 cm²'lik alanda yeralan 19 (%31.7) gazete içeriğinin 3'ü eğitim, 10'u kültür, 4'ü istihdam ve 2'si de gelir ve tüketim konusunda yayınlanmıştır. Örgütlenme kategorisi ile ilgili 2639 cm²'lik alanda yayınlanan 15 (%25.0) gazete içeriğinin 1'i sivil toplum örgütleri, 4'ü mesleki örgütler, 4'ü gönüllü kuruluşlar ve 6'sı da yerel yönetimler konusundadır.

Çevre kategorisi ile ilgili 1474 cm²'lik alanda yeralan 8 (%13.3) gazete içeriğinin 3'ü su kirliliği, 3 tanesi yeşil alan ve 2 tanesi ise tarihi yapılar ve eserler konusunda yayınlanmıştır. Altyapı kategorisi ile ilgili 1586' cm²'de yayınlanan 8 (%13.3) gazete içeriğinin, 2'si içme kullanma suyu, 2 tanesi kanalizasyon, 3'ü haberleşme ve 1 tanesi de enerji konusundadır 490cm²'lik alanda yayınlanan İnsan kategorisi ile ilgili 5 (%8.4) gazete içeriğinin 2'si şiddet eğilimleri, 3'ü ise ahlaki değerler konusundadır.

Ekonomi kategorisi ile ilgili 835cm^2 'lik alanda yer alan 3 (%5.0) gazete içeriğinin 4'si tarım ve 1 tanesi de yeni yatırımlar konusunda yayınlanmıştır. Yerleşim yerleri ile ilgili 462cm^2 'lik alanda yer alan 2 (%3.3) gazete içeriğinin 2'si de alışveriş merkezleri konusudur.

1988 yılında, en çok sıklıkla haber verilen kategori toplum ve en çok alan ayrılan, üzerinde yorum yapılan kategori ise insandır. 2960cm^2 'de yayınlanan toplum ile ilgili 23 (%28.8) gazete içeriğinin 2'si eğitim, 1 tanesi sağlık, 7'si, kültür, 2'si istihdam ve 11 tanesi de gelir ve tüketim konusunda yayınlanmıştır. 3169cm^2 'lik alanda yayınlanan insan kategorisi ile ilgili 19 (%23.7) gazete içeriğinin 3'ü intihar, 5'i şiddet eğilimleri, 11 tanesi ahlaki değerler konusunda yayınlanmıştır.

Altyapı kategorisi ile ilgili 1860cm^2 'lik alanda yayınlanan 11 (%13.7) gazete içeriğinin 1'i kanalizasyon, 6'sı ulaşım, 3'ü haberleşme ve 1 tanesi ise katı atıklar konusundadır. Örgütlenme ile ilgili 1809cm^2 'lik alanda yayınlanan 9 (%11.2) gazete içeriğinin 4'ü gönüllü kuruluşlar, 5'i ise yerel yönetimler konusudur. Ekonomi kategorisi ile ilgili 1416cm^2 'lik alanda yer alan 7 (%8.8) gazete içeriğinin 2'si üretim artışı, 1 tanesi sanayideki teknolojik gelişmeler, 1 tanesi hizmet sektörü, 3 tanesi tarım konusunda yayınlanmıştır.

Çevre kategorisi ile ilgili 945cm^2 'lik alanda yer alan 6 (%7.5) gazete içeriğinin 2'si su kirliliği, 1'i yeşil alan ve 3'ü de tarihi yapılar ve eserler konusudur. Yerleşim yerleri ile ilgili 1123cm^2 'lik alanda yayınlanan 5 (%6.3) gazete içeriğinin 1'i konut artışı, 1'i yönetim ve iş merkezleri, 3'ü ise kent planlamsı konusundadır.

1990 yılında en çok sıklıkla haber verilen kategori ve en çok alan ayrılan, üzerinde yorum yapılan kategori toplum kategorisidir. Toplum kategorisi ile ilgili 1962cm^2 'de yayınlanan 17 (%20.8) gazete içeriğinin ise 5'i nüfus artışı, 2'si

eğitim, 4'ü sağlık, 3'ü kültür ve 3'ü de istihdam konularında yayınlanmıştır. Altyapı kategorisi ile ilgili 1790 cm²'lik alanda yayınlanan 16 (%19.6) gazete içeriğinin 2 tanesi içme ve kullanma suyu, 4 tanesi kanalizasyon, 1 tanesi ulaşım, 3 tanesi haberleşme, 1 tanesi enerji ve 5 tanesi ise katı atıklar konuludur.

Toplam 1109 cm²'lik alanda yer alan örgütlenme ile ilgili yayınlanan 12 (%14.6) gazete içeriğinin 1'i mesleki örgütler, 2 tanesi gönüllü kuruluşlar, 9'u se yerel yönetimler konuludur. Yerleşim yerleri kategorisi ile ilgili 1632 cm²'lik alanda yayınlanan 11 (%13.4) gazete içeriğinin 2'si gecekondulaşma, 3'ü konut artışı, 1'i dinlenme, eğlence ve spor yapıları, 1'i alışveriş merkezleri ve 4 tanesi ise kent planlaması konusunda yayınlanmıştır.

Çevre kategorisi ile ilgili 1191 cm²'lik alanda yayınlanan 10 (%12.1) gazete içeriğinin 1 tanesi hava kirliliği, 2'si yeşil alan ve 3'ü ise tarihi yapılar ve eserler konuludur. 1137 cm²'lik alanda yayınlanan insan kategorisi ile ilgili yayınlanan 10 (%12.1) gazete içeriğinin 3 tanesi intihar, 4 tanesi ise şiddet eğilimleri 2 tanesi ahlaki değerler ve 1 tanesi de katılımcılık konusundadır. Ekonomi kategorisi ile ilgili 994 cm²'lik alanda yayınlanan 6 (%7.3) gazete 5'i tarım, 1 tanesi yeni yatırımlar konusundadır.

1992 yılında en çok sıklıkla haber verilen ve en çok alan ayrılan kategori bir önceki dönemde de olduğu gibi toplum kategorisidir. Toplum kategorisi ile ilgili 4927 cm²'lik alanda yayınlanan 29 (%29.9) gazete içeriğinin 2'si eğitim, 3 tanesi sağlık, 11'i kültür, 8'i istihdam 5'i ise gelir ve tüketim konusundadır. Toplam 1602 cm²'lik alanda yer alan altyapı kategorisi ile ilgili 20 (%20.7) gazete içeriğinin 2'si içme ve kullanma suyu 4'ü kanalizasyon, 9'u ulaşım, 3'ü haberleşme, 1'i enerji ve 1'i de katı atıklar konusunda yayınlanmıştır.

Örgütlenme kategorisi ile ilgili 2004 cm²'de yayınlanan 19 (%19.5) gazete içeriğinin 2'si mesleki örgütler, 4'ü tanesi gönüllü kuruluşlar, 13 tanesi ise yerel

yönetimler konusundadır. Ekonomi kategorisi ile ilgili toplam 1179 cm²'lik alanda yayınlanan 10 (%10.3) gazete içeriğinin 3'ü tarım, 5 tanesi yeni yatırımlar, 2'si ihracaat, konusunda yayınlanmıştır.

Yerleşim yerleri ile ilgili 918 cm²'lik alanda yayınlanan 7 (%7.2) gazete içeriğinin 3'ü konut artışı, 1'i dinlenme, eğlence ve spor yapıları 1'i yönetim ve iş merkezleri, 1'ialışveriş merkezleri ve 1'i de kent planlaması konusundadır. Çevre kategorisi ile ilgili 694 cm²'de yayınlanan 6 (%6.1) gazete içeriğinin 1 tanesi hava kirliliği, 3'ü yeşil alan, 2 tanesi ise tarihi yapılar ve eserler konuludur. Toplam 829 cm²'lik alanda yayınlanan insan kategorisi ile ilgili 6 (%6.1) gazete içeriğinin 2 tanesi kentli kimliği, 4'ü ise ahlaki değerler konusunda yayınlanmıştır.

1994 yılında daha önceki dönemde de olduğu gibi en çok sıklıkla haber verilen ve en fazla alan ayrılan, üzerinde yorum yapılan kategori toplum kategorisidir. Toplum kategorisi ile ilgili 5343 cm²'lik alanda yayınlanan 35 (%40.7) gazete içeriğinin 3'ü nüfus artışı, 10'u eğitim, 8'i sağlık, 3'ü kültür, 7'si istihdam ve 4'ü de gelir ve tüketim konularında yayınlanmıştır.

Örgütlenme kategorisi ile ilgili 1904cm²'lik alanda yayınlanan 16 (%18.7) gazete içeriğinin 2'si sivil toplum örgütleri, 5'i mesleki örgütler, 2'si gönüllü kuruluşlar ve 7'si de yerel yönetimler konusundadır. Altyapı kategorisi ile ilgili 978 cm²'lik alanda yayınlanan 12 (%14.0) gazete içeriğinin 2'si içme ve kullanma suyu, 6'sı ulaşım, 2'si haberleşme ve 2'si ise enerji konusundadır.

Çevre kategorisi ile ilgili 863 cm²'lik alanda yayınlanan 8 (%9.3) gazete içeriğinin 3'ü su kirliliği, 2 tanesi yeşil alan, 3'ü ise tarihi yapılar ve eserler konusunda yayınlanmıştır. İnsan kategorisi ile ilgili 993 cm²'de yayınlanan 7 (%8.1) gazete içeriğinin 1 tanesi intihar ve 6 tanesi şiddet eğilimleri konusunda yayınlanmıştır. Ekonomi kategorisi ile ilgili 440 cm²'lik alanda yayınlanan 5

(%5.8) gazete içeriğinin 2'si yeni işletmeler, 3'ü ise yeni yatırımlar konusundadır. Yerleşim yerleri ile ilgili 397 cm²'lik alanda yayımlanan 3 (%3.4) gazete içeriğinin ise 3'ü de konut artışı konusunda yayınlanmıştır.

1996 yılında en çok sıklıkla haber verilen ve en fazla alan ayrılarak üzerinde yorum yapılan kategori toplum kategorisidir. Toplum kategorisi ile ilgili 4091cm²'de yayınlanan 32 (%29.9) gazete içeriğinin 2 tanesi eğitim, 7'si sağlık, 20 tanesi kültür, ve 3'ü de istihdam konusundadır.

Örgütlenme kategorisi ile ilgili 3655 cm²'lik alanda yayınlanan 21 (%19.7) gazete içeriğinin 10'u mesleki örgütler, 5'i gönüllü kuruluşlar ve 6'sı ise yerel yönetimler konusundadır. Ekonomi kategorisi ile ilgili 2239 cm²'de yayınlanan 15 (%14.1) gazete içeriğinin 4 tanesi yeni işletmeler, 2'si üretim artışı, 7'si tarım ve 2'si de yeni yatırımlar konusundadır.

1979 cm²'lik alanda yer alan çevre kategorisi ile ilgili 12 (%11.2) gazete içeriğinin 4'ü su kirliliği, 4'ü gürültü kirliliği, 3'ü yeşil alan ve 1'i de tarihi yapılar ve eserler konusunda yayınlanmıştır. Alt yapı kategorisi ile ilgili 1334 cm²'lik alanda yayınlanan 12 (%11.2) gazete içeriğinin 3'ü kanalizasyon, 4'ü ulaşım, 2'si haberleşme, 1'i enerji ve 2'si de katı atıklar konusundadır. İnsan kategorisi ile ilgili 681 cm²'de yayınlanan 10 (%9.4) gazete içeriğinin 2'si kentli kimliği, 4'ü intihar, 3'ü şiddet eğilimleri ve 1'i de ahlaki değerler konusundadır. Yerleşim yerleri ile ilgili 963 cm²'lik alanda yer alan 5 gazete içeriğinin tamamı ise kent planlaması konusunda yayınlanmıştır.

1.3.3 Gazete İçeriğinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Dağılımı

Tablo-17

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
ÖN SAYFA	25	19	27	16	30	36	33	35	38
İÇ SAYFA	18	18	32	44	50	46	64	51	69
SON SAYFA	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sakarya gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili 1980-1996 yılları arasında yayınlanan gazete içeriklerinin yayınlandıkları sayfalara göre dağılımını incelediğimizde, daha önce incelenen Antalya ve İleri gazetelerinden farklı olarak çoğunlukla iç sayfalarda yayınlandığı, buna karşılık; son sayfada hiçbir gazete içeriğinin yayınlanmadığı görülmektedir. Çünkü bu sayfada ağırlıklı olarak spor haberi yer almaktadır. Sakarya gazetesindeki gazete içeriklerinin %60.3'ü (392) iç sayfalarda yayınlanırken, %39.7'si (259) ise ön sayfada yayınlanmıştır.

Gazete içeriklerinin yayınlandıkları sayfalara göre dağılımını yıllar itibariyle incelediğimizde; 1980 yılında %58.2 (25) gazete içeriği ön sayfada %41.8 (18) gazete içeriği ise iç sayfada yayınlanmıştır. 1982 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin hemen hemen eşit oranlarda ön ve iç sayfalarda yayınlandığı görülmektedir. Bu yılda yayınlanan gazete içeriklerinin %51.4'ü ön sayfa, %48.6'sı ise iç sayfa yer almıştır.

1980 ve 1982 yıllarının aksine 1984 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %54.3'ü (32) iç sayfada, %45.7'si (27) ise ön sayfada yayınlanmıştır. Oransal olarak en fazla gazete içeriğinin %73.3 (44) ile iç sayfada yayınlandığı 1986 yılında %26.7 (16) oranında gazete içeriği ise ön sayfada yayınlanmıştır. 1988 yılındaki gazete içeriğinin ise %62.5'i iç sayfada, %37.5'i ön sayfada

yayınlanmıştır. %56.1'inin (46) iç sayfada yayınlandığı 1990 yılındaki gazete içeriklerinin %43.9'u (36) ise ön sayfadan okuyuculara sunulmuştur.

1992 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %65.9'u (64) iç sayfadan ve %34.1'i (33) ise ön sayfadan okuyuculara iletilmiştir. 1994 yılında %59.4 (51) oranında gazete içeriği iç sayfada da %40.6 (35) oranında gazete içeriği ön sayfada yayınlanırken, 1996 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin ise %64.4'ü (69) iç sayfada ve %35.6'sı (38) de ön sayfada okuyuculara iletilmiştir.

1.3.4 Gazete İçeriğinin Sayfadaki Konumlarına Göre Dağılımı

Tablo-18

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
ALT	7	4	12	16	22	17	27	23	22
ÜST	24	24	28	25	37	40	38	36	46
ORTA	12	9	19	19	21	25	32	27	39
KOMPLE	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sakarya gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili 1980-1996 yılları arasında yayınlanan gazete içeriklerinin sayfadaki konumlarına göre dağılımını incelediğimizde; en fazla gazete içeriğinin %45.8 (298) ile sayfanın üst kısmında yayınlandığı sayfayı komple işgal eden konumda ise herhangi bir gazete mateyalinin yayınlanmadığı görülmektedir. 1980-1996 yılları arasında yayınlanan diğer gazete içeriklerinin ise %31.2'si (203) sayfanın orta kısmında, %23.0'ı (150) ise sayfanın alt kısmında yayınlanmıştır.

Gazete içeriklerinin sayfadaki konumlarını yıllar itibariyle incelediğimizde 1980 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %55.8'i (24) sayfanın üst kısmında, %28.0'ı (12) orta kısmında ve %16.2'si (7) ise alt kısmında okuyuculara iletilmiştir.

1982 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %64.8'i (24) sayfanın üst kısmında, %24.4'ü (9) orta kısmında ve %10.8'i (4) de alt kısmında yayınlanmıştır. 1984 yılında ise sayfanın üst kısmında yayınlanan gazete maretallerinin sayısında düşüş, orta kısmında yayınlananların da ise artış görülmüştür. %47.4 (28) oranında gazete maretalinin sayfanın üst kısmında yayınlandığı 1984 yılında diğer yayınlanan gazete maretallerinin %32.3'ü (19) orta ve %20.3 (12)'si de sayfanın alt kısmında yayınlanmıştır.

1986 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %41.6'sı (25) sayfanın üst kısmında, %31.7'si (19) orta ve %26.7'si (16) sayfanın alt kısmında yer almıştır. %46.3'ünün (37) sayfanın üst kısmında yayınlandığı 1988 yılındaki gazete içeriklerinin %27.5'i (22) sayfanın alt kısmında ve %26.2'si (21) de sayfanın orta kısmında yer almıştır.

1990 yılında yayınlanan gazete maretallerinin %48.7'si (40) sayfanın üst kısmında, %30.5'i (25) orta kısmında ve %20.7'si (17) de sayfanın alt kısmında yayınlanırken; 1992 yılında gazete içeriklerinin %39.2'si (38) üst, %32.9'u (32) orta ve %27.9'u (27) sayfanın alt kısmında okuyuculara iletilmiştir. 1992 yılının değerleriyle büyük benzerlik gösteren 1994 yılında ise yayınlanan gazete içeriklerinin %41.8'i (36) sayfanın üst kısmında, %31.4'ü (27) orta kısmında ve %26.8'i (23) sayfanın alt kısmında yayınlanmıştır. %42.9'unun (46) oranında gazete içeriğinin sayfanın üst kısmında yer aldığı 1996 yılında diğer gazete içeriklerinin %36.5'i (39) sayfanın orta kısmında ve %20.6'sı (22) de sayfanın alt kısmında yayınlanmıştır.

1.3.5 Gazete İçeriğinin Enformasyon Kaynaklarına Göre Dağılımı

Tablo-19

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
BELEDİYE BAŞKANI	-	3	3	-	-	3	6	4	1
BELEDİYE YÖNETİCİSİ	1	-	-	-	2	4	2	-	10
VALİLİK	-	-	1	-	2	2	2	1	-
DEM. KİTLE ÖRGÜTÜ	1	-	-	1	6	6	4	13	8
BİLİM ADAMI	-	-	-	-	-	-	4	1	4
HALK	2	4	2	7	1	1	4	1	9
MEDYA	37	29	52	47	65	66	70	62	63
KAMU KURULUŞU	2	1	1	4	5	-	5	5	14

Sakarya gazetesinde 1980-1996 yılları arasında kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin enformasyon kaynaklarına göre dağılımını incelediğimizde, en fazla gazete içeriği kaynağının Antalya ve İleri gazetelerinde olduğu gibi, %75.1 (491) ile medya olduğu görülmektedir.

Antalya ve İleri gazetelerinde en az gazete içeriğinin kaynağı halk iken, Sakarya gazetesinde %1.2 (8) ile valiliktir. Diğer haber kaynaklarının dağılımı ise sırasıyla şöyledir: %5.9 (39) demokratik kitle örgütleri %5.6 (37) kamu kuruluşları, %4.7 (31) halk, %3.0 (20) belediye başkanı, %2.9 (19) belediye yöneticisi ve %1.4 (9) bilim adamı.

Gazete içeriklerinin enformasyon kaynaklarını yıllar itibariyle incelediğimizde, 1980 yılında en fazla gazete içeriğinin, kaynağının %86.2 (37) ile medya olduğu, belediye başkanı, valilik ve bilim adamı kaynaklı gazete

içeriğinin ise gazetede yer almadığı görülmüştür. Bu dönemdeki diğer enformasyon kaynakları ise; %4.6 (2) ile halk, %4.6 (2) ile kamu kuruluşları, %2.3 (1) ile belediye yöneticisi ve %2.3 (1) ile demokratik kitle örgütleridir. Belediye yöneticisi, valilik, demokratik kitle örgütleri ve bilim adamı kaynaklı gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1982 yılında %78.4 (29) oranında medya, %10.8 (4) oranında halk, %8.1 (3) oranında belediye başkanı ve %2.7 (1) oranında da kamu kuruluşları kaynaklı gazete içerikleri yayınlanmıştır.

En fazla %88.1 (52) oranında medya kaynaklı gazete içeriğinin yayınlandığı 1984 yılında; belediye yöneticisi, demokratik kitle örgütleri ve halk kaynaklı gazete içerikleri yayınlanmamıştır. Bu yılda yayınlanan diğer gazete içeriklerinin enformasyon kaynakları ise; %5.0 (3) ile belediye başkanı, %3.3 (2) ile halk, %1.7 (1) ile valilik ve da kamu kuruluşlarıdır. Belediye başkanı, belediye yöneticisi, valilik ve bilim adamı kaynaklı gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1986 yılında %79.6 (47) oranında medya, %11.9 (7) oranında halk, %6.7 (4) oranında kamu kuruluşları ve %1.6 (1) oranında da demokratik kitle örgütleri kaynaklı gazete içerikleri yayınlanmıştır.

1988 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %80.2'si (65) medya, %7.5 (6) oranında da demokratik kitle örgütleri, %6.1'i (5) oranında da kamu kuruluşları, %2.4'ü (2) belediye yöneticisi, %2.4'ü (2) valilik, %1.2 (1)'i halk kaynaklı iken, belediye başkanı ve bilim adamı kaynaklı gazete içeriği yayınlanmamıştır.

Kamu kuruluşları ve bilim adamı kaynaklı gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1990 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %80.5'i (66) medya, %7.3'ü (6) demokratik kitle örgütleri, %4.8'i (4) belediye yöneticisi, %3.6'sı (3) belediye başkanı, %2.4'ü (2) valilik ve %1.2 (1)'si halk kaynaklıdır. En fazla %72.1 (70) ile medya ve en az ise %2.1 (2) ile belediye yöneticisi ve valilik kaynaklı gazete içeriğinin yayınlandığı 1992 yılında diğer gazete içeriklerinin

%6.1'i (6) belediye başkanı, %5.1 (5) kamu kuruluşları, %4.1 (4)'ü demokratik kitle örgütleri, bilim adamı ve halk kaynaklıdır. Belediye yöneticisi kaynaklı gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1994 yılında gazete içeriklerinin %71.3'ü (62) medya, %14.9 (13)'ü demokratik kitle örgütleri, %5.7 (5)'i kamu kuruluşları, %4.5'i (4) belediye başkanı, %1.1'i (1) valilik, bilim adamı ve halk kaynaklıdır.

1996 yılında valilik kaynaklı gazete içeriği yayınlanmazken, en fazla %57.7 (63) medya yöneticisi kaynaklı gazete içeriği yayınlanmıştır. Kentleşme kategorileri ile ilgili diğer gazete içeriklerinin enformasyon kaynakları ise; %12.8 (14)'ü kamu kuruluşları, %9.1 (10) ile belediye yöneticisi, %8.2 (9) ile halk, %7.4 (8)'ü demokratik kitle örgütleri, %3.6 (4) bilim adamı ve %0.9 (1) belediye başkanıdır.

1.3.6 Gazete İçeriğinin Niteliğine Göre Dağılımı

Tablo-20

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
AÇIKLAMA	3	1	2	6	8	8	18	12	20
İDDİA	-	-	1	1	-	-	-	3	-
ELEŞTİRİ	18	16	19	23	36	13	36	24	9
BEKLENTİ	-	4	1	1	-	6	3	-	7
CÖZÜM ÖNERİSİ	2	-	-	-	-	1	1	1	4
DESTEK	4	2	7	4	-	1	4	11	15
BİLGİLENDİRME	16	14	29	25	35	54	35	42	51

Sakarya gazetesinde 1980-1996 yılları arasında kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin niteliğine göre dağılımını incelediğimizde, en fazla gazete içeriğinin %45.9 (301) ile bilgilendirme niteliğinde olduğu, en az gazete içeriğinin ise %0.8 (5) ile iddia niteliğinde olduğu görülmektedir. Bu

gazete içeriğinin ise %0.8 (5) ile iddia niteliğinde olduğu görülmektedir. Bu değerler Antalya ve İleri gazeteleri ile de benzerlikler göstermektedir. Sakarya gazetesinde bilgilendirmeden sonra %29.5 (194) ile en fazla gazete içeriğinin yayınlandığı eleştiri niteliği ise Antalya ve İleri gazeteleri ile karşılaştırıldığında son derece yüksek bir orandadır. Sakarya Gazetesinde yayınlanan diğer gazete içeriklerinin nitelikleri ise sırasıyla şu şekildedir: %11.8 (78) Açıklama, %7.3 (48) destek, %3.3 (22) beklenti, ve %1.3 (9) çözüm önerisi.

Gazete içeriklerinin niteliklerini yıllar itibariyle incelediğimizde ise; 1980 yılında en fazla %41.9 (18) ile eleştiri niteliğinde gazete içeriği yayınlandığı, iddia ve beklenti niteliğinde ise gazete içeriği yayınlanmadığı görülmektedir. Diğer gazete içeriklerinin ise, %37.2'si (16) bilgilendirme, %9.3'ü (4) destek, %6.9'u (3) açıklama ve %4.7'si (2) de, çözüm önerisi niteliğindedir.

İddia ve çözüm önerisi niteliğinde gazete içeriği yayınlanmadığı 1982 yılında bir önceki dönemde de olduğu gibi, en fazla gazete içeriği %43.2 (16) ile eleştiri niteliğindedir. Diğer gazete içeriklerinin ise %37.9'u (14) bilgilendirme, %10.8'i (4) beklenti, %5.4'ü (2) destek ve %2.7'si (1) de açıklama niteliğindedir.

1984 yılında 1980 ve 1982 yıllarından farklı olarak en fazla gazete içeriği %49.9 (29) ile bilgilendirme niteliğinde yayınlanmış, çözüm önerisi niteliğinde ise gazete içeriği yayınlanmamıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise; %32.2'si (19) eleştiri, %11.9'u (7) destek, %3.3'ü (2) açıklama, %1.6'sı (1) iddia %1.6'sı (1) de beklenti niteliğindedir. 1986 yılında en fazla %41.6 (25) ile bilgilendirme niteliğinde gazete içeriği yayınlanmıştır. Çözüm önerisi niteliğinde gazete içeriği yayınlanmazken, gazete içeriklerinin %38.4 (23) ile eleştiri, %10.0'ı (6) açıklama, %6.6'sı (4) destek, %1.6'sı (1) iddia ve %1.6'sı (1) da beklenti niteliğindedir.

İddia, beklenti, çözüm önerisi ve destek nitelikli gazete içeriklerinin yer almadığı 1988 yılında en fazla %45.6 ile (36) eleştiri niteliğinde gazete içeriği yayınlanırken, diğer gazete içeriklerinin; %44.3'ü (35) bilgilendirme %10.1'i açıklama niteliğinde yayınlanmıştır.

1990 yılında en fazla %65.9 (54) oranında bilgilendirme niteliğinde gazete içeriği yayınlanırken, iddia niteliğinde gazete içeriği yayınlanmamıştır. Yayınlanan diğer gazete içeriklerinin ise; %15.8'i (13) eleştiri, %9.7'si (8) açıklama, %7.3'ü (6) beklenti, %1.2'si (1) çözüm önerisi ve %1.2'si (1) de destek niteliğindedir. 1992 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %37.2'si (36) eleştiri, %36.1'i (35) bilgilendirme, %18.5'i (18) açıklama, %4.1'i (4) destek, %3.0'ı (3) beklenti ve %1.1'i (1) de çözüm önerisi niteliğinde olup iddia niteliğinde gazete içeriği yayınlanmamıştır.

Beklenti niteliğinde gazete içeriğinin yer almadığı 1994 yılında en fazla %45.1 (42) ile bilgilendirme, niteliğinde gazete içeriği yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise; %25.9'u (24) eleştiri, %12.0'ı (12) açıklama, %11.9'u (11) destek, %3.2'si (3) iddia ve %1.0'ı (1) da çözüm önerisi niteliğinde okuyucuya iletilmiştir. 1996 yılında en fazla %48.2 (51) ile bilgilendirme niteliğinde gazete içeriği yayınlanırken, iddia , niteliğinde gazete içeriği yayınlanmamıştır. Kentleşme kategorileri ile ilgili diğer gazete içeriklerinin ise; %18.8'i (20) açıklama, %14.2'i (15) destek, %8.5'i (9) eleştiri, %6.6'sı (7) beklenti ve %3.7'si (4) de çözüm önerisi niteliğinde yayınlanmıştır.

1.3.7 Gazete İçeriğinin İletişim Yönüne Göre Dağılımı

Tablo-21

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
OLUMLU	21	14	37	27	38	47	52	41	70
OLUMSUZ	21	19	20	27	42	32	40	44	34
NÖTR	1	4	2	6	1	3	5	1	3

Sakarya gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili 1980-1996 yılları arasında yayınlanan gazete içeriklerindeki iletişimin yönünü (yorumun niteliğini) incelediğimizde en fazla %53.2 (347) ile olumlu gazete içeriği yayınlandığı görülmektedir. Diğer gazete içeriklerinin ise %42.8'i (279) olumsuz ve %4.0 (26)'sı da nötr iletişim yönlüdür.

Gazete içeriklerindeki iletişimin yönünü yıllar itibariyle ele aldığımızda; 1980 yılında olumlu ve olumsuz iletişim yönlü gazete içeriklerinin %48.8 (21) ile eşit oranda yayınlandığı, %2.4 (1) oranında da nötr iletişim yönlü gazete içeriği yayınlandığı görülmüştür.

1982 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin yarısından fazlası %51.3 (19) ile olumsuz iken, %37.9'u (14) olumlu, ve %10.8'i (4) de nötr iletişim yönlüdür. 1984 yılında ise iletişim yönü olumlu olan gazete içeriklerinin oranı artmıştır. %62.8 (37) oranında olumlu gazete içeriğinin yayınlandığı 1984 yılında %33.9 (20) oranında olumsuz ve %3.3 (2) oranında da nötr iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır.

1980 yılında olduğu gibi 1986 yılında da eşit oranda olumlu ve olumsuz iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır. 1986 yılında yayınlanan gazete

içeriğinin %45.0 (27) olumlu, %45.0 (27) olumsuz ve %10.0 (6) oranında da nötrdür. 1988 yılında yayınlanan gazete içeriğinin %51.9'u (42) olumsuz, %46.9'u (38) olumlu ve %1.2'si (1) nötr iletişim yönlüdür. %57.4 (47) oranında olumlu gazete içeriğinin yayınlandığı 1990 yılında %39.0 (32) oranında olumsuz ve %3.6 (3) oranında ise nötr iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır.

1992 yılında yayınlanan gazete içeriğinin %53.6'sı (52) olumlu ve %41.3'ü (40) olumsuz ve %5.1'i (5) de nötr iletişim yönlü iken, 1994 yılında %51.2 (44) oranında olumsuz, %47.6 (41) oranında olumlu ve %1.2 (1) oranında ise nötr iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır. 1996 yılında ise kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin %65.5'i (70) olumlu, %31.7'si (34) olumsuz ve %2.8'i (3) de nötr iletişim yönlüdür.

1.4 İstikbal Gazetesinde Kentleşme Sürecine İlişkin Olarak Yer Alan Bulgular

1.4.1 Gazete İçeriğinin Sunum Şekline Göre Dağılımı

Tablo-22

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
HABER	50	52	53	69	63	71	69	59	73
FOTOĞRAF	-	6	7	18	5	3	22	4	3
GRAFİK	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KARİKATÜR	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KÖŞE YAZISI	3	7	-	1	-	6	7	9	6

İstikbal gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili 1980-1996 yılları arasında yayınlanan gazete içeriklerini sunum şekline göre incelediğimizde; gazete içeriklerinin okuyucuya genelde haber şeklinde sunulduğu görülmüştür. İçerik çözümlemesi yapılan diğer üç gazetede de olduğu gibi grafik hiç yayınlanmazken, Antalya ve İleri gazetelerinde de görüldüğü üzere İstikbal gazetesinde de karikatür yayınlanmamıştır. Gazetede haberi destekleyen görsel sunumlardan biri olan fotoğraf ise en fazla bu gazetede yayınlanmıştır.

1980-1996 yılları arasında İstikbal gazetesinde yayınlanan gazete içeriklerinin 559'u (%83.9) haber, 68'i (%10.3) fotoğraf ve 39'u (%5.8) de köşe yazısı şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Yayınlanan gazete içeriklerinin sunum şeklini yıllar itibariyle incelediğimizde, 1980 yılında yayınlanan toplam 53 gazete içeriğinin %94.3 (50) gibi tamamına yakınının haber şeklinde, %5.7 (3)'lük

kısımının ise köşe yazısı şeklinde okuyucuya sunulduğu görülmüştür. %9.2 (6) oranında fotoğrafın yayımlandığı 1982 yılında toplam 65 gazete içeriğinin %80.0'ı (52) haber, %10.8'i (7) köşe yazısı, şeklinde yayınlanmıştır.

1984 yılında yayınlanan 60 gazete içeriğinden %88.3'ü (53) haber, %11.7'si (1) fotoğraf şeklinde okuyuculara sunulmuştur. 1986 yılında yayınlanan 88 gazete içeriğinin %78.4'ünün (69) haber, %20.4'ü (18) fotoğraf ve %1.2 (1)'i de köşe yazısı şeklinde gazetede yer almıştır. 1988 yılında yayınlanan 68 gazete içeriğinin %92.6'sı (63) haber, %7.4'ü (5) fotoğraf şeklinde okuyucuya iletilmiştir.

1990 yılında %88.7 (71) oranında haber, %3.8 (3) oranında fotoğraf ve %7.5 (6) oranında da köşe yazısı okuyucuya sunulmuştur. En fazla fotoğrafın yayımlandığı 1992 yılında yayınlanan toplam 98 gazete içeriğinin %70.4'ü (69) haber, %22.4'ü (22) fotoğraf ve %7.2'si (7) de köşe yazısı şeklinde yayınlanmıştır. 1994 yılında yayınlanan 72 gazete içeriğinin %81.9'u (59) haber, %5.5'i (4) fotoğraf ve %12.6'sı (9) da köşe yazısı sunum şekliyle yayınlanmıştır. 1996 yılında ise; yayınlanan toplam 82 gazete içeriğinin %89.0'i (73) haber, %3.6'sı (3) fotoğraf ve %7.4'ü (6) köşe yazısı sunum şekliyle okuyuculara iletilmiştir.

1.4.2 Gazete İçeriğinin Kentleşme Kategorilerine Göre Dağılımı

Tablo-23

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
Haber Sayısı	2	4	4	5	6	6	13	9	7
ÇEVRE									
Alan (cm ²)	461	702	826	675	1408	866	1403	1733	1207
Haber Sayısı	11	13	12	24	21	25	30	19	13
TOPLUM									
Alan (cm ²)	2152	2391	2785	4063	3322	4960	2954	3443	1881
Haber Sayısı	2	4	0	8	8	7	10	6	7
EKONOMİ									
Alan (cm ²)	486	480	0	1389	1130	1219	1081	1146	724
Haber Sayısı	21	15	18	12	9	17	11	17	16
İNSAN									
Alan (cm ²)	2513	2642	5276	1816	1773	2671	1484	3078	2014
Haber Sayısı	1	8	3	3	3	3	4	2	10
YERLEŞİM									
YERLERİ									
Alan (cm ²)	190	1771	693	416	518	855	124	212	1740
Haber Sayısı	6	8	8	18	7	7	10	1	1
ALTYAPI									
Alan (cm ²)	771	1375	1614	2376	1164	1215	1102	360	416
Haber Sayısı	10	11	15	18	14	15	20	18	28
ÖRGÜTLEŞME									
Alan (cm ²)	1472	1633	2659	2753	2810	3379	2019	3356	4376

İstikbal gazetesinde yayımlanan gazete içeriklerinin kentleşme kategorilerine göre dağılımını haber sayısı açısından incelediğimizde; 1980-1996 yılları arasında en çok sıklıkla haber verilen kategorinin %25.3 (168) ile toplum, en az sıklıkla haber verilen kategorinin ise, %5.5 (37) ile yerleşim yerleri olduğu görülmüştür. Diğer gazete içeriklerinin ise %22.4'ü (149) örgütlenme, %20.5'i (136) insan, %9.9'u (66) altyapı, %8.4'ü (56) çevre ve %7.9'u (52) ekonomi kategorisi ile ilgilidir.

Gazete içeriklerinin kentleşme kategorilerine göre alansal dağılımını incelediğimizde ise; 1980-1996 yılları arasında en fazla alanın %25.4 (27.951 cm²) ile toplum kategorisine ayrıldığı, dolayısıyla üzerinde en fazla yorum yapılan ve haberdar edilen kategorinin toplum olduğu görülmüştür. Diğer

kentleşme kategorilerine ayrılan alanlar ise sırasıyla şöyledir: %22.2 (24.457 cm²) örgütleşme, %21.2 (23.267 cm²) insan, %9.4 (10.393 cm²) altyapı, %8.4 (9.281cm²) çevre, %6.9 (7.655 cm²) ekonomi ve %6.4 (7.045 cm²) yerleşim yerleri.

Gazete içeriklerinin kentleşme kategorilerine göre haber sayısı ve alan cinsinden dağılımlarını yılar itibariyle incelediğimizde, 1980 yılında İstikbal gazetesinde en fazla insan kategorisi ile ilgili gazete içeriğinin yayınlandığı görülmüştür. 2513 cm²'lik alanda yayınlanan insan kategorisi ile ilgili 21 (%39.6) gazete içeriklerinin 3'ü intihar 13'ü şiddet eğilimleri 5'i de ahlaki değerler konusunda yayınlanmıştır.

Toplum kategorisi ile ilgili 2152 cm²'lik alanda yayınlanan 11 (%20.8) gazete içeriğinin, 1 tanesi eğitim, 4 tanesi sağlık, 2'si kültür, ve 4'ü de gelir ve tüketim konuludur. Örgütleşme kategorisi ile ilgili 1472cm²'lik alanda yer alan 10(%18.8) gazete içeriğinin 5'i mesleki örgütler, 2'si gönüllü kuruluşlar ve 3'ü ise yerel yönetimler konusunda okuyucuya sunulmuştur. 771 cm²'de yayınlanan altyapı kategorisi ile ilgili 6 (%11.4) gazete içeriğinin 3'ü ulaşım, 1'i haberleşme, 1'i enerji ve 1'i de katı atıklar konusunda yayınlanmıştır.

Çevre kategoerisi ile ilgili 461 cm²'lik alanda yayınlanan 2 (%3.7) gazete içeriğinin ise 2'si de su hava kirliliği konusundadır. Ekonomi kategorisi ile ilgili 486 cm²'lik alanda okuyuculara sunulan toplam 2 (%3.7) gazete içeriğinin 1'i üretim artışı, 1'i de tarım konusunda yayınlanmıştır. 190 cm²'lik alanda yayınlanan yerleşim yerleri ile ilgili 1 (%1.8) gazete içeriğinin kent planlaması konusunda yayınlanmıştır.

1982 yılında da da bir önceki dönemde olduğu gibi en en fazla gazete içeriği insan kategorisinde yayınlanmıştır. İnsan kategorisi ile ilgili 2642 cm²'de

yeralan 15 (%23.9) gazete içeriğinin 1'i intihar, 9'u şiddet eğilimleri, 4'ü ahlaki değerler ve 1'i de katılımcılık konusunda yayınlanmıştır.

Toplum kategorisi ile ilgili 2391 cm²'lik alanda yayınlanan 13 (%20.6) gazete içeriklerinin, 5'i sağlık, 6'sı kültür ve 2'si de gelir ve tüketim konusundadır. Örgütlenme ile ilgili 1633 cm²'de yayınlanan 11 (%17.4) gazete içeriğinin 3'ü mesleki örgütler 2'si gönüllü kuruluşlar, 6'sı ise yerel yönetimler konusundadır. Yerleşim yerleri kategorisi ile ilgili 1771 cm²'lik alanda yayınlanan 8 (%12.6) gazete içeriğinin, 1 tanesi gecekondulaşma, 2'si konut artışı, 4 tanesi dinlenme, eğlence ve spor yapıları, 1'i alışveriş merkezleri konusunda yayınlanmıştır.

Toplam 1375 cm²'lik alanda yer alan altyapı kategorisi ile ilgili 8 (%12.6) gazete içeriğinin 4 tanesi içme ve kullanma suyu, 2 tanesi ise ulaşım, 1 tanesi haberleşme, 1 tanesi de enerji konusunda yayınlanmıştır. Çevre kategorisi ile ilgili 702 cm²'lik alanda yayınlanan 4 (%6.3) gazete içeriğinin; 2'si su kirliliği, 2'si de tarihi yapılar ve eserler konusundadır. Ekonomi kategorisi ile ilgili 480 cm²'lik alanda yayınlanan 4(%6.3) gazete içeriğinin 2 tanesi yeni işletmeler, 2 tanesi ise tarım konusunda yayınlanmıştır.

1984 yılında, en fazla gazete içeriği insan kategorisinde yayınlanmıştır. İnsan kategorisi ile ilgili 5776 cm²'lik alanda yayınlanan 18 (%30.0) gazete içeriğinin, 15'i şiddet eğilimleri, 2'si ahlaki değerler ve 1'i de katılımcılık konusundadır. Toplam 2785 cm²'lik alanda yer alan toplum ile ilgili 12 (%20.0) gazete içeriğinin 3'ü eğitim, 7'si kültür ve 1'i istihdam ve gelir ve tüketim konusunda yayınlanmıştır.

Örgütlenme kategorisi ile ilgili 2659 cm²'de yeralan 15(%25.0) gazete içeriğinin 1'i sivil toplum örgütleri, 7'si mesleki örgütler ve 7'si de yerel yönetimler konusunda yayınlanmıştır. 1614 cm²'de yayınlanan altyapı kategorisi

ile ilgili 8 (%13.4) gazete içeriğinin 3'ü kanalizasyon, 2'si ulaşım, 2 tanesi haberleşme, 1 tanesi ise enerji konusunda yayınlanmıştır. 826 cm²'lik alanda yer alan çevre kategorisi ile ilgili 4 (%6.6) gazete içeriğinin 3'ü yeşil alan, 1'i ise tarihi yapılar ve eserler konusundadır. Yerleşim yerleri ile ilgili 693 cm²'de yer alan 3 (%5.0) gazete içeriğinin 1 tanesi dinlenme eğlence ve spor yapıları, 1'i yönetim ve iş merkezleri ve 1 tanesi ise alışveriş merkezleri konusunda yayınlanmıştır. 1984 yılında ekonomi kategorisi ile ilgili gazete içeriği yayınlanmamıştır.

1986 yılında daha önceki yıllarda farklı olarak en çok sıklıkla haber verilen kategori toplum kategorisinde yayınlanmıştır. Toplum kategorisi ile ilgili 4063cm²'lik alanda yer alan 24 (%27.3) gazete içeriğinin 1'i eğitim, 7'si sağlık, 4'ü kültür, 11'i istihdam ve 1'i de gelir ve tüketim konusunda yayınlanmıştır. Altyapı kategorisi ile ilgili 2376 cm²'de yayınlanan 18 (%20.4) gazete içeriğinin, 2'si içme kullanma suyu, 7 tanesi kanalizasyon, 2'si ulaşım ve 7'si de haberleşme konusundadır.

Örgütlenme kategorisi ile ilgili 2753 cm²'lik alanda yayınlanan 18 (%20.4) gazete içeriğinin, 7'si mesleki örgütler, 3'ü gönüllü kuruluşlar ve 8'i da yerel yönetimler konusundadır. 1816 cm²'lik alanda yayınlanan İnsan kategorisi ile ilgili 12 (%13.6) gazete içeriğinin 4'ü kentli kimliği, 7'si şiddet eğilimleri, 1'i ise ahlaki değerler konusundadır.

Ekonomi kategorisi ile ilgili 1389 cm²'lik alanda yer alan 8 (%9.1) gazete içeriğinin 1 tanesi yeni işletmeler, 3'ü tarım ve 2 tanesi de yeni yatırımlar ve 2 tanesi ise ihracaat konusunda yayınlanmıştır. Çevre kategorisi ile ilgili 675 cm²'lik alanda yer alan 5 (%5.6) gazete içeriğinin 2 tanesi yeşil alan ve 3 tanesi ise tarihi yapılar ve eserler konusunda yayınlanmıştır. 416 cm²'lik alanda en az gazete içeriğinin yayınlandığı yerleşim yerleri ile ilgili 3 (%3.4) gazete içeriğinin tamamı konut artışı konusundadır.

1988 yılında en fazla gazete içeriği bir önceki dönemde olduğu gibi toplum kategorisine ayrılmıştır. 3322 cm²'de yayınlanan toplum ile ilgili 21 (%30.9) gazete içeriğinin 2'si nüfus artışı, 3'ü eğitim, 5 tanesi sağlık, 2'si, kültür, 4'ü istihdam ve 5 tanesi de gelir ve tüketim konusunda yayınlanmıştır. Örgütlenme ile ilgili 2810 cm²'lik alanda yayınlanan 14 (%20.5) gazete içeriğinin 2'si mesleki örgütler, 1'i gönüllü kuruluşlar, 11'i ise yerel yönetimler konusunda yayınlanmıştır. 1773 cm²'lik alanda yayınlanan insan kategorisi ile ilgili 9 (%13.2) gazete içeriğinin 7'si şiddet eğilimleri, 2 tanesi ahlaki değerler konusunda yayınlanmıştır.

Ekonomi kategorisi ile ilgili 1330 cm²'lik alanda yer alan 8 (%11.7) gazete içeriğinin 1 tanesi yeni işletmeler, 1 tanesi hizmet sektörü, 5 tanesi tarım ve 1 tanesi de ihracaat konusunda yayınlanmıştır. Altyapı kategorisi ile ilgili 1164 cm²'lik alanda yayınlanan 7 (%10.2) gazete içeriğinin 1'i içme ve kullanma suyu, 1'i kanalizasyon, 1'i ulaşım, 2'si haberleşme ve 2 tanesi ise enerji konusundadır. Çevre kategorisi ile ilgili 1408 cm²'lik alanda yer alan 6 (%8.8) gazete içeriğinin 2'si su kirliliği ve 4'ü de tarihi yapılar ve eserler konusunda yayınlanmıştır. İstikbal gazetesinde 518 cm²'lik alanda en az gazete içeriğinin yayınlandığı yerleşim yerleri kategorisindeki 3 (%4.4) gazete içeriğinin 1'i konut artışı, 1'i yönetim ve iş merkezleri, 1'i ise kent planlaması konusundadır.

1990 yılında en fazla gazete içeriği yine toplum konusunda yayınlanmıştır. 4960 cm²'lik alanda yer alan 25 (%31.3) gazete içeriğinin ise 7'si eğitim, 2'si sağlık, 5'i kültür ve 3'ü istihdam ve 8 tanesi de gelir ve tüketim konusunda yayınlanmıştır. insan kategorisi ile ilgili 2671 cm²'lik alanda yayınlanan 17 (%21.2) gazete içeriğinin 2 tanesi kentli kimliği, 2'si intihar, 5 tanesi şiddet eğilimleri ve 8 tanesi ahlaki değerler konusunda yayınlanmıştır. Toplam 3379 cm²'lik alanda yer alan örgütlenme ile ilgili 15 (%18.8) gazete içeriğinin 1'i sivil toplum örgütleri, 5'i mesleki örgütler, 4 tanesi gönüllü kuruluşlar, 5'i ise yerel yönetimler konusundadır. Ekonomi kategorisi ile ilgili 1219 cm²'lik alanda

yayınlanan 7 (%8.7) gazete içeriğinin 3'ü üretim artışı ve 4'ü ise tarım konusundadır. 1215 cm²'lik alanda yayınlanan altyapı kategorisi ile ilgili 7 (%8.7) gazete içeriğinin 1 tanesi içme ve kullanma suyu, 4 tanesi ulaşım, 2 tanesi ise haberleşme konusudur. Çevre kategorisi ile ilgili 866 cm²'lik alanda yayınlanan 6 (%7.5) gazete içeriğinin 4 tanesi hava kirliliği, 2'si ise su kirliliği konusudur. En az gazete içeriğinin yayınlandığı yerleşim yerleri kategorisi ile ilgili 855 cm²'lik alanda yayınlanan 3 (%3.7) gazete içeriğinin 2'si konut artışı, 1 tanesi ise kent planlaması konusunda yayınlanmıştır.

1992 yılında en fazla alan ayrılan ve gazete içeriği yayınlanan kategori toplum kategorisidir. Toplum kategorisi ile ilgili 2954 cm²'lik alanda yayınlanan 30 (%30.7) gazete içeriğinin 10'u eğitim, 8 tanesi sağlık, 10'u istihdam ve 2'si ise gelir ve tüketim konusundadır. Örgütlenme kategorisi ile ilgili 2019 cm²'de yayınlanan 20 (%20.5) gazete içeriğinin 8 tanesi sivil toplum örgütleri, 5'i mesleki örgütler, 5 tanesi ise yerel yönetimler konusunda yayınlanmıştır.

Çevre kategorisi ile ilgili 1403 cm²'de yayınlanan 13 (%13.2) gazete içeriğinin 2'si toprak kirliliği, 8'i yeşil alan, 3 tanesi ise tarihi yapılar ve eserler konusudur. İnsan kategorisi ile ilgili 1484 cm²'lik alanda yayınlanan 11 (%11.2) gazete içeriğinin 1 tanesi kentli kimliği, 1 tanesi intihar ve 9'u şiddet eğilimleri konusunda yayınlanmıştır. 1081 cm²'lik alanda yayınlanan ekonomi kategorisi ile ilgili toplam 10 (%10.2) gazete içeriğinin 3'ü yeni işletmeler, 3'ü tarım, 4 tanesi ise yeni yatırımlar konusunda yayınlanmıştır. Toplam 1102 cm²'lik alanda yer alan altyapı kategorisi ile ilgili 10 (%10.2) gazete içeriğinin 1'i içme ve kullanma suyu 6'sı kanalizasyon, 2'si ulaşım, 1'i de katı atıklar konusunda yayınlanmıştır. En az gazete içeriğinin yayınlandığı yerleşim yerleri ile ilgili 124 cm²'lik alanda yer alan 4 (%4.1) gazete içeriğinin 1'i konut artışı, 3'ü ise alışveriş merkezleri konusundadır.

1994 yılında en fazla alan ayrılan ve gazete içeriği yayınlanan kategori toplum kategorisidir. Toplum kategorisi ile ilgili 3443 cm²'lik alanda yayınlanan 19 (%26.3) gazete içeriğinin 2'si eğitim, 2'i sağlık, 5'i kültür, 2'si istihdam ve 8'i de gelir ve tüketim konularında yayınlanmıştır. Örgütlenme kategorisi ile ilgili 3356 cm²'lik alanda yayınlanan 18 (%25.0) gazete içeriğinin 8'i mesleki örgütler, 3'ü gönüllü kuruluşlar ve 7'si de yerel yönetimler konusundadır.

İnsan kategorisi ile ilgili 3078 cm²'de yayınlanan 17 (%23.6) gazete içeriğinin 2'si kentli kimliği, 3 tanesi intihar ve 8 tanesi şiddet eğilimleri, 1 tanesi ahlaki değerler ve 3'ü de katılımcılık konusunda yayınlanmıştır. Çevre kategorisi ile ilgili 1733 cm²'lik alanda yayınlanan 9 (%12.5) gazete içeriğinin 2'si hava kirliliği, 4 tanesi yeşil alan, 3'ü ise tarihi yapılar ve eserler konusunda yayınlanmıştır.

1146 cm²'lik alanda yayınlanan ekonomi kategorisi ile ilgili 6(%8.4) gazete içeriğinin 1'i yeni işletmeler, 2'si üretim artışı, 1'i sanayideki teknolojik gelişmeler ve 2'si ise yeni yatırımlar konusunda yayınlanmıştır. Yerleşim yerleri ile ilgili 212cm²'lik alanda yayınlanan 2 (%2.7) gazete içeriğinin 2'si de kent planlaması konusunda yayınlanmıştır. En az gazete içeriğinin yayınlandığı altyapı kategorisi ile ilgili 360 cm²'lik alanda yayınlanan 1 (%1.3) gazete içeriği ise ulaşım konusundadır.

1996 yılında İstikbal gazetesinde incelenen yıllar itibariyle ilk defa en fazla sıklıkla haber verilen ve en fazla alan ayrılarak üzerinde yorum yapılan kategori örgütlenme kategorisidir. 4376 cm²'lik alanda yer alan örgütlenme kategorisi ile ilgili 28 (%34.1) gazete içeriğinin 2'si sivil toplum örgütleri, 6'sı mesleki örgütler, 6'sı gönüllü kuruluşlar ve 14'ü ise yerel yönetimler konularında yayınlanmıştır. İnsan kategorisi ile ilgili 2014 cm²'lik alanda yayınlanan 16 (%19.5) gazete içeriğinin 1'i kentli kimliği, 6'sı intihar, 8'i şiddet eğilimleri ve 1'i de ahlaki değerler konusundadır. Toplum kategorisi ile ilgili 1881 cm²'lik

alanda yer alan 13 (%15.9) gazete içeriğinin 3 tanesi eğitim, 3'ü sağlık, 2 tanesi kültür, 1'i istihdam ve 4'ü de gelir ve tüketim konusundadır. Yerleşim yerleri ile ilgili 1740 cm²'lik alanda yer alan 10 (%12.2) gazete içeriğinin 3'ü dinlenme, eğlence ve spor yapıları, 2'si yönetim ve iş merkezleri, 5 tanesi ise kent planlaması konusunda yayınlanmıştır.

1207 cm²'lik alanda yer alan çevre kategorisi ile ilgili 7 (%8.5) gazete içeriğinin 1'i su kirliliği, 1'i hava kirliliği, 1'ü gürültü kirliliği, 3'ü yeşil alan ve 1'i de tarihi yapılar ve eserler konusunda yayınlanmıştır. Ekonomi kategorisi ile ilgili 724 cm²'de yayınlanan 7 (%8.5) gazete içeriğinin 2 tanesi yeni işletmeler, 5'i tarım konusundadır. Bir önceki dönemde de olduğu gibi; en az gazete içeriğinin yayınlandığı ve en az alanın ayrıldığı alt yapı kategorisi ile ilgili 416 cm²'lik alanda yayınlanan 1 (%1.2) gazete içeriği ise ulaşım konusundadır.

1.4.3 Gazete İçeriğinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Dağılımı

Tablo-24

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
ÖN SAYFA	41	36	34	44	39	30	46	28	29
İÇ SAYFA	12	27	26	29	28	50	52	44	53
SON SAYFA	-	-	-	15	-	-	-	-	-

İstikbal gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili 1980-1996 yılları arasında yayınlanan gazete içeriklerinin yayınlandıkları sayfalara göre dağılımını incelediğimizde, ön sayfalarda ve iç sayfalarda hemen hemen eşit oranlarda gazete içeriğinin yayınlandığı, son sayfada ise 1986 yılının haricinde hiçbir

gazete içeriğinin yayınlanmadığı görülmektedir. İstikbal gazetesindeki gazete içeriklerinin %49.3'ü (327) ön sayfalarda, %48.4'ü (321) ise iç sayfada %2.4'ü (15) de son sayfada yayınlanmıştır.

Gazete içeriklerinin yayınlandıkları sayfalara göre dağılımını yıllar itibariyle incelediğimizde; 1980 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %77.3'ünün (41) ön sayfada ve %22.7'sinin de (12) iç sayfadan okuyuculara iletiildiği görülmüştür. 1982 yılında ise ön sayfada yayınlanan gazete içeriklerinin oranında bir düşüş olmuştur.

1982 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %57.1'i (36) ön sayfa ve %42.9'u (27) ise iç sayfa yer almıştır. 1984 yılında ön sayfada ve iç sayfada yayınlanan gazete içeriklerinin oranları bir önceki döneme göre büyük benzerlik göstermektedir. Bu yıldaki gazete içeriklerinin %56.6'sı (34) ön sayfada, %43.4'ü (26) ise iç sayfada yayınlanmıştır. ilk defa %17.1 (15) oranında son sayfada gazete içeriğinin ayımlandığı 1986 yılında %50.0 (44) oranında gazete içeriği ön sayfada ve %32.9 (29) oranında da iç sayfada gazete içeriği yayınlanmıştır. 1988 yılındaki gazete içeriğinin ise %58.2'si (39) ön sayfada ve %41.8'i (28) de iç sayfada yer almıştır.

1990 yılında ise ön sayfada yayınlanan gazete içeriklerinin oranında azalma görülmektedir ve 1990 yılından itibaren artık iç sayfada yayınlanan gazete içeriklerinin oranı ön sayfada yayınlanana göre daha yüksektir. 1990 yılında %62.5'inin (50) oranında iç sayfada ve %37.5 (30) oranında ise ön sayfada gazete içeriği okuyuculara sunulmuştur. 1992 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %53.1'i (52) iç sayfada ve %46.9'u (46) ise ön sayfada yer almıştır. 1994 yılındaki gazete içeriklerinin %61.1 (44)'ü iç sayfada ve %38.9 (28) oranında gazete içeriği de ön sayfada yayınlanmıştır. 1996 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin ise %64.7'si (53) iç sayfada ve %35.3'ü (29) da ön sayfada okuyuculara iletilmiştir.

1.4.4 Gazete İçeriğinin Sayfadaki Konumlarına Göre Dağılımı

Tablo-25

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
ALT	18	22	23	26	22	19	31	21	21
ÜST	18	28	29	36	25	31	42	34	30
ORTA	17	13	8	26	21	30	25	17	31
KOMPLE	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İstikbal gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili 1980-1996 yılları arasında yayınlanan gazete içeriklerinin sayfadaki konumlarına göre dağılımını incelediğimizde; en fazla gazete içeriğinin %41.1 (273) ile sayfanın üst kısmında yayınlandığı sayfayı komple işgal eden konumda ise herhangi bir gazete mateyalinin yayınlanmadığı görülmektedir. Diğer gazete içeriklerinin ise %30.5'i (203) sayfanın alt kısmında, %28.4'ü (188) ise orta kısmında yayınlanmıştır.

Gazete içeriklerinin sayfadaki konumlarını yıllar itibariyle incelediğimizde 1980 yılında sayfanın alt ve üst kısımlarında yer alan gazete içeriklerinin eşit oranda olduğu görülmüştür. Bu yılda yayınlanan gazete içeriklerinin %33.9'u (18) sayfanın alt kısmında, %33.9'u (18) üst kısmında ve %32.2'si (17) ise orta kısmında okuyuculara iletilmiştir.

1982 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %44.5'i (28) sayfanın üst kısmında, %34.9'u (22) alt kısmında ve %20.6'sı (13) de orta kısmında yayınlanmıştır. 1984 yılında gazete mateyalinin %48.3 (29) üst, %38.3'ü (23) alt ve %13.4'ü (8) de sayfanın orta kısmında yayınlanmıştır. 1986 yılında yayınlanan

gazete içeriklerinin %41.0'ı (36) sayfanın üst kısmında. %29.5'i (26) alt ve yine %29.5'i (26) sayfanın orta kısmında yer almıştır. 1988 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %36.7'sinin (25) sayfanın üst kısmında, %32.3'ü (22) sayfanın alt kısmında ve %31.0'ı (21) de sayfanın orta kısmında yer almıştır.

1990 yılında yayınlanan gazete maretallerinin %38.7'si (31) sayfanın üst kısmında, %37.5'i (30) orta kısmında ve %23.8'i (19) de sayfanın alt kısmında yayınlanırken; 1992 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %42.8'i (42) üst, %31.6'sı (31) alt ve %25.6'sı (25) sayfanın orta kısmında okuyuculara iletilmiştir.

1994 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %47.2'si (34) sayfanın üst kısmında, %29.1'i (21) alt kısmında ve %23.7'si (17) de orta kısmında yayınlanmıştır. 1996 yılında ise gazete içeriğinin %36.5'i (30) sayfanın üst kısmında, %37.8'i (31) sayfanın orta kısmında ve %25.7'si (21) de sayfanın alt kısmında yayınlanmıştır.

1.4.5 Gazete İçeriğinin Enformasyon Kaynaklarına Göre Dağılımı

Tablo-26

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
BELEDİYE BAŞKANI	1	1	-	2	2	1	1	-	-
BELEDİYE YÖNETİCİSİ	2	2	1	4	3	2	5	1	4
VALİLİK	-	-	-	-	3	9	6	-	1
DEM. KİTLE ÖRGÜTÜ	3	2	1	8	5	5	8	5	4
BİLİM ADAMI	-	-	-	-	-	2	-	-	-
HALK	-	-	7	3	2	1	5	4	2
MEDYA	45	54	51	63	46	59	69	59	69
KAMU KURULUŞU	3	4	-	8	7	1	4	3	2

İstikbal gazetesinde 1980-1996 yılları arasında kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin enformasyon kaynaklarına göre dağılımını incelediğimizde, en fazla gazete içeriğinin, kaynağının incelenen diğer gazetelerde olduğu gibi, %75.5 (515) ile medya olduğu görülmektedir. Antalya ve İleri gazetelerinde en az gazete içeriği kaynağı halk, Sakarya gazetesinde valilik iken, İstikbal gazetesinde ise %0.3 (2) ile bilim adamıdır. Diğer haber kaynaklarının dağılımı ise sırasıyla şöyledir: %6.1 (41) demokratik kitle örgütleri %4.9 (32) kamu kuruluşları, %3.7 (25) belediye yöneticisi, %3.6 (24) halk, %2.8 (19) valilik ve %1.2 (8) belediye başkanı.

Gazete içeriklerinin enformasyon kaynaklarını yıllar itibariyle incelediğimizde, 1980 yılında en fazla enformasyon kaynağının %83.5 (45) ile medya olduğu, valilik, bilim adamı ve halk kaynaklı gazete içeriğinin ise gazetede yer almadığı görülmüştür. Bu yıl yayınlanan diğer gazete içerikleri ise; %5.5 (3) ile demokratik kitle örgütü, %5.5 (3) kamu kuruluşları, %3.7 (2) ile belediye

yöneticisi ve %1.8 (1) ile belediye başkanı. Valilik, bilim adamı ve halk kaynaklı gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1982 yılında gazete materyalinin %86.0 (54) oranında medya, %6.3 (4) oranında kamu kuruluşu, %3.1 (2) oranında belediye yöneticisi %3.1 (2) oranında demokratik kitle örgütü ve %5.1 (1) de belediye başkanı kaynaklıdır. Belediye başkanı, valilik, bilim adamı ve kamu kuruluşu kaynaklı gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1984 yılında %85.2 (51) oranında medya %11.6 (7) oranında halk, %1.6 (1) ile belediye yöneticisi ve yine %1.6 (1) ile demokratik kitle örgütü kaynaklı gazete içeriği okuyuculara iletilmiştir.

1986 yılında yayınlanan gazete içeriğinin %71.5 (63) oranında medya, %9.2 (8) oranında demokratik kitle örgütü, %9.2 (8) oranında kamu kuruluşları ve %4.5 (4) oranında da belediye yöneticisi %3.4 (3) oranında halk ve %2.2 (2) belediye başkanı kaynaklı olup; valilik ve bilim adamı kaynaklı gazete içerikleri yayınlanmamıştır. Bilim adamı kaynaklı gazete içeriğinin yer almadığı 1988 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %67.7'si (46) medya, %10.3 (76) oranında kamu kuruluşları, %7.3'i (5) demokratik kitle örgütleri, %4.4'ü (3) belediye yöneticisi, %4.4'ü (3) valilik, %2.9 (2) belediye başkanı ve %2.9'u (2) ise halk kaynaklı gazete içeriği yayınlanmıştır.

Bütün enformasyon kaynakları ile ilgili gazete içeriğinin yayınlandığı 1990 yılında gazete içeriklerinin %73.7'si (59) medya, %11.2'si (9) valilik, %6.3'ü demokratik kitle örgütleri, %2.5'i (2) belediye yöneticisi, %2.5'i (2) bilim adamı, %1.2'si (1) belediye başkanı, %1.2 (1) halk ve %1.2'si (1) de kamu kuruluşu kaynaklıdır.

Bilim adamı kaynaklı gazete içeriğinin yer almadığı 1992 yılındaki gazete içeriklerinin %70.6'sı (69) medya, %8.1'i (8) demokratik kitle örgütü, %6.1 (6)'sı valilik, %5.1'i (5) belediye yöneticisi, %5.1'i (5) halk, %4.0'ı (4) kamu kuruluşu ve %1.0'ı (1) de belediye başkanı kaynaklıdır. Belediye başkanı, valilik ve bilim adamı kaynaklı gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1994 yılında

yayınlanan gazete içeriklerinin %81.9'u (59) medya, %6.9'u (5) demokratik kitle örgütleri, %5.6 (4)'ü halk, %4.2'si (3) kamu kuruluşu, ve %1.4'ü (1) belediye yöneticisi kaynaklıdır.

Belediye başkanı ve bilimadamı kaynaklı gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1996 yılındaki gazete içeriklerinin %83.4 (69) medya, %4.8'i (4) belediye yöneticisi, %4.8'i (4) demokratik kitle örgütleri, %2.4'ü (2) halk, %2.4'ü (2) kamu kuruluşu ve %1.2'si (1) de valilik kaynaklı gazete içeriği yayınlanmıştır.

1.4.6 Gazete İçeriğinin Niteliğine Göre Dağılımı

Tablo-27

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
AÇIKLAMA	8	7	1	7	15	12	9	3	11
İDDİA	-	-	-	1	-	-	-	1	-
ELEŞTİRİ	20	14	31	8	23	27	16	28	21
BEKLENTİ	-	1	1	4	3	2	9	2	-
ÇÖZÜM ÖNERİSİ	-	-	-	1	-	-	-	5	1
DESTEK	2	4	1	4	1	6	-	2	8
BİLGİLENDİRME	34	37	26	63	26	33	63	31	41

İleri gazetesinde 1980-1996 yılları arasında kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin niteliğine göre dağılımını incelediğimizde, en fazla gazete içeriğinin %52.5 (354) ile bilgilendirme niteliğinde olduğu, en az gazete içeriğinin ise %0.3 (2) ile iddia niteliğinde olduğu görülmektedir. Bu değerler incelenen diğer gazeteler ile de benzerlik göstermektedir. Ayrıca İstikbal gazetesinde de Sakarya gazetesinde olduğu gibi Antalya ve İleri gazetelerine göre çok daha yüksek oranda eleştiri niteliğinde gazete içeriğinin yayınlandığı

görülmektedir. %27.9 (188) oranında eleştiri niteliğinde gazete içeriğinin yayınlandığı İstikbal gazetesinde diğer gazete içeriklerinin nitelikleri ise sırasıyla şöyledir: %10.8 (73) Açıklama, %4.2 (28) destek, %3.2 (22) beklenti, ve %1.0 (7) çözüm önerisi.

Gazete içeriklerinin niteliklerini yıllar itibariyle incelediğimizde ise; 1980 yılında en fazla %53.1 (34) ile bilgilendirme niteliğinde gazete içeriğinin yayınlandığı, iddia ve beklenti ve çözüm önerisi niteliğinde ise gazete içeriği yayınlanmadığı görülmektedir. Diğer gazete içeriklerinin ise, %31.3'ü (20) eleştirir, %12.5'i (8) açıklama ve %3.1'i (2) destek, niteliğindedir.

İddia ve çözüm önerisi niteliğinde gazete içeriği yayınlanmadığı 1982 yılında en fazla gazete içeriği 1980 yılında da olduğu gibi %58.8 (37) ile bilgilendirme niteliğindedir. Diğer gazete içeriklerinin ise %22.2'si (14) eleştiri, %11.1'i (7) açıklama, %6.3'ü (4) destek ve %1.6'sı (1) da beklenti niteliğindedir. İddia ve çözüm önerisi niteliğinde gazete içeriğinin yer almadığı 1984 yılında ilk defa en fazla gazete içeriği %51.7 (31) ile eleştiri niteliğinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise %43.5'i (6) ile bilgilendirme %1.6'sı (1) açıklama, %1.6'sı (1) destek, %1.6'sı (1) de beklenti niteliğindedir.

1986 yılında en fazla %71.5 (63) ile bilgilendirme niteliğinde gazete içeriği yayınlanırken, diğer gazete içeriklerinin %9.1 (8) ile eleştiri, %7.9'u (7) açıklama, %4.5'i (4) beklenti, %4.5'i (4) destek, %1.1'i (1) iddia ve %1.1'i (1) ise çözüm önerisi niteliğindedir. İddia ve çözüm önerisi niteliğinde gazete içeriğinin yer almadığı 1988 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin ise, %38.3 ile (26) bilgilendirme, %33.8'i (23) eleştiriri %22.1'i (15) açıklama, %4.4'ü (3) beklenti ve %1.4'ü (1) beklenti niteliğindedir. 1990 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %41.2'si (33) oranında bilgilendirme %33.8'i (27) eleştiri, %15.0'ı (12) açıklama, %7.5'i (6) destek ve %2.5'i (2) beklenti niteliğindedir. Bu dönemde iddia ve çözüm önerisi niteliğinde gazete içeriği yayınlanmamıştır.

İddia, çözüm önerisi ve destek niteliğinde gazete içeriğinin yer almadığı 1992 yılında yayınlanan gazete içeriğinin %64.9'u (63) bilgilendirme, %16.6'sı (16) eleştiri, %9.2'si (9) açıklama ve yine %9.2'si (9) beklenti niteliğindedir.

1994 yılında en fazla gazete içeriği %43.1'i (31) ile bilgilendirme niteliğinde yayınlanırken, diğer gazete içeriklerinin %38.9'u (28) eleştiri, %7.0'ı (5) çözüm önerisi %4.2'si (3) açıklama, %2.7'si (2) beklenti, %2.7'si (2) destek ve %1.3'ü (1) de iddia niteliğinde okuyucuya iletilmiştir. İddia ve beklenti niteliğinde gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1996 yılında, en fazla gazete içeriği %50.0 (41) ile bilgilendirme niteliğinde yayınlanırken; diğer gazete içeriklerinin; %25.7'si (21) eleştiri, %13.3'ü (11) açıklama, %9.8'i (8) destek ve %1.2'si (1) de çözüm önerisi niteliğinde yayınlanmıştır.

1.4.7 Gazete İçeriğinin İletişim Yönüne Göre Dağılımı

Tablo-28

	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
OLUMLU	23	31	26	48	34	37	45	34	48
OLUMSUZ	28	27	31	29	31	40	37	33	31
NÖTR	2	5	3	11	3	23	16	5	3

İstikbal gazetesinde kentleşme kategorileri ile ilgili 1980-1996 yılları arasında yayınlanan gazete içeriklerindeki iletişimin yönünü (yorumun niteliğini) incelediğimizde en fazla %49.0 (325) ile olumlu gazete içeriği yayımlandığı görülmektedir. Diğer gazete içeriklerinin ise %43.3'ü (287) olumsuz ve %7.7 (51)'i de nötr iletişim yönlüdür.

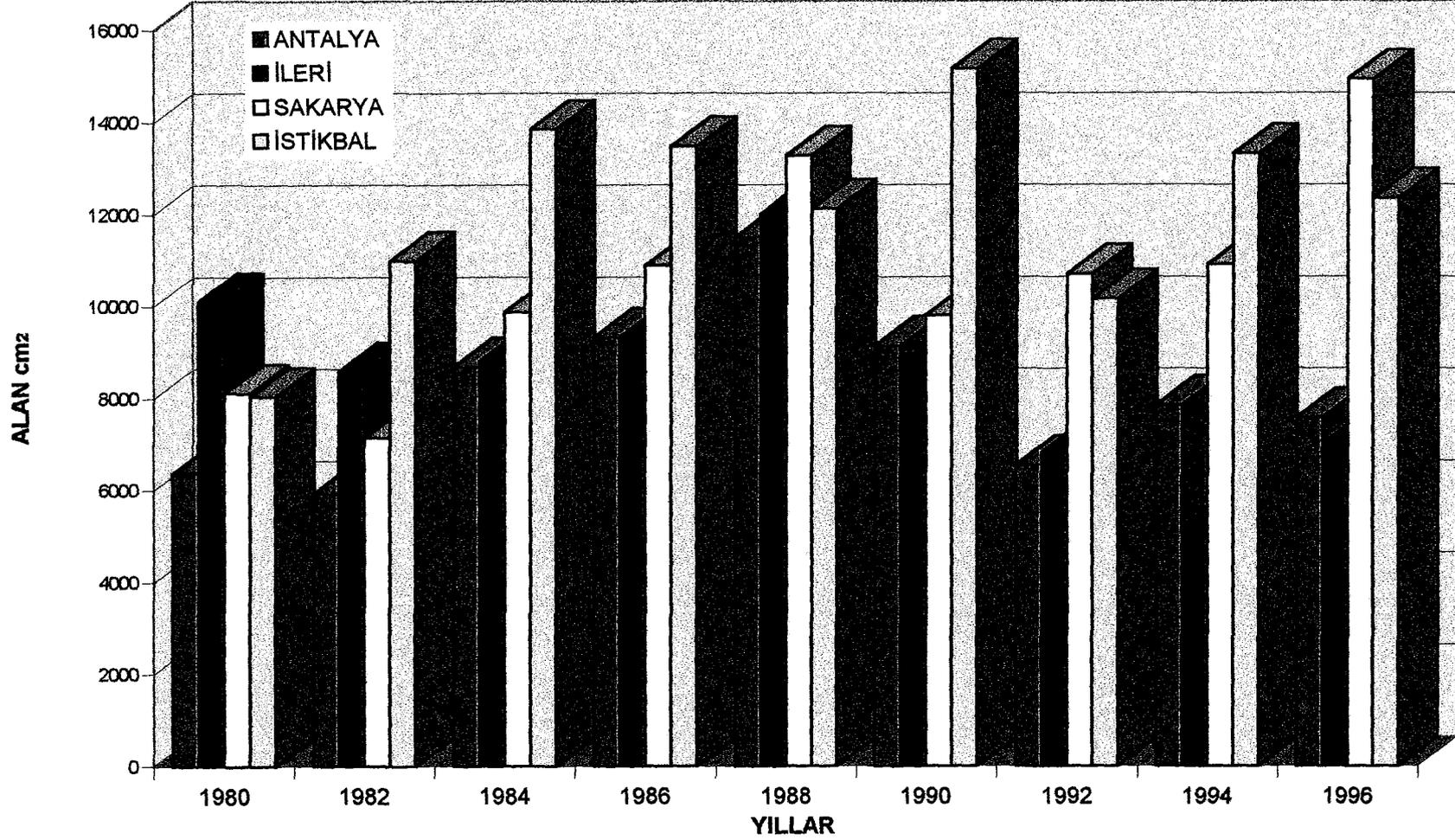
Gazete içeriklerindeki iletişimin yönünü yıllar itibariyle ele aldığımızda; 1980 yılında %52.9 (28) olumsuz %43.4 (23) oranında olumlu ve %37.0 (2) oranında da nötr iletişim yönlü gazete içeriğinin yayınlandığı görülmüştür. 1982 yılında yayınlanan gazete içeriklerinin %49.3 (31) ile olumlu gazete içeriklerinin daha fazla yayınlandığı görülmüştür. Diğer gazete içeriklerinin ise; %42.8'i (27) olumsuz, ve %7.9'u (5) de nötr iletişim yönlüdür.

%51.7 (31) ile olumsuz iletişim yönlü gazete içeriklerinin ağırlıkta olduğu 1984 yılında %43.3 (26) oranında olumlu ve %5.0 (3) oranında da nötr iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır. 1986 yılında en fazla %54.5 (48) ile olumlu iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanırken, diğer gazete içeriklerinin %32.9'u (29) olumsuz ve %12.6'sı (11) de nötr iletişim yönlüdür. yayınlanan gazete içeriklerinin yönünün olumlu iletişim yönlü olduğu 1988 yılında %50.0 (34) oranında olumlu, %45.6'sı (31) olumsuz ve %4.4'ü (3) de nötr iletişim yönlüdür.

1990 yılında ise yayınlanan gazete içeriklerinin %50.0'ı (40) olumsuz, %46.2'si (37) olumlu ve %3.8'i (3) de nötr iletişim yönlüdür. 1992 yılında yayınlanan gazete içeriğinin %45.9'u (45) olumlu, %37.8'i (37) olumsuz ve %16.3'ü (16) da nötr iletişim yönlüdür. 1994 yılında en fazla %47.2 ile (34) olumlu gazete içeriği yayınlanırken, diğer gazete içeriklerinin %45.8'i (33) olumsuz ve %7.0'ı (5) oranında ise nötr iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır. 1996 yılında da bir önceki dönemde olduğu gibi en fazla %58.5 (48) ile olumlu iletişim yönlü gazete içeriği yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise; %37.8'i (31) olumsuz ve %3.7'si (3) de nötr iletişim yönlüdür.

1.5.1 Gazete İçeriklerinin Alansal Olarak İfadesi

Grafik 1

1.5 Gazetelerin Karşılaştırmalarına Dayalı Grafikler

1980-1996 yılları arasında; Antalya, İleri, Sakarya ve İstikbal gazetelerinde kentleşme kategorileri ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin alansal olarak ifadesi incelendiğinde, en fazla alanın 123.376 cm² ile İstikbal gazetesinde, en az alanın ise 76.661 cm² ile İleri gazetesinde ayrıldığı görülmüştür. Kentleşme ile ilgili diğer gazete içeriklerine, Sakarya gazetesinde toplam 95.706 cm² ve Antalya gazetesinde ise 79.972 cm²'lik alan ayrılmıştır.

İçerik çözümlemesi yapılan gazetelerde kentleşme kategorilerine ayrılan alanları yıllar itibarıyla incelediğimizde ise; 1980 yılında en fazla alanın 10.107 cm² ile İleri gazetesinde, en az alanın ise 6372 cm² ile diğer bir Antalya İli gazetesi olan Antalya gazetesinde ayrıldığı görülmüştür. 1980 yılında Eskişehir ili gazetelerinden Sakarya 8111 cm² ve İstikbal de 8045 cm² kentleşme kategorilerine yer ayırmıştır. 1982 yılında en fazla alanın 10.994 cm² ile İstikbal gazetesinde ve en az alanın ise bir önceki dönemde de olduğu gibi 5933 cm² ile Antalya gazetesinde ayrıldığı görülmüştür. 1980 yılında kentleşme kategorilerine en fazla alanı ayıran İleri gazetesi 1982 yılında 8.592 cm²'lik alan ve Sakarya gazetesi de 7.155 cm²'lik alan ayırmıştır.

1984 yılında bir önceki dönemde de olduğu gibi kentleşme kategorilerine en fazla alanı 13.853 cm² ile İstikbal ve en az alanı ise 8.694 cm² ile Antalya gazetesi ayırmıştır. Ayrıca 1984 yılında Sakarya gazetesi 9.880 cm²'lik alanda ve İleri gazetesi de 8.815 cm²'lik alanda kentleşme kategorileri ile ilgili gazete içeriğini yayınlamışlardır.

1986 yılında ise İstikbal gazetesi'nin kentleşme kategorilerine ayırdığı alanın arttığı görülmüştür. İstikbal gazetesinde kentleşme kategorilerine 13.488 cm²'lik alan ayrılmıştır. Sakarya gazetesinin 10.892 cm²'lik alan ayırdığı 1986 yılında Antalya ili gazetelerinden İleri'nin 9.339 cm² ile ve Antalya'nın da 9.329 cm² ile kentleşme kategorilerine hemen hemen eşit oranlarda alanlar ayırdıkları görülmüştür. 1988 yılında ilk defa kentleşme kategorilerine en fazla alanı ayıran

gazetenin 13.282 cm² ile Sakarya gazetesi olduğu ve en az alanı ayıran gazetenin ise yine 11.511 cm² ile Antalya gazetesi olduğu görülmüştür. Ayrıca, İstikbal gazetesinde 12.125 cm²'lik alan, İleri gazetesinde ise 12.009 cm²'lik alan kentleşme kategorilerine ayrılmıştır.

1990 yılında ise kentleşme kategorilerine en fazla alan 15.165 cm² ile İstikbal gazetesinde, en az alan ise 8.772 cm² ile İleri gazetesinde ayrılmıştır. Ayrıca, Sakarya gazetesinde 9.815 cm²'lik alan ve Antalya gazetesinde ise 9.148 cm²'lik alan kentleşme kategorilerine ayrılmıştır.

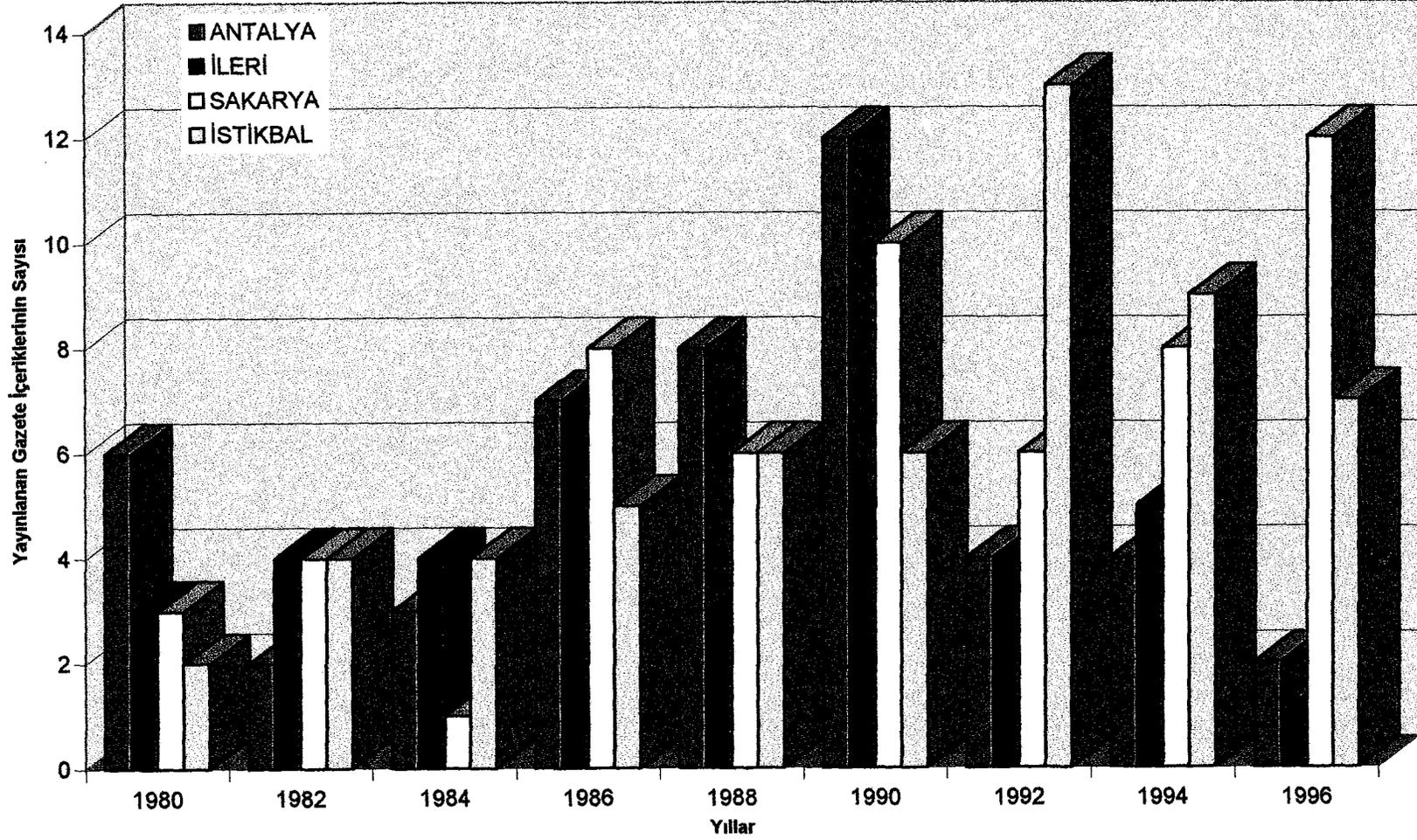
1992 yılında 1988 yılında olduğu gibi kentleşme kategorilerine en fazla alan 10.711 cm² ile Sakarya gazetesinde ve en az alan ise 6.550 cm² ile Antalya gazetesinde ayrılmıştır. Bu iki gazetenin dışında ise İstikbal gazetesinde 10.167 cm²'lik alan ve İleri gazetesinde de 6.826 cm²'lik alan kentleşme kategorilerine ayrılmıştır.

1994 yılında kentleşme kategorilerine en fazla alan 13.328 cm² ile İstikbal gazetesi ayırırken, en az alanı ise 5.197 cm² ile İleri gazetesi ayırmıştır. Diğer gazetelerin kentleşme kategorilerine ayırdıkları alanlar ise şöyledir: Sakarya gazetesi; 10.918 cm² ve Antalya gazetesi 7.589 cm²

1996 yılında ise; 1988 ve 1992 yıllarında da olduğu gibi kentleşme kategorilerine en fazla alan 14.942 cm² ile Sakarya gazetesinde ve en az alan ise 7.004 cm² ile İleri gazetesinde ayrılmıştır. Ayrıca, 1996 yılında kentleşme kategorilerine İstikbal gazetesinde 12.358 cm²'lik alan ve Antalya gazetesinde de 7.576 cm²'lik alan ayrılmıştır.

1.5.2 Çevre İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı

Grafik 2

1980- 1996 yılları arasında Antalya, İleri, Sakarya ve İstikbal gazetelerinde Çevre kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı incelendiğinde; en fazla gazete içeriğinin %29.3 (58) ile Sakarya gazetesinde, en az gazete içeriğinin ise; %18.2 (36) ile İleri gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. Ayrıca dört gazetede yayınlanan toplam 198 gazete içeriğinin diğerleri ise %28.3'ü (56) İstikbal ve %24.2'si (48) de Antalya gazetesinde yayınlanmıştır.

Çevre kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete mateyallerinin sayısal dağılımı yıllar itibariyle incelendiğinde ise; 1980 yılında en fazla gazete içeriğinin %42.9 (6) ile Antalya gazetesinde, en az gazete içeriğinin ise; %14.3 (2) ile İstikbal gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. Ayrıca; çevre kategorisi ile Sakarya ve İleri gazetelerinde %21.4 (3) ile eşit oranda gazete içeriği yayınlanmıştır. 1982 yılında çevre kategorisi ile ilgili İleri, Sakarya ve İstikbal gazetelerinde %28.5 (4) ile eşit oranlarda gazete içeriği yayınlanırken, Antalya gazetesinde %14.5 (2) oranında gazete içeriği yayınlanmıştır.

1984 yılında İleri gazetesinde %33.3 (4) oranında ve İstikbal gazetesinde de %33.4 (4) oranında gazete içeriği yayınlanırken, çevre ile ilgili diğer gazete içeriğinin %25.0'ı (3) Antalya gazetesinde, %8.4'ü (1) ise Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. 1986 yılında çevre kategorisi ile ilgili en fazla gazete içeriği %29.7 (8) ile Sakarya gazetesinde ve en fazla gazete içeriği %29.7 (8) ile Sakarya gazetesinde ve en az gazete içeriği ise %18.5 (5) ile İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise; %25.9'u (7) Antalya ve yine %25.9'u (7) ise İleri gazetelerinde yer almıştır.

1988 yılında ise çevre ile ilgili en fazla gazete içeriği %34.9 (8) ile Antalya gazetesinde, en az gazete içeriği de %6.9 (3) ile İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Eskişehir ili gazetelerinde yeni Sakarya ve İstikbal'de ise bu dönemde %26.1 (6) ile eşit oranda gazete içeriği yer almıştır. 1990 yılında bir önceki dönemde de

olduğu gibi evre ile ilgili en fazla gazete içeriği %36.4 (12) ile Antalya gazetesinde, en az gazete içeriği ise; %15.2 (5) ile İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise; %30.3'ü (10) Sakarya ve %18.1'i (6) da İstikbal gazetelerinde yer almıştır.

evre konusundaki grafikte de görüleceği üzere özellikle 1990 yılında sonra; Eskişehir ilindeki gazetelerde evre kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinde bir artış, Antalya illerinde ise bir düşüş gözükmektedir.

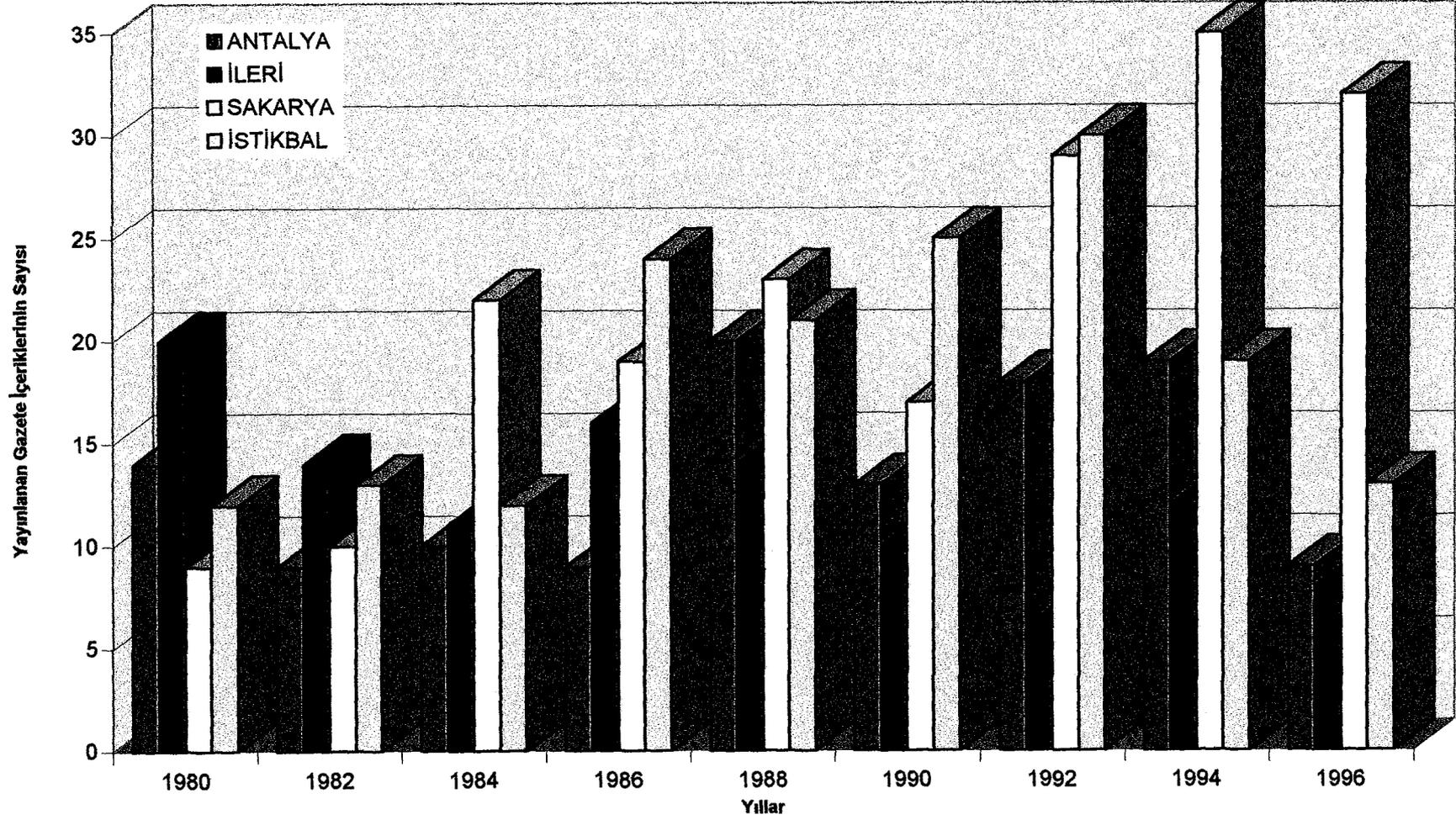
1992 yılında evre ile ilgili en fazla gazete içeriği %48.2 (13) ile İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır. Grafikte de görüldüğü gibi bu değer evre ile ilgili yayınlanan gazete içerikleri sayısındaki en yüksek değerdir. Bu dönemdeki diğer gazete içeriklerinin ise; %22.2'si (6) Sakarya , %14.8'i (4) Antalya ve %14.8'i (4) ise; İleri gazetelerinde yayınlanmıştır.

1994 yılında da yine bir önceki dönemde olduğu gibi evre kategorisi ile ilgili en fazla gazete içeriği %34.6 (9) ile İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır. En az gazete içeriğinin %15.4 (4) ile Antalya gazetesinde yayınlandığı bu dönemde diğer gazete içeriğinin %30.7'si Sakarya'da ve %19.2'si (5) de İleri'de yer almıştır.

1996 yılında ise; evre ile ilgili en fazla gazete içeriği diğer bir Eskişehir ili gazetesini olan Sakarya'da yayınlanmıştır. Sakarya gazetesinde evre ile ilgili %54.5 (12) oranında gazete içeriği %4.5 (1) ile İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise; %31.9'u (7) İstikbal ve %9.1'i (2) de Antalya gazetesinde yayınlanmıştır.

1.5.3 Toplum İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı

Grafik 3

Toplum kategorisi ile ilgili 1980-1996 yılları arasında Antalya, İleri, Sakarya ve İstikbal gazetelerinde yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı incelendiğinde, en fazla gazete içeriğinin çevre kategorisinde olduğu gibi %33.4 (196) ile Sakarya gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. Sakarya gazetesinden sonra en fazla gazete içeriği diğer bir Eskişehir gazetesi olan İstikbal'de %28.8 ile yayınlanırken, %18.9 (11) oranında Antalya ve yine %18.9 (11) oranında de İleri gazetesinde toplumkategorisi ile ilgili gazete içeriği yayınlanmıştır.

Toplum kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı yıllar itibariyle incelendiğinde ise, 1980 yılında en fazla gazete içeriğinin %37.1 (20) ile İleri gazetesinde, en az gazete içeriğinin ise %16.6 ile (9) Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise %25.9'u (14) Antalya ve %20.4'ü de (11) de İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır. 1982 yılında toplumkategorisi ile ilgili en fazla gazete içeriğinin bir önceki dönemde de olduğu gibi %30.5 (14) ile İleri gazetesinde ve en az gazete içeriğinin ise; %19.5 (9) ile Antalya gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. Ayrıca toplum kategorisi ile ilgili İstikbal gazetesinde %28.3 (13) oranında ve Sakarya gazetesinde de %21.7 (10) oranında gazete içeriği yayınlanmıştır.

Toplum kategorisi ile ilgili 1984 yılında %40.0 (22) ile en fazla gazete içeriği Sakarya gazetesinde yer alırken en az gazete içeriği %18.2 (10) ile Antalya gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise %21.8'i (12) İstikbal ve %20.0'ı (11) de İleri gazetesinde yer almıştır. 1986 yılında ise; %35.2 (24) ile en fazla gazete materyaşı incelenen diğer Eskişehir ili gazetesi olan İstikbal'de yayınlanmıştır. En az gazete içeriği ise 1982 ve 1984 yıllarında da olduğu gibi %13.2 (9) ile Antalya gazetesinde yayınlanırken, diğer gazete içeriklerinin %27.9'u (19) Sakarya ve %23.6'sı (16) de İleri gazetelerinde yer almıştır.

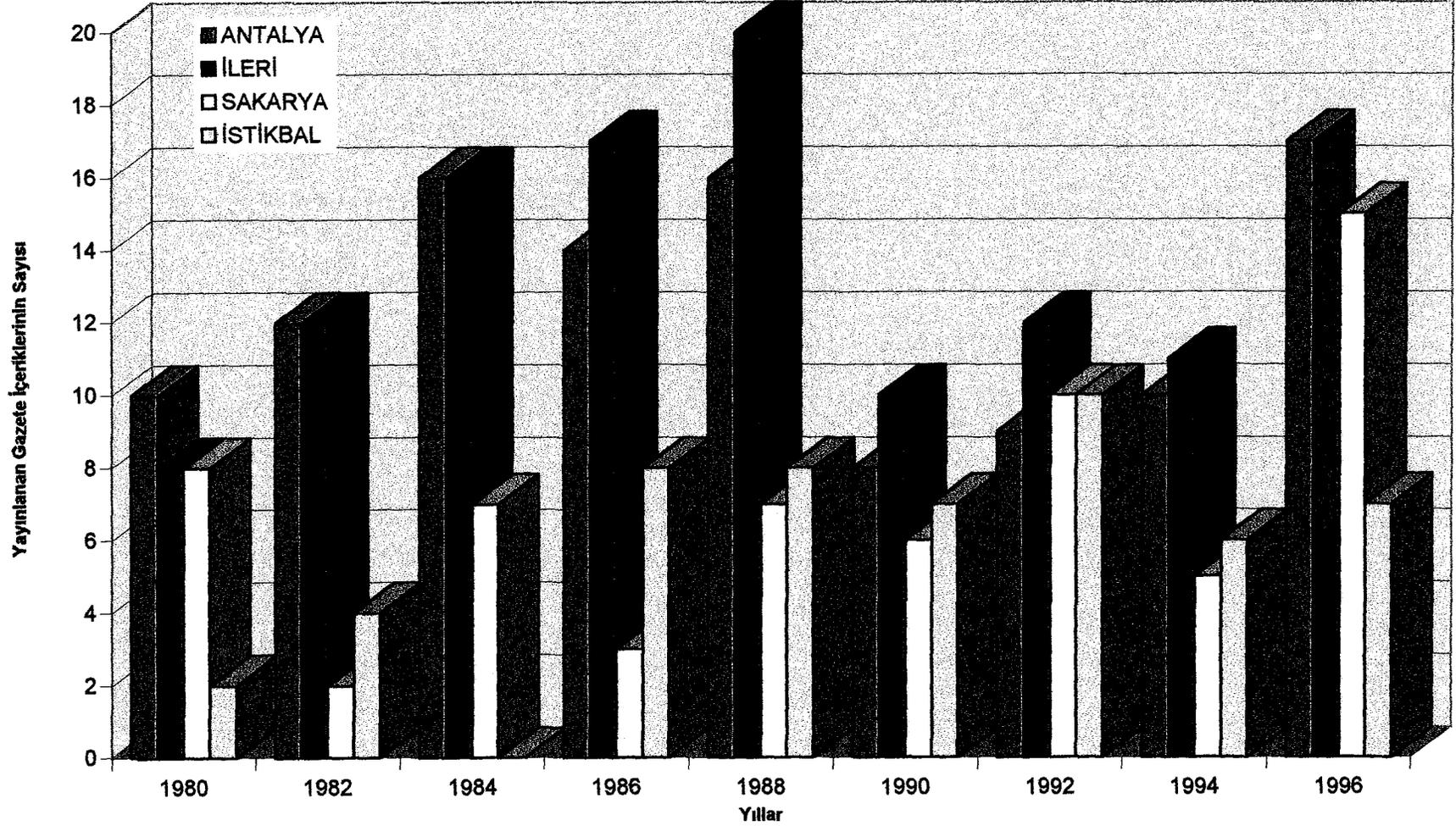
1988 yılında 1984 yılında da olduğu gibi toplum ile ilgili en fazla gazete içeriği %29.4 (23) ile Sakarya gazetesinde okuyuculara iletilmiştir. En az gazete içeriği %17.9 (14) ile İleri gazetesinde yayınlanırken, %26.9 (21) oranında İstikbal ve %25.7 (20) oranında da Antalya gazetesinde toplum ile ilgili gazete içeriği yayınlanmıştır. En fazla gazete içeriğinin %38.5 (25) ile İstikbal gazetesinde yayınlandığı 1990 yılında, en az gazete içeriği ise; %15.4 ile (10) İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise; %26.1'i (17) Sakarya ve %20.0'ı (13) de Antalya gazetesinde yer almıştır.

1992 yılında da bir önceki dönemde olduğu gibi en fazla gazete içeriği %36.3 (30) ile İstikbal gazetesinde ve en az gazete içeriği de %7.2 (6) ile İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Ayrıca; bu dönemde, %34.9 (29) oranında Sakarya ve %21.6 (18) oranında da Antalya gazetesinde toplum ile ilgili gazete içeriği yer almıştır. 1994 yılında ise; en fazla gazete içeriği %46.7 (35) ile incelenen diğer Eskişehir gazetesi Sakarya'da yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriğlerinin %25.3'ü (19) İstikbal'de ve %16.0'ı da (12) İleri'de yayınlanırken, en az gazete içeriği %12.0 (9) ile Antalya gazetesinden okuyuculara sunulmuştur.

1996 yılında bir önceki dönemde de olduğu gibi toplum kategorisi ile ilgili en fazla gazete içeriği %51.6 (32) ile Sakarya gazetesinde, en az gazete içeriği ise, %12.9 (8) ile İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise, %20.9'u (13) İstikbal gazetesinde ve %14.5'i (9) de Antalya gazetesinde okuyuculara iletilmiştir.

1.5.4 Ekonomi İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı

Grafik 4

Ekonomi kategorisi ile ilgili 1980-1996 yılları arasında, içerik çözümlemesi yapılan gazetelerde yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı incelendiğinde; Antalya ili gazetelerinden Antalya'da %33.0 (112) ve İleri'de de %33.0 (112) ile eşit oranlarda gazete içeriğinin yayınlanmış olduğu bu oranın ise Sakarya ve İstikbal'de yayınlanan gazete içeriği oranlarından çok daha yüksek olduğu görülmüştür. En az gazete içeriği %15.4 (52) ile İstikbal gazetesinde yayınlanırken, incelenen diğer Eskişehir gazetesi Sakarya'da ise; %18.6 (63) oranında ekonomi ile ilgili gazete içeriği yayınlanmıştır.

Ekonomi kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı yıllar itibariyle incelendiğinde ise; 1980 yılında en fazla gazete içeriğinin %35.8 (10) ile Antalya gazetesinde, en az gazete içeriğinin ise, %7.2 (2) ile İstikbal gazetesinde yayımlandığı görülmüştür. Bu dönemde ileri ve Sakarya gazetelerinde ise %28.8 (8) ile eşit oranda gazete içeriği yer almıştır.

Ekonomi ile ilgili 1982 yılında Antalya ve İleri gazetelerinde %40.0 (12) ile eşit oranlarda gazete içeriği yayınlanırken, İstikbal gazetesinde %13.4 (4) ve en az gazete içeriğinin yayımlandığı Sakarya gazetesinde ise, sadece %6.6 (2) oranında gazete içeriği okuyucuya sunulmuştur.

1984 yılında da bir önceki dönemde olduğu gibi en fazla gazete içeriğinin yayımlandığı Antalya ve İleri gazetelerinde %41.0 (16) ile eşit oranlarda gazete içeriği yayınlanmıştır. İstikbal gazetesinde ise ekonomi ile ilgili gazete içeriği yayınlanmazken Sakarya gazetesinde %18.0 (7) oranında ekonomi ile ilgili gazete içeriği yayınlanmıştır. 1986 yılında ekonomi kategorisi ile ilgili en fazla gazete içeriği %40.5 (17) ile İleri gazetesinde, en az gazete içeriği ise %7.1 (3) ile Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise %33.3 (14) Antalya ve %19.1 (8) de İstikbal gazetelerinde yer almıştır.

1988 yılında da bir önceki dönemde olduğu gibi en fazla gazete içeriği %39.2 (20) ile İleri gazetesinde, en az gazete içeriği ise %13.7 (7) ile Sakarya gazetesinde yer almıştır. Ayrıca bu dönemde %31.4 (16) oranında Antalya'da ve %15.7 (8) oranında da İstikbal gazetesinde ekonomi ile ilgili gazete içeriği yayınlanmıştır.

Grafikte de görüleceği üzere özellikle 1990 yılından itibaren Antalya ve İleri gazetelerinde ekonomi ile ilgili yayınlanan gazete içeriğinin oranlarında bir düşüş olmuştur. 1990 yılında ekonomi ile ilgili en fazla gazete içeriği %32.2 (10) ile İleri gazetesinde, en az ise; %19.4 (6) ile Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriğinin ise %25.8'i (8) Antalya ve %22.6'sı (7) da İstikbal gazetelerinde yer almıştır.

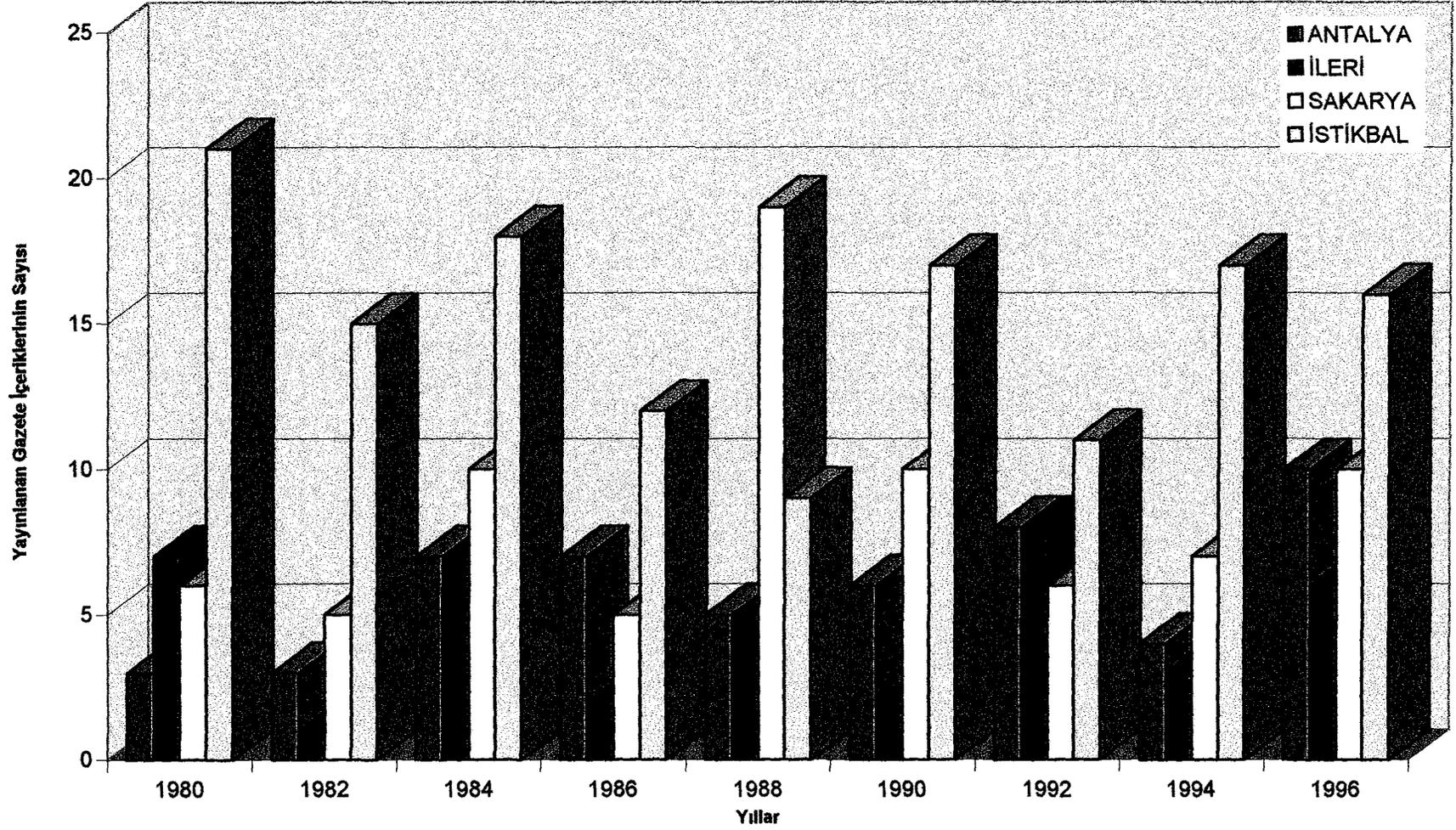
1992 yılında ekonomi ile ilgili Sakarya ve İstikbal gazetelerinde %24.4 (10) ile eşit oranlarda gazete içeriği yayınlanırken, en fazla gazete içeriği %29.3 (12) ile İleri gazetesinde ve en az gazete içeriği ise, %21.9 (9) ile Antalya gazetesinde yayınlanmıştır.

1994 yılında en fazla gazete içeriği %34.4 (11) ile İleri ve en az gazete içeriği ise %15.6 (5) ile Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. Ekonomi ile ilgili diğer gazete içeriğinin ise %31.3'ü (10) Antalya ve %18.7'si (6) de İstikbal gazetelerinde yer almıştır.

1996 yılında ekonomi kategorisi ile ilgili en fazla gazete içeriği %37.8 (17) ile Antalya gazetesinde ve en az gazete içeriği %13.3 (6) ile 1982 yılından itibaren en fazla gazete içeriğinin yayınlandığı İleri gazetesinde yer almıştır. Diğer gazete içeriğinin ise, %33.4'ü (15) Sakarya ve %15.5'i (7) de İstikbal gazetelerinde okuyuculara iletilmiştir.

1.5.5 İnsan İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı

Grafik 5

1980-1996 yılları arasında Antalya, İleri, Sakarya ve İstikbal gazetelerinde İnsan kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı incelendiğinde en fazla gazete içeriğinin %40.5 (117) ile İstikbal gazetesinde, en az gazete içeriğinin ise %14.3 (41) ile İleri gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. Diğer gazete içeriklerinin ise; %26.9'u (78) ve %18.3'ü (53) de Antalya gazetesinde yer almıştır.

İstikbal gazetesinde yayınlanan İnsan kategorisi ile ilgili bu kadar yüksek orandaki gazete içeriğinin ise; genelde şiddet eğilimleri konusunda olduğu daha önce yorumlanan "İstikbal Gazetesinde Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Kentleşme Kategorilerine Göre Dağılımı" başlıklı tabloda görülmüştü. Dolayısıyla İstikbal gazetesi sayfalarında şiddet eğilimli gazete içeriklerine en fazla yer veren gazetedir yorumunu yapmak da olanaklıdır.

İnsan kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı yıllar itibariyle incelendiğinde 1980 yılında en fazla gazete içeriğinin genelde de olduğu gibi %56.8 (21) ile İstikbal gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. En az gazete içeriğinin %8.1 (3) ile Antalya gazetesinde yer aldığı bu dönemdeki diğer gazete içeriklerinin %18.9'u (7) İleri ve %16.2'si de (6) Sakarya gazetelerinde yer almıştır. 1982 yılında da en fazla gazete içeriği %62.6 (15) ile İstikbal gazetesinde, en az gazete içeriği ise, %4.1 (1) ile İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise; %20.8'i (5) Sakarya ve %12.5'i (3) de Antalya gazetesinde yer almıştır.

1984 yılında insan kategorisi ile ilgili en fazla gazete içeriği %42.8 (18) ile İstikbal gazetesinde yayınlanırken, Sakarya gazetesinde %23.9 (10) oranında, Antalya ve İleri gazetelerinde de %16.6 (7) ile eşit oranlarda gazete içeriği yayınlanmıştır.

Gazetelerde İnsan kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinde bir düşüşün olduğu, 1986 yılında ise en fazla gazete içeriği %46.2 (12) ile İstikbal gazetesinde, en az gazete içeriği ise %7.7 (2) ile İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise, %19.2'si (5) Sakarya ve %26.9'u (7) da Antalya gazetesinde yer almıştır. Grafikten de görüleceği üzere 1988 yılında incelenen yıllar itibariyle ilk defa en fazla gazete içeriği %50.0 (19) ile Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise, %23.8'i (9) İstikbal, %13.1'i (5) Antalya ve %13.1'i (5) de İleri gazetelerinden okuyuculara iletilmiştir.

1990 yılında en fazla gazete içeriği %48.6 (17) ile İstikbal gazetesinde, en az gazete içeriği ise %5.7 (2) ile İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise %28.6'sı (10) Sakarya ve %17.1'i (6) de Antalya gazetesinde yer almıştır.

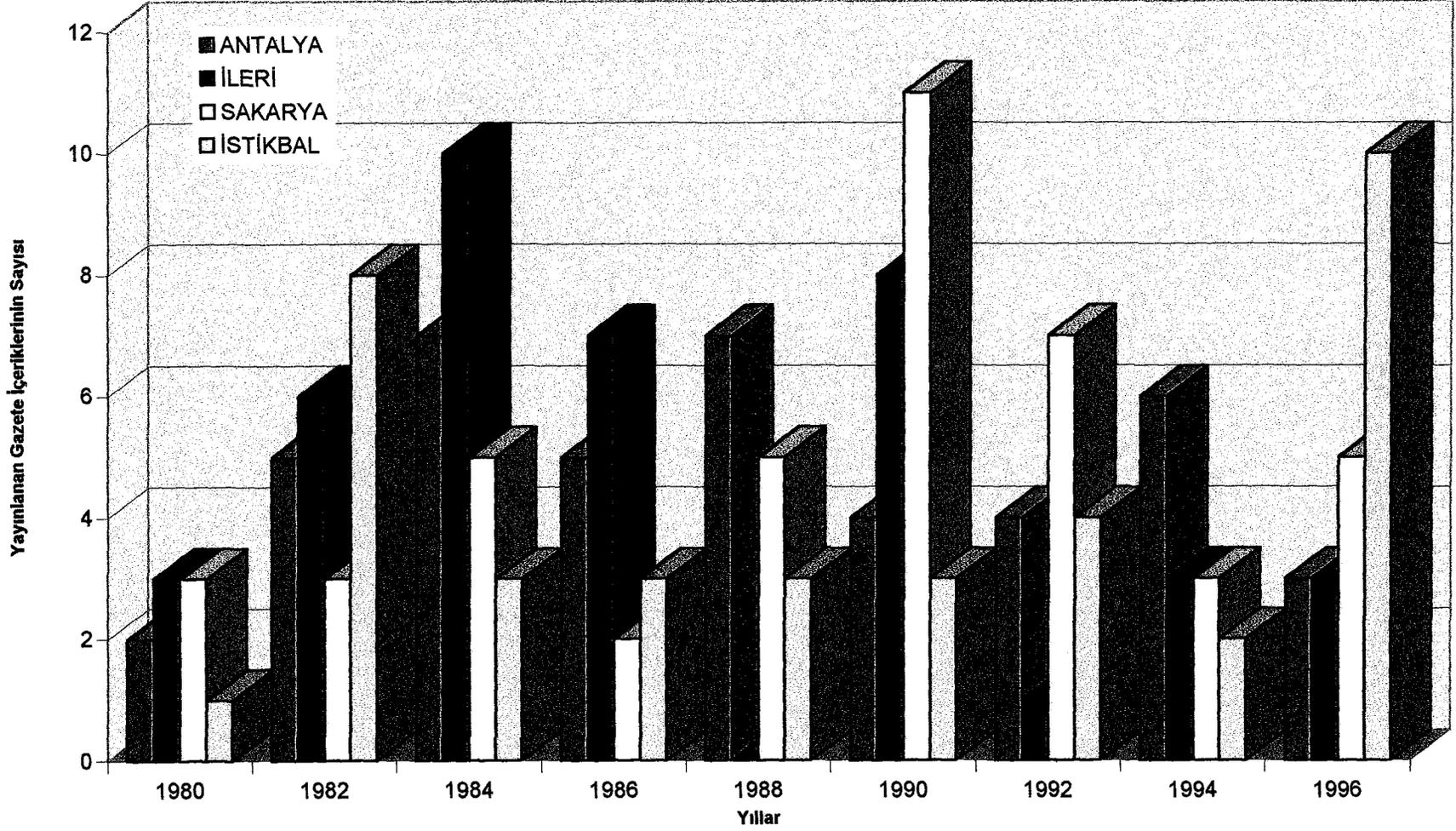
1992 yılında bir önceki dönemde de olduğu gibi en fazla gazete içeriği %33.4 (11) ile İstikbal gazetesinde yayınlanırken en az gazete içeriği %18.2 (6) ile Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. Bu dönemde Antalya ve İleri gazetelerinde ise %24.2 (8) ile eşit oranlarda gazete içeriği yer almıştır.

İnsan kategorisi ile ilgili 1994 yılında en fazla gazete içeriği %54.8 (17) ile İstikbal gazetesinde, en az gazete içeriği ise %9.7 (3) ile İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise %22.5'i (7) Sakarya ve %12.9'u (4) ise Antalya gazetesinde yer almıştır.

1996 yılında ise; 1994 yılında da olduğu gibi en fazla gazete içeriği %38.2 (16) ile İstikbal, en az gazete içeriği ise, %14.2 (6) ile İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Bu dönemde Antalya ve Sakarya gazetelerinde ise, %23.8 (10) ile eşit oranlarda gazete içeriği yer almıştır.

1.5.6 Yerleşim Yerleri İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı

Grafik 6

1980-1996 yılları arasında Antalya, İleri, Sakarya ve İstikbal gazetelerinde Yerleşim Yerleri kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı incelendiğinde en fazla gazete içeriğinin %26.7 (44) ile Sakarya gazetesinde, en az gazete içeriğinin ise %22.4 (37) ile İstikbal gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. Diğer gazete içeriklerinin ise; %26.1'i (43) Antalya ve %22.4'ü (37) ise İstikbal gazetesinde yer almıştır. Bu oranlardan da anlaşılacağı üzere incelenen gazetelerde yerleşim yerleri ile ilgili birbirine yakın sayılarda gazete içeriği yer almıştır.

Yerleşim yerleri kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı yıllar itibariyle incelendiğinde ise, 1980 yılında en fazla gazete içeriğinin %33.4 (3) oranlarıyla İleri ve Sakarya gazetelerinde, en az gazete içeriğinin ise %11.1 (1) ile İstikbal gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. Ayrıca bu dönemde %22.1 (2) oranında da Antalya gazetesinde gazete içeriği yayınlanmıştır.

1982 yılında yerleşim yerleri ile ilgili en fazla gazete içeriği %36.4 (8) ile istikbal gazetesinde, en az gazete içeriği ise %13.6 (3) ile Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise %27.3'ü (6) İleri ve %22.7'si (5) de Antalya gazetesinde yayınlanmıştır.

En fazla gazete içeriğinin %40.0 (10) ile İleri gazetesinde yayınlandığı 1984 yılında, en az gazete içeriği ise, %12.0 (3) ile İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır. Ayrıca bu dönemde %28.0 (7) oranında Antalya ve %20.0 (5) oranında da Sakarya gazetesinde yerleşim yerleri ile ilgili gazete içeriği yer almıştır.

Bir önceki dönemde de olduğu gibi 1986 yılında yerleşim yerleri kategorisi ile ilgili en fazla gazete içeriği %41.2 (7) ile İleri gazetesinde, en az gazete içeriği ise %11.7 (2) ile Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin

ise %29.4'ü (5) Antalya ve %17.6'sı (3) da İstikbal gazetelerinden okuyuculara iletilmiştir.

1980 yılında İleri gazetesinde yerleşim yerleri ile ilgili gazete içeriği yer almazken, en fazla gazete içeriği %46.7 (7) ile Antalya gazetesinde yer almıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise, %33.3'ü (5) Sakarya ve %20.0'ı (3) da İstikbal gazetelerinde yayınlanmıştır.

1990 yılında ise, yerleşim yerleri ile ilgili en fazla gazete içeriğinin %42.4 (11) ile Sakarya gazetesinde, en az gazete içeriğinin ise %11.5 (3) ile İstikbal gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. Bu kategori ile ilgili ayrıca % 30.7 (8) oranında İleri ve %15.3 (4) oranında da Antalya gazetesinde gazete içeriği okuyuculara iletilmiştir.

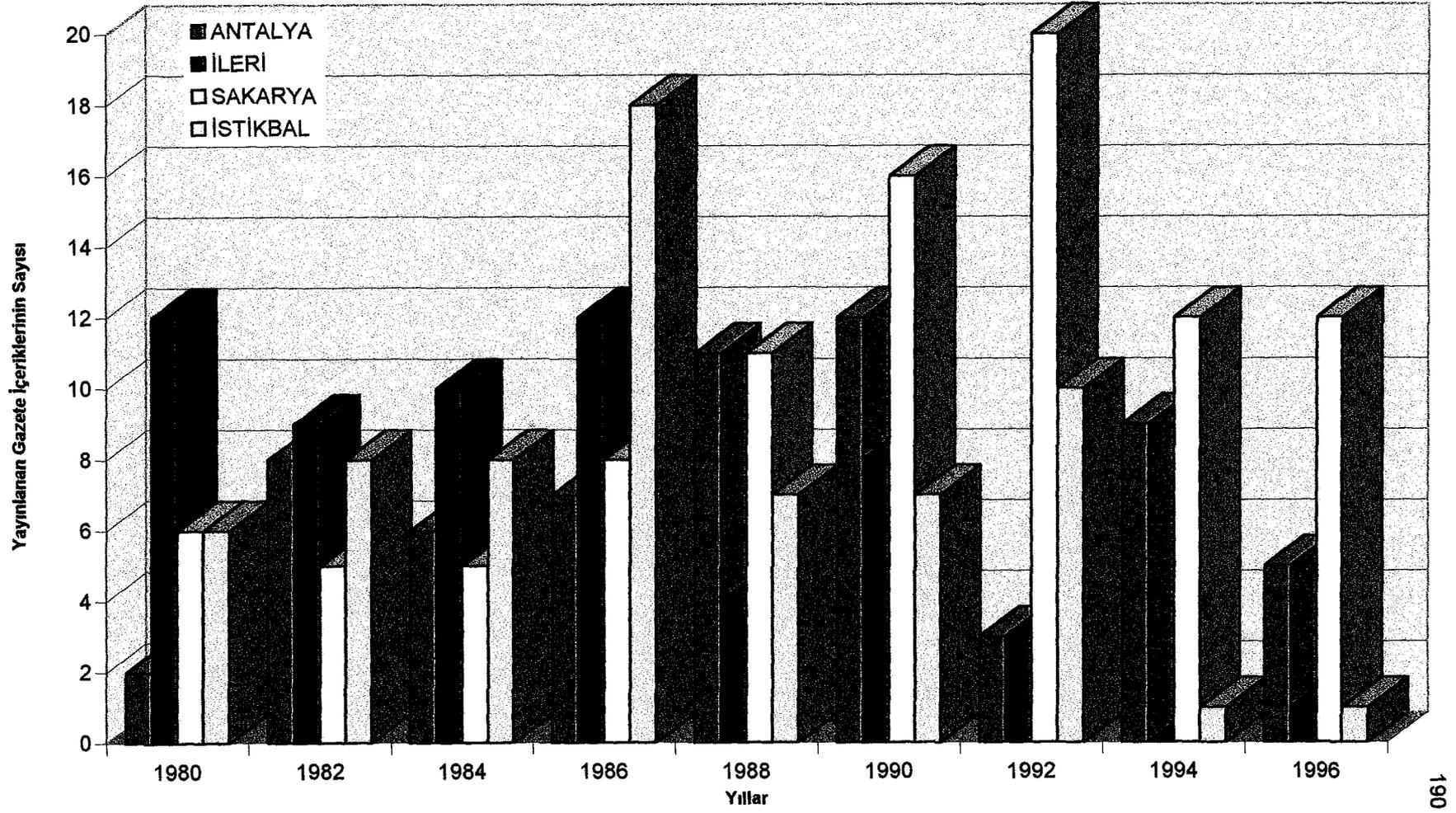
1992 yılında bir önceki dönemde de olduğu gibi en fazla gazete içeriği sayısal bir düşüş olmasına rağmen %43.7 (7) ile Sakarya gazetesinde, en az gazete içeriği ise, %6.3 (1) ile İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Antalya ve İstikbal gazetelerinde ise bu dönemde %25.0 (4) ile eşit oranlarda gazete içeriği yayınlanmıştır.

1994 yılında İleri ve Sakarya gazetelerinde %21.4 (3) ile eşit oranlarda gazete içeriği yayınlanırken en fazla gazete içeriği %42.9 (6) ile Antalya gazetesinde ve en az gazete içeriği ise, %14.3 (2) ile İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır.

1996 yılında ise, 1982 yılında da olduğu gibi en fazla gazete içeriği %47.7 (10) ile İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır. Yerleşim yerleri ile ilgili diğer gazete içeriklerinin %47.7'si (10) İstikbal gazetesinde yayınlanırken, Antalya ve İleri gazetelerinde ise %14.2 (3) ile eşit oranlarda gazete içeriği okuyuculara iletilmiştir.

1.5.7 Altyapı İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı

Grafik 7

Antalya, İleri, Sakarya ve İstikbal gazetelerinde 1980-1996 yılları arasında Altyapı kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı incelendiğinde, en fazla gazete içeriğinin %33.6 (95) ile Sakarya gazetesinde, en az gazete içeriği ise, %20.8 (59) ile İleri gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. Ayrıca bu kategori ile ilgili %23.4 (66) oranında İstikbal ve %22.2 (63) oranında da Antalya gazetesinde gazete içeriği yayınlanmıştır.

Altyapı kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı yıllar itibariyle incelendiğinde ise, 1980 yılında en fazla gazete içeriğinin %46.2 (12) ile İleri gazetesinde, en az gazete içeriğinin ise, %7.6 (2) ile Antalya gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. Ayrıca bu kategori ile ilgili Sakarya ve İstikbal gazetelerinde %23.1 (6) ile eşit oranlarda gazete içeriği yayınlanmıştır.

En fazla gazete içeriğinin %30.0 (9) ile İleri gazetesinde yayınlandığı 1982 yılında, en az gazete içeriği ise, %16.8 (5) ile Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise %26.6'sı (8) Antalya ve yine %26.6'sı (8) da İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır.

1984 yılında da diğer iki dönemde olduğu gibi altyapı ile ilgili en fazla gazete içeriği %34.5 ile (10) İleri gazetesinde, en az gazete içeriği ise, %17.4 ile (5) Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. Bu dönemdeki diğer gazete içeriklerinin %27.5'i (8) İstikbal ve %20.6'sı da (6) Antalya gazetesinde yer almıştır.

1986 yılında ise, incelenen yıllar itibariyle ilk defa en fazla gazete içeriği %40.0 (18) ile İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır. %15.6 (7) ile en az gazete içeriğinin Antalya gazetesinde yayınlandığı bu dönemde %26.7 (12) oranında İleri ve %17.7 (8) oranında ise Sakarya gazetesinde gazete içeriği yayınlanmıştır.

1988 yılında altyapı ile ilgili Antalya ve Sakarya gazetelerinde %33.3 (11) ile eşit oranlarda gazete içeriği yer alırken, diğer gazete içeriklerinin %21.3'ü (7) İstikbal ve %12.1'i (4) de İleri gazetesinde yayınlanmıştır.

1990 yılında en fazla gazete içeriği %37.3 (16) ile Sakarya gazetesinde, en az gazete içeriği ise %16.2 (7) ile İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır. Ayrıca, bu dönemde %27.9 (12) oranında Antalya ve %18.6 (8) oranında da İleri gazetesinde gazete içeriği okuyuculara sunulmuştur.

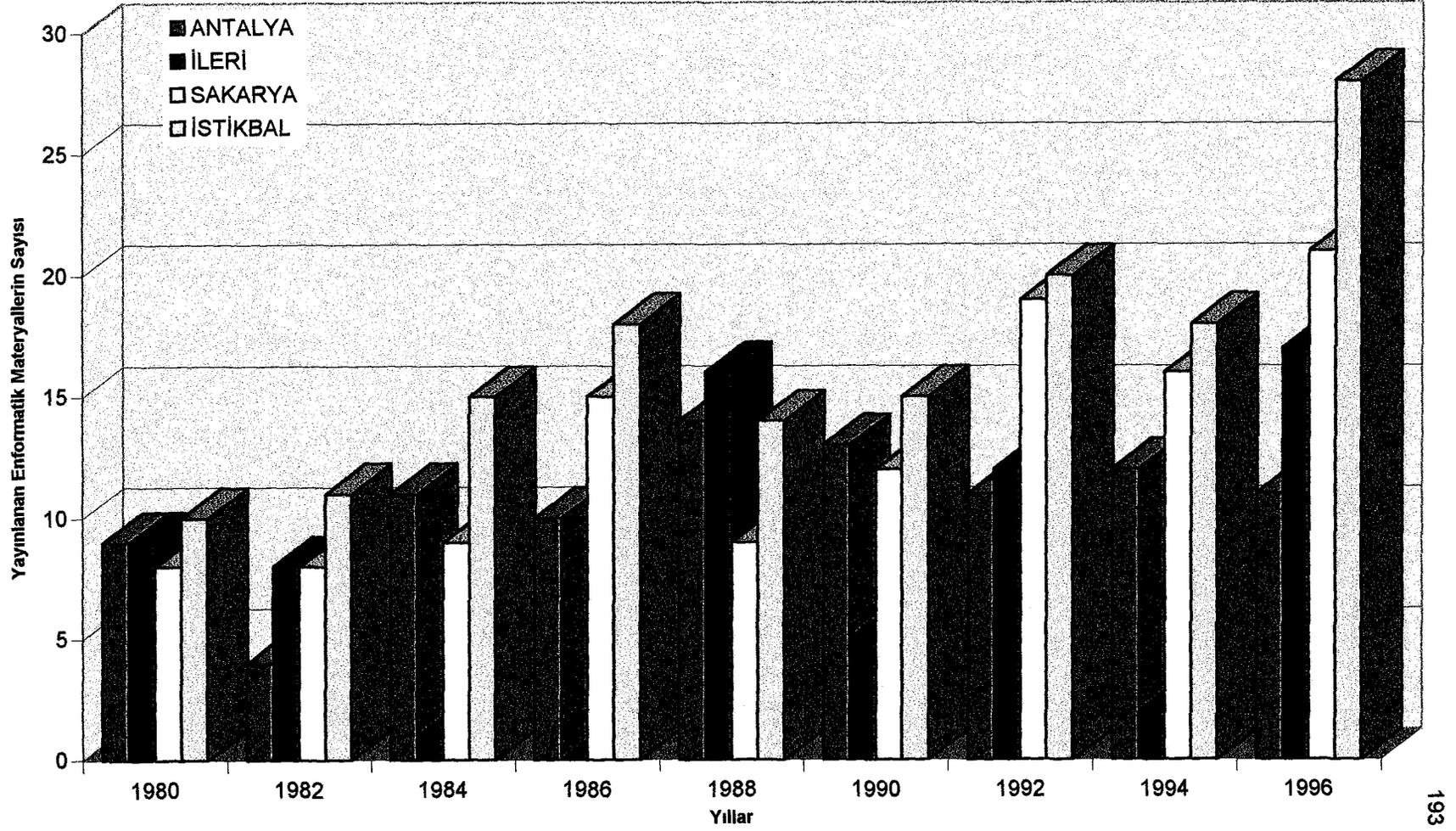
İncelenen yıllar itibariyle altyapı kategorisi ile ilgili en fazla gazete içeriğinin, 1982 yılında, İstikbal gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. Antalya ve İleri gazetelerinde %8.3 (3) ile eşit oranlarda gazete içeriği yayınlanırken, İstikbal gazetesinde %55.6 (20) ve Sakarya gazetesinde de %27.8 (10) oranında gazete içeriği yer almıştır.

1994 ve 1996 yıllarında İleri ve İstikbal gazetelerinde altyapı kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinde bir azalma görülmektedir. 1994 yılında İleri gazetesinde altyapı ile ilgili gazete içeriği yer almazken, en fazla gazete içeriği %54.5 (12) ile Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise, %40.9'u (9) Antalya ve %4.6'sı (1) da İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır.

1996 yılında ise, bir önceki dönemde de olduğu gibi en fazla gazete içeriği %63.2 (12) ile Sakarya gazetesinde yayınlanmıştır. İleri ve İstikbal gazetelerinde ise, %5.2 (1) ile eşit oranlarda gazete içeriği yayınlanırken, Antalya gazetesinde %26.4 (5) oranında altyapı kategorisi ile ilgili gazete içeriği okuyuculara iletilmiştir.

1.5.8 Örgütlenme İle İlgili Yayınlanan Gazete İçeriklerinin Sayısal Dağılımı

Grafik 8

1980-1996 yılları arasında Antalya, İleri, Sakarya ve İstikbal gazetelerinde örgütlenme kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı incelendiğinde; en fazla gazete içeriğinin %34.6 (149) ile İstikbal gazetesinde, en az gazete içeriğinin ise %16.2 (70) ile İleri gazetesinde yayınlandığı görülmüştür. Ayrıca bu kategori ile ilgili %27.2 (117) oranında Sakarya ve %22.0 (95) oranında da Antalya gazetesinde gazete içeriği yayınlanmıştır. Oranlardan ve grafikten de anlaşılacağı üzere içerik çözümlemesi yapılan Eskişehir gazeteleri, Antalya gazetelerine göre örgütlenme kategorisine sayfalarında daha fazla yer vermiş ve okuyucularına daha fazla bilgi iletmiştir.

Örgütlenme kategorisi ile ilgili yayınlanan gazete içeriklerinin sayısal dağılımı yıllar itibarıyla incelendiğinde; 1980 yılında gazetelerde birbirine yakın oranlarda gazete içeriği yayınlandığı görülmüştür. Bu dönemde en fazla gazete içeriği genel görünümde de olduğu gibi %27.8 (10) ile İstikbal gazetesinde yer alırken, en az v ise %22.2 (8) ile Sakarya gazetesinde yer almıştır. Diğer gazete içerikleri ise Antalya ve İleri gazetelerinde %25.0 (9) ile eşit oranlarda yayınlanmıştır.

1982 yılında en fazla gazete içeriği %35.5 (11) ile İstikbal gazetesinde, en az gazete içeriği ise %12.9 (4) ile Antalya gazetesinde yayınlanmıştır. Ayrıca, İleri ve Sakarya gazetelerinde de %25.8 (8) ile eşit oranlarda gazete içeriği yer almıştır.

1984 yılında da en fazla gazete içeriği %41.8 (15) ile İstikbal'de yer alırken, en az gazete içeriği ise %2.7 (1) ile İleri'de yer almıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise %30.5'i (11) Antalya ve %25.0'ı (9) da Sakarya'da yayınlanmıştır. Örgütlenme kategorisi ile ilgili İleri gazetesinde hiç bir gazete içeriğinin yayınlanmadığı 1986 yılında en fazla gazete içeriği %41.9 (18) ile İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır. Ayrıca Sakarya'da %34.8 (15) oranında ve Antalya'da da %23.3 (10) oranında gazete içeriği yayınlanmıştır.

1988 yılında örgütlenme kategorisi ile ilgili ilk defa en fazla gazete içeriği %30.2 (16) ile İleri gazetesinde yer almıştır. En az gazete içeriğinin ise %16.9 (9) ile Sakarya gazetesinde yer aldığı bu dönemde %26.4 (14) ile Antalya ve İstikbal gazetelerinde eşit oranda gazete içeriği yayınlanmıştır.

1990 yılında ise örgütlenme ile ilgili en fazla gazete içeriği %33.3 (15) ile İstikbal ve en az gazete içeriği ise, %11.1 (5) ile İleri gazetesinde yayınlanmıştır. Diğer gazete içeriklerinin ise %28.9'u (13) Antalya ve %26.7'si (12) de Sakarya gazetesinde yer almıştır.

Bir önceki dönemde de olduğu gibi 1992 yılında en fazla gazete içeriği %32.3 (20) ile İstikbal gazetesinde, en az gazete içeriği ise %17.7 (11) ile Antalya gazetesinde yayınlanmıştır. Ayrıca, Sakarya gazetesinde %30.6 (19) ve İleri gazetesinde de %19.4 (12) oranında gazete içeriği yer almıştır.

Altyapı kategorisi ile ilgili en fazla gazete içeriği %37.5 (18) ile İstikbal ve en az gazete içeriğinin de %4.1 (2) ile İleri gazetesinde yayımlandığı 1994 yılında diğer gazete içeriklerinin %33.4'ü (16) Sakarya ve %25.0'ı (12) da Antalya gazetesinde yayınlanmıştır. 1996 yılında örgütlenme ile ilgili en fazla gazete içeriği %36.5 (28) ile İstikbal gazetesinde yayınlanmıştır. Grafikte de görüldüğü gibi yayınlanan 28 gazete içeriği incelenen yıllar itibariyle en yüksek rakamdır. En az gazete içeriğinin %14.2 (11) ile Antalya gazetesinde yayımlandığı bu dönemde, diğer gazete içeriklerinin %27.2'si (21) Sakarya ve %22.1'i (17) de İleri gazetesinde yayınlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

1.1 Özet

Türkiye’de yerel basının kentleşme süreci içindeki yerini ve önemini ortaya koymak bu çalışmanın genel amacını oluşturmaktadır. Dünya’da ve Türkiye’de nedenleri ve sonuçları üzerinde sıkça durulan kentleşme ve merkezden yönetimin yerini hızla yerini yerinden yönetimlere bırakmasıyla önem kazanan; yerel kamuoyunu biçimlendiren ve ona yön veren yerel basın bu çalışmada ortak bir çerçevede değerlendirilmiştir.

Türkiye’de yerel basının kentleşme süreci içindeki yerini ve önemini konu alan bu çalışmanın birinci bölümünde; problem ortaya koyulmuş ve çalışmanın amacı oluşturulmuştur. Ayrıca, birinci bölümde çalışmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar, tanımlar ve yöntem belirtilmiştir.

Kuramsal bilgilerin verildiği bölümlere ilişkin betimleyici literatür taramasının ve varsayım sınanmasına ilişkin olarak da içerik çözümlemesinin yapıldığı bu çalışmanın evrenini; Türkiye’de yayınlanan yerel gazeteler, örneklemini ise Eskişehir ilinden Sakarya ve İstikbal, Antalya ilinden de İleri ve Antalya gazeteleri oluşturmaktadır. 1980’den 1996’ya kadar olan dönem ikişer

yıllık alt dilimlere bölünmüş ve her dilimden dört gazeteye ait 12'şer sayı incelenmiştir. Böylelikle, her iki ilden seçilen 4 gazetenin toplam 432 sayısında yer alan kentleşme ile ilgili gazete içerikleri, içerik çözümlemesi yöntemine birer veri oluşturmuştur.

Gazetelerde yayınlanmış gazete içerikleri 7 kentsel kategori çerçevesinde incelenmiştir. Çevre, toplum, ekonomi, insan, yerleşim yerleri, altyapı ve örgütlenmeden oluşan bu kategoriler ise; Ekistick Kuramcıları, Devlet İstatistik Enstitüsü ve Habitat II Türkiye Ulusal Raporu ve Eylem Planına dayanılarak belirlenmiştir. Verilerin işlenmesi için ise bir kayıtlama yönergesi hazırlanmıştır. Toplam 8 sorudan oluşan bu kayıtlama yönergesi ise daha basitleştirilerek ve kısaltılarak bir de kodlama formu oluşturulmuştur.

İkinci bölümde ise çalışmanın kuramsal çerçevesi çizilmiştir. Bu bölümde; kentleşme kavramı, kentleşmenin tarihsel gelişimi ve Türkiye'de kentleşme olgusu üzerinde durulmuştur. Yine ikinci bölümde, yerel basının kapsam ve sınırları belirtilmiş, yerel basının işlevleri üzerinde ayrıntılı olarak durularak, küreselleşme sürecinde yerel basının işlevi vurgulanmış ve Türkiye'de yerel basın olgusu işlenmiştir.

Ayrıca bu bölümde son olarak, kentleşme ve yerel basın birarada değerlendirilerek, kentleşme sürecinde yerel basının rolü; yenilikleri özendirme, katılımı teşvik, kentli kimliğinin oluşumuna katkı, kent kamuoyunu biçimlendirme ve sosyo ekonomik gelişmeye katkı alt başlıkları irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde yani bulgular ve yorum bölümünde ise çalışmanın örneklemine oluşturan gazetelerde yayınlanan gazete içeriklerinin; sunum şeklini, kentleşme kategorilerini, yayımlandıkları sayfaları, sayfadaki konumlarını, enformasyon kaynaklarını, niteliğini ve iletişim yönlerini belirten toplam 28 tablo oluşturulmuş ve bu tablolara ilişkin yorumlar yapılmıştır.

Ayrıca, gazetelerde yayınlanan gazete içeriklerinin alansal olarak bir grafikte gösterildiği ve yorumlandığı bu bölümde; 1980-1996 yılları arasında yayınlanan gazete içeriklerinin kentleşme kategorilerine göre sayısal dağılımını gösteren 7 grafik oluşturulmuş ve bu grafiklere dayanılarak gazetelerin karşılaştırmalı olarak yorumları yapılmıştır.

1.2 Yargı

Günümüzde kentleşme, kentsel sınırlar içinde yaşayan insan sayısının artması, yani sadece bir nüfus hareketi değildir. Çağdaş anlamda kentleşme aynı zamanda sosyo-ekonomik anlamda planlı büyüme, altyapı faaliyetlerinin bir bütün içinde uygulanması, toplum içindeki örgütlü yapıların artması, katılımcılığın sağlanması ve bireyin kentli olma bilincine sahip olabilmesidir.

Toplum içindeki bireylerin eğitim ve kültür düzeyleri, değişime olan bakış açıları, sivil toplum örgütlerinin varlığı ve etkinliği gibi faktörler sağlıklı bir kentleşme için belirleyici kriterlerdir. Bu kriterlerin olumlu bir yapıda ve düzeyde olmasında; dolayısıyla anlamlı ve uyumlu bir kentleşme olgusunun varlığı için yerel basın önemli bir iletişim kanalı olma özelliğini bünyesinde taşımaktadır. Çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre ise; yerel basının bu misyonunu yetkin bir düzeyde yerine getirdiğini söylemek olanaklı değildir. Örneğin yerel basın özellikle kentsel yerleşim yerleri, kentli birey ve son dönemlerde üzerinde sıkça durulan çevre konularına çok az eğilmektedir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda Antalya ve Eskişehir ilindeki gazetelerin karşılaştırmalı olarak bir değerlendirilmesi yapıldığında; Eskişehir gazetelerinin kentleşme konusunda daha aktif gazetecilik yaptıkları görülmektedir. Eskişehir gazetelerinde yayınlanan gazete içeriklerinin hem sayısal, hem de alansal olarak Antalya ili gazetelerinde daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca; Eskişehir gazetelerinde haberi destekleyen ve ona önem kazandıran görsel materyallerin

kullanımı oldukça fazladır. Eskişehir gazetelerinde gazete içerikleri, Antalya gazetelerine göre daha büyük oranda sayfanın üst kısmında yer almaktadır. Gazeteyi ön sayfa, iç sayfalar ve son sayfa olarak ayırdığımızda ise Antalya gazetelerinde kentleşme ile ilgili gazete içeriklerinin genelde ön sayfada yayımlandığı, daha fazla sayfa sayısına sahip olan Eskişehir gazetelerinde ise gazete içeriklerinin iç sayfalara da kaydırıldığını görmekteyiz.

Bilgi kaynakları açısından ise Eskişehir gazeteleri Antalya gazetelerine oranla daha fazla oranda kendi öz kaynaklarına dayalı olarak gazetecilik yapmaktadır. Ayrıca, Antalya gazeteleri genelde kamu kuruluşları kaynaklı gazete içeriklerine yer verirken, Eskişehir gazetelerinde demokratik kitle örgütleri ve halk kaynaklı gazete içerikleri daha sıklıkla yayınlanmaktadır. Nevar ki, her iki ilde de kurumsallaşmış bir yapıya sahip olan üniversite bulunmasına rağmen bilimadamlarının bilgi kaynağı olarak ağırlığı alt sıralarda yeralmaktadır.

Eskişehir gazeteleri yine gazeteciliğin önemli görevlerinden biri olan eleştireliliğe, Antalya gazetelerine oranla daha fazla önem vermektedir. Ancak iddia ve çözüm önerisi gibi daha ileri gazetecilik yaklaşımları maalesef her iki ilin gazetelerinde de yetersiz düzeyde kalmaktadır. Antalya ili gazeteleri genelde olumlu iletilere sayfalarında yer verirken, Eskişehir gazeteleri yorumlarında olumlu iletilere olduğu kadar olumsuz iletilere de yer vermektedir. Bu ise daha önce vurgulanan Eskişehir gazetelerinin eleştireliliğinin başka bir kanıtıdır.

Bu iki ildeki gazetelerin kentleşme kategorileri ile ilgili yayınladıkları gazete içerikleri ele alındığında; Antalya gazetelerinde toplum ve ekonomi kategorileri hem alan hem de haber sıklığı açısından ön plana çıkmaktadır. Çevre ve yerleşim yerleri kategorilerine ise bu gazetelerde çok az değinildiği görülmektedir. Bu durum ise bir tezatı ortaya çıkarmaktadır. Bilindiği gibi Antalya Türkiye'nin hatta dünyanın büyük bir turizm merkezi olması nedeniyle önemli çevre ve yerleşim yerleri sorunlarıyla karşı karşıyadır. Bu gibi öğelerin

gündeme getirilerek, çözüm önerisi üretilmesi yerine ekonomi ve toplum alanındaki üretim, yatırım gibi gelişme ölçütlerine yer verilmesi, Antalya gazetelerinin araştırmacı gazeteciliğe yönelmek yerine daha statükocu bir çizgide kalmayı yeğlediğini göstermektedir.

Eskişehir gazeteleri ise toplum kategorisinin dışında örgütlenme kategorisini daha fazla ön plana çıkartmaktadır. Bu ise Eskişehir gazetelerinin kent yaşamında ortaya çıkan sorunların çözümünde, demokratik oluşumlara daha fazla ağırlık tanıdığı ve Eskişehir gazetelerinin görece olarak sorunların çözümüne yönelik yapıcı yaklaşımlara daha fazla yer verildiğinin bir göstergesidir. Bu olumlu yaklaşımlara rağmen, Eskişehir ilinde yaşayan hava, su ve gürültü kirliliği, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon ve kent planlaması gibi kent dokusu içindeki önemli sorunlar gazetelerde gerektiği kadar işlenememektedir.

Altyapı, çevre ve yerleşim yerleri kategorileri ile ilgili gazetelerde yayınlanan gazete içeriklerinin sayıca ve alansal olarak alt sıralarda yer alması da bunun bir kanıtıdır. Ayrıca, Eskişehir gazetelerinde ortaya çıkan ve olumsuz bir yaklaşım olarak değerlendirilebilecek bir başka husus da; bu gazetelerde çok fazla sayıda şiddet eğilimlerini konu edinen gazete içeriklerinin yayınlanmasıdır. Bu durum özellikle genç yaşta okuyucuların şiddete yönelmesinde olumsuz bir etki olarak ortaya çıkabilmektedir.

Eskişehir ve Antalya gazetelerinde yayınlanan gazete içeriklerinin alt kategorilere göre dağılımına baktığımızda Eskişehir gazetelerinde en çok sıklıkla toplumun alt kategorileri eğitim, sağlık, gelir ve tüketim; insanın alt kategorileri şiddet eğilimleri, ahlaki değerler ve örgütlenmenin alt kategorileri sivil toplum örgütleri, mesleki örgütler, yerel yönetimler konularının ele alındığı görülmektedir.

Antalya gazetelerinde ise en çok sıklıkla Eskişehir gazetelerinde olduğu gibi eğitim, sağlık, gelir ve tüketim ile ekonominin alt kategorileri olan hizmet sektörü, tarımdaki üretim, ihracaat konularının işlendiği görülmektedir.

Her iki ildeki gazeteler belirtilen bu konular üzerinde okuyucularını detaylı olarak bilgilendirirken, ne yazık ki, kentleşme olgusu içerisinde önemli bir yer tutan; kentleşme sürecinin sağlıklı işleyişini ve kent yaşamını etkileyen istihdam, kentli kimliği, katılımcılık, sorunlara çözüm önerme, sanayideki teknolojik gelişme, kent planlaması ve yerel yöneticilerin örgütlemeye katkıları gibi konularda kentte yaşayan halkı bilgilendirme, bu konularda gerekli çözüm önerilerinde bulunma ve öncü olabilme misyonu yeterli düzeyde yerine getiremediklerini söylemek olanaklıdır.

1.3 Öneriler

Yerel basının kentleşme konusundaki çabalara özel bir ilgi ile destek vermesi, sağlıklı bir kent dokusu ve kentleşmiş bireyler yaratma konusundaki çabaların ürünler vermesine katkıda bulunacak en önemli konudur.

Kentleşme süreci ile birlikte kent sınırları içinde altyapı ve üstyapılarda ortaya çıkan ve toplumu etkileyen değişim yeterince kentleşememiş bireyler tarafından direnme görmektedir. Bu açıdan çağdaş kentlerin yaratılmasında yerel basının desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Yerel basın, kuşkusuz ki sağlıklı bir kentleşmenin yaratılması yönünde misyonunun gerektirdiği çabalarda bulunmaktadır. Fakat bunun yeterli düzeyde olduğunu söylemek olanaklı değildir.

Türkiye’de yerel basının kentleşme süreci içindeki misyonunu daha yetkin bir şekilde yerine getirebilmesi yönündeki önerileri ise şöyle ifade etmek mümkündür:

- Yerel basın halka sunduğu magazin ve şiddet eğilimleri içeren haberleri en aza indirgemeli ve yerel halkı eğitici, bilinçlendirici haberleri yaratma çabası içinde olmalıdır.
- Mesleki gelişimin sağlanması ve topluma yön gösterme misyonunun yerine getirilebilmesi için yerel basın çalışanlarının örgütsel birlikteliğinin canlı tutulması gerekmektedir.
- Gazetecinin işgücünü “ucuz emek” sloganı ile satın almak isteyenler bu politikalarını yeniden gözden geçirmek zorundadır. Çünkü, ciddi ve kaliteli bir ürünü yaratmanın temelinde, öncelikli olarak bu sorunun çözümü yatmaktadır.
- Yerel basın, iletişim fakülteleri ile zaman geçirmeden işbirliği ve diyalog içine girmelidir. Ayrıca, sektörde geleneksel olarak sürmeye devam eden “Alaylı”, “Mektepli” tartışmalarına ve çatışmalarına son verilmelidir. Yerel basın, iletişim fakültesi mezunu gençlerden daha fazla yararlanmanın yollarını aramalıdır.
- Yerel basın kent dokusu içinde ortaya çıkan altyapı yada üstyapıya ilişkin sorunlarda daha fazla araştırmacı olmalıdır. Ayrıca, bu konulara ilişkin yerel yönetimlerin ve kamuoyunun bilinç düzeyini yükseltmek amacıyla çözüm önerileri üretmelidir. Bu çözüm önerilerinde ise birincil kaynak üniversite ve demokratik kitle örgütleri olmalıdır.

- Yerel basın, yerel yönetimler ile halk arasında gerekli işbirliği ve diyalogun sağlanabilmesi yönünde çaba sarf etmelidir. Ayrıca, kentte yaşayan bireyin kentli olma bilincini içselleştirebilmesi ve halkın katılımcılığının arttırılması için çalışmalıdır.
- Kentleşme süreci içinde yaşanan kırdan kente göç olgusunda; kente göç edenlerin yenilikleri kabullenmelerinde ve kent yaşamı ile bütünleşebilmelerinde yerel basın bir anlamda tampon mekanizması görmektedir. Bu açıdan, yerel basın halkı yeniliklere karşı duyarlamalı, yeniliklerin kabullenebilirliğini arttırmalı ve değişime öncülük etmelidir.

Ayrıca yerel yönetimler, siyasi erk ve diğer kuruluşlar tarafından yerine getirilmesi gereken öneriler ise şunlardır:

- Haberlerin toplanmasında karşılaşılan sorunların çözümü için öncelikle; vilayetlerdeki ve belediyelerdeki basın halkla ilişkiler müdürlüklerinin yerel basına süratle hizmet verecek şekilde çalışmalarının temin edilmesi gerekmektedir.
- Devlet Personel Kanunu'ndaki "Bilgi" ve "Beyanat" kavramlarına açıklık getirilmeli ve Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü'nce haber ve resim akışının sağlanması gerekmektedir.
- Gazete çıkarma, izne tabi olmamakla birlikte gazete çıkaracak kişi veya kuruluştaki birtakım sorumlulukların ve ciddiyetin aranması gerekmektedir. Çünkü; hobi amacıyla ya da yerel siyasi güç kazanmak için gazete yayımlamak büyük toplumsal yaralara sebep olabilmekte ve yerel basına olan güveni zedelemektedir.

- Hükümetler daha demokratik, çok sesli, daha çok okuyan bir toplum için; kağıt, enerji, ulaşım ve basın girdilerine yeniden ve yapıcı bir şekilde bakmalıdır. Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nün yerel basına katkıları daha işlevsel hale getirilmeli, böylelikle yeni makina ve teçhizat donanımıyla yerel basın daha etkin ve verimli duruma getirilmelidir.
- Yerel gazetelerde çalışan basın mensuplarının her türlü sosyal güvenceleri sağlanmalı; eğitim, kültür ve sosyal amaçlı tesislere yerel gazeteler de kavuşturulmalıdır.
- Yerel basının geliştirilmesi ve desteklenmesi açısından kamuoyu aydınlatılmalı. Bu konuya ilişkin paneller, toplantılar düzenlenmelidir. Ancak kamuoyunun desteği ile yerel gazeteler kalitelerini artırma olanağı bulabilirler.

Yerel basının sorunları üzerinde ciddiyet ile durulduğu ve çözüm yolları arandığında, Türkiye'de yerel basın kısa bir süreç içinde layık olduğu seviyeye ulaşacaktır. Yerel basının, toplumun yerel iletişim kanalı olarak daha önemli misyonlara ve işlevlere sahip olmasının kaçınılmazlığı ise bu süreci hiç kuşkusuz hızlandıracaktır. Bunun sonucunda ise, çağdaş kentlerin ve kentleşmiş bireylerin yaratılması yönünde atılmış adımların meyveleri yerel basın sayesinde olgunlaşacaktır.

EKLER

EK TABLO I

TÜRKİYE'DE KENT VE KIR NÜFUSLARI				
YILLAR	<i>İdari Ayırma Göre</i>		<i>10 Bin+Nüfus Kriterine Göre</i>	
	KENT	KIR	KENT	KIR
1927	3.305.879	10.342.391	2.236.085	11.412.185
1935	3.802.642	12.355.376	2.684.197	13.473.821
1940	4.346.249	13.474.701	3.202.987	14.617.963
1945	4.687.102	14.103.072	3.441.895	15.348.279
1950	5.244.337	15.702.851	3.910.590	17.036.598
1955	6.927.343	17.137.420	5.324.397	18.740.366
1960	8.859.731	18.895.089	7.307.816	20.447.004
1965	10.805.817	20.585.604	9.382.621	22.008.800
1970	13.691.101	21.914.075	12.753.767	22.851.409
1975	16.869.068	23.478.651	16.706.528	23.641.191
1980	19.645.007	25.091.450	20.330.065	24.406.892
1985	27.592.685	23.828.072	28.139.653	22.524.804
1990	33.326.351	23.146.684	-	-

Kaynak: DİE genel nüfus sayımları; ilgili yıllar

EK TABLO II

TÜRKİYE'DE KENT VE KIR NÜFUS PAYLARI (%)				
YILLAR	<i>İdari Ayırma Göre</i>		<i>10 Bin+Nüfus Kriterine Göre</i>	
	KENT	KIR	KENT	KIR
1927	24.2	75.8	16.2	83.8
1935	23.5	76.5	16.6	83.4
1940	24.4	75.6	18.0	82.0
1945	24.9	75.1	18.3	81.7
1950	25.1	74.9	18.7	81.3
1955	28.8	71.2	22.5	77.5
1960	31.9	68.1	25.9	74.1
1965	34.4	65.6	29.8	70.2
1970	38.4	61.6	35.8	64.2
1975	41.8	58.2	41.4	58.6
1980	53.9	56.1	45.4	54.6
1985	53.6	46.4	53.4	46.6
1990	59.1	40.9	-	-

Kaynak: Ek Tablo I rakamları ve Kır-Kent nüfus toplamlarından hareketle hesaplanmıştır.

EK TABLO III

TÜRKİYE'DE YAYINLANAN YEREL GAZETELERİN YAYIN SÜRELERİ VE YÜZÖLÇÜMLERİNE GÖRE SAYILARI (*)								
Yayın Süresi	Yüz ölçüm (metrekare)						Toplam	%
	0.23	0.45	0.68	0.90	1.35	Diğer		
Günlük	9	91	61	181	25	20	387	43.9
Haftada 5 Gün	2	3	1	-	-	-	6	0.6
Haftada 3 Gün	6	2	1	-	-	-	9	1.2
Haftada 2 Gün	17	65	3	2	2	-	89	10.1
Haftalık	25	178	27	25	22	19	296	33.6
10 Günde Bir	1	1	-	-	2	-	4	0.4
15 Günde Bir	4	18	3	2	9	6	42	4.7
20 Günde Bir	2	1	1	-	-	-	4	0.4
Aylık	2	3	16	18	3	1	43	4.8
TOPLAM	68	362	112	228	61	46	880	100
%	7.7	41.1	12.7	25.9	6.9	5.2	100	

(*) Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan "Anadolu Basını 1993"deki verilerden yararlanılarak düzenlenmiştir.

KAYNAKÇA

- AKCAN, A. Lütfü “Anadolu Basını Yerel Basın” Ankara: Yeni Türkiye, Yıl:2, Sayı:12, Kasım-Aralık 1996
- AKDEMİR, Semra Uluslararası İletişim Alanının Düzenlenmesine Yönelik Normatif Kavramlarda Ortaya Çıkan Yeni Gelişmeler, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993
- ASLANOĞLU, Rana “Kaos Teorisi, Postmodern Durumu ve Kent”, İstanbul: Birikim Dergisi, Sayı:68, Aralık 1994.
- ATALIK, Gündüz “Türkiye’de Kalkış (Take off) Aşamasının Ön Şartlarının Hazırlanması Bakımından Şehirleşme Olgusu Ve Planlanması İçin Kriterler, İstanbul: İTÜ Yayınları, 1968.
- AZİZ, Aysel “Kitlesele İletişimde İçerik Çözümlemesi”, Ankara: A.Ü. Basın Yayın Yüksekokulu Yıllık, 1988.
- _____ Araştırma Yöntem-Teknikleri ve İletişim, İkinci Basım, Ankara: Turhan Kitabevi, 1994.
- BERELSON, Bernard Content Analysis in Communication Research, Aktaran; Orhan Gökçe, İçerik Çözümlemesi, Eskişehir: Turkuaz Yayıncılık, 1994.

- BERGER, Arthur Asa Kitle İletişiminde Çözümleme Teknikleri, Editörler: Nazmi Ulutak ve Aslı Tunç, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Yayınları, No:91, 1993.
- BİLA, Fikret "Medyanın İşlevi", Ankara: Yeni Türkiye, Yıl:2, Sayı:12, Kasım-Aralık 1996.
- BOTTOMORE, T.B Toplumbilim, Çev. Ünsal Oskay, Ankara: Doğan Yayınevi, 1977.
- BUMİN, Kürşat Demokrasi Arayışında Kent, 1. Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınevi, İnceleme Dizini: 20, 1996.
- BÜYÜKERŞEN, Yılmaz "Ekonomik Kalkınmada İletişimin Önemi", İletişim Olayları ve Türk Basının Sorunları, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, No: 17, 1984.
- CERAY, Philip G. "The Changing Architecture of Politics Structure", Agency and the Future of the State, Sage Publication .
- CHILDE, Gordon Kendini Yaratan İnsan, Çeviren: Filiz Ofluoğlu, Üçüncü Basım, İstanbul: Varlık Yayınları, 1988.
- DEMİREL, Süleyman "Verilen Sözleri Geçiktirmeden Yerine Getirmeliyiz", Habitat II Bülteni, Sayı:6., Eylül 1996.

- DOĞAN, Erkan Kentleşen Efendiler, İstanbul: Ortak Yayınları, 1980.
- E. Ahmet “Yerel Basının İşlev ve Sorunları” İstanbul: Bilim ve Sanat, Aralık 1981.
- EKİN, Nusret “Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar” İstanbul: Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayınları, Yayın:11, 1986.
- ERİŞ, Metin “Kitle İletişim Araçlarının Artan Gücü”, Ankara: Yeni Türkiye Yıl:2, Sayı:12, Kasım-Aralık 1996.
- GALİ, Butros “Yeni Bir Dünya İçin Umut ve Fırsat Vardır”, Ankara: Habitat II Bülteni, Sayı:6, Eylül 1996.
- GERAY, Cevat ve Ruşen Keleş “Kentine Sahip Çıkmak”, Kültürel Gelişmenin Dünya Onyılı ve Türkiye. İstanbul: UNESCO-Mimarlar Odası, Kent ve Çevre Sorunları Dizisi, 1990.
- GERAY, Cevat “Çevre İçin Eğitim”, İnsan Çevre Toplum, Editör: Ruşen Keleş, Ankara: İmge Kitabevi, Yayın No: 46, 1992.
- GERAY, Haluk Yeni İletişim Teknolojilerine Toplumsal Bir Yaklaşım, Ankara: Kılıçaslan Matbaası, 1994.

- GEVGİLİ, Ali “Dünya’da ve Türkiye’de Çağdaş Basının Gelişimi ve Sorunları”, İstanbul: İ.Ü. BYYO Yayınları, No:3, Basın Yayın Yıllığı, Sayı:1, 1988.
- GÖKÇE, Orhan İçerik Çözümlemesi, Eskişehir: Turkuaz Yayıncılık, 1994.
- GÜÇHAN, Gülseren. Toplumsal Değişme ve Türk Sineması, Ankara: İmge Kitabevi, No: 57, 1992.
- GÜVENÇ, Bozkurt Sosyal Kültürel Değişme, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1976.
- _____ İnsan ve Kültür, 4. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1984.
- HALL, Stuart “Kültür, Medya ve İdeolojik Etki”, Derleyen ve Çeviren: Mehmet Küçük, Medya, İktidar, İdeoloji, Ankara: Ark Yayınevi, Toplum Dizisi:1, 1994.
- HOLSTİ, R. Content Analysis For the Social Sciences and Humanities, Aktaran: Aysel Aziz, Araştırma Yöntemleri-Teknikleri ve İletişim, 2. Basım, Ankara: Turhan Kitabevi, 1994.
- HUGHES, Helen Mac Gill “Urbanism as a Way of Life”. Cities and City Life, Sociological Resources For The Studies Allyn and Bacon, INC. America, 1970 .

- HULTENG, John L. The News Media, New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1979.
- İSBİR, Eyüp G. Kentleşme Metropolitan Alan ve Yönetimi, Ankara: İTİA Yayın No:185, 1982.
- KARABEY, Haydar Kent Olgusu, İstanbul: Kent Basımevi, 1980.
- KARASAR, Niyazi Bilimsel Araştırma Yöntemi, 4. Basım, Ankara:1991.
- KARTAL, S. Kemal Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme, 2. Basım, Ankara: Adım Yayıncılık, 1992.
- _____ Kentleşme ve İnsan, Ankara:Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No:175, 1978.
- KELEŞ, Ruşen “Kentleşme ve Kamu Yönetimi Sorunları” SİSAV Yayınları
- KELEŞ, Ruşen ve Can Hamamcı Kentbilim Terimleri Sözlüğü, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980.
- _____ Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar, İstanbul: Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı, Kent Basımevi, 1993 .

- _____
- Kentleşme Politikası, 3. Basım, Ankara: İmge Kitabevi, 1996.
- KLOPPER J.T. The Effects of Mass Cominication, Çev.: İ. Erdoğan, Korkmaz Alemdar, Ankara: İletişim ve Toplum, Bilgi Yayınevi, 1990.
- KONGAR, Emre İmparatorluktan Günümüz Türkiye'si'nin Toplumsal Yapısı Cilt:I-II. 6. Basım, İstanbul:Remzi Kitabevi, 1992.
- KRİPPENDORFF, Klaus Content Analysis in Cominications Aktaran; Aysel Aziz, Araştırma Yöntemleri-Teknikleri ve İletişim, 2. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 1994.
- LYNCH, Kevin Good City Form. 1984
- MOYERS, Bill "Eski Haber İyi Haberdî", Çeviren: Vehbi Sargın, İstanbul: New Perspectives Quarterly (NPQ Türkiye), Cilt:1, Sayı:4, 1993.
- OSKAY,Ünsal "Kent ve Kentlilik Üzerine", İstanbul: Varlık Dergisi, Sayı:1036, Ocak 1994.
- ÖZOĞUZ, Kayıhan "Türkiye'de Kent Nüfusunun Sayısal Gelişimi", İstanbul: Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayınları, No.1, 1986.

- ÖZTÜRK, Yaşar “Yerel Anadolu Basını”, Yerel Basın Kurultayı Bildirileri, Adana: Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, No.2, Mayıs 1992.
- PFAFF, William, “İnsan Hakları ve Demokrasilerin Güçlendirilmesinde Basının Rolü”, Özgür Bir Toplumda Basının Rolü, İstanbul: Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları No:9, 1986.
- POOLE, Ross Ahlak ve Modernlik, Çeviren: Mehmet Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1993.
- SEARS, David Public Opinion, New Jersey: Prentice Hall. Inc, 1964, s.24, Aktaran: Ali Murat Vural. “Yerel Kamuoyunun İletişim Aracı Olarak Yerel Basın”, Ankara: Yeni Türkiye, Yıl:2, Sayı:12, Kasım-Aralık 1996.
- SENCER, Yakut Türkiye’de Kentleşme, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, No:345, Bilim Dizisi:12, 1979.
- ŞENYAPILI, Önder Kentleşmeyen Ülke, Kentleşen Köylüler, İstanbul: Ara Yayınları, 1981.
- TEKELİ, İlhan Bağımlı Kentleşme, Ankara: Mimarlar Odası Yayınları No:18, 1977.
- _____ Türkiye’de Kentleşme Yazıları. Ankara:Turhan Kitabevi, Bilimsel Eserler Dizisi No:13, 1982.

- TOKGÖZ, Oya “Türkiye’de Yerel Basının Konumu: Rolü ve Önemi”, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Yıllık, Sayı 10, 1988.
-
- _____ Temel Gazetecilik, 3. Basım, Ankara: İmge Kitabevi, 1996.
- TOLAN, Barkıs Çağdaş Toplumun Bunalımı
- TORTOP, Nuri, Orhan Pirlar ve Ahmet Başsoy. Belediyeler ve İdari Vesayet, Ankara: Türk Belediyecilik Derneği Konrad Adenaver Vakfı, Mahalli İdareler Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi, 1995.
- TOSUN, Gülgün ve Tanju Tosun “Türkiye’de Kentleşme ve Siyasal Yapılanma İlişkisi”, Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Cilt:28, Sayı:4, Aralık 1995.
- TURAN, Emir Medyanın Siyasi Hayata Etkileri. İstanbul: İrfan Yayıncılık, Yönetim Bilimleri Dizisi No: 2, 1994.
- TÜTENGİL, Cavit Orhan 100 Soruda Kırsal Türkiyenin Yapısı ve Sorunları 3. Basım, İstanbul: İstanbul Yayınları, 1979.
-
- _____ Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Metod. 3. Basım, İstanbul: İ.Ü. İktisat Fakültesi, 1975.

- ÜNSAL, Artun ve Ruşen Keleş Kent ve Siyasal Şiddet, Ankara:A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No:507, 1982
- UZOĞLU, Sevil ve Ayhan Yılmaz “Medyanın Gücü”. Ankara: Yeni Türkiye, Yıl:2, Sayı:12, Kasım-Aralık 1996.
- VERGİN, Nur “Hızlı Şehirleşmenin Sosyolojik ve Siyasal Sonuçları”, İstanbul: Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayınları, No:1, 1986.
- VURAL, Ali Murat “Yerel Kamuoyunun Kitle İletişim Aracı Olarak Yerel Basın”, Ankara: Yeni Türkiye, Yıl:2, Sayı:12, Kasım-Aralık 1996 .
- VURAL, İzlem Türk Basınında Kurum İçi Çatışmalar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.
- YASA, İbrahim “Türkiye’nin Toplumsal Yapısı ve Sorunları”, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No: 136, 1973.
- YETKİN, Aysel “Anadolu Basını Cezada Eşit, Hakta Kısıtlıdır”, Yerel Basın Kurultayı Bildirileri, Adana: Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, No.2, Mayıs 1992.

YÖRÜKAN, Ayda

“Şehir Sosyolojisinin Teorik Temelleri”, Ankara: İmar ve İskan Bakanlığı Sosyal Araştırma Dairesi, Sosyal İncelemeler:3, 1968.

YÜKSEL, Haluk ve
Uğur Demiray

Basının Toplumsal İletişimdeki İşlevleri, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Teknolojisi ve Yaygın Eğitim Vakfı Eğitim Araştırma ve Bilimsel Yayınlar Dizisi, No:002, 1988.

Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Anadolu Basını 1993, Ankara: 1993.

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye İstatistik Yıllığı, Ankara: Şubat 1995,

Basın Yayın Genel Müdürlüğü. Anadolu Basını Semineri, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1987.

DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü), Türkiye İstatistik Yıllığı, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü, Yayın No: 1720, 1995.

İTÜ Mimarlık Fakültesi Raporu, Habitat II Türkiye Ulusal Raporu ve Eylem Planı Taslak, 2. Basım, Ankara: Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, 1995.

Türkiye Ulusal Komitesi, Habitat II Türkiye Ulusal Raporu ve Eylem Planı Taslak, 2. Basım, Ankara: Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, 1995

UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Bir Çok Ses Tek Bir Dünya, Ankara:1993.